

PEŠČANIK FM

Peščanik FM: KNJIGA 1
Izdavač: FABRIKA KNJIGA
Za izdavača: DEJAN ILIĆ
Urednice: SVETLANA LUKIĆ I SVETLANA VUKOVIĆ
Lektura i korektura: ZORICA GALONJA
Grafičko oblikovanje: JANA NIKOLIĆ
Kompjuterska obrada teksta: RADOVAN GALONJA
Štampa: STANDARD 2, 2005.

Objavljivanje ove knjige pomogao je

FOND ZA OTVORENO DRUŠTVO - SRBIJA
FUND FOR AN OPEN SOCIETY - SERBIA

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41-92
323(497.11)(047.53)
316.7(497.11)(047.53)

PEŠČANIK FM. Knj. 1 / [urednice Svetlana Lukić
i Svetlana Vuković]. - Beograd : Fabrika knjiga, 2005
(Beograd : Standard 2). - 312 str. ; 21 cm

ISBN 86-7718-015-X

1. Лукић, Светлана 2. Вуковић, Светлана

a) Србија – Друштвене прилике b) Србија –
Политичке прилике

COBISS.SR-ID 121906444

*Adresa "Fabrike knjiga": Knez Danilova 55a, 11000 Beograd
Tel.: +381 (0) 11 3224577 Web site: www.fabrikaknjiga.co.yu*

14. 01. 2005. : Članovi Kinoteke

- 8 BILJANA SRBLJANOVIĆ, *dramski pisac*
- 17 LASLO VEGEL, *književnik*
- 24 PETAR LUKOVIĆ, *novinar*

21. 01. 2005. : AJNŠTAJNOVA GODINA

- 36 MILJENKO DERETA *iz Građanskih inicijativa*
- 42 STJEPAN GREDELJ, *sociolog*
- 46 ZORAN STOKIĆ, *fizičar*
- 52 TEOFIL PANČIĆ, *novinar*

28. 01. 2005. : DOGODINE NA GAZIMESTANU

- 67 VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ *iz Instituta za uporedno pravo*
- 68 NEBOJŠA POPOV, *sociolog*
- 69 MILOŠ VASIĆ, *novinar*
- 77 RADMILA RADIĆ, *istoričarka*
- 80 MIRKO ĐORĐEVIĆ, *publicista*
- 82 SRĐA TRIFKOVIĆ
- 83 VLADIKA GRIGORIJE

04. 02. 2005. : PRED OGLEDALOM

- 90 NATAŠA KANDIĆ *iz Fonda za humanitarno pravo*
- 91 SONJA BISERKO *iz Helsinškog odbora*
- 93 MILJENKO DERETA, *iz Građanskih inicijativa*
- 94 BILJANA KOVAČEVIĆ-VUČO *iz Jukoma*
- 95 ŽELJKO BODROŽIĆ, *urednik novina Kikindske*
- 101 STOJAN STAMENKOVIĆ, *ekonomista*
- 106 MILOSAV MARINOVIĆ, *dramaturg*

11. 02. 2005. : STOTI MAJMJUN

- 117 MILOŠ MARKOVIĆ, *kolumnista Ekonomista*
- 125 VLADIMIR GOATI *iz Transparentnosti Srbije*
- 129 DUBRAVKA STOJANOVIĆ, *istoričarka*
- 129 LATINKA PEROVIĆ, *istoričarka*
- 134 NADEŽDA MILENKOVIĆ, *kolumnistkinja Vremena*

18. 02. 2005. : ŠLAJF

- 145 KORI UDOVIČKI, *bivša guvernerka Narodne banke Srbije*
- 151 OLIVERA MILOSAVLJEVIĆ, *istoričarka*
- 154 LJUBIŠA RAJIĆ, *profesor skandinavistike*
- 158 ALEKSANDAR BAUCEL *iz Zavoda za vrednovanje obrazovanja*
- 165 VLADIMIR ARSENIJEVIĆ, *pisac*

25. 02. 05. : POGREŠAN OBLIK ŽIVOTA

- 176 MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ, *ekonomista*
182 PAVLE RAK, *putnik*
187 IVAN KUZMINOVIĆ i MILICA RODIĆ *iz grupe sociologa Stalker*
194 NENAD PROKIĆ, *pisac*

04. 03. 2005. : GERILA

- 206 MARKO VIDOJKOVIĆ, *pisac*
215 PETAR JEVREMOVIĆ, *psiholog*
220 BRANKA PRPA, *istoričarka*

11. 03. 2005. : UBISTVO U ORIJENT EKSPRESU

- 230 MILOŠ VASIĆ, *novinar i pisac knjige* *Atentat na Zorana*
231 BRANKA PRPA, *istoričarka*
233 DUBRAVKA STOJANOVIĆ, *istoričarka*
234 NIKOLA SAMARDŽIĆ, *istoričar*
236 MIROSLAV TAMBUROVIĆ, *slušalac iz Požege*
239 DRAGOLJUB STOŠIĆ, *predsednik Unije slobodnih sindikata*
241 SVETLANA SLAPŠAK, *antropološkinja*
242 MIRJANA MIOČINOVIĆ, *profesorka*
244 NENAD DIMITRIJEVIĆ, *pravnik*
246 SRĐA POPOVIĆ, *advokat*
248 MILETA PRODANOVIĆ, *pisac i slikar*
248 STOJAN CEROVIĆ, *novinar*

18. 03. 2005. : KARTEL

- 256 VERA MARKOVIĆ *iz Socijaldemokratske unije*
265 IVAN MILENKOVIĆ *za III programa*
273 VIDAN HADŽIVIDANOVIĆ i MARKO MILANOVIĆ
iz Beogradskog centra za ljudska prava
280 IVAN MEDENICA, *dramaturg*

25. 03. 2005. : ZLATNO DOBA

- 289 STOJAN CEROVIĆ, *novinar*
294 MILETA PRODANOVIĆ, *slikar i pisac*
297 OLGA POPOVIĆ-OBRAĐOVIĆ, *profesorka*
302 BOŠKO OBRAĐOVIĆ, *glavni i odgovorni urednik Dveri srpskih*
303 TODOR KULJIĆ, *sociolog*

UREDILE

Svetlana Lukić i Svetlana Vuković

PEŠČANIK^{FM}, 14. 01. 2005.

Članovi Kinoteke

Pedeset hiljada malih Milica na noši...

Mi sad znamo koliki je pokojni vojnik imao IQ,
a ne znamo ko ga je ubio. Sram bilo Koštunicu...

Suština Tadićeve političke ideje je mirna koegzistencija
u paklu...

Može cunami da proguta celu planetu, ali ovde će se
prasići prodavati iz gepeka i sir i kajmak će jesti iz jedne
kašičice svi prisutni na pijaci...

BILJANA SRBLJANOVIĆ, *dramski pisac*

LASLO VEGEL, *književnik*

PETAR LUKOVIĆ, *novinar*

SVETLANA LUKIĆ:

Od danas niko, pa ni najveći Srbin, ne može da se izvlači. Počela je, iako za nju nismo bili spremni, 2005. Imam utisak da se sinoć pucalo manje nego obično. Da l' se više nema municije, da l' se čuva za nešto drugo il' su se naoružana braća jednostavno umorila. Carinik srpstva Koštunica Vojislav, poslednjih dana je nešto kijavičav, ali je zato obraz Vlade osvetlao gazda Velja. Ministarstvo za kapitalne investicije sinoć je čačanskim Srbima dovelo Arkanovu udovicu, da ih lično uvede u novu srpsku godinu.

Koliki honorar je dobila umetnica, ne zna se, ali ima se, može se.

Ministar Ilić je Koštuničin Fond za Kosovo shvatio kao svadbu na kojoj se pravi domaćin istačinje velikim darovima, pa je kosovskim Srbima, u ime svog ministarstva, obećao trideset miliona. Ostali ministri će morati da slede primer predsednika i premijera, koji su Fondu priložili svoje jednomesečne plate. Radoš Ljušić mora da je zbog ovojga strašno ljut. Nedavno je izjavio da se Kosovo ne može braniti sakupljanjem milostinje i opštim plakanjem. Upitajmo se, rekao je, kako Jevreji brane Izrael. Glavni krivac za stradanje Srba na Kosovu su, po Ljušiću, komunisti. Vekovna turska uprava na Kosmetu, kaže on, bila je neizmerno bolja od kratkotrajne komunističke. Takav antikomunizam, kome se svuda priviđaju marksistički kozaci koji poje konje na Moravi, potkivaju ih u Patrijaršiji, a timare u zgradi SANU, poprima već zoološke razmere.

Miroljub Labus će u ime Vlade već za dve nedelje s nekim strancima voditi razgovore o Studiji o izvodivosti. Hrvatskoj su za to bila potrebna četiri meseca, a nama četiri godine. U Sloveniji je u protekloj deceniji svaka sednica vlade, a vlade su bile razne, počinjala tačkom: Stanje i problemi u procesu pridruživanja EU. Te dve zadihane zemlje se bez veze iscrpljuju, postoji mnogo ležerniji tempo, koji doduše nikuda ne vodi.

Crkveno-narodni sabor koji je ovih dana permanentno zasedao, što u Domu garde, što u nekoj bogomolji, privremeno je raspušten i stari patrijarh može da predahne od svih onih koji su čekali u redu da mu poljube ruku. U tom nizu bio je i ministar prosvete Vuksanović, koji je patrijarhu preneo da je njegovo ministarstvo obezbedilo veroučiteljima pedeset kompleta animiranih filmova s biblijskim temama kako bi verska nastava đacima bila zanimljivija. Ovih dana, tri romska obdaništa za najsiromašniju decu biće zatvorena. Strani donatori su se povukli, a naš ministar prosvete je, u pratnji kamera, otišao u jedno

od njih, pomilovao dečicu, podelio im nekoliko slikovnica i rekao otprilike da finansiranje takvih obdaništa nije predviđeno budžetom. Vrat ćemo tu decu na ulicu, ionako nema ko da nam pere šoferšajbne.

Inače, nema ništa novo, Vrhovni sud ukida presude osuđenima za ratne zločine, svedoci se ne pojavljuju na suđenjima za Ibarsku magistralu i ubistvo Zorana Đinđića, iako su državni službenici, odnosno službenici DB-a. Zbog nesaradnje s Hagom, SAD su nam uvele sankcije. Američki savetnici će, kako nas je danas nežno obavestio ambasador Polt, biti zamoljeni da se vrate u SAD, a JAT može samo da sanja direktne letove za Njujork.

To, međutim, neće poremetiti Koštunićine planove. Uostalom, onog nesrećnog dana kada je postao predsednik Vlade, u Skupštini je rekao da je Evropa za njega i nešto istočnije od Urala, rekao je da hoćemo u svet, ali samo kao ponosna nacija. A sve ćemo to postići, kazao je čovek koji brka mrak s dubinom, sopstvenim naporom, okupljeni pod velikim imenom Srbija.

Je l' vam se desi ponekad da vidite sebe na ulicama Beograda petog oktobra, ali sada kao neku karikaturu?

Dramski pisac Biljana Srbljanović već neko vreme živi u Francuskoj. Za praznike je došla u Beograd i evo kako vidi otadžbinu.

BILJANA SRBLJANOVIĆ:

Svi se strašno puno žale i od tog konstantnog žaljenja i usredsređenosti na svaki najminorniji problem ljudi su potpuno izgubili svaki osećaj za empatiju, svaki osećaj za neki širi kontekst. Sad je možda glupa ta priča oko Indonezije, ali ja sam zapanjena, fascinirana sam do koje mere... hajde, i vaša televizija se juče setila, de facto. Pa čekaj čoveče, pedeset hiljada je dece od tih sto pedeset hiljada ljudi. Pa da li je moguće da su ovi ljudi toliko usredsređeni na nestanak struje u selu tom i tom, da ih je baš briga što je pedeset hiljada dece pomlaćeno zemljotresom. Znači, nije ni politički kontekst ni ništa, nego se neka strašna nesreća dogodila. Bila je anketa oko toga da li treba pomoći Indoneziji, onda ide neka, ona ofarbana, u šarenom šalu, i kaže - bogami, nama treba da se pomogne, nema para. Pa, mamu ti tvoju, lovu od te tvoje farbe odvoj, pa daj.

U Italiji su ljudi davali svako po jedan evro. Ne radi se uopšte o lovi i ne radi se o tome da ti kažeš - gde je nama Indonezija, ali se radi o tome da ljudi potpuno nisu ni na šta tuđe osetljivi. I onda ka-

žu - ko je nama za vreme bombardovanja dao. Prvo, nije istina da nam nisu dali, mnogi su nam dali na raznorazne načine. Ali kako može da se uporedi takva jedna stvar... sad će neko da izvadi malu Milicu na noši. Ovde je 50 hiljada malih Milica na noši. Ja ne znam šta se to sa nama dogodilo.

A puna crkva, išla sam nešto babi da upalim sveću, puna crkva, da li je moguće da se ti ljudi ne osećaju u tom trenutku malo plemenitijim, neki je Božić. To je neki trenutak da se zamisliš. Onda pune novine toga - naši Robinzoni Krusi, to ima kod Žike Pavlovića, ima to - naši Robinzoni Krusi - množina od Robinzon Kruso. I ima ova fascinacija ovim perverzijama, moram da kažem. Znači, ako je priča o pedofiliji, to će da bude na svim naslovnim stranama, sa nekim sladostrašćem, moram da kažem. Mislim, oni opisuju, daju slike te dece, ima nekog sladostrašća čudnog u tome. Ljudi su do te mere postali neosetljivi da sad mora nešto još gore od smrti deteta da bude da bi te zanimalo. Znači, nije dovoljno što su deca izginula, nego sad njima nešto rade kao seksualno, to je još gore. Mislim, ima nešto u ovoj zemlji što malo nije normalno, stvarno.

BILJANA
SRBLJANOVIĆ

I to mi smeta što se ovde oko svake stvari uvek pojave jedna ili dve agencije, koje nekome naplate da naprave istraživanje javnog mnjenja. Prvo, ja bih zabranila istraživanje javnog mnjenja na temu Haškog tribunala, pošto ne znam u kojoj zemlji na svetu se pita da li neki zakon treba da se poštuje ili ne. Verovatno kad bi ovde napravili anonimno istraživanje: da li biste ukrali, a da vas ne uhvate, 90 posto ljudi bi reklo - da. I šta to znači, da treba da ukinemo zakon koji kažnjava krađu?

Ovde se opravdava nečinjenje od strane vlasti time što javno mnjenje nije raspoloženo prema Haškom tribunalu. Ja, na primer, nemam poverenja u Haški tribunal, mislim da su oni sami sebi dovoljna mašina, mislim da je besmislica što ti procesi užasno dugo traju, pa dobijemo situaciju u kojoj se Jovica Stanišić i ekipa vraćaju nazad. Sad će se i Šešelj vratiti, jer oni njemu još nisu počeli ništa da rade. Znači, mislim da je to potpuno nesposoban sud, ali to uopšte ne treba da utiče na premijera Koštunicu da poštuje zakon, da poštuje međunarodne dogovore, da isporuči generale koje mora da isporuči, šta god da javno mnjenje misli o tome. Nije sve stvar referendum, neke stvari se odlučuju drugim mehanizmima. Mislim da se svi ti stratedžik marketinzi zapravo bave nekom vrstom zamućivanja političkih voda.

Ja sam, na primer, za to da se zabrani Legijina knjiga. Prvo sam mislila da je to neka njegova ispovest, tako da sam pomislila - kako je moguće da neko štampa to što on treba da govori pred sudom, to malo nije dozvoljeno. Onda sam ukapirala da je čovek prozu napisao, to je plod njegove mašte u sedamdeset hiljada prime-raka. I to će da kupi sedamdeset hiljada ljudi, koji su verovatno zadnji put bukvar pročitali. Umesto da tih dvesta dinara daju za Indoneziju, čoveče, oni će da čitaju šta ima Legija da kaže kao plod svoje mašte. Lično smatram da posle II svetskog rata nije mogao da se pojavi Šper, na primer, koji je bio arhitekta, ali nije mogao da napiše roman o zamišljenom arhitekti u svemiru i da se to štampa i prodaje na kioscima.

SVETLANA LUKIĆ:

Posle izlaska, posle dvadeset godina, kad si odležao, čoveče.

BILJANA SRBLJANOVIĆ:

Tačno. Mislim, ja bih tu knjigu jednostavno zabranila. Ali moram da kažem da me ne iznenađuje ni to što Legijina knjiga nije zabranjena niti što državni tužilac nije reagovao na tekst protiv Bran-ke Prpe, pošto ima još hiljadu svakodnevnih stravičnih primera na koje ova država ne reaguje. I onda me samo nervira ta neka vrsta snobizma, moram da kažem, da se sad odjednom kao svi uhvate za glavu kada se desi tako nešto prominentno. Nije prava slika, moraš onda svaki dan da se hvataš za glavu.

U Francuskoj je pre mesec i po dana bio onaj veliki skandal, u stvari mini rat u Obali Slonovače. Jedinice Obale Slonovače krenule su na francuske vojne kasarne, pobile četrnaest vojnika. Tih četrnaest vojnika su dobili posthumno Legiju časti i ta ceremonija je prenošena na televiziji otprilike u isto vreme kad je krenula ova nezavisna komisija da istražuje ubistvo ova dva dečaka u Topčideru. Dobro, Širak je premazan političar, ali vidiš iskreno potresenog čoveka koji izgovara imena četrnaest vojnika i na njihove kovčege u direktnom prenosu na nacionalnoj televiziji postavlja oreden Legije časti. Pred njihovim familijama posthumno odlikuje te ljude što su dali živote za francusku državu u mirno doba. Istovremeno, ratni zločinci, kriminalci organizuju ubistvo dva dečaka. Njihove porodice budu isponižavane, njihovi psihijatrijski kartoni budu izloženi javnosti. Mi sad znamo koliki je pokojni vojnik imao IQ, a ne znamo ko ga je ubio. Sram ih bilo, sram bilo Koštunicu.

Ova dva dečaka su stotruko ubijena. Mene uhvati tako neki stid. Ja sam gledala televiziju, toliko sam plakala, zato kažem imam tu dijasporičarsku krizu. Jednostavno sam rekla - kako je moguće da na primer Koštunici ne bude žao ta dva dečaka? Kako je moguće da Boris Tadić lično ne založi svoju funkciju, svoj položaj i sve, samo da se rasplete šta je bilo sa ta dva dečaka?

BILJANA
SRBLJANOVIĆ

Generalima, koji su krivi za 7.800 ubijenih ljudi, uopšte da ne insistiram na tome da su muslimani, njima ne možeš da oduzmeš penziju, a ne zanima te u suštini da duše te dece budu mirne, ako su već nastradali na pravdi boga. Zato kažem, određene knjige se moraju zabranjivati, određenim ljudima se moraju oduzeti sva građanska prava, pogotovo onima koji su begunci od zakona. Nek se posle dokaže ne znam šta, ali ti ljudi ovoga trenutka beže od zakona.

Ja, na primer, imam jedan od svojih mnogobrojnih procesa po privatnoj tužbi vaše slavne novinarkе. Pošto živim u Francuskoj, nisam se pojavila na zadnja tri procesa, jer oni to zakazuju od danas do sutra, mislim, sad ću ja da uhvatim avion i da dođem. Znači, dobila sam četvrti poziv na kome piše, po privatnoj tužbi slavne novinarkе B92, ako se ne pojavim da ću biti privedena. Dolazili su kod mojih roditelja na vrata, i tako dalje. Znači, mene će da privode, a Ratko Mladić, ubica 7.800 ljudi minimum, ima pravo na penziju. Ja ne razumem, prosto mi dođe da više nikad ne dođem, pa nek me onda privode na suđenje iz Francuske.

Ma mislim da kad sledeći put izađemo na glasanje, to treba tako da se pokaže. Sad nam je potpuno jasna slika, kohabitacija nam je potpuno jasna. Ja ću da te pljunem kad sledeći put budem izašla na glasanje, ja ću lično da dođem da te nađem. Stalno su nas plašili tom baba-rogom - radikali da ne pobede. Mi se svi stalno nešto vucaramo po tim glasanjima, arlaučemo po binama raznoraznim, krši se izborna ćutnja zbog tog straha - samo da ne budu radikali. Ne pada mi na pamet. Hoćete radikale - izvolite, ja uopšte više neću za kohabitate ikad više da glasam zbog toga što me strah od Tome Grobara. Pošto će mi se Šešelj vratiti zahvaljujući kohabitantima.

Da je na vlasti Toma Grobar, on ne bi imao pristup nigde. Majke mi, da je Toma Grobar premijer, vratio se ovde Jovica Stanišić ne bi, pošto Tomine garancije niko ne bi slušao. Ovde bi upali neki komandosi, pohapsili to što treba da pohapse, pošto oni očigledno znaju gde su ti ljudi i hajde zdravo, do viđenja. Prema tome, mene

mного više vredi ti kohabitanti što dozvoljavaju da se to radi. S vremena na vreme sednem, pa plaćem, onda me to prođe, i neću da idem na glasanje. Sad ima da se bore za moj glas.

Znači, neka se održe izbori zahvaljujući 30 posto ljudi, pa nek se krljaju Karić i Toma Nikolić, eto ti sad. A ti da zaslužiš, pa onda da glasamo za tebe, a ne da glasamo za tebe samo iz straha od ovih. Ti si nosilac mog glasa, neću više da ti ga dam, ima da ga zaradiš. Mislim da je stvarno prošlo vreme tog opet referendumskog opredeljivanja - ili je život ili je smrt. Pa nije ovo život uopšte, a niti bi ono bilo smrt, ali nije ovo život i mora tako da se kaže. To je borba između žutog i braon, po čemu se prepoznaju gaće, eto.

I sad ja hoću da mi se zaradi moj glas. Ti sad pristaješ da staneš na binu uz Borisa Tadića, uz razne uštve koje profesionalno prezireš, umetničke su nule, uglavnom su se uvlačili svakojakoj politici i uvlačiće se ponovo, ali hajde, zapuši nos, pa možeš. I onda kreneš od tog pretvaranja, žmureći glasaš, prećutkuješ stvari i to jednostavno ne može više tako. A svi to radimo. Mi to radimo. Pusti ti njih, nego mi to radimo. Sam sebi prećutkuješ stvari. Kad sam čitala vest o tom atentatu, vrlo sam se uzbudila. Kada sam ukapirala da izgleda nije, da je to neka zavrzlama, prosto sam želela da to jeste atentat, da se ne bi obrukao predsednik i ljudi oko njega. Uхватim sebe u situaciji da kažem - jaoj, daj bože da onome nađu pet kila eksploziva u kući. Znači, ti želiš da je na njega neko krenuo da ga ubije. To je stvarno iščašenje mozga. Znači, do te mere ti moraš da namiguješ i prećutkuješ razne slojeve stvarnosti, da se ta stvarnost više uopšte ne uklapa u realnu sliku. Jednostavno, ne možeš više to da radiš. Prema tome, ja mislim da sad mi svi treba da začutimo na te raznorazne male stvari i da više nikad ne glasamo za ljude koji nisu u stanju da zabrane list *Nacional* zbog teksta protiv Branke Prpe. Eto, eto im ga.

U novogodišnjem broju *Danasa* sam videla centralni intervju, vrlo pozitivan, sa jednom bivšom ministarkom Čolićkom. Intervju je ogroman, gde je ona simpatična žena, puši "iv", podnaslov je bio ovakav - Ja sam se svrstala protiv podržavalaca Darvina kao što su Marks, Engels, Lenjin, Staljin i Hitler. U *Danasu*, keve mi. Više volim *Kurir*. Mnogo više volim bljuvotine iz *Kurira*, znam tačno šta su, nego to.

Ali sam htela da ti kažem, u *Kuriru* je izašao novogodišnji intervju Koštunice. Jeste li to čitali? Što ne čitate *Kurir*, to je najveće zezanje.

nje. Dobro, nisam čitala ceo, malo me mrzelo, ali bio je jedan mali kao izvadak – gde idete na more. Koštunica kaže ovako – na moru nisam bio od 1990. godine, kad sam bio u Herceg Novom, a pre toga sam letovao u Grčkoj i na Hilandar. Čekaj, prvo, što nisi bio na moru od 1990? Je l' ima neki zdravstveni problem, je l' ima neki religiozni razlog koji ti brani da se močiš u vodu ili šta? Drugo, kako možeš, kad te pita neko gde si bio na moru, da kažeš na Hilandar, keve ti. Pri tom, uopšte davati novogodišnji intervju *Kuriru*. Ne znam kako on ne oseća kolika je to sramota i za taj Hilandar, da se on prndeči s time.

BILJANA
SRBLJANOVIĆ

Ja ne bih znala šta je Hilandar zbog toga što, naime, imam vaginu i ne mogu da odem tamo, ali kapiram da to veoma mnogo znači nekim ljudima. I to je verovatno neka vrlo intimna stvar. Ako ti smatraš da je važno da na temu gde si bio na moru kažeš u *Kuriru* da si bio na Hilandar, nešto debelo nije u redu sa tobom. Ali mislim da Tadić ponavlja istu grešku zbog toga što se samo merači kako da napravi rejting, kako da osvoji glasove. U međuvremenu, potpuno gubi politički profil. I Koštunica je to uradio. On se borio za tu vlast više nego što se bilo ko borio. On se krljao, čoveče, pa da probam na ovim izborima, pa da probam ovako, pa da probam iz efea, pa kad se konačno domogao, ne zna šta će. On je kao Oblov za nekim velikim stolom; dok ustane, obuče se i stigne do tog stola, njemu sva volja za životom iscure, ideja šta je on tu hteo. Ja mislim da bi se on sad, kao Amerikanci iz Iraka, oni bi se izvukli, kad bi znali kako da se izvuku, tako i ovaj. Nije on glup čovek ni na koji način, zna on odlično da mu tu nije mesto. On bi najradije da se dezintegriše i da se skloni na Hilandar, da mu spoje atome kao u filmu *Muva* i da nestane odavde.

Mislim da sada Tadić pravi tu istu stvar, toliko gubi sopstveni profil, a toliko se koncentrisao na to kako da osvoji po Stratedžik marketingu ove baje što su protiv izručenja Hagu, da im bude simpatičan, jer igra basket, šali se, bio je član Kinoteke. To bih volela da mi neko objasni: zašto se u poslednjoj emisiji Aleksandar Timofejev nasmejavao na rečenicu Borisa Tadića da je bio član Kinoteke. Da li zbog toga što ne postoji članstvo u Kinoteci ili zbog toga što nije smeo ništa drugo da ga pita? Uopšte mi je ta vrsta uvlačenja u zadnjicu publici debilna, jednostavno je za moje nepoštovanje. Ali to verovatno uopšte nije važno tim ljudima, marketinškim magovima, koji prave taj lik i delo, mada imam utisak da ima još malo ljudi kao ja, i mislim da oni zbog toga što je on rekao

da je bio član Kinoteke sledeći put treba da kažu - bajo, vidimo se u članstvu Kinoteke, izabraćemo te za predsednika Kinoteke.

Kod Čede je trip u tome da moraš da ga čuješ kad priča. Kad čitaš transkript, nije to baš tako kao kad ga čuješ, a nigde ga nisam čula.

To je ovo moje zažmurivanje na jedno oko i u tom smislu izbegavam da pričam o Čedi, da ne bih rekla tačno ono što me strašno boli u svemu tome. Mislim, jedan užasno interesantan, sposoban, zanimljiv čovek. Ako ništa drugo, on je taj koji je priveo Miloševića, ali dok se meni ne objasni kuća u Ripnju sa bazenima, konji, stanovi. Dok se meni to ne objasni, ja jednostavno ne bih želela ništa da kažem, da ne bih rekla ono što bih rekla.

Vučeliću je St. Protić izračunao da plaća 80.000 franaka godišnje školarinu ćerki. Ja sad shvatam da ima puno ljudi koji smatraju da je njegova politička opcija, njegova intelektualna delatnost, njegovo odelo, njegov osmeh, sve što taj čovek radi - ok. Pa onda taj kaže - nema veze, nek je i ukrao neke pare, pa dao je za dete. E, sad ja neću da budem u toj situaciji, kao što mahom svi mi jesmo u situaciji da vidimo da je tu bilo raznoraznih mahinacija sa ogromnim količinama novca. Samo najgluplji su hapšeni. To je kao sa ovim krimosima, onaj na ulici pada, a ovi kupuju banke. Samo obrati pažnju koji bivši članovi Vlade kupuju preduzeća. Od koje tačno love se kupuju ta preduzeća? Neću da budem u situaciji da kao Vučelićevi sledbenici kažem - u redu je da je maznuo. Neću da kažem - zato što ovaj politički misli isto što i ja - u redu je da ima konja i bazen. Diplomirani dramaturg.

Problem kod tih političara je i to što su se uhvatili u kolo sa svojim drugarima iz gimnazije ili sa fakulteta. Kod nas se zna, ili se bežalo iz zemlje ili su se uvalili u neku marketing-agenciju. I oni koji to ozbiljno rade, hajde, svaka im čast. Ali imaš dobar deo potpunih idiota, koji nekako shvataju da je sve pitanje marketinga. Nije sve pitanje marketinga, da jeste, onda bi Keri dobio izbore. Niko ne bi imao perut u Srbiji da je sve pitanje marketinga. Možda zato što ja to ne znam i ne razumem, ali za mene je to neki niži oblik ljudskog angažovanja. To se nekad zvalo: tante za kukuriku, da ne kažem ono za šta bi me mama prezrela: muda za bubrege. Znači, neko hoće da ti uvali nešto što u stvari nije to.

Pre recimo šest meseci bila sam u "Utisku nedelje". Nešto su me pitali o radikalima, da li treba ukinuti radikale. Ja mislim da ne treba ukinuti radikale, naravno, mislim raznorazne druge radikalni-

je stvari od toga, ali jednostavno smatram da oni ljudi imaju svoje poštovaoce, i tako dalje. Ne možeš se sad baviti demokratijom, a da ukidaš radikale. Sutradan ujutru me zvao Vučić na mobilni telefon, lično, ja sam mislila da me zeza neko, ali onaj glas je nepogrešiv, hot lips, i rekao – hteo sam samo da vam se zahvalim što ste bili korektni prema nama. Vučić i njegova žena su me 98, 99. na TV Palmi, imali su neku emisiju “Radikalski talasi”, nazvali govnetom, izmetom ljudskim i ovo i ono. Znači, od 98. neki marketing radi sa njim, ili sam ja totalni sunovrat; ali 2004. on me je pozvao telefonom da mi se zahvali što sam bila korektna. Sad će da se postavi da će radikali čak i u tome da ih prešišaju, razumeš. Dru-gari iz partija će da ti rade za “dž”, a radikali će te prešišati i u tome. Volela bih da vidim ove marketing-magove, što se sad raspode-ljuju po javnim funkcijama, kako će na to da odgovore.

BILJANA
SRBLJANOVIĆ

Jeste li gledali nekad “Muzički tobogan” sa Minjom Subotom? Imaš onaj trenutak kada deca imitiraju, imaš neku decu od devet godina koja, tada nije bio turbo-folk, ali imitiraju odrasle. Znaš ono kad si crven, crven od blama, a ni ne znaš to dete. E ja to imam sad kad gledam ove predizborne, i kad se odlučuje nešto strašno važno. Muzički tobogan, dečije imitacije, potpuno si crven, me-njaj, menjaj kanal, nismo ovo videli. Stvarno, nemaš šta drugo da kažeš.

SVETLANA LUKIĆ:

Da li si videla kako su se nagojili svi? Koštunica ne može da sedi, Ta-dić ne može da sedi.

BILJANA SRBLJANOVIĆ:

Jeste. Nema veze što su debeli nego su nekako opušteni. To je kao ono, udala sam se, kao ‘ajmo sad, ne brijemo noge, razumeš.

Pri tom, nisu oni isto, zbog toga što Tadić potpisuje tu knjigu žalosti za te jadne ljude u Indoneziji i onda Tadić negde kaže – mi smo pogrešili. Ne mora niko da mu kaže, negde ljudski oseća da smo pogrešili. Ovaj se, bre, ljuti što ga pita novinarka. Sada si se setio i, majke ti, što baš u nedelju da bude minut ćutanja, da ne kvarimo kome... Amfilohiju da ne uzbuđujemo duhovni mir. Indo-nežani nisu pravoslavci, to je valjda neki problem.

Mislím da je sad u tome stvar. Ti imaš taj jedan mali tvoj glasić i ti sad time igraš, samo što ova država neće to sutra, prekosutra

postati, neće postati ni za našeg života, nego tako, mi sad pomalo vaspitavamo naše političare time što im dajemo i ukidamo glasove. Znači, nema više toga da a priori DS ili demokratska opcija ima naše glasove samo zato što postoji pretnja od radikala, nego moraju da ih zasluže. Pa kad im ne daš, ne daš, a on se menja, menja, sve pomalo, pa kad ode na sahranu u Topčider, ti mu onda daš, ali to ne znači da ćeš mu opet dati. I to je odgovornost prema sopstvenom glasu. Tako se civilizovane, parlamentarne demokracije održavaju u životu. Mi jednostavno ne možemo da budemo Engleska sutra, zbog toga što nam treba jedno petsto godina. To - dam ti glas - ne dam ti glas, dam ti glas - ne dam ti glas.

Slušala sam Gorana Markovića isto u "Utisku nedelje" pre par meseci. Nisam imala sliku, samo ton na kompjuteru i sedim i dva sata gledam u crni ekran u nedelju popodne i slušam Gorana Markovića. Bio je vrlo simpatičan, opet je bila neka drama šta on misli o ovome ili onome. On je rekao - uopšte ne mislim ništa i mislim da mnogo više misle oni ljudi, on je rekao - Dušan Petričić sad u Kanadi, kad bi ovo gledao... A ja sedim u Francuskoj i kažem - i ja isto. Mislim da mi, kad smo tako malo ili zavedeni u neku unutrašnju emigraciju ili u pravu emigraciju, imamo neku idealnu sliku o nekoj idealnoj državi koja ne postoji, a imamo nostalgiju za njom. I onda te svaka stvar koja ti buši taj balon od sapunice strašno boli i pogađa. I mene hvata tamo nekad, probudim se ujutru, toliko mi se ide kući da hoću da crknem, sad bih ovog trenutka sela na bilo koje prevozno sredstvo, samo da idem kući. A u suštini - nemate kuću, to ne postoji. To što ja imam nostalgiju za nepostojećom zemljom, to je stvarno neka čudna vrsta patriotizma. Imam dubok osećaj patriotizma za državu koja ne postoji. Ona postoji u našim mislima, neko idealno mesto. Znači, ja hoću zemlju koja izgleda tako, tako, i tako, i onda mi nedostaje to, strašno mi nedostaje, do suza mi nedostaje nešto što verovatno nikad neće postojati. Kad ubiješ to u sebi, onda malo postaneš neosetljiv i na mnoge druge stvari, tako da možda nije loše trpeti neki stupanj besmislene patnje, pa barem znaš da si živ. Tako imaš nešto, a kada to izlečiš i odstraniš, onda šta si.

A mislim da ova zemlja nikad neće izgledati onako kako ja hoću. Nikad neće biti ni blizu tome i uvek će mi strašno nedostajati. To je neka vrsta prokletstva. Sad mi je poslao neki frik pismo sa Kosova, napljuvao me čovek. Uopšte ne znam što sam mu se baš ja zakačila za oko, ali proklinjao me tamo kako bih ja baš mogla ma-

lo da volim svoju zemlju i da ovo svoje prezime Srbljanović opravdam. A, na primer, ja mislim da ja mnogo više volim ovu zemlju nego Velja Ilić ili Bogoljub Karić, više nego Jočić. Mnogo sam veći patriota, mnogo više nego njih me bole razne stvari koje se dešavaju u ovoj zemlji.

Kada na Kolarcu na novogodišnjem koncertu sviraju Štrausa, onog najkičerskijeg, ti, da se ne razlikuješ od drugih aplaudiraš, a kad onda počnu da sviraju Marš na Drinu, ti se osećaš displaced, nelagodno. I šta sad treba da uradiš? Da li da izađeš, da li da sediš i dalje? Prvo, to je neka lepa pesma, drugo, zašto je to pesma onih koji su osvajali i bombardovali Vukovar? Oni su zloupotrebili tu pesmu i mi sad moramo da nađemo neki način da je nekako ponovo usvojimo, da tebe samog ne bude sramota, da ti ne bude odvratno, a da ne okreneš u neki drugi patos.

LASLO
VEGEL

Počela sam da svima govorim da sam Srpkinja, to je sad najnovije. Ne mogu više da objašnjavam da li sam Jugoslovenka, da li sam Crnogorka iz Beograda. Sad sam odvalila i svima kažem da sam iz Srbije. Pogotovo u Francuskoj, oni su uvek antisrpski, pa onda znaš. A što da ne? Ima i ta neka Srbija, bar u mojoj glavi, imam ja pravo na to i ne treba da me bude sramota. I ne treba sad da mi neko napiše u *Danasu* - nacionalistkinja, šovinstkinja, antifeministkinja... Nije, imaš ti pravo da kažeš da si to i da tu neku zemlju želiš, ali da ta zemlja to nikad postati neće. Pa šta?

SVETLANA LUKIĆ:

U prvom delu "Peščanika" slušali ste Biljanu Srbljanović, koja, nadamo se, samo privremeno živi u Parizu. Ona je u poslednjem času utekla iz Beograda avionom, JAT-ovi avioni, kao što ste čuli, sada ne lete, ne zbog kvarova nego zbog štrajka pilota. Niko ne može ni da uđe ni da izađe iz zemlje, a mrzovoljni ili, lepše rečeno, duševno strogi predsednik vlade sastanak o ovom trivijalnom problemu zakazao je tek za ponedeljak. A u zemlju se, posle skoro jednogodišnjeg odsustva, vratio pisac Laslo Vegel.

LASLO VEGEL:

Iz daljine čovek misli da ima promena i u stvari želi sebe da ubedi u to, ali kad sam se vratio, za deset dana sam video da nema nikakvih promena u ovoj zemlji. U stvari, tu se sad odvija jedna tiha agonija. Niko ne može ni da kreće napred, niti može nazad, idemo ukrug. Tamo sam video da priključenje Evropi nisu samo zakoni,

nije samo Hag, nego jedna potpuno druga politička kultura. Možda tu stojimo najslabije i ja mislim da se sa tom činjenicom nismo ni suočili. I upravo zato postoji taj nemi unutrašnji grč, ta nemogućnost u kojoj možda najplodnije cvetaju razni kompromisi, razne kratkoročne politike. Čovek može kao pojedinac da planira svoj život kratkoročno, ali jedno društvo ne može.

Pre godinu dana možda je bilo malo više subverzivnosti, neka mala nada da će izbori nešto rešiti. Mislim da danas svako misli da ni izbori više neće rešiti ništa, ta rezignacija se širi, da nema ničeg što može nešto da reši. To je sad jedno veliko, veliko pomirenje sa stagnacijom.

Građani nikad nisu tačno ni formulisali svoju želju. Vidite velike izborne oscilacije, građani se još nisu probudili iz 90-ih godina. Mislim da taj šok još deluje, šok te propagande, šok tih planova i utopija. Prema tome, i sami građani tu improvizuju što se tiče sopstvenih nada na izborima, i vidi se da idu čas ovamo, čas onamo. A što se tiče intelektualne scene ja mislim da nema tu intelektualne scene. Početkom 90-ih godina imali smo uzbudljiviju intelektualnu scenu nego sada. Sada je to dosadno, ne vredi više čitati.

Blago, tiho i stidljivo u Srbiji je počela jedna nova politička homogenizacija, i to više nije ona opšta homogenizacija s kraja 80-ih, nego homogenizacija partija. Samo za godinu dana, kada gledam taj diskurs partijskih šefova, vidim da sve više liče jedan na drugog. Kad ne bih znao ko je ko unapred, bio bih u velikoj nedoumici kojoj partiji taj čovek pripada. I praktično, mi imamo jako ograničeni pluralizam i pluralizam se više odnosi na osvajanje funkcija. I DS je ušla u tu opštu homogenizaciju partija. Svi se približavaju jednoj nacionalnoj desnici. Nekada je Đinđić rekao da se Milošević uselio u našu dušu i da svi mi moramo da ga se oslobodimo. Možda je to bio najteži njegov projekat, najnemogućiji, jer ta duša se očito nije oslobodila, nezavisno od toga koliko bi pojedinac to želeo. Očito da taj duh postoji kao jedan kolektivistički fantom. To nasleđe je tako jako da naslednici ne mogu da ga se oslobode.

SVETLANA LUKIĆ:

Šta hrani taj duh o kome vi govorite?

LASLO VEGEL:

Nikad nije izgrađena prava alternativa. Drugi razlog što smo ostali u ruševinama tog nasleđa je to da u Srbiji nije mogao da se iz-

gradi jedan moderan koncept nacije, moderan koncept patriotizma, te dve stvari nisu isto. Nije izgrađena jedna država koja može da bude nosilac promena. Bez jedne, kako da kažem, vitke ali efikasne države nema nikakve promene, sve su to samo političke utopije, dobre želje, ali ako nema države koja može da bude nosilac toga, onda sve propada.

Danas u Evropi ima nacionalista, ali to je moderni nacionalizam. Promenili su se i nacionalisti i konzervativci. Kod nas se nacionalizam ne menja, on ne ide u korak sa drugim nacionalizmima u Evropi. Danas nacionalisti kažu - jeste, mi smo nacionalisti, ali Evropa je važnija. Pa pogledajte, od Turske do Rumunije preko Mađarske, svuda se ta scena ponavlja: novi nacionalisti se obračunavaju sa svojim staromodnim nacionalistima, jer to im je najveći teret. Oni su uspeali da izvrše rekonstrukciju nacionalizma.

LASLO
VEGEL

SVETLANA LUKIĆ:

Da li bi se kao primer toga o čemu govorite mogao navesti gest Ive Sanadera, koji je iz sopstvene partije, dakle iz HDZ-a, izbacio gradonačelnika Zadra zato što je javno u svojoj kancelariji držao sliku haškog optuženika Ante Gotovine?

LASLO VEGEL:

Jeste, to je samo jedan od primera. Nacionalizam je izašao iz komunističkog šinjela, a naš nacionalizam je još uvek u komunističkom šinjelu. Pogledajte kod nas jedan školski primer - radikale. Radikali imaju socijalni program levičara, oni su mladomarksisti. Svako ima pravo da na političko tržište iznosi što god želi, sa tom idejom možete se boriti za glasače, ali država se ne može graditi.

Što se tiče Vojislava Koštunice, on lično jeste pravi nacionalista i pravi konzervativac. On je čovek bez partije, jer ta njegova partija nije to, naročito ako gledam Vojvodinu, gde su jako bliski radikali. Prema tome, ako čovek sluša njih i sluša Koštunicu, to su dva sveta, kao da nisu iz iste partije. Sada je liberalizam već potpuno nestao i iz njegovog govora, a i konzervatizam je postao jako tanak i klizi prema radikalima. Odmah da kažem, ja ne mislim da je to pravi put, ali svestan sam da je to jedna struja koja, ne samo u Srbiji nego svugde, mora da bude u parlamentu da ne bi bila na ulici.

To se nije odmah videlo posle pada Berlinskog zida, ali nacionalisti su brzo uvideli da antikomunizam više ne može da bude nji-

hov program. Zašto? Zato što nove generacije više ne znaju šta je komunizam. Populizam je kao kultura nasleđen od komunizma; kada je diktatura nestala, počeo je da divlja i hara po ulicama. U suštini, kolevka istočnoevropskog populizma jeste komunizam. Mase su zato prihvatile komunizam, ne zbog nekog Lenjina ili Marksa, nego zato što je egalitaristički, ali to je bilo disciplinovano od politbiroa, a kada je nestao politbiro, populizam se razlio kao reka bez obala. I sami nacionalisti su videli da će to razrušiti državu.

Pogledajte u okolnim zemljama - novi nacionalizam se distancira i od desnog i od levog populizma, oni smatraju da je država toliko važna da ne sme biti rizikovana u ime bilo koje privlačne ideje. Ta istočnoevropska desnica neverovatno i skoro prelakom preuzima zapadnoevropske modele, a kod nas toga nema. Rezervisanost naših nacionalista prema Zapadu ravna je onoj koju su u najtežim trenucima imali komunisti 50-ih godina. Mi sad imamo antizapadne impulse kao 50-ih godina, kada su i farmerice bile greh.

Video sam u Švajcarskoj da su oni velike patriote, ali taj patriotizam uopšte nije nacionalno obojen. U čemu se ogleda njihov patriotizam? Oni smatraju da imaju društveno uređenje na koje mogu biti ponosni. Onda, tu je odnos pojedinca i države - jedan Švajcarac smatra da je patriota ako kontroliše tokove javnog novca, zato što Švajcarac želi da ima dobru državu. Tamo sam jako malo slušao o Švajcarskoj, to je za njih apstrakcija. Kanton - to je konkretno. Zašto? Zato što najveći deo njihovog poreza ide u kanton i zato što kanton donosi zakone. Kad bi to kod nas bilo tako, nastala bi prava histerija da će se raspasti zemlja. U Švajcarskoj, međutim, to je ono što čini jednu državu stabilnom - konkurencija između kantona. Znaite, svaki kanton vodi svoju poresku, ekonomsku i ne znam kakvu još politiku da bi nekako nadvladao drugi kanton. Kada govore o nacionalnom, to se više odnosi na kulturu. Nacija postaje kulturna vrednost.

Kod nas se preklapaju patriotizam i ljubav prema naciji. To znači da je jedan deo stanovništva automatski isključen iz patriotizma, a patriotizam bi trebalo da bude nešto upravo suprotno - da su svi uključeni. Patriotizam, naravno, ne isključuje ljubav prema naciji, ali to bi trebalo da je sasvim druga stvar: da se kupuje više knjiga, da su koncerti puni, da ljudi daju novac pozorištima.

SVETLANA LUKIĆ:

Kada čujete da je Milorad Vučelić postao šef odbora koji treba da isпита zakonitost privatizacije “Knjaza Miloša”, da li imamo razloga da govorimo o restauraciji ili vi tu vidite jedan kontinuitet, koji ni 5. oktobar nije prekinuo?

LASLO VEGEL:

LASLO
VEGEL

Ljudi su verovali da je nešto prekinuto 5. oktobra, a sama ta vera već znači da je nešto i prekinuto. Ja ne verujem da se može vratiti direktno na onaj sistem, međutim ništa nije fundamentalno promenjeno. Štaviše, i oni koji su započeli nešto novo, počinju da se prilagođavaju tim starim ljudima. I postoji jedno novo savezništvo kao jedan kompromis. Da se ti ljudi vraćaju, to je činjenica, ali znate, ja ne mogu da kažem da treba njima zabraniti. Jedini način je da društvo samo ne bira takve ljude, ali pošto ih društvo bira, onda treba prihvatiti i da se oni vraćaju. Ali oni se vraćaju u vakuum, a vakuum se onda stvara i oko svake perspektive. Svi političari na javnoj sceni dokazuju se na tome koliko su vešti u pravljenju kompromisa, i ako imaju tu veštinu, oni mogu da se afirmišu. Ali ne smeju biti ličnost. Vidite, to je nešto đavolsko, poslednja ličnost u ovoj politici bio je Slobodan Milošević, ne govorim kakva ličnost, ali ličnost.

Svi misle od danas do sutra. Među njima ima i pametnih, verovatno i dobronamernih i svakakvih, to sad nije problem. Ali oni nisu sposobni da razmišljaju o sebi i o svojim partijama na način da će četiri godine biti na vlasti i da će je onda četiri godine izgubiti i u tom vremenu jačati, pa se ponovo vratiti da nastave ono što su radili. To znači da nema nikog ko razmišlja osam ili dvanaest godina unapred, najviše što se razmišlja to je četiri, ali pošto su kod nas izbori česti i društveno tle nesigurno, onda najviše misle na godinu ili dve. Još malo, pa će prevladati ljudi koji se vraćaju, taj fond ljudi koji restaurira će se širiti. Ljudi koji su imali vlast pre 2000. godine, oni dolaze.

U krizi se uvek rađa nova inicijativa ili nove partije ili nove ideje koje počinju da se šire. Kod nas je danas potpuni mir, kompromis svakoga sa svakim, potpuno zatvoren horizont. Prema tome, apsolutno je isključena mogućnost da nastanu neka nova stremljenja. U stvari, zašto se vraća Vučelić - zato što ga čeka zagrljaj. Kad ne bi bilo tog zagrljaja, ne bi se mogao vratiti.

SVETLANA LUKIĆ:

Kako vi razumete šta hoće i kakve su ideje Borisa Tadića?

LASLO VEGEL:

Teško je čitati njegove političke ideje. On ima jednu čudnu sugestiju da poseduje magijsku, tajnu taktiku. Ali suština njegove političke ideje je mirna koegzistencija u paklu. On je zaista adekvatan izraz ove političke situacije. Vidite kako situacija pronađe svog eksponenta. On to radi s jednom, mogu da kažem elegancijom, na jedan civilizovan način, i želi da bude besprekoran, ali on jeste apsolutni izraz ove situacije. Mi sad živimo na ivici provalije. Da li će njega strah od provalije da promeni, to je sad pitanje političke biografije.

SVETLANA LUKIĆ:

Kao njegov politički oponent u stranci se pojavljivao Čedomir Jovanović, koji je izbačen iz stranke. Hteli ne hteli, neki ljudi ulažu nade u njega, jer se prosto niko drugi ne nudi da eventualno izrazi njihove ideje.

LASLO VEGEL:

Kako da kažem, on je poslednji đinđićevac. Dok bi drugi želeli samo mit i slavu Đinđića, on je možda jedini naslednik realnog Đinđića. On prihvata Đinđića u celini i jedini je koji se ne odriče druge polovine Đinđića, nego kaže - to sam. Ali da li to ima perspektivu u današnjoj situaciji, mislim da dok se sa ovom zemljom ne desi jedan novi šok, ta šansa je dotle mala. Možda je treba sačuvati, kao neku nadu, kao Građanski savez. Čedomir Jovanović, zato što je bio privrženiji Đinđiću nego drugi, osuđen je da nekako tu Đinđićevu naraciju sačuva. Ja ne znam kada će imati realne šanse on ili neki drugi koji tu naraciju čuvaju, ali u svakom slučaju jako je važno da to i dalje postoji.

Pogledajte samo Đinđićevu biografiju, ne samo političku, koje se sada sećamo, nego od 60-ih godina. On je bio ta generacija koja je sazrevala preko anarhizma, preko liberalizma i tako dalje, ali je bila subverzivna. On se tako ponašao i 2000. godine. Imao je uvek neku dozu subverzivnosti, ali on je naravno morao da igra jednu drugu ulogu, ulogu srpskog Fausta, koji je morao da ima ugovor i sa đavolom. E sad, taj subverzivni elemenat mnogi žele da nekako eliminišu iz Đinđićevog nasleđa. Da naprave od toga nešto hermetično, neživotno, i onda više neće postojati Zoran Đinđić, već je-

dan polumit, paramit, na koga se jednom godišnje u prikladnim prilikama vredi pozivati zbog autolegitimacije. Niko neće na nje ga stvarno da se nastavi. U stvari, ta trajna sahrana – to se odvija oko politike Zorana Đinđića. Situacija je sve gora.

Mi ne možemo meriti našu situaciju u odnosu na to kakva je bila pre 2000. godine, mi je moramo meriti od 2000. Koliko zemalja je ušlo u EU od 2000, kakve milijarde dobijaju od Brisela, kako će oni za dve-tri godine da se razviju. To je parametar, a ne da li smo bolji od Miloševića. Naravno da smo bolji, ali koliko? A moram da kažem, objektivno smo imali veliku šansu, Evropa je mnogo investirala u promene ovde. Sada mi više nismo interesantni, sada vi čitate novine na Zapadu, pa ni ne spominju nas. Mi smo jedna zaboravljena, mala država i sada je propao i večiti argument o spoljnoj zaveri. Za nas će se zabrinuti samo ako eventualno dođe do novih žestokih lomova. Niko nas neće prisiliti da žurimo napred, niko. Jednostavno su rekli – vi tako želite, vi ste tako izabrali, građani. Vidite kako nam se obraćaju s jednom hladnom demokratskom retorikom. Jedino oko Haga imaju malo oštrij ton. Propala je i poslednja negativna utopija da smo interesantni. Nismo.

LASLO
VEGEL

SVETLANA LUKIĆ:

U stvari, stalno šaljemo poruku odavde da nas ostave na miru.

LASLO VEGEL:

Da, i ostavili su nas na miru potpuno. Mi smo kao kolektivni Godo, čekamo nešto, čudo, kao junaci Beketovi, čekamo Godoa da stigne, a Godo ne stiže, neće ni doći, mi moramo da priđemo.

SVETLANA LUKIĆ:

Mi smo i smešni, zar ne?

LASLO VEGEL:

Jeste, sada je to dosta zabavno. Želimo da se priključimo Evropi, ali da ne damo haške optuženike. Ne može oba, ne može se voditi ta hermafroditska politika do beskraja. Možda u toj užasno teškoj, blatnjavoj tišini, u kojoj sada živimo, možda će svako imati šanse da razmišlja dokle to može tako.

SVETLANA LUKIĆ:

Rekli ste da nama treba još jedan šok.

LASLO VEGEL:

Još jedan šok. Ja ne znam da li je to politički ili ekonomski, pretpostavljam da krajnji ekonomski šok neće ni Zapad dozvoliti, uvek ćemo dobiti neku donaciju, neku povlasticu izvozu. A do političkog šoka ne može da dođe, jer praktično više niko ni ne zna protiv čega treba da nastupa. Teško je praviti razliku ko, šta, gde zastupa. Postoji jedna ozbiljna, tragična i komična, dakle hibridna situacija u svim stvarima života, u kulturi, u politici, u privredi, svugde su hibridi. Razlike nestaju i onda je teško naći razlog za jedan unutrašnji politički šok. Kada su ideje u pitanju, vlada jedna čudesna anarhija. To je sve kentaursko.

To je jedna teška situacija, nekad je laž htela da bude istina, a danas i istina izgleda kao laž. Tako da bi šok možda dobro došao, ali neće još doći, nema iz čega. Bilo bi najbolje kad bismo imali jednu dalekovidnu političku elitu, koja bi ponekad smela da kaže tom društvu i istinu. De Gol, on je ponekad imao hrabrosti da je kaže, naročito kad je preuzimao vlast. Nemamo mi to, ni De Gola, nemamo ništa.

SVETLANA LUKIĆ:

Slušali ste Biljanu Srbljanović i Lasla Vegela, a sada govori Petar Luković. On nigde nije bio, Pera jedva da izlazi iz svoje sobe.

PETAR LUKOVIĆ:

I pre Nove godine, dakle ove prave, takozvane međunarodne Nove godine, a i ovih deset dana mislim da osnovno pitanje sad više nije šta ćemo da radimo ove godine, šta postoji, ulazak u Evropu, neka bitna pitanja, ne, nego postoji samo pitanje Kosova. Od one izjave Tome Nikolića da ćemo ratovati za Kosovo do izjave Koštunice da Kosovo neće biti nezavisno ni 2005, ni 2006, ni 2050. Da budem iskren, možda ja nisam pratio novine, moguće da sam preispavao, ali ne vidim šta se to desilo zadnjih petnaest-dvadeset dana da bi sad ponovo Kosovo bilo glavno. Nije bilo tako početkom decembra, bar nikakve kampanje nije bilo. I sad donatorska konferencija, Dom garde, pojma nemam. Da budem iskren, meni je to malo dosadno. Tu i tamo nekad upalim televizor, vidim da je opet dobri premijer Koštunica u nekom manastiru negde na Kosovu, ne znam, u nekoj crkvi, to je nešto noću išlo. Pa upalim ujutru, on opet u manastiru, ne znam da li je on tamo celu noć probdeo ili su ga reprizirali. Ali koliko ja vidim on dobar deo radnog vremena

provodi po crkvama i manastirima, to mu je valjda u opisu radnog mesta, ne razumem. A opet je i moguće, jer tako i biva u državi u kojoj je crkva na vlasti.

I oni zaista stvarno misle da je to Kosovo deo Srbije. Ako to stvarno misle, onda ja ne znam, onda je neko od te dve strane lud ovde, moguće da sam ja lud. Ali svakom ludaku je do te mere jasno o čemu se radi, da apsolutno ne vidim nikakvog načina za neku vrstu polemike. S druge strane, čuo sam svašta u ova četiri meseca, tu iz off-a negde. Ćosić je valjda nešto... neke podele... pojma nemam. Mrzi me to da čitam uopšte, mrzi me i da slušam o tome, ta me stvar uopšte ne interesuje. Ne znam kako da ti objasnim, mene ta stvar uopšte ne interesuje, to mi je onako pod "Š" potpuno u mom životu. Ali interesovalo bi me da znam šta ova država hoće i bilo bi mi, ne lakše, ali zanimljivije da znam šta hoće, ali ja stvarno ne vidim.

PETAR
LUKOVIĆ

Vidim da ne postoji nikakva ideja, postoji samo jedna kampanja u kojoj je Kosovo u centru pažnje. Ja vidim to medijski, vidim to kroz neku vrstu simbola. Veće uoči takozvane srpske Nove godine, na televiziji imaš onu malu pogačicu dole, ono kao srpska pogača sa četiri "S". Zašto uvodimo takvu vrstu ludila, domoljublja na najgori mogući način. Smejali smo se Hrvatima, a mi to radimo na isti i još odvratniji način. Vidim na osnovu tih simbola neko dizanje nacionalne tenzije, nekog prkosa. A Kosovo je tu valjda neka vrsta dimne zavese, to je nešto što treba da nas zabavi da se ne bismo bavili drugim problemima.

I neki su prijemi, nekakve konferencije, ne znam, neko od njih je davao pare, vidim kad Tadić ljubi ruke Artemiju, pa Pavlu. I gde god se okreneš, tu su popovi, mučno mi to izgleda. Mučenje mi je kad vidim toliku količinu popova u četrnaest dana, to je onako baš strašno, od tih procesija u crkvi do bolnice na Bežanijskoj kosi. Došli su popovi tamo, izgleda kao sahrana. Moram da kažem da meni popovi onako, jedna od mojih asocijacija jeste na sahranu, smrt, i oni izgledaju baš tako. Meni je onako bilo smešno i blesavo, sad mi više nije smešno. Ranije bih se možda krstio kad bih čuo da je Amfilohije rekao da su Deda Mraza izmislili Amerikanci da bolje prodaju koka-kolu.

Niko nije reagovao na tu izjavu, niti je neko nešto napisao, to tako prođe. Osećam se kao neko ko živi u nekom vrtlogu, samo promiču te konferencije, neki ljudi, neke izjave, koordinacioni centri,

osim detalja o ubistvu tog albanskog dečaka, to sam primetio da je metak rikošetirao o drvo. Ne znam, nisam znao takvo drveće o koje se rikošetira, ali dobro.

Mislim da je Kosovo još jedan primer slavodobitnih priča na kojima ljudi grade svoju karijeru. Prema tome, to je još jedan dokaz one moje teze, naše zajedničke teze – Kosovo, to nije bitno, Kosovo, to je samo forma. Može neko da izmisli neku drugu reč, neki drugi pojam. Prave se karijere, snuju se neke pare, tu se sad licitira ko je veći patriota, koje će ministarstvo više da dâ.

Video sam Tadića u Novom Sadu pred nekim ljudima u neverovatnom kadru: predsednik države daje izjavu nekome u desnom uglu ekrana s desne strane, ne vidi se ko pita, bar ja nisam video, možda sam se uključio kasnije, a i snimljeni su neki ljudi koji tu sede i pričaju. Razgovaraju ljudi, prolaze kao da stoje na ulici, a Tadić priča tako ležerno, kao da objašnjava uzroke poraza “Crvene zvezde” u utakmici sa “Sankt Peterburgom”, 4:0, i tu pominje temu rata. U takvom ambijentu, onako ležerno, kao, nećemo dozvoliti da dođe do rata, mora doći neka odgovorna politika. Stalno želim da nemam nikakve veze s tim, kao da su neki vanzemaljci, kao da nismo ovde.

I kao što BK počinje vesti, to mi je isto bilo smešno, to sam samo video pa sam ugasio, kaže, Karić je boravio na Kosovu. Mislim, šta mene to interesuje gde je boravio. Pa šta, oduševljeni su sad što je došao. Gledam sad svoj život da oblikujem u nekom sistemu njihovih vrednosti, mojih interesovanja, da li je to rokenrol, knjige, da li je to neki pametan svet s kojim pričam ili sa kojim ćutim, još bolje. Neću da gledam s kog kanala će da mi izađe pop ovde, mislim, stvarno ne mogu više.

Imamo suđenja, imamo ove praznike, imamo i obeležavanje tragedije u jugoistočnoj Aziji, što je meni užasno indikativno. Naime, ta nesreća je bila još 25. decembra, a našeg premijera, pošto valjda nije mogao od silnih procesija i silnih tih poseta manastirima, njega su valjda obavestili tek posle Nove godine da se nešto desilo. I on je došao u tu ambasadu te zemlje za koju pretpostavljam da nikad nije čuo da postoji, šta je to Šri Lanka, kakve to veze ima sa njim, i tu je nešto ispisao. Onda je Tadić rekao da ne treba da pitamo što su oni zakasnili, nego treba da se svi ujedínimo oko toga. Cela Evropa je to obeležila sa tri minuta ćutanja, mi smo tri dana kasnije. Valjda opet, to je moje objašnjenje, mi još uvek živimo

po tom julijanskom kalendaru, a crkva nam sada diktira i vreme i prostor. Možda je petoro ljudi uhvaćeno kako stoji tri minuta.

Poštenije i racionalnije bi bilo da kažeš - ma jebe nam se za cunami i za te ljude. Bilo je već komentara u novinama - da li su oni pali sveće za nas kad su nas bombardovali 99. godine, što mi njima da pomažemo. Pa onda hajde da kažemo: nećemo da pomažemo, nećemo ništa da radimo i gotovo. Ovako ispada da smo jedina zemlja u Evropi bez osećaja prema bilo kakvoj nesreći. Imaš samo jednu matricu, to je Kosovo, naše žrtve i tako dalje. To je jedna suluda, sumanuta priča.

PETAR
LUKOVIĆ

Iz te priče proističe i taj odnos prema suđenjima. Ja opet imam jedan osećaj, jedan košmar, jednu vrstu dežavija, mislim da ćemo ti i ja da se nađemo kroz pet godina i da čujemo rečenicu na televiziji da se sutra nastavlja suđenje za atentat na Zorana Đinđića. Ja prosto ne vidim kraja ovome, ne vidim kraja. Evo, Bracanović nije došao, to se odlaže. Kad vidiš one advokate koji brane te ljude, ne znaš ko je gori, da li je gori advokat, da li su gori ovi koje oni brane, razumeš. Prvo je počelo to suđenje za Ibarsku magistralu. Stalno mi se čini da to traje i traje od dana kad su poginuli ti ljudi. Iskren da budem, nekad se pitam je li Rade Marković na slobodi ili u zatvoru, ne mogu da pohvatam uopšte, bio je osuđen, pa nešto tužba, nešto bio vraćen, pa se žalili. I valjda je to ideja da ja kroz dve godine nemam pojma, možda se ovo za Ibarsku magistralu završi do našeg ulaska u EU, a suđenje Đinđićevim ubicama do onog datuma kad Koštunica misli da Kosovo neće biti nezavisno - 2050. otprilike.

A treće, iza toga stoji još jedna vest, koja je možda i najbitnija i koja u stvari govori o čemu se ovde radi - to je ukidanje presude Saši Cvijanuu, osuđenom za ratne zločine. Dakle, i u komentaru te vesti je bilo objašnjeno da je on osuđen na osnovu svedočenja svojih nekakvih kolega, na osnovu svedočenja svedoka, da je bilo i materijalnih i ne znam kakvih sve dokaza. I da sve to nije bilo dovoljno, nego je Vrhovni sud ukinuo tu presudu i sad sve počinje iz početka. Zamišljam sad onog svedoka nesrećnog, koji je jedva preživeo celu tu torturu svedočenja u prvoj fazi i sad njemu kažeš - hajde sad, pupjike ne važi, idemo sad od početka. Hajde ponovo da svedočiš. Pa slušaj, ne znam koga da su mi ubili, pa mislim dosta. Ovo je jedna vrsta užasnog cinizma.

Ja ne znam je li postoji u sudu neka nagrada, da nešto oni kao dobiju na kraju, da ne dobiju zatvor nego da dobiju neku nagradu,

neki loz. Ne vidim nikakav način da neko od njih bude uopšte osuđen, čak ni uslovno, bilo ko od tih ljudi.

Sve priče imaju veze. I priča o crkvi i priča o suđenjima i priča o poništavanju ove presude, to su delovi jedne iste priče. Ona je užasno prosta i neko bi trebalo da kaže stop, mi nećemo da sarađujemo sa Haškim tribunalom, mi nećemo nikog da šaljemo, ko vas jebe. Naprosto, nećemo, ali bismo voleli da uđemo u Evropu, onako teoretski da uđemo, ako nas pustite pod tim uslovom, ako nećete - ko vas jebe, takođe opet.

Sad imamo novi datum, Labus je dao 27. januar. Interesuje me stvarno šta će biti ako ne bude ništa do 27. januara. Hajde da podsetim ja Labusa, ako sluša neko da ga pita - pa zar ne reče čovek u novembru da će 14. decembra biti osnovana ona komisija UBOK ili USKOK, da, UBPOK. I da će oni 14. decembra da daju izveštaj o svemu u vezi "Knjaza Miloša" ili će on da da ostavku. Jesam ja preispavao ovih mesec dana? Je l' dao ostavku? Nije. Sad ta komisija u kojoj je Milorad Vučelić, to je još strašnije. Ne mora čovek uopšte biti inteligentan da primeti da mi ovako kupujemo vreme, mi lažemo, mi nećemo da sarađujemo. Ne postoji saradnja, ne postoji ni dvosmerna, ni trosmerna, ni jednosmerna, obrnuta, seksualna, gimnastička, ne postoji nikakva, nema saradnje.

Nisam jedini koji smatra da smo u vreme Miloševićevog režima imali njega kao simbola zla i ljude oko njega. Bilo je mnogo manje ljudi, sad ima toliko ljudi koji ti idu na nerve, ljudi koji su užasni i strašni, da se cela moja energija rasplinjava, ta moja mržnja se rasplinjava na nekoliko hiljada ljudi. I naravno da nije više tako užasna i jaka kao što je bila onda kada je bila usmerena samo na njega i njegove. I to je možda jedan od problema, sad ima mnogo više ljudi koje ne možeš da podneseš. Naprosto, ne možeš više da čuješ ni njihovo ime.

Evo, zamisli sad da je tebi ili meni neko rekao krajem 2000. godine, nećemo da uzmemo tu foru 6. oktobra, 31. decembra da ti je rekao da će Milorad Vučelić biti na čelu komisije koja će ispitivati privatizaciju "Knjaza Miloša" kroz četiri godine. Da li bi se kladi-la u kamion piva? Bi. Ali to je opet razumljivo, ako savetnik predsednika Vlade, našeg čuvenog premijera, kaže o Voji, improvizujem otprilike, da je Voja takav lik koji sebe zamišlja na london-skim, ženevskim konferencijama, gde bi on odlučivao o granicama u ime Srbije. A sve ovo, ova privatizacija, ove kisele vode, ovi

penzioneri i ovi invalidi, ovo povećanje poreza, kanalizacija, struja i to, to nije njegov nivo. Pa ako nije njegov nivo, što se prihvatio toga? To je pod a. Pod b, žao mi je što moram da obavestim premijera Koštunicu - nema više londonskih i versajskih ugovora. Na njegovu žalost, granice u Evropi ili ne postoje ili su već davno utvrđene. Sad ja ne znam, ako on podnese neku molbu, zna se kad i gde može da podnese, da vidi da li Srbija može nešto da uzme do Beča, do Tokija negde, ako mu je toliko stalo da brani srpski interes.

PETAR
LUKOVIĆ

E onda čovek vidi finale toga, kad već ne može London, kad već ne može Versaj, 'ajmo makar Kosovo, da se vidi neka konferencija o Kosovu gde bi on branio te interese, i šta bi na kraju bilo? Nikom ništa, mi bi to potpisali šta god da mu bude i gotovo, završena priča. Dakle, nas stvarno vode ludaci.

Za Novu godinu, ministar za kapitalne investicije organizuje Novu godinu u Čačku, a večeras počinje štrajk pilota JAT-a kojima je on kao ministar. I on daje trideset miliona sad za Kosovo. Dakle, on je menadžer ove estradne zvezde, BK prenosi uživo, piloti mu štrajkuju i brine o Kosovu istovremeno, i još gradi puteve i, što bi on rekao - i tako dalje. Sad objasni nekome u Evropi, nekom strancu kakav je to ministar, da li to postoji negde? Da li postoji negde ministar koji može da kaže: ja dajem nekome neke pare; čisto je on tako odlučio, sviđa mu se tako.

Zašto Vučelić? Mislim, odlično se zna da će njegovo ime i njegova pojava i njegov lik iritirati javnost i to još na mestu šefa komisije koja će pratiti privatizaciju. Unapred se zna šta će biti stav njegove stranke u privatizaciji. I onda mi je suludo, zar nije poštenije odmah reći - hajde da poništimo privatizaciju još jedanput, da kažemo da nećemo da privatizujemo. Zašto ne uradimo sve ono što u stvari hoćemo, a ne smemo javno da kažemo? I to je ova zemlja. Ovde mi jedno govorimo, mislim javno, sve je super, Evropa, a u stvari - ma ko im jebe mater, marš u pizdu materinu, kakva Evropa.

Ali kad bude to jednog dana, neka se niko ne plaši kad ovo sluša da će to da se desi, to se ovde nikada neće desiti. Može cunami da proguta celu planetu, ali ovde će se prasići prodavati iz gepeka i sir i kajmak će jesti iz jedne kašičice svi prisutni na pijaci. Prema tome, nema opasnosti od toga. Ali kad bi se brojale stranice zakona i regulativa samo u prvoj fazi, mislim da je to negde oko 25.000 stranica.

To me zapanjuje sve vreme, da kao što kažeš, ma nećemo u Evropu, kažeš i hoću u Evropu. To je kod nas sve tako fenomenalno lako. Nama je u stvari dobro ovako, ja ne vidim da postoji nekakav bitan, nacionalni problem koga su ti ljudi svesni ovde, ozbiljno ti kažem. Mislim da će 2005. godina biti zanimljiva, ne samo zato što će biti deset godina od zločina u Srebrenici i ne samo zato što će biti trinaest godina od bombardovanja i opsade Sarajeva i četrnaest godina od pohoda na Dubrovnik ili četrnaest godina od pohoda na Vukovar. To su sve stvari kojih će jedan mali krug ljudi ovde da se seti, ali će godina biti zanimljiva iz prostog razloga što mislim da, ako prošle godine reč ratni zločin i pominjanje svega ovoga što sam sada pominjao nije bilo popularno, ove godine to će biti na nivou strane, nepoznate reči, koja će se tražiti po rečnicima. Ratni zločin? Ne znamo, kažite na srpskom.

I mislim da što više vreme prolazi, moram da priznam da smo ja i gomila mojih prijatelja doživeli jedan veliki poraz. Da stvar bude lepša, čini mi se da nismo poraženi sa malom razlikom 1:0 u produžetku, poraženi smo ubedljivo i to vidim iz dana u dan. Vidim to kroz medije, a vidim i u odnosu ljudi sa kojima sam bio blizak pre četiri-pet godina, koji su već umorni od te priče. Kad pomeneš Srebrenicu, oni svi kažu – jaoj što si dosadan, pomeneš ratne zločine – pa dobro, umeš li ti o nečemu drugom da pričaš?

Čitao sam jedan veliki tekst, koji je objavljen u Engleskoj, o Beari, šta je on de fakto radio, na koji je način on to radio, kako je on to sve organizovao, i prebacivanje, iskopavanje i kopanje, ubistva i sve ostalo. To je jedna strašna stvar, kako da kažem, to bi u nekoj normalnoj zemlji učili u školama, da deca vide kakav je monstruoan um to sve smislio. A on je ovde ispraćen avionom državnim, prati ga ministar i onda ispadne priča na nivou vica. Sad je on jedan dobri čovek, koji je otišao da bi se žrtvovao zbog svih nas ovde.

Mislim da su mi užasno loša bila vremena, kao i svima, 91, 92, 93. koja je možda najstrašnija, ali posle svega, ova vremena su onako baš besmisleno ružna i odvratna. Daću vam primer zašto se tako osećam. Osećam se tako zato što, evo ovih dana prisustvujem jednoj neverovatnoj medijskoj promociji Dragoslava Bokana, pripadnika "Belih orlova". Mogu da citiram njegove opise kako je ubijao Hrvate, a danas je on promoter takozvanog beogradskog duha. On predaje u jednoj školi lepog ponašanja, predaje u školi za fine ma-

nire finih gospođica. I on i to njegovo društvo objavili su sad jednu knjigu od petsto strana da predstave Beograd. Neko kao Bokan, za koga imam tu nesreću da pamtim šta je sve uradio, da bude promoter beogradskog duha i intelektualizma. To je jedan strašan obrt. Hoću da kažem, to je ta pobeda. Dakle, Bokan je pobedio, on je pobedio.

PETAR
LUKOVIĆ

Imam puno godina i uskoro ću slaviti jedan ne baš mali rođendan, ali mislim da nikad u mom životu nisam živeo u ovakvim vremenima. Život sa Koštunicom je jedno iskustvo koje se teško može porediti sa bilo kojim iskustvom, dakle, ne mislim samo na politička i na erotska i na, ne znam sad, turistička. To je jedno duhovno iskustvo, biti pod Koštunicom je nešto apsolutno neverovatno. Mogao sam svašta da sanjam, svašta sam mogao da mislim, ali ovako nešto nisam mogao. Mislim da je smrt Zorana Đinđića bila ta tačka kad je sve prestalo, sve se raspalo i nestalo. I sad više nemam nikakav, hajde da budem patetičan, most koji negde vodi. Imamo neku provaliju, neki ljudi nešto rade, neke splavove dole pravimo, pojma nemam, nešto takvo. Tako mi to izgleda, mi počinjemo od nule.

I nakon svega finale, čuo sam juče tužnu priču o tome da su Srbi najveći pesimisti na svetu. Tu sam jedino počeo da se smejem, optimistički sam se smejao. Pa naravno da su pesimisti. Ako živiš u zemlji sa ovakvom vladom, sa ovakvim premijerom i predsednikom, pre svega moram da kažem sa premijerom, pošto mi je apsolutno čudo neviđeno, i ministrima, pa pesimizam je obavezan kao i disanje. Tu između disanja i pesimizma nema nikakve razlike. Svakim udahom ti postaješ pesimista, dok si živ ti si pesimista, ako je ovakva vlada ovde. Ali ono što je neverovatno, ti će pesimisti ponovo da glasaju za ove, koji će im uvesti još više pesimizma sledeći put.

B-11

PEŠČANIK^{FM}, 21. 01. 2005.

AJNŠTAJNOVA GODINA

Neki naši mediji tvrde da je Mileva Ajnštajn tvorac teorije relativnosti. To bi bilo lepo, ali ne odgovara činjenicama...

Posle pada komunizma Nemci nisu ostavili Štazi, u Mađarskoj postoji muzej tajnih službi. Neko mora da nam kaže ko vlada ovom zemljom...

Njima rastu rogovi kad im spomeneš da se premalo razlikuju od DSS-a. Ali šta im ja mogu, nek im rastu rogovi i dalje, to je tačno...

MILJENKO DERETA *iz Građanskih inicijativa*

STJEPAN GREDELJ, *sociolog*

ZORAN STOKIĆ, *fizičar*

TEOFIL PANČIĆ, *novinar*

SVETLANA LUKIĆ:

Kao što ste čuli, Havijer Solana je otkazao posetu Beogradu, poručio je da nema rašta dolaziti.

U reakcijama ljudi iz Vlade, najgluplje je zvučao ministar Lončar, koji već postaje kaskader predsednika Vlade u opasnim scenama. Pre nekoliko dana se trudio da uverljivo gundđa na račun Amerike, a juče je morao da nas ubeđuje da Solana ne dolazi jer je jako ljut na Crnogorke, i da Hag sa otkazivanjem posete nema nikakve veze.

Drugo mesto na prenatrpanoj listi političara, koji su juče demonstrirali višak gluposti, zauzima šef države koji je, valjda uzbuđen što će videti članove grupe R.E.M, poniženje otkazanom Solaninom posetom prokomentarisao enigmatiskim rečima: Narod neće loše da živi, narod hoće lepo da živi. Rečitom predsedniku, koji je ponovo ušao u strogo protokolarnu ulogu kraljice, savetnici i školski drugovi treba da kažu da se njegov posao ne iscrpljuje javnim demonstriranjem urbanog, cool imidža. Nadam se da je bar R.E.M. imao neke vajde od predsednika, kad već nismo mi.

Evo nekoliko nagradnih pitanja za Tadića: koje su ingerencije predsednika države, da li su tako male kao što on hoće da nam ih prikaže, kad god se uplaši da bi mu poneka suvisla reč umanjila rejting; koje stranke je šef Boris Tadić, da li je ta stranka opoziciona ili je udružene obožavalaca Borisa Tadića. Najzad, ko je, u stvari, Boris Tadić?

Predsednika Vlade nema više smisla pominjati, osim ako neko pokrene disciplinski postupak ili krivičnu prijavu protiv njega. Taj čovek bi morao da dobije otkaz, jer mesecima neopravdano odsustvuje sa posla, a krivično da odgovara, jer njegova Vlada na najgrublji način krši zakone ove zemlje, počev od toga da sarađuje sa optuženima za zločine i štiti ih od zakona. Jednom rečju, Koštunica bi morao da dobije otkaz i istog dana bude priveden na informativni razgovor i obavezno zadržan u pritvoru. A za veleizdaju, neka mu sudi istorija.

Da ovo postaje banditska država, pokazuje sad već jasna namera da se pošto-poto smeni specijalni tužilac Jovan Prijić. Da l' je moguće da je ovaj čovek toliko opasan po vladajuću garnituru, da su morali da pribegnu onom besramnom nalogu, kojim se naređuje da, ukoliko specijalni tužilac ode u bilo koji objekat MUP-a, mora biti zaustavljen i legitimisan, a da se o tome odmah obavesti ministar policije Jočić. To ništa nije normalno, i logično je da se čovek pita da li su to samo bahatost i primitivizam ili se neki delovi vlasti užasno boje ovih suđenja

pred Specijalnim sudom. Ako je tako, onda može da sledi da ne samo da znaju ko je ubio Dindića, nego su neki od njih u tome i učestvovali.

Ne razumem računicu ove vlasti. Možda oni vode neko dvostruko računovodstvo, tačno za sebe a drugo, pogrešno, za nas. Ako je tako, ima nade. Oni bi u tom slučaju bili kao poslastičari, koji ne jedu kolače koje prodaju, jer znaju da su odvratni. To bi, dakle, značilo da naši poslastičari nisu izgubili pamet - samo su pokvareni.

Ovo je "Pešćanik", a vi na početku slušate Miljenka Deretu iz Građanskih inicijativa.

MILJENKO DERETA:

Propadanje je sve kvalitetnije, ako o tome govorimo, otkrivamo da propadanje nije jedan dosadan proces koji je nepromenljiv, nego nas svaki put iznova iznenadi mogućnost da se ode još dalje, još dublje. Zapravo nam se događa ono što se događa lošim učenicima, mi stalno dobijamo kečeve i sve mislimo, popravimo to, i na kraju ponavljamo razred. I za razliku od školskog sistema, koji je to ipak regulisao, mi ponavljamo neprekidno taj jedan razred zato što ljudi neće da uče. Neće da uče komunikaciju sa svetom, pa da eventualno promene neke svoje stavove, neće da uče pa da smisle nešto novo na osnovu onoga što su naučili. Mi imamo prosto na vlasti jednu grupu ljudi koja se ušančila u svoj neki svet, koji je potpuno odvojen od svega, koji uživa u svojoj rečitosti i svojoj sposobnosti da sve definiše na način da ne znači ništa i na način da se kasnije može protumačiti kao nešto drugo. Tako imamo ministra pravde koji uporno tvrdi da on nema ingerencije da pregovara sa haškim optuženicima, a istovremeno Vlada saopštava da pregovara sa haškim optuženicima, i sad ja čekam kako će ona to da rasplete i ko zapravo pregovara sa haškim optuženicima.

S druge strane, imamo i nešto što je još jedan znak potpune moralne i profesionalne propasti, a to je da svi oni ministri koji u Vladi još uvek opstaju nisu spremni da zauzmu jedan principijelni stav, i ako ga slučajno izreknu u nekom trenutku odmah ga poreknu sutradan, a sve to iz jednog potpuno neverovatnog, pretpostavljam, utiska da oni u svom segmentu onoga što rade u Vladi, a to je strogo podeljeno, mogu nešto da postignu, bez obzira šta se događa u drugim delovima Vlade i vlasti. To je takav amaterizam, to je takva pogubna slika te koalicione Vlade da zaista nemamo čemu dobrom da se nadamo u budućnosti.

SVETLANA LUKIĆ:

Nekoliko puta je pominjano ovih dana da kabinet predsednika Vlade pregovara sa haškim optuženicima. Labus kaže - to nije naš posao, to je posao kabineta. Odjednom je kabinet neka institucija, odjednom su je izmislili kao novu polugu vlasti.

MILJENKO DERETA:

MILJENKO
DERETA

Njegov kabinet je odigrao vrlo važnu ulogu i primajući razne ljude sa kojima je razgovarao, pa su oni posle toga nalaženi mrtvi. Taj kabinet očigledno je vrlo dugo, kao neformalni centar moći, uticao na političke događaje u Srbiji. Normalno je da predsednik Vlade ima svoj kabinet, da mu taj kabinet pomaže u svemu onome što su njegova zaduženja u okviru Vlade i u kontroli onoga što radi druga ministarstva, ali s obzirom na podelu koja je napravljena u Vladi, gde taj kabinet kontroliše policiju, sudstvo, prosvetu i druge, kako oni kažu, osovine moći, očigledno je da su oni negde po prirodi stvari osetili da i ti pregovori pripadaju njima. Zašto to ne pripada ministru policije, zašto ministar policije ne radi svoj posao, zašto ne radi ministar pravde? Verovatno njima to izgleda potpuno logično, jer to radi njihov partijski šef, te imamo zapravo da partija DSS pregovara sa optuženicima.

Ja ne znam da li pregovara ili se dogovara, ne bi me čudilo da oni vrlo lepo sede i razgovaraju o tome koja je prava istina i u njihovoj ulozi i na Kosovu, i u prethodnim ratovima, i u velikoj pobedi nad NATO snagama, i očuvanju teritorijalnog integriteta Srbije sa sve Kosovom, ali ne uključujući naravno Albance; neće valjda tom sitnicom da se bave. Ali nije to jedini izlazak iz ingerencija. Uz sve poštovanje i predsednik države ima svoj kabinet, svoju, ne znam kako bih to nazvao, predsedničku organizaciju, kancelariju koja se bavi pitanjima i preuzima neke obaveze. To je nešto što nigde nije definisano kao institucija. I to se pojavljuje kao jedna vrsta pritiska na institucije. Ta kancelarija, uz sve dobre namere koje ima, dakle ja nemam ništa protiv da se građanima svakako pomogne i bilo koja vrsta pokroviteljstva predsednika nad takvom jednom institucijom je naravno poželjna, ali kada je to pri kabinetu predsednika, onda to postaje deo institucionog sistema koji zapravo nije regulisan. I otud proizlazi ta neverica u institucije.

Ja ne znam zapravo gde se odlučuje, da li u kabinetu, da li ispred kabineta, da li će se rešiti u parku kad taj neki gost izađe ili neće, i sve zajedno, dakle, to baulja između formiranja zaista pravih in-

stitucija i jedne proizvoljnosti političke i politikantske u koju svi kad-tad izgleda zapadnu.

Povodom novih američkih polusankcija nije zavladao muk, nego je bilo zvanično saopštenje. Da je bio muk to bi bilo pametnije, ali saopštenje je utisak decenije. To izražavanje čuđenja da je pitanje Haga povezano sa nekim ekonomskim posledicama dovodi do toga da se čovek zaista pita - čekaj, ko ovde koga pravi budalom. Da li je moguće da su ljudi koji su na vrhu naše vlasti toliko arogantni prema svojim građanima da misle da mogu da im serviraju takav jedan stav? Da ministar kaže da je zaista iznenađen da se to povezuje sa ekonomskim sankcijama. Pa onda ide na jedan demagoško-humanitarni pristup: kad se nekome daje pomoć onda se valjda ne postavljaju uslovi. Pazi sad, prvi uslov je da zaslužiš tu pomoć, a ne da dobiješ pomoć tek tako što ti je potrebna. Tako da me nije zatekla ta odluka, jer je ona bila očekivana, ona je bila najavljivana, nju je Prosper pre više meseci vrlo jasno izrekao, ali su nam objasnili da je on pred odlaskom sa tog mesta, bivši čovek, koji nam se meša u život. Ovo je bio logičan potez te administracije.

Ja se bojim da će iza toga slediti još odlučniji potezi te administracije koja sebi daje za pravo, zato što je tako moćna, da joj neke stvari dosade i da ih prosto otpiše. Tako se ja bojim da će oni Srbiju zaista otpisati u svakom pogledu, a to znači da će ići na vrlo radikalna rešenja vezano i za Kosovo i za Republiku Srpsku, i za sve druge probleme u koje smo mi kao Srbija upleteni. Ako nam se to dogodi, onda zaista nismo daleko od toga da stvarno ostanemo ta jedna bela, prazna tačka na mapi Evrope, jer Evropa jako vodi računa da ne dođe u preoštaraš konflikt sa Amerikom. Mi naravno ne vodimo računa ni o čemu kada su konflikti u pitanju. Što smo sa većim brojem ljudi u zavadi, to se valjda ovi na vlasti bolje osećaju.

Ja stalno pričam, pa sam već sam sebi dosadio, o odgovornosti političara za ono što izgovara. Potpredsednik Vlade, da bi bio institucija, mora da ispuni ono što kaže i ne treba da kaže, ako ne može da ispuni. A sve to zato što je vršenje vlasti, na način kako oni to danas rade, za njih vrlo, pretpostavljam, lukrativno i korisno, i daje im jedno osećanje moći jer potpuno kontrolišu pojedine segmente društva. Zašto bi se neko iz principijelnih razloga, iz etičkih razloga, odrekao Ministarstva finansija, banaka i ostalih finansijskih uticaja na kretanja u celoj jednoj zemlji? Treba zaista biti čovek od integriteta, treba biti stranka od programa i od stava da bi se tako nešto učinilo. To kod nas zapravo ne postoji.

SVETLANA LUKIĆ:

Ministar prosvete prisustvovao je demonstraciji realnog aikida i najavio mogućnost uvođenja borilačkih veština kao izbornog predmeta.

MILJENKO DERETA:

Ja sam čuo o tome koješta, ali je to prošlo i kroz moj potpuno privatni filter, jer moj sin je svojevremeno trenirao aikido i prestao je da trenira, rekao je: znaš, aikido je jedna plemenita veština, ali otkad su uveli realni aikido, to je postalo obična tuča. Znači, to nije učenje samozaštite, što ne bi bilo loše da se ponudi kao opcija deci da se brane, nego se bojim da je to unošenje isuviše fizičkog elementa u naše školstvo, a da pri tom nisu rešene mnogo ozbiljnije stvari. Da je to škola u kojoj su rešena pitanja plana i programa, građanskog obrazovanja, verskog obrazovanja; da je to škola koja je modernizovala sve svoje udžbenike istorije, pa se zna ko je heroj, a ko ratni zločinac; da je to škola koja je rasteretila programe hemije... Ja imam i drugo dete u školi, pa mi je čitala šta je trebalo da bude odgovor na jedno pitanje iz hemije. Nijednu reč nisam razumeo, a posebno nisam razumeo zašto je potrebno da neko u II razredu srednje škole to zna. Dakle, mi imamo jednu školu koja je potpuno van vremena u kome ostatak sveta živi, a mi sad kao lek vidimo realni aikido. Nemam ništa protiv toga da deca idu na realni aikido, ko to želi, ali nemojte to unutar škole da radite, nije mu tu mesto. Da li postoji neki plan za reformu školstva videćemo, sada na ovoj sednici Vlade bi trebalo da se formira čuveni Nacionalno-prosvetni savet, ali se bojim, s obzirom na sastav tog saveta, da će to biti više... ne znam kako bih to nazvao; nije to ni realni aikido, više je realno srpstvo nego prava promena školskog sistema.

MILJENKO
DERETA

SVETLANA LUKIĆ:

Prepoznamo, naravno, ime gospodina Lipkovskog, koji je kandidat za Savet. On je vlasnik nekoliko čuvenih izjava.

MILJENKO DERETA:

Jeste, tačno. To je ta grupa ljudi koja je ušla u Ministarstvo noseći ona izdanja programa koje je izradila u saradnji sa pravoslavnom crkvom o tome kako treba da izgleda naše obrazovanje, kako treba da se vratimo tradiciji, kako treba da čuvamo duhovnost srpstva, i to srednjovekovnu duhovnost srpstva; kako treba da se izolujemo od sveta. Vodila ih je gospođa ministarka pod pokrovi-

teljstvom iste one partije koja radi preko kabineta i moram da kažem da je to vreme, ma koliko kratko bilo, nanelo ogromnu štetu. I u tom smislu, moram da kažem da je novi ministar preduzeo neke korake koji ulivaju bar malo optimizma. On je ipak vratio neke seminare, vratio je neke obuke, dakle, neke civilizacijske standarde neophodne za naš moderan život on polako ipak vraća. Da li to onda plaćamo kroz aikido i kroz košarku i kroz druge važne predmete ne znam, uostalom, američke škole su poznate po tome da je sport izuzetno važan, ali kažem, u našem sistemu čini se da je to došlo prerano.

SVETLANA LUKIĆ:

Dobro, ali tamo idu na plivanje, pa igraju košarku, ne moramo baš da se tučemo.

MILJENKO DERETA:

I da i ne. Ti sportovi... vidite o čemu mi raspravljamo, o vrlo zanimljivoj temi od koje zavisi budućnost Srbije, a to je: da li će deca biti spremna da realnim aikidom zaštite Srbiju od navale evropskih civilizacijskih normi i zahteva, a možda treba i da brane optuženike za Hag. Dečji kordon, to bi bilo zanimljivo.

Moram da kažem da sam ja očigledno radikalniji u prodemokratskom i proevropskom smislu od Demokratske stranke. Ja recimo mislim da je predsednik trebalo da prisustvuje veoma važnom skupu posvećenom konsenzusu za evropsku budućnost Srbije, gde su učestvovali i predstavnici pravoslavne crkve i drugih crkava, Vlade, Parlamenta i tako dalje. Uvek mnogo više očekujem od Demokratske stranke, nego što mi ona pruža.

Ali, hteo bih da citiram nešto o čemu smo danas na jednom skupu razgovarali sa ljudima iz Novog Sada, koji kažu: radikali se u Novom Sadu po pitanju manjina ponašaju kao da su iz Građanskog saveza. Vi sad imate jednu mimikriju u kojoj se oni, da bi ostali na vlasti, predstavljaju kao neko ko izuzetno brine o položaju manjina u Vojvodini, i ako se zanesu, a nadam se da će se zaneti, možda zaista i učine nešto za manjine. A imate Demokratsku stranku koja neće da učestvuje, predsednik Demokratske stranke neće da učestvuje u nekim javnim diskusijama zato što tamo sedi predstavnik Radikalne stranke.

I to nas vraća na ključni problem naše političke scene, a to je nedostatak pravih i jasnih programa. Većina članova Demokratske

stranke, kad biste im rekli: znate, vi ste članovi Socijalističke internacionale, smatrali bi da ste vi provokator. Dakle, oni nemaju taj moderni levi centar u okviru svog programa, nego pokušavaju da sede na nekoliko stolica istovremeno. Kažem, ja bih i kao predsednik i kao Demokratska stranka bio mnogo radikalniji, bio bih mnogo otvoreniji i rekao građanima nešto što mora da se izgovori, po cenu da to skupo platim, a to je - istina. Istina o našoj političkoj situaciji, istina o našoj prošlosti, istina o tome da je naš sudski sistem potpuno zaribao, istina o tome da policija ponovo tuče neke mladiće u Majke Jevrosime zato što su pravili buku. Znači, to su sve stvari o kojima neko mora građane na pravi način da obavesti, da im kaže da su to sve problemi koji postoje ali koji su rešivi, i da im kaže da će biti mnogo gore ako se oni ne reše.

MILJENKO
DERETA

Ono što me je razveselilo, pošto sam odjednom preko noći postao bogat, jeste informacija koju je plasiralo nekoliko tabloida o tome da će sav ovaj novac koji Amerika uskraćuje narodu srpskom, koji je to zaslužio, ići nevladinim organizacijama i drugim izdajicama, a reč je, moram da vas obavestim, o sedamdeset tri miliona dolara, tako su oni izračunali. Sad očekujem da to stigne lepo ovde i da se najzad potvrde te potpuno neverovatne vesti o bogatstvu nevladinog sektora. Dakle, to me je razveselilo s jedne strane, a s druge me je rastužilo zato što pokazuje apsolutno odsustvo bilo kakve mašte.

Nema danas članka u tim tabloidima koji niste čitali već 99, 97, 95, 90, 88. Dakle, ta reciklaža, taj postmodernizam naših tabloida je zapravo jedan dokaz o njihovoj potpunoj blesavosti. Znae, oni nemaju ideje, oni znaju samo jednu priču, jednu pesmu i nju reprodukuju. I ono što je najgore, ljudi, kojima je bolje da čitaju ono što potvrđuje njihove stavove, kako zariba nacionalizam, tako kupe jedan od tih tabloida i napune se poznatom pričom. Znae, psiholozi su to pokazali, deca vole da im se uvek priča ista priča zato što znaju kraj. E, sad ono što je kod bajki lepo, jer taj kraj je najčešće srećan, u našem slučaju sasvim sigurno nije i to je ono što mene zbunjuje. Dakle, ljudi vole da slušaju priču kojoj znaju kraj, a taj kraj je tragičan po njih same, po njihove živote. I sad je tu šizofreniju, naravno, teško razumeti.

Još jedna stvar me je jako razveselila, a to je da se jedna grupa i pojedina i nevladinih organizacija odlučila da se ozbiljno pozabavi pitanjem pisanja pojedinih tabloida i da traži njihovu zabranu. Dakle, da se to uradi na osnovu vrlo konkretnih analiza i to na

osnovu kršenja ustavnih odredbi o zabrani raspirivanja nacionalne, verske i druge mržnje. Zna, kada neko kontinuirano mesecima i u svakom broju stalno broji predstavnike drugih naroda, imenuje ih, huška protiv njih... čak je i jadni Šoštar, naš golman, čuveni vaterpolista, lociran kao Hrvat u Srbiji, a na odgovornom mestu. Dakle, dok je branio da tako kažem vrata Srbije, to jest gol Srbije kao Hrvat, to je bilo u redu, ali sada kada treba nešto u vaterpolo savezu da uradi, odjednom njegovo poreklo postaje važno. To lice-merje, taj gnoj koji emituju ti tabloidi zaista mora da se izleči. Možda im treba dati 20.000 svakome za lekove, pa da se poleće.

Kad je Bagzi u pitanju, strepim da li će taj čovek živ stići iz zatvora. Ne da ja sad lično patim za njim, nego prosto, toliki je napor uložen da se spreči njegov dolazak. Cela inicijativa za smenu specijalnog tužioca, to je sve jedan pokušaj da se zaustavi nešto što se ipak uz sve probleme, opstrukcije, pretnje i napade nekako odvija. Ipak se tim ljudima sudi, propituju su na način koji im ne odgovara, ruši se slika tih pseudoheroja i to po svaku cenu treba sprečiti, očigledno. I bojim se da će taj Bagzi, koji ne ume da vozi kamion to platiti, pasti kao žrtva. I ako se to dogodi, za to će sasvim sigurno biti odgovorna vlast, jer on postaje mnogo važniji učesnik u tom suđenju od Ulemeka i od ovih drugih. Očigledno, on zna mnogo toga što javnost ne bi trebalo da sazna.

SVETLANA LUKIĆ:

U prvom delu emisije slušali ste Miljenka Deretu iz Građanskih inicijativa, a sada govori direktor Instituta za filozofiju i društvenu teoriju, gospodin Stjepan Gredelj.

STJEPAN GREDELJ:

Ono što me najviše iritira, to je ovo guranje prsta namazanog biberom u oči takozvanoj međunarodnoj zajednici. Otprilike, ne možete nam ništa, mi ćemo vas da preslišavamo, ko je ta Amerika da nama zavodi sankcije - to je izjava od pre neki dan. Drugo, činjenica ko je naš ministar pravde i kako taj čovek rezonuje, to je suprotno od onoga što bi trebalo da radi, bukvalno kao da to namerno radi. Treće, ima ih više, ali hajde recimo, doneti su toliki zakoni, na primer antikorupcijski, koji se ne primenjuju. Gledam ove užasne stvari koje se zbivaju, možda javnost i ne zna šta se zbiva u toj našoj divljoj privatizaciji. Sad će jedan od najnovijih hitova biti kruševački "Rubin". Jugoremediju, Veterinarski zavod i osta-

lo smo progutali, tj. nismo, ali evo sad dolazi "Rubin". Ko zna šta će biti sledeće, nešto se šuška, mada tu nemam pouzdane podatke, i oko Zavoda za transfuziju krvi. To me pogađa i lično, ja sam dugogodišnji davalac krvi. Mogli bismo ovako nabrajati do prek-sutra.

Uvek nas zapadne neko čudo. Evo, ta priča oko Kosova i struje. Pa, aman-zaman ljudi, ako ne plaćate nešto, ne možete da ga koristite džabe u nedogled. O čemu se radi? Ja kad ne bih plaćao struju, meni bi je odsekli, ali to ne bi bio politički problem, nego sasvim ekonomski, običan problem. Druga je stvar što to ružno izgleda, što se dešava ljudima koji su ionako sirotinja, razumem sve to, ali s druge strane, čekajte ljudi, ako hoćemo nekakva prava i nekakvu pravnu državu, pa onda imamo valjda neke pravne i ekonomske obaveze da ispunjavamo.

STJEPAN
GREDELJ

Istina, to košta, ali ako ne plaćam ja košta nekog drugog u moje ime.

SVETLANA LUKIĆ:

Pomenuli ste maločas antikorupcijski zakon. Čula sam pre neki dan da je izabran predsednik, ne znam kako se zove to telo...

STJEPAN GREDELJ:

To je Odbor za kontrolu sprovođenja Zakona o konfliktu interesa. To je jedan vrlo važan zakon i naravno da su se političari rukama i nogama tukli da ne bude donet, a sad kad je već donet, kad se već dete rodilo treba ga i ljuljati. E, tu je onda nastao problem. Zamislite, formira se poseban Odbor koji će kontrolisati da li sam ja kao, na primer, predsednik opštine na početku mandata bio golja, sirotinja, nije pas imao za šta da me ujede, a na kraju mandata imam jedno dve-tri kuće, jednu sa bazenom obavezno, jedan dobar vozni park, familiju obezbeđenu do trećeg kolena. Dakle, prosto, koliko se iz politike profitira u smislu zaista enormnog bogatstva. Pazite, to je sigurno međustranačka komisija, isto kao Parlament. Kako će se oni složiti oko sprečavanja konflikta interesa, to me živo zanima. Jer ako jedni kažu crno, drugi će reći belo istog trenutka. Imamo, dakle, dobar zakon, nije jedini koji je dobar; imate recimo Zakon o slobodnom pristupu javnim informacijama, to je, mislim, čak najvažniji zakon, važniji od ovog o sprečavanju konflikta interesa. Ali u jednom trenutku je to kao krenulo, ljudi su stekli poverenje u te timove za borbu protiv korupcije, pa je sve stalo.

Osim korupcije.

Da li vas to vraća u staru, mirnu, finu kolotečinu - pogledajte skandale na Savskom vencu. U jučerašnjem *Danasu* je objavljeno pismo čoveka od osamdeset pet godina, koga su onako nabusito zvali da dođe na informativni razgovor u policiju, jer je napisao da je tamo nešto muvano. Jeste, muvano je, definitivno jeste i to mnogo, jer Savski venac - znate kakva je to opština, znate koje su tu sve vile. Neka mi neko samo objasni kako je TV Pink legalno izgradio svoju zgradu, a znamo kako je izgradio. Dovoljan je taj jedan primer, da ne govorimo o sedamnaest ili osamnaest, koliko ih ima, Karićevih vila. Dakle, to je sve Savski venac i čovek je to napisao javno i ovi ga zovu na informativni razgovor: Kako si se usudio? Znači, ponovo se vraćamo na delikt mišljenja, ono protiv čega smo se borili pre dvadeset i više godina.

Odnosi Saveta za antikorupciju i sadašnje vlade isti su kao sa prošlom vladom. Oni su očekivali, to je čak taj Stojković i izjavio, ja nisam mogao da verujem, kaže: bože, dali smo im tolike pare, a oni ne čute, ili nešto slično, ali u tom smislu. Koje pare? To je naknada za rad, oni računaju da svako može biti kupljen, to je logika. I nisu dali oni, nego je to iz budžeta države, dakle delom i ja sufinansiram tu svoju naknadu koja je, znaju svi, 35.000 mesečno, ali, nažalost, nije 106.000, koliko su oni sebi velikodušno razrezali. Mislim, to je čovek koji izigrava vršioca dužnosti časne uloge, a nije za nju, znamo ko je i šta je bio. Znamo i ko je bio ministar policije, pa sam u jednom tekstu bio malo ciničan, da je to dobro uputstvo za mlade buduće naraštaje. Obij trafikiku, pa ćeš možda postati ministar policije, obij menjačnicu, da postaneš ministar finansija, budi čovek koji je nevine slao u zatvor, postaćeš ministar pravde.

Trgovinski sudovi su bukvalno žarišta najgore korupcije, najgorih zloupotreba položaja, oni su samo promenili ime. Imamo i tu mnogo dokaza, treba samo da se sluša i učini javnim ono što Savet objavljuje kao saopštenja, pa da se vidi da tu ima zaista mnogo stvari koje su neverovatne, ali o kojima svi čute. Poslato je Vladi jedno saopštenje, neću još reći koje, jer će tek ići u javnost, sa milion dokaza o kršenju propisa iz domena trgovinskih sudova. Mi ne možemo da pokrenemo tužbu, to može da pokrene samo neki državni organ, mi dajemo podatke. Nisu nam poslali ni potvrdu da su primili dopis. To je još jedan dokaz bahatosti te legalističke vlasti. Pa nek nas ukinu, hajde da vidimo kako će to da objasne.

Vlada, to su ljudi koji je čine. Uzmimo samo jednog čoveka, koji je postavljen za ministra najvažnijih stvari u ovoj državi, a koji, verujem, zna da se potpiše, mada nisam siguran da zna i ćirilicu i latinicu, a kao ministar je prava slika bahatosti i nekulturnog ponašanja. Kad vam je takav čovek na takvom mestu, onda je on neka-ko paradigma Vlade. Sigurno u toj Vladi ima i ok ljudi, ali evo ovih par koje smo pomenuli, a to su ključne pozicije, gde dalje da idemo, o čemu dalje da pričamo? Ministar prosvete sadašnji, o onom prethodnom nećemo - šta se promenilo u prosveti? Evo, doneše onaj zakon, smešan inače, o upotrebi bosanskog ili bošnjačkog, a ovi krenuše odmah da ga ruše. Pa bože, u čemu je problem?

STJEPAN
GREDELJ

Radi se o tome da mi nemamo prave stranke, sve su to catch all stranke-pokreti koje računaju na sve, znate ono kao komunisti, na seljake, radnike i poštenu inteligenciju. Evo, ovaj skandal da su valjda sa dva ili tri aviona različiti likovi putovali u državnu posetu Engleskoj. Onda je dobar komentar bio, mislim na vašoj televiziji, kaže, šteta što nisu ovaj novi air-bus uzeli, valjda bi se nekako razvrstali po njemu, da se ne sretnu. Zamislite, oni predstavljaju istu državu i kakvu sliku o toj zemlji oni nose, koju poruku oni nose? Mi ih znamo, hajde, naši su, mi ćemo im progledati kroz prste, ali ljudi tamo verujem da se krste levom i desnom rukom. Da u Engleskoj iskamčite avion o državnom trošku, to teško da može da se izvede tek tako.

Evo JAT, evo lekari. Razumem da su lekari loše plaćeni, ali znate li na šta po novom zakonu imaju pravo? Da četiri sata dnevno, nakon rada u državnim ustanovama, mogu da obavljaju i privatnu praksu. Dakle lekar, radeći u javnoj, državnoj ustanovi, osam sati otaljava taj posao, liferuje pacijente po traci da se ne bi previše zamorio, pa može pogrešiti u dijagnozi, terapiji. Ostavimo moral po strani, ali radi se o nepoštovanju Zakona o radu. Zna se kolika je radna nedelja, četrdeset sati, a oni rade više. Znači, krši se jedan zakon i to direktno drugim zakonom, ovde se i zakoni tuku. Kod nas može sve.

Šta Univerzitet čini da spreči odliv mozgova? Ništa. Znam iz pouzdanih izvora sa jednog beogradskog fakulteta da je čitava generacija apsolvenata već kupljena. Dođu agenti i kao što skauti košarkaše skupljaju, tako oni skupljaju mlade talente. I gotovo, ta generacija je otišla u zemlje kao što su Kanada, SAD, Južna Afrika, Novi Zeland. Školovanje jednog doktora nauka, sa svim dopla-

tama koje sada dolaze iz našeg džepa, ipak košta državu negde oko 300.000 dolara. E sad zamislite kada jedna siromašna Amerika dobije nuklearnog fizičara za koga dinara ne treba da plati, a ova zemlja izgubi takvog čoveka. Oni ovde nemaju čime da ga zadrže. Za put na Olimpijadu o državnom trošku ima para, da ne kažem za šta još ima. Gradi se milionita crkva, zašto bar umesto sto crkava nije napravljeno sto obdaništa, sto škola, sto svratišta za beskućnike, pa to je valjda uloga crkve, između ostalog.

SVETLANA LUKIĆ:

U nastavku emisije slušaćete profesora Zorana Stokića. Gospodin Stokić predaje na Mašinskom fakultetu na kome se, kao što znate, četvrtkom održavaju one čuvene tribine Srpskog sabora Dveri, na kome besede naše vladike, najčešće vladika Atanasije. Ove godine obeležava se sto godina od kada je Albert Ajnštajn, u Srbiji poznatiji kao Milevin muž, objavio svoje ključne tekstove o teoriji relativiteta, koju ništa ne razumem, osim da su prostor i vreme matematički ista stvar, šta god to da značilo. Dakle, slušate kako jedan predavač teorije relativiteta shvata srpsko društvo.

ZORAN STOKIĆ:

Kad hoćete da izlečite nekog bolesnika, morate postaviti dijagnozu, pa tek onda početi sa terapijom. Meni se čini da je učinak nesposobnosti naše elite, pre svega ljudi iz društvenih nauka, da postave dijagnozu: Srbija koja je po svim važnim sociološkim faktorima klinički mrtva zemlja. Možete da uzmete činjenicu da nas i Austrijanaca ima približno isto, a oni imaju četrdeset puta bolji standard od nas. Drugu činjenicu, meni simpatičnu, izrekla je Vesna Pešić. Rekla je da je pre dvadeset godina skupljala potpise za jednu peticiju i skupila trideset četiri potpisa, a u to vreme poljska Solidarnost je brojala milion ljudi. Evo vam i poslednja činjenica - cunami, i kako su Srbi reagovali na to. Engleza i Srba je bio podjednak broj na početku srednjeg veka, da vidimo šta se desilo za hiljadu godina. Znači, njih je deset puta više nego nas, engleski jezik je obavio zemljinu kuglu, oni su stvorili parlamentarnu demokratiju i izvezli je gde god su mogli. Oni su tvorci skoro svih naučnih teorija, njihovi su ljudi kao što su Njutn, Maksvel. Uzmi te Hendla, Hendl je napisao više muzičkih dela nego svi srpski kompozitori zajedno. Kako objasniti te činjenice? Ovde se to izbegava. Kad bi mi tako radili u fizici, ne bi postojale fizičke teorije.

Mi jednu teoriju popravljamo do izvesne granice, pa kad shvatimo da nije moguća, pravimo novu.

Hoću da kažem da je od materijalne bede u kojoj svi živimo mnogo gora idejna, mi smo idejno poraženo društvo. Ja se držim Monteskejeove podele da postoje monarhije, republike i despotije, a znam činjenicu da su Srbi bili pod vizantijskim nasleđem, a za mene je Vizantija par excellence despotija, pa su bili pod orijentalnim carstvom, znači opet jedna despotija; pa su bili pod komunizmom, a za mene je komunizam par excellence despotija. Ako je neko skoro sedamsto godina živeo u despotiji, pa valjda moraš prvo uzeti tu pretpostavku, da vidiš šta s njom možeš da objasniš. Naprosto, ako imate jedan sistem despotskoga tipa, to znači da imate jednocentrični sistem gde postoji samo jedan centar moći i između despota i naroda postoji nešto što ću da nazovem despotska mašina. To su sistemi u kojima ne može da se razvije kritičko mišljenje.

ZORAN
STOKIĆ

Mi u fizici imamo termin fraktal. To znači da vi možete govoriti o celini, ali imate i mikroobjekte. Postoji slika da je ono što je mikro isto kao ono što je makro. U političkom smislu, ako je despotija jednocentričan sistem, piramidalni, gde se komande prenose kao u vojsci, pa onda i obrnuto, taj narod se ponaša despotski. Tako da vi u svakoj porodici imate despota, u svakoj školi, u svakom preduzeću. I psihologija ljudi se prilagođava društvenom sistemu. Vi onda imate ljude koji su podanici; ne možete da očekujete da u despotiji imate građane i da imate razvijenu građansku svest. Mi smo malo pod Karađorđevićem i Obrenovićem pokušali nešto, sto pedeset godina pokušaja da se iščupamo iz tog gliba despotskog. Nismo stvorili kritičnu masu građana, pa se ovde ustoličio komunizam. Kod nas je on jako dobre korene stekao baš zbog našeg despotskog nasleđa, a u Češkoj, Poljskoj nije. Njima je to bio neki neprimeren sistem. Oni su imali jednu vekovnu inerciju građanske kulture koju su stekli u monarhijama. Zato je Solidarnost 70. godine imala već milion ljudi, a Vesna Pešić je skupila trideset četiri potpisa.

Milošević nikad ne bi došao na čelo Srbije da nije postojao Tito, da nije postojala Titova despotska mašina koja je posle Titove smrti pokazala neviđene dogmatske razmere. I išli su dotle da su sklonili Stambolića, koji je bio na vrhu te piramide - onda možete da zamislite kolika je bila njihova moć. I stavili su na vrh jednog apa-

ratčika, koji je u toj strukturi bio na nekom četvrtom nivou ispod Stambolića. Milošević nije produkt nikakvog hira srpskog naroda, ja uopšte ne verujem da smo ga mi birali, jer u despotiji narod ništa ne bira nego despotska mašina uvek izviče novog vođu. Znači, nije došlo ni do kakvih promena i ostala je despotska mašina, koja se još više kvarila.

Milošević je počeo da dovodi neke ljude kojih bi se Tito grozio; Tito je bio jedan despot - ugladen. Ja sam mogao da studiram teoriju relativiteta kod ljudi koji su imali ista znanja kao i profesori u Kembridžu; to je sve bilo pod Titovom despotijom. Pod Miloševićem se to sve istanjilo, i te nesretne promene koje je predvodio Đinđić su morale izgleda tako da se završe. Mene to ne čudi, jer ako se zna istorija despotskih sistema, tamo stoji jedan sociološki zakon, a on govori o tome da je moguće smeniti despota, zbaciti ga, ali nije moguće da se promeni sam sistem. Vi ste u Vizantiji imali osamdeset osam despota. Dvadesetak je bilo ubijeno, osam ili devet zbačeno, a trinaest je pobjeglo u manastir da ne bi doživelo takvu sudbinu. To znači da je skoro pola despota uklonjeno, ali nije promenjen sistem vladavine. Despotska mašina može nekad biti moćnija i od samih despota, pa može nametati nove. Tako ja vidim, pravo da vam kažem, i Koštunicu kao jednog novog despota, a Đinđić se našao tu negde gde ta despotska mašina uopšte nije ni računala. Oni su se njega uplašili kao čoveka koji bi mogao da ukine despotski sistem u Srbiji.

Ako hoćemo da rešimo naše probleme treba da vidimo kako su ih drugi rešavali. Kako su se oni oslobodili despotija; pa oslobodili su se zahvaljujući zapadnoj pomoći i to slojevitoj i višestrukoj. Prema tome, nije ni čudo što ovde vlada antizapadna propaganda neviđenih razmera. Dok se ne budemo svi urazumili Srbija će i dalje nestajati. Mi se čudimo što je došlo do odliva stanovništva, međutim, to je takođe jedna činjenica koja važi za svaku despotiju. Imate dve vrste pokretanja stanovništva, jedni beže iz te zemlje, a drugi idu ka centru administrativne moći. Naravno, ima i druga mogućnost, da despotija nestane, ali sa njom nestaje i narod i država i to je bio najčešći slučaj. Koliko ja vidim, trenutno se na sceni samo govori o nekakvom ustavu. Ustav ovde sam po sebi neće ništa rešiti, nego bih voleo kad bi se te stranke na čelu sa DSS-om malo urazumile, pa shvatile da je taj despotski zamajac tako nemilosrdan da nas može samleti. Pa, prema tome, ako mi vrlo brzo ne budemo stavili našu despotsku mašinu pod kontrolu civilnoga

društva, ja uopšte onda ne vidim kako Srbija može da preživi. S druge strane, ja sam nepopravljivi optimista i verujem da je promena ipak još uvek moguća, iako sam, kao i svi misleći ljudi, doživio tragično Đinđićev nestanak, jer sam smatrao da je to bio dobar početak. Međutim, za ovih godinu-dve dana čovek mora da se zabrine kada vidi kako ponovo tonemo u despotsku vladavinu.

ZORAN
STOKIĆ

Plašim se da ova vlada i nije u stanju da kontroliše vojno-policijske strukture, i plašim se da ovde taj aparat zapravo poseduje stranke i Vladu i da smo mi taoci nekih ljudi iz senke, za koje uopšte i ne znamo ko su, a ja ih ukratko zovem titovsko-miloševićevska despotska mašina. Postoje tolike stranke, nevladine organizacije, toliko ljudi, pa neko bi morao imati neka znanja da nam o tome nešto kaže. Oni moraju da nam kažu ko vlada ovom zemljom. Da nam kažu šta su u Istočnoj Nemačkoj uradili kada je nestao komunizam. Pa sigurno nisu ostavili Štazi. Šta su uradili Mađari; evo danas tamo postoji muzej tajnih službi. Neko mora da napravi studije, javne rasprave, ali na državnoj televiziji, a ne samo kod nezavisnih medija, ili sam možda ja pokvaren građanskim slikom zapadnih društava, pa prosto ne mogu da dobro odmerim argumente. Možda je nekoliko hiljada tih ljudi važnije od deset miliona.

Prosto sam frapiran tim našim stranačkim životom, ja ne znam šta je to. Šta to znači ako sve stranke treba isto da govore? O kojoj se demokratiji tu radi, o kom parlamentarizmu? Na šta liči ta DS posle Đinđićevog tragičnog nestanka. Ja uopšte ne pravim razliku između DSS-a, DS-a, više ne znam ni kako se sve te stranke zovu, pravo da vam kažem. Plašim se da smo mi sad, pravo da vam kažem, u gore stanju nego u doba Miloševića, jer onda ste imali evidentno jednog despota, imali ste mašineriju koja ga održava, a sada na neki način ljudi ne doživljavaju Koštunicu kao despota, ali nažalost, ta mašinerija koja vlada i dalje postoji i oni vladaju u naše ime, što je najgore.

U stanju su da promene ne samo našu budućnost, nego oni žele da promene i našu prošlost i to je nešto što je prosto van pameti. Raspravljajući sa jednom gospođom u novinama, setio sam se jednog citata Tome Akvinskog, ne znam da li to uopšte sme čovek više da govori u Srbiji: zamislite Toma Akvinski u pravoslavnoj zemlji, to mora da je neka velika jeres. Ali ja ću ga ipak spomenuti, on je 1265. između ostalog rekao da čak ni Bog ne može u sadašnjem

trenutku da promeni ono što se desilo u prošlosti. On može samo da utiče na buduće događaje. Međutim, u despotijama je baš to moguće. Despot i despotska mašina mogu da promene i prošlost, zato su ta društva tragična.

Kada su putopisci putovali po osmanskome carstvu preneli su jednu divnu sliku, da su despoti i njihova mašinerija moćniji od hrišćanskog Boga. Znači, kada sultan u dvanaest sati, sunčan je dan, kaže - divne li noći, onda svita koja ga prati sa velikim vezirom, sa muftijom i ostalim činovnicima, na to odgovori - eno zvezda, drugi kaže - divnog li meseca, ovaj treći kaže - divne li noći. Jer kada despot nešto izgovori, on stvara realnost, s njim se ne razgovara nego se samo ponavlja ono što je on proizveo. Prema tome, ako on kaže - pobedio sam NATO, onda se to desilo i podanici kažu - divne li pobeđe. Mi prisustvujemo očuvanju jednog poretka koji se zasniva na antikritičkome mišljenju, jer kako ćete inače da stvorite pravoslavnu džamahiriju. Neko na silu hoće Srbiju da ponovo pretvori u despotiju, samo joj daje jedno novo lice, znači da ne bude više komunistička, pa da imamo na čelu Manifest komunizma, nego da to bude Biblija. A radi se o tome kako da Srbija preživi. Ona ne može da preživi ako se vrati u teokratsku državu. Mi se ne možemo vratiti hiljadu godina unazad i biti ponovo Vizantija, kao što neki izgleda misle da je moguće.

Kad gledate ankete vi ćete videti da 80 posto ljudi želi da živi onako kako se živi u evropskim državama. Znači, ovde je narod očuvao zdrav razum i zato sam ja optimista. Krenimo ponovo iz početka, ja ne vidim drugi način. Imam utisak kada razgovaram sa mojim kolegama, koji su uglavnom doktori raznih nauka, vi vidite da su oni prosto uspavani, mislim, posle te Đinđićeve nesretne smrti oni kao da su izgubili kompas. Postoji mogućnost da i oni napuste ovu zemlju. I dalje odlaze školovani, stvara se klima da je to baš i dobro, jer da biste sačuvali taj nesretni poredak najbolje je da nemate ljude koji kritički misle. Ipak se kod pojedinaca u raznim strankama vidi neki kapacitet, neke ideje. Gledajte to što priča Vuk Drašković, o njemu ljudi imaju vrlo kontroverzno mišljenje, ali kad slušate šta on priča, pa to su vrlo logične stvari, ja uopšte ne vidim da je to suludo, bez obzira na njegovu prošlost, ovakvu ili onakvu.

Ne treba da otkrivате rupu na saksiji, treba da vidimo šta su uradili Turci, šta su uradili Grci, Česi, Poljaci, ne treba tu velika mu-

drost. Da vidimo na kraju otvorene karte, ko šta zastupa, ko je ovde patriota. Da li je patriotizam ako vi deset miliona ljudi suprotstavite jednoj milijardi najrazvijenijih, najmoćnijih sila na svetu? Je l' to patriotizam? Pa to se zove samouništenje, nešto suicidalno, pa vi ste onda, može biti, veleizdajnik. I u svakoj drugoj državi, kada bi vi zemlju od deset miliona suprotstavili jednoj milijardi, vi biste odmah bili proglašeni za veleizdajnika.

ZORAN
STOKIĆ

Ako je represivni aparat jači od društva, ono će kolabirati u crnu rupu, a to znači kraj te države. Kada čitam *Politiku*, ona izgleda kao da je i dalje uređuje Hadži Antić. Mene je sramota da živim u zemlji gde se to izdaje kao srpski list.

Zašto, na primer, u Nirnergu postoji Direrova rodna kuća, ona je zidana 1455. Možete otići sada i videti, to su divne kuće koje su za upotrebu. Zašto u Srbiji ne postoje takve kuće? Koja je najstarija kuća za stanovanje u bilo kom srpskom gradu? Beograd nema stariju od možda sto pesedet godina. Zašto je Nirnberg tada imao takve kuće? Pa to je moć građanskog društva, gde se vrline nagrađuju i zato je mogao da postoji jedan Direr, njegov otac je bio zlatar, pa je mogao da ima kuću. Moć građanskog društva je u tome da podstiče pozitivne osobine kod ljudi, da utiče da vi razvijate svoje kritičko mišljenje, da budete najbolji obučar, najbolji pekar, da budete najbolji u onom što radite. A u despotijama, naravno, sve je kontra. Da bi se održavao jedan parazitski sistem treba da postoje mane, jer se vlada manama. Čitajte naše tabloide, ovde se vlada manama. Ovde izvlačite iz tajnih dosijea prljav veš i onda vladate. To jednom mora stati.

Znači, ovde se ne radi ni o kakvoj tranziciji ekonomskog tipa, kao što govori profesor Labus. Čak je i Marks znao da pre ekonomskih postoje političke odluke. Znači, mi moramo da kažemo šta hoćemo - je l' hoćemo da budemo demokratska republika ili nećemo. Aristotel je čak išao dotle da je tvrdio da možda ima naroda koji su predodređeni da žive u robovskim ili onim koje ja zovem despotiskim sistemima. Vi imate poznat slučaj kada su Persijanci uhvatili dva grčka glasnika iz Sparte. Čovek koji ih je uhvatio je drugi čovek u carstvu i on im nudi da napuste Spartu, da izdaju svoju domovinu i da će on da ih nagradi, da će oni biti veliki državni službenici u persijskom carstvu. Oni kažu njemu: pa ti tako govoriš zato što ti ne znaš šta je sloboda, ti si naučio da budeš rob. Bolje je biti običan građanin u Sparti nego veliki vezir u Persiji, jer ćete vi jednom odlukom sultana ostati bez glave.

Ovo će biti Ajnštajnova godina, ali videćemo da li ćemo uspeti da je proslavimo. Ako budemo ovako nastavili, Srbija će polako sve više ličiti na teokratsku državu, koju ja zovem pravoslavna džamahirija, a gde je tu onda mesto Ajnštajnu. Vi imate po našim medijima ljude koji tvrde da je Mileva Ajnštajn tvorac teorije relativnosti. To bi bilo lepo, ali ne odgovara činjenicama. Lepo bi bilo da Srbi imaju ženu, pa koja je još tako poznata. Eto dokle smo mi došli. Kad smo mi kao deca gledali pomračenje Sunca, to je bilo sasvim normalno. A evo, pre pet godina kad je bilo pomračenje, Srbi su bili u podrumima, sve su terase bile zabrađene sa po tri čebeta, a bule u Teheranu su na desetine hiljada gledale to pomračenje kroz zamračena stakla. Eto dokle smo mi došli.

SVETLANA LUKIĆ:

Teška su vremena, dakle vreme je za Teofila Pančića.

TEOFIL PANČIĆ:

Ako je neko prekršio zakon, pa da li je prešao ulicu ili pobio pet hiljada ljudi, država je ta koja je dužna da obezbedi uslove da se ne kome sudi, a ne taj čovek. Sećate li se Milanovića, direktora RTS-a; da bi izbegao služenje zatvorske kazne on je pobeo u Crnu Goru. Kad su ga na kraju ukebali, ja sam pitao prijatelja koji je čovek iz pravosuđa - hoće li njemu zbog toga povećati kaznu. Kaže ne, neće mu povećati kaznu, jer on nije dužan da sebe privodi, to je dužna država. E, sad ti ovde imaš slučaj nekoliko generala, ljudi u nekim ozbiljnim godinama, da li su bolesni, da li nisu, ne znam; sećate se da je svojevremeno Tuta onaj hercegovački bio jako bolestan, bio na samrti, a kad je odleteo u Hag odjednom je oživeo, čovek zdrav kao dren, eno ga tamo sa Šešeljom se zevzeči. Ali dobro, neću da ulazim u to, jer nije to naša briga.

Dakle, ti moralno ucenjuješ te ljude tako što im kažeš - a sad se vi predajte, učinite to za otadžbinu. Zašto bi neko nešto učinio za otadžbinu, zašto bi neko išao u zatvor, ako ne mora. Ja prvi ne bih išao u zatvor, ako ne moram da idem. Mislim, sad me neko osudi za nešto i kaže, dobro, od volje ti je, ako hoćeš idi, ako nećeš ne moraš. Ja bih rekao - neću. U svakom slučaju to je posao države, ali ovde je taj problem delegiran generalima, a onda to postaje problem svih nas, pa sad ljudi sede i strašno se ljute - vidi ti generale kako su sebični, nije fer od njih, uopšte nisu drugari što neće da odu.

Ti se ne ljutiš na njega što je on odgovoran za smrt ne znam koliko ljudi, nego se ti ljutiš što neće da ide u Hag. Onda, tu se ide na višegodišnje robije, nije to pitanje prekršaja, pa dobiješ Padinjak, dvadeset dana vadiš kupus, pa ideš kući. Ovo su strašna, bre, egzistencijalna pitanja, da li će ti ljudi ikad živi izaći iz zatvora, to je veliko pitanje. Zašto ti njih sad ucenjuješ na taj način? Ti moraš, ako si predsednik neke vlade, države, moraš da preuzmeš tu stvar na sebe. Niko te nije bio po ušima da to radiš, prema tome izvoli, preuzmi odgovornost na sebe i sprovedi zakon koji si sam doneo. Nemoj da očekuješ od tih ljudi ili od bilo koga drugog da obave tvoj posao. Ne, ne može tako, ti si plaćen i izabran za to da radiš takve stvari. To što se tebi to ne dopada, to je tvoj privatan problem, ali to tako mora da se radi.

TEOFIL
PANČIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Postoji ona floskula, koja je potpuno pogrešna, da smo mi taoci četvorice generala. Mi smo taoci ove vlade, u stvari.

TEOFIL PANČIĆ:

Mi smo taoci vlade Srbije. Pazi, da se razumemo, da ne bude da je to samo Koštuničina vlada, tu je i DOS-ova vlada mnogo cinculirala. Naravno, zauvek ostaje njena istorijska zasluga za hapšenje i isporučivanje Slobodana Miloševića, ali ja nikad neću zaboraviti šta ministar Dušan Mihajlović kaže na pitanje zašto ne uhapsje Ratka Mladića, tad se još kao znalo gde je, kao sad se ne zna. Dušan Mihajlović mrtav ozbiljan kaže: mi bismo ga uhapsili, ali čovek ima jako obezbeđenje. Ej, jebote, ti si ministar policije u jednoj državi i ti kažeš da ne možeš da ga uhapsiš jer ima jako obezbeđenje. To je cirkus, to je havarija od države.

Dakle, mi smo imali taj problem već sa DOS-ovom vladom, a onda je došla ova vlada, kod koje više nije pitanje da li oni to smeju, mada i ne smeju, nego to što neće. To je ideološko pitanje. Vojislavu Koštunici je neshvatljivo da on imperijalizmu i novom svetskom poretku isporučuje hrabre, čestite, odvažne srpske generale. Ja se ne bih čudio da sad oni odu tamo kod njega i kažu mu - hoćemo da se predamo, a on kaže - joj, nemojte. On ne može da zamisli da za njegovog mandata neko ide u Hag, to je njemu neshvatljivo, jer on je čovek koji opšti sa istorijom.

On ne opšti sa svojom realnom dužnošću, sa realnim vremenom i prostorom, realnim ljudima koji ga okružuju i kojima je on pred-

sednik vlade, ne, nego on direktno, čovek, sa istorijom se raspravlja na jednakoj nozi. Ono - tu istorija, ovde ja. On neće da bude u istoriji zapamćen kao neko ko je slavne srpske đenerale isporučivao novom svetskom poretku. I to je problem. S druge strane imaš ovu nepodnošljivo ljigavo-sluzavu ekipu, na čelu sa G17. Zašto kažem ljigavo-sluzavu? Zato što oni nemaju taj ideološki problem. Oni ne mogu da se pozivaju na neka ubeđenja, da je njima saradnja s Hagom kao problem, jer nije, i to svi znamo, sećamo se, je li tako i znamo ko su ljudi. E onda dođe Labus i kaže: eto, nikoga ne veseli što oni moraju da idu u Hag.

Nije tačno, pre svega nije tačno da nikoga ne veseli, mene veseli, ako su krivi treba da idu. Mene rastužuje kad se pravda izvrđava, a ne kad se pravda ostvaruje, bez obzira da li se ona ostvaruje pred sudom u Beogradu ili Hagu ili bilo gde drugo. Ti imaš čoveka koji se uvlači uporno tom nacionalističkom javnom mnjenju, a istovremeno sudeluje u održavanju tog javnog mnjenja, jer oni se stalno pozivaju na to - pa, znate, ljudi bi loše reagovali, a u isto vreme stalno govore sve protiv Haga, znači održavaju takvu atmosferu u društvu. Naprosto, to je jedna potpuno bedna pozicija, stvarno bedna.

Mnogo časnija je pozicija radikala koji kažu - ne treba niko da ide u Hag, to je nepravedan, antisrpski sud. To što ja mislim sve najgore o toj njihovoj poziciji, što ja stojim na suprotnim pozicijama, to je druga stvar, ali to je jedna konsekvantna politika, a ovo je politika najodvratnijeg valjanja u... to nije čak ni blato... nego u tako nekoj nedefinisanoj melasi. Niti je riba, niti je devojka, niti može da ide nazad, niti može da ide napred. Ne možemo da se vratimo u neko Miloševićevo vreme, a ne možemo konačno ni da izađemo iz njega. Mi realno još nismo u istinskom smislu ni izašli iz njega, nego smo u potpuno strašnom glibu, a oni, ti međulikovi tipa Labusa i njegove ekipe, da ne govorim o Velji, oni to održavaju.

Ti vidiš da je danas cela Srbija u vezi s tim Hagom nezadovoljna. Jedni su nezadovoljni što ovi treba da idu u Hag, a drugi su nezadovoljni zato što oni nisu već otišli u Hag. Ti nemaš zadovoljnog čoveka u Srbiji, to naprosto nije normalno, to ne može tako. Samo me zanima ko će to da prekine, jer očigledno je da to neće prekinuti optuženi, jer, kažem, zašto bi oni to uradili. S druge strane, očigledno je da Koštunica ne može da prevaziđe taj svoj problem i onda ne znam šta je treća mogućnost. Što je najgore, verujem da

oni nisu naučili ništa iz svega ovoga što se dešava i da će u najboljem slučaju nekoga od ovih jadnika, jadnika sa i bez navodnika, da na'vataju, možda Lukića, i da ga pošalju. Iako im je lepo objašnjeno da je tog zezanja bilo dosta i da više nije stvar u tome da opet nađeš jednog, uhvatiš ga za uši i pošalješ na avion. Stvar je u tome da završimo s tom pričom. Ne znam, biće strašno zanimljivo videti kako će oni iz toga da se izvuku.

TEOFIL
PANČIĆ

Jeste da je DS stranka u opoziciji, ona ne može da odlučuje o tome šta će se dešavati, a ni ovlašćenja Tadića kao predsednika nisu baš nešto impresivna. Pretpostavljam da niko normalan ne očekuje od DS da razreši tu krizu, jer ona nema instrument za to. Ali problem je u tome što sa ovakvim ponašanjem Tadića i njegovih ljudi, koje je on izabrao da budu vodeći tim DS, nekako imaš dojam da se oni ne bi bitno drugačije ponašali i da mogu nešto da urade. Ako ih zamisliš na vlasti, na Koštuničinom mestu, sad mogu da pričaju jer nisu na tom mestu, ali ti lepo možeš da zamisliš kako bi se oni nekako slično ponašali, kako bismo slušali slične priče, možda malo manje retorički odvratne, ali u osnovi bi to bilo isto muljanje, isto vunovlačenje.

Naravno, njima rastu rogovi kad ti spomeneš da je njihov generalni problem da se oni premalo razlikuju od DSS-a. A šta im ja mogu, nek im rastu rogovi i dalje, to je tačno. To je njihov problem, nije problem onih koji to izgovaraju. Ti ništa nisi uradio, za sve ovo vreme, da uopšte objasniš nekom u ovoj zemlji, tim nekim građanima, zašto su hapšenja potrebna, osim eto zato da Srbija ne bi izgubila neke milione dolara ili evra, što naprosto vređa ljude. To je zaista uvredljivo, ja mislim da zaista niko ne treba da ide u Hag zbog deset miliona dolara. Mislim da neko treba da ide u Hag zbog ratnih zločina, ali to niko neće da kaže.

Znači, ti zločini postoje. Hajde da vidimo ko je za te zločine odgovoran, ko ih je neposredno počinio, ko ih je naredio, ko ih nije sprečio, ko nije kaznio počinioce i tako dalje. Pošto se po ovoj presudi Cvjetanu, i po drugim stvarima, stohiljaditi put uveravamo da ovdašnje pravosuđe, sa vrlo retkim izuzecima, niti može, niti ume, niti zna, niti ima hrabrosti, niti ima snage da se izbori sa pitanjem ratnih zločina, molim lepo, izvolite u Hag. Uporno se govori o svim drugim temama osim o toj, a ljudi koji su optuženi za ratne zločine ispadaju sebične cicije, koje nam uskraćuju tih 10 miliona dolara. Pa to je smejurija.

Taj momenat sarajevskog nastupa je strašno važan, jer je Tadić ponovio najgoru floskulu koja uopšte postoji u tom postjugoslovenskom mešetarenju, a to je: pa dobro, evo da se izvinim, ali treba i vi nama, svi treba svima da se izvine, kao što svi treba da odustanu od svih tužbi. Pa čekaj majkumu, nije niko iz Sarajeva došao ovde u Beograd ili u Valjevo ili u Užice ili u Sombor pa grana-tirao, opkoljavao, pravio logore. Pa nije, majkumu, nego je neko odavde, neposredno ili posredno, podržavao logistički, finansijski, vojno, obaveštajno, na svaki način, nešto što je bio rat protiv te zemlje. Pa dajte, ne možemo stalno te paralelizme koji ne postoje da navlačimo. I onda je normalno da će neko u Sarajevu da te gleda kao u osnovi nepoštenog čoveka, koji pokušava na nepošten način da se izvuče od nečega iz čega ne može tako da se izvuče, ne može i tačka.

Dokle god odavde ide ta priča, ja prvi da sam na mestu tih Bosanaca bih rekao: ne, ne pada mi na pamet da odustajem od tužbe i gledaću da izvučem od njih svaki i poslednji dolar. Ako već ne mogu da izvučem ljudsko pošteno priznanje za ono što se desilo, onda ću da im izvučem pare. Ali Tadić nije mogao da bude veći od sebe, jer on je razmišljao: šta će mi reći tata kad dođem kući. Ne može nikako da odraste, da izađe iz tih nekih senki, a na kraju krajeva, verujem da ni sam, intimno, nije načisto sa tim stvarima, šta se to tamo zapravo dešavalo i kako i zašto, i to je veliki problem.

Šta možeš drugo da zaključiš nego da sve to vodi ovoj ili onoj vrsti revizije tog procesa, koja na ovaj ili onaj način ide ka tome da se na kraju ništa ne zna osim činjenice da je ubijen jedan određeni čovek i da se on zove Zoran Đinđić. Ne znam da li ste gledali onaj film "Collateral". Ima taj momenat kada ubica Tom Kruz upuca tipa i taksista koji ga vozi onako potpuno zapanjen kaže - jebote, jesi ga ti ubio, a ovaj kaže - ne, ja sam ga upucao, a meci i pad su ga ubili. Znaš, ja sam ga samo upucao. Tako mi dolazimo do jednog raspleta u kojem neće biti jasno ništa osim da je taj čovek upucan. Ne znamo ko ga je ubio, zašto ga je ubio, znamo da je bio neki Tom Kruz koji ga je upucao, ali ništa drugo nam nije jasno, pa čak ni to ko je Tom Kruz.

Znači, nekome je u interesu da to ostane obavijeno nekom vrstom misterije da bi se pothranjivale priče o tome da su to mafijaši i mafijaški obračun. Postoji namera da se smrt Zorana Đinđića depolitizuje, da se smesti u onu pregradu u koju su, na kraju kraje-

va, i život Zorana Đinđića DSS-ovci trpali sve vreme. To je jedini način da ti posmrtnu političku harizmu figure Zorana Đinđića nekako demontiraš, a moraš da je demontiraš ako želiš da prvi put u životu svom budeš iznad njega. Evo, sad Koštunica pokušava da bude ustavotvorac. On pokušava da Srbiji donese novi ustav, koji će imati ovoliki pečat Koštuničin. Znači, to je nešto čime ćeš se ti sad izdići, čime ćeš opštiti sa istorijom, ali ni tad nećeš biti zadovoljan ako prethodno Đinđića nekako ne sateraš, ne preformatiraš tako da bude onako mali, kako si ti tvrdio da je on mali dok je bio živ.

TEOFIL
PANČIĆ

Razume se da tu postoji čitava ekipa svih tih udbaša, kosovaca, parapolitičkih likova, koji imaju veoma konkretan interes u smislu, je l' te, izbegavanja lične odgovornosti; da se stvar nekako zamagli, zataška, da se nađe neki Bagzi koji će da ispriča neku priču, za koju, ljudi smo, dogovorićemo se kako da glasi. Mislim da se ide na to. Tu će svako da nađe neki svoj nivo interesa koji će moći da zadovolji, ako se ta priča negde maksimalno učini s jedne strane grotesknom, a s druge strane i dosadnom, da ljudi jednostavno dignu ruke i kažu, ma daj, ko će to više da prati, vidiš da se ne zna ko pije, a ko plaća. Naprosto, stvar ide ka tome.

Ovo je bešćutno društvo, pa je takav i politički establišment. To možeš da vidiš na svakom mogućem primeru. Hajde stohiljaditi proces da radimo za Sjeverin i neka iznova ti ljudi prolaze kroz sve to, neka dolaze, cimaćemo ih kad god nam padne na pamet. Uostalom, to će isto da se ponovi i za proces Saši Cvjetanu, to ćemo gledati vrlo uskoro. I onda će neko dole iz Podujeva ili odakle već da kaže: pa neću da dolazim više. Onda moje svedočenje ide mačku o rep i nemamo slučaj. Znači, neko ide na to da se ta stvar obesmisli, a pošto je društvo postalo toliko bešćutno, to može da prođe. Videćeš, moći ćeš da pročitaš u *Danasu* tekst Nataše Kandić, koja dežura na tim slučajevima, to će da pročita par hiljada ljudi, da kaže c-c-c-c i za dva dana više niko se toga neće sećati. A u isto vreme, logično, biće moguće da likovi kao Bracanović dobijaju te penzije. Sad da pitaš Tadića, on bi ti rekao kao za Mladića – to je stečeno pravo. Dobro, nemam ništa protiv, nek on dobija penziju, ali neka je dobija u instituciji zatvorenog tipa.

SVETLANA LUKIĆ:

Uzgred budi rečeno, Bracanović se ne odaziva sudske pozivu.

TEOFIL PANČIĆ:

Naravno, i nikom ništa. Ista stvar je ovo sa Vučelićem. Sad on deli pravdu i nepravdu i lekcije ljudima okolo. Tendencija je da se svi uvaljamo u isto blato i ista govna i da se na kraju više ne zna čija glava, čija noga viri. Da svi budemo deo nekog istog mega-tela. Znači da na kraju ti, ja, Vučelić, bilo koji prolaznik sa ulice budemo jedno, isto, i sad da li će predsednik neke komisije da bude Svetlana Lukić, Miodrag Vučelić, svejedno je. Svi smo mi građani ove zemlje, svi imamo pravo da biramo i da budemo birani i zdravo. Zaboravljena cela priča, nema rat, nema zločini, nema ratna propaganda, idemo dalje. To je smisao toga i to prolazi, a zašto da ne prolazi? Ti imaš doktrinu Vojislava Koštunice koja kaže da mi nećemo da delimo stranke na stranke prvog i drugog reda. Zašto bi sad socijalisti i radikali bili nešto drugo u odnosu na neke druge i tako dalje. To je njegova doktrina, koju on verno sprovodi od 5. oktobra, a pogotovo od trenutka kada je postao premijer i dobio konkretne instrumente vlasti i moć u rukama.

Čovek je u neformalnoj koaliciji sa SPS-om na državnom nivou, sa radikalima je u koaliciji gde god može, počev od Novog Sada. Znači, molim lepo, zašto u toj konstelaciji snaga ne bi neko kao Milorad Vučelić bio predsednik te komisije, pa će sad on da istražuje tuđe eventualne grehe, brljotine, ogrešenja o zakon i tako dalje. To je u Koštuničinoj Srbiji najnormalnija stvar.

Zar nismo to znali kao deca? Ko laže taj i krade, ko krade taj i ubija, celu tu gradaciju, sve smo to imali na dlanu i sad to sve opet vidimo. Znači, ljudi koji nas lažu od početka, pokazalo se i da krađu, a to da ubijaju, u simboličkom smislu reči, jer podržavaju ubice, to nam je takođe valjda jasno i odranije. Ceo lanac je potpuno uspostavljen, s tim da su oni još dokazali da krađu u većim količinama, a sa manje stila od svojih prethodnika. Ti nemaš primer u toj DOS-ovoj vladi, koji bi stavio kao neku vrstu pandana slučaju "Knjaza", jednostavno nemaš. Možda se nešto takvo i radilo, ali mi to nismo videli. Ovde se sve videlo, i nikom ništa. Živimo u eri imidža, pa je Koštunica stekao imidž poštenog, pošto su ovde nesposoban i pošten jedno te isto, pa njega percipiraju kao poštenog, da ga ne bi percipirali kao ono drugo.

Njegov imidž poštenjačine još nije ruiniiran. Ljudi još uvek u njemu vide to, kao što su u Zoranu Đinđiću videli lopova i taman da je ovaj išao u ritama, da nije imao dinara, da nije imao 'leba da jede,

oni bi u njemu videli lopova, jer je on čovek bio onako sposoban, brzo je mislio, energičan, ima ga ovde, ima ga onde. Čim je toliko okretan, mora da je muvara, to je ovde jedno te isto. A ovaj, vidi ga kakav je, pa gde on može nešto da uzme. A ako ne može on, onda ni cela garnitura koja stoji iza njega takođe ne može, je l' te. Strašno je zanimljivo koliko ljudi te usađene slike održavaju i zalivaju uprkos stvarnosti. Tako da će proći još neko vreme dok širem krugu ljudi ne postane jasno da ovi ne da rade sve isto za šta su optuživali DOS-ovce, nego da to rade u mnogo većim količinama, mnogo trapavije, mnogo očiglednije i bogami, kako je krenulo, jednog dana protiv njih će biti mnogo lakše voditi sudske procese.

TEOFIL
PANČIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Da, Vuksanović uvodi realni aikido, hoće i on da ostavi lični pečat.

TEOFIL PANČIĆ:

Eto, došao je vakat i za njegov lični pečat. To je zanimljivo, lik koji je raspustio stranku, ušao kod Koštunice, postao ministar, a u isto vreme vidiš kako ta njegova stranka nije otišla s njim. Nego te njegove stranke sad ima svugde, pa sad čitaš kako oni, ne znam, u Bečeju imaju predsednika opštine, onda imaš u Somboru valjda da su prešli, taj NDS, kolektivno u radikale. Onda na nekom trećem mestu prešli su kolektivno u SPO. Vuksanović Slobodan se osvrne iza sebe i vidi kako njegovo članstvo ne da ne postoji, nego je otišlo apsolutno u svakom zamislivom pravcu. I sad ti misliš, pa Bože, ko su ti ljudi, ko je on. I sad on ministrira, a mi još treba da budemo happy zato što nema Ljiljane Čolić. To su ti niski standardi, koje nam Koštunica emituje, i ta njegova vlada. Sad zamisli nekoga ko će da nasledi Velju Ilića, pa ti po difoltu moraš da budeš srećan. Posle Velje svako izgleda kao velikan. Ili ministar kulture. Pa ja ne znam čoveka koji bi mogao posle Kojadina da bude ministar kulture, a da ja neću reći - mašala.

Ti imaš neke firme koje se privatizuju, pa se ispostavi da se ne zna ko im je vlasnik, pa dolaze pred vladu da vlada njihovog vlasnika firme nauči pameti. Bez zezanja, nama treba jedna vrsta edukacije, onako kolektivno. Odraslim ljudima treba edukacija, mi smo kao mala deca. Potreban nam je, kako to da nazovem, bukvar iz kapitalizma. Kako sad neko ima pravo da kaže da je to njegova firma, a nije tvoja, a ti radiš u toj firmi dvadeset pet godina, a on je tek došao. I samo zato što je kupio, sad je njegova.

Pazi, ja se vozim tom nesrećnom osamdeset trojkom, koja prolazi Nemanjinom. Dođeš tamo, vidiš masu i šofer ništa ne mora da ti kaže, ti pokorno izlaziš iz autobusa, znaš da nema dalje. Meni on- da često kažu - pa šta hoćeš i vi ste onda blokirali saobraćaj. Po- stoji nešto što je javni interes. Znači, imaš čoveka koji je pokrao izbore, to je naprosto državna, opšta stvar. S druge strane, ovi ni- su dobili plate. Pazi, poznajem problem i te kako dobro, ali nije mi palo na pamet da idem pred Vladu Srbije da tražim svoju platu. Postoji neki kvar u glavi, nedostaje nekoliko bitnih karika da bi ljudi povezali A i B i nekako premostili ono što su živeli i ono u če- mu će, kako god znaju i umeju, proživeti ostatak života. Moraš ne- kako ljudima da objasniš da ne moraju meni moju osamdeset troj- ku da zaustavljaju u Nemanjinoj za svaku stvar koja se njima de- sila u Loznici.

Ako taj pilot koji je štrajkovao ide kolima, pa ga zaustave u Nema- njinoj, on ih psuje, jer šta pilota boli za malinare, šta malinare bo- li za one iz Bora, jer su svi nekako rascepkani, sve su to neki pali- jativni zahtevi - daj mi platu, nek ulož i neko nešto u moju firmu, pa idemo dalje. I u ovome što se desilo sa "Knjazom" videlo se da je vlast u vladi i da vlada može da radi šta god hoće. I šta ćeš onda drugo da zaključiš nego da još uvek živiš u nekoj vrsti komandne ekonomije.

SVETLANA LUKIĆ:

Nemoj onda da se buniš kad te zaustave.

TEOFIL PANČIĆ:

Ali bunim se zato što oni neće ništa da postignu i, što je najgore, oni znaju da neće ništa da postignu, osim možda da tog trenutka dobiju topli obrok i ćao đaci. Tako da smo na kraju, kao za Hag, svi nezadovoljni.

Što nije normalno, naravno. Normalno je da neko bude zadovo- ljan, neko nezadovoljan, stalno neko dobija, neko gubi u nekoj pri- či, a ti ovde imaš priču u kojoj svi gube.

PEŠČANIK^{FM}, 28. 01. 2005.

DOGODINE NA GAZIMESTANU

Pitanje je sada, kad Bagzi padne ovamo, ko će ga dočekati u naručje, da li Jovan Prijić ili neki drugi specijalni tužilac, jer ko prvi zagrlj Bagzija, njegov je...

Malo nas je, nešto više nego što je na Crvenom trgu bilo demonstirana, kada je Sovjetski Savez okupirao Čehoslovačku...

Najčešće se kaže da je sve što je kod nas vredno započelo Savinim bekstvom u manastir. Ali moderna srpska kultura započela je Dositejevim bekstvom iz manastira...

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ *iz Instituta za uporedno pravo*

NEBOJŠA POPOV, *sociolog*

MILOŠ VASIĆ, *novinar*

RADMILA RADIĆ, *istoričarka*

MIRKO ĐORĐEVIĆ, *publicista*

Dr SRĐA TRIFKOVIĆ

Vladika GRIGORIJE

SVETLANA LUKIĆ:

Bilo me je štid u četvrtak što živim u Srbiji. Niko od predstavnika naše zemlje nije bio u Aušvicu.

Svetozar Marović je imao neke svoje privatne razloge, Daviniću nije hteo da upali avion, beduin Tadić je sedeo u Gadafijevom šatoru sa našom privrednom delegacijom, koju je valjda trebalo da vodi predsednik Vlade, koji nije dobio ni do Svilajнца, gde je trebalo da otvori ono čuveno Bidžino porodilište.

U stvari, logično je što niko od srpskih političara nije bio u Aušvicu. Kad mislite da su Ljotić i Nedić, koji su za Nemce skupljali ljude po Srbiji bili rodoljubi, vi definitivno imate problem sa rezultatom Drugog svetskog rata.

Vi ne želite da vas iko podseća na Aušvic, naročito ne ovih dana, kada se još uvek borite za promenu rezultata ratova iz devedesetih. Aušvic vas onda na neki način podseća i na Srebrenicu. U Aušvic je neko morao da ode, ako ništa drugo, da oda poštu hiljadama ljudi, koji su iz kuća, pored kojih i ovih dana prolazimo, izvedeni i oterani u gasne komore. A opet, kad vidite koliko se antisemitskih knjiga izdaje, kad vidite da se u izdavačkim savetima nalaze i imena akademika, predsednika vlade, vladika, onda sve dođe na svoje mesto. Najzad, kad se niko nije našao da pokrene inicijativu da se Le Pen, koji je nedavno izjavio da su SS divizije održavale red i mir u Francuskoj, skinu sa liste počasnih građana Zemuna, nemamo više šta da pričamo.

U svojoj nedavno objavljenoj analizi, CIA predviđa da Srbija neće ni do 2020. postati deo EU, a da će Zapadni Balkan ostati u zoni "intenzivirajućih unutrašnjih sukoba". Ne verujem da predsednik Vlade mnogo mari za ove škrabotine CIA-e, njemu je jedan od njegovih spoljnopolitičkih savetnika, deda Jovo Tarabić, najstariji potomak čuvenog srpskog proroka Tarabića, koga je letos posetio u pratnji ministra Davinića, rekao: Ne sekiraj se, pući će Amerika, ko god što je pukla Jugoslavija. Deda Jovo je tom prilikom nosio maskirnu uniformu, a Davinić ga je upitao: Je l' ti to, deda Jovo, ideš da se boriš za Kosovo?

Predsednik Vlade će nam se za dan-dva obratiti, preneo nam je ministar Stojković, i reći kakva je situacija sa haškim optuženicima. Do tada ćemo morati da drhtimo od neizvesnosti i da nagađamo šta je veliki državnik smislio. Možda se to obraćanje i odloži za neki dan, jer se predsednik Vlade oporavlja od duševne patnje koju je juče pretrpeo kada je u bratsku, prijateljsku i državničku posetu primio generala

Lazarevića. Ja do sada nisam videla Koštunicu da nekog tako toplo prima, skoro je srpskog oficira privio na grudi.

General Lazarević je ponovio tekst pukovnika Ulemeka od pre nekoliko meseci rekavši da je odlučio da se prijavi Koštunici, jer ima poverenja u njega. Predsednik vlade mu se odužio toliko ga hvaleći da se očekivalo da ga unapredi u maršala i uruči mu koje kilo ordenja.

Maglovito su nam najavljene dalje predaje generala - na kašičicu - što on kaže Koraks. Policija, koja time ostaje bez posla, juče je na opšte veselje uhapsila grupu dečaka, koji su grudvama gađali jednog Filaretovog sveštenika u Mileševu.

Milorad Ulemek nije samo serijski ubica nego, pokazalo se, i dovoljno inteligentan čovek, koji je dobro procenio da ga ova vlada ni po koju cenu neće ostaviti na cedilu.

Evo, sada je sasvim izvesno da će smeniti neposlušnog specijalnog tužioca, Jovana Prijića. Izračunali su da mu mandat ne ističe na leto nego u martu. Već na početku mandata, ministar pravde je najavljavao ukidanje specijalnog suda za organizovani kriminal, ministar policije da bi postupak za Đinđićevo ubistvo trebalo obnoviti, Dejan Mihajlov je presudio da su Đinđića ubili njegovi, general policije, Milošević, pre nekoliko dana nas je upozorio da je postupak za ubistvo premijera na staklenim nogama. Ne treba da se iznenadimo ako se Legija i Zvezdan Jovanović u dogledno vreme vrata u Kulu i obnove JSO.

Čovek koji je tvrdio da je toliko privržen zakonima, da bi za nepoštovanje ijednog hapsio samog Hrista, za ministra pravde stavio je čoveka čija uloga tek sad dolazi do izražaja. Uspeo je da Vida Petrović-Škero, njegov jedini kandidat za predsednika Vrhovnog suda, radi na smenjivanu Jovana Prijića.

Letos je zamenik republičkog javnog tužioca Bogdan Stanković, podneo ostavku na mesto predsednika Udruženja javnih tužilaca zbog velikih pritisaka na tužilaštvo uopšte. Kada je sudija Omer Hadžimerović, portparol Društva sudija Srbije, rekao da nema suštinske reforme pravosuđa, Stojković mu je zapretio smenom rekavši: stekli su se uslovi da budeš razrešen zbog nerada. Naš ministar pravde je je-dan veoma opasan čovek.

U sredi se nekoliko ljudi iz frakcije GSS-a, "11. decembar", čiji je rukovodilac Vesna Pešić svojeručno, okupilo na smrznutom Trgu Republike da protestuje protiv najavljene smene specijalnog tužioca Prijića.

Kao jedine predstavnice sedme sile razgovarale smo sa Nebojšom Popovićem i gospođom Vesnom Rakić-Vodinelić.

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ:

Mi smatramo da čovek mora da se bori za kakvu-takvu državu. Ne verujem da će ova u doglednoj budućnosti biti neka uzorna država, ali kakva-takva država mora da postoji. Država je jedna civilizacijska tekovina. Ja mislim da smo mi ljudi XXI veka u Evropi, ljudi koji smo navikli da živimo u okruženju neke države i kad bi nas neko pustio na neku bezdržavnu teritoriju, tek tada bismo videli da u stvari ne možemo da preživimo. Tako mi na ovoj bezdržavnoj teritoriji, koja se, eto, zove Srbija, pokušavamo da preživimo, pokušavamo da imamo neki politički život.

VESNA RAKIĆ-
-VODINELIĆ

Nama se učinilo da, bez obzira na to što je ružno vreme, bez obzira na to što je zima, bez obzira što specijalni tužilac nije neka tema koja bi mogla da privuče veliki broj ljudi, treba da se pojavimo sa nekim protestom, da kažemo tim ljudima koji tako postavljaju i smenjuju - ej, čekaj malo, ako imaš nekog na određenoj funkciji, onda moraš da imaš razlog da ga smeniš, pogotovo ako si legalista. Mogli smo se uveriti iz reprodukcije pisma policije povodom položaja tog tužioca da ima izgleda da on bude smenjen, da je njegova smena usmerena na to da se promeni tok postupaka pred specijalnim sudom, a takođe se čini da bi moglo doći i do ukidanja tog specijalnog suda. Mi svi smatramo da je specijalni sud protiv organizovanog kriminala neophodan u ovoj zemlji i zato smo se okupili da izrazimo naš protest protiv te najavljene smene.

Ono što je potpuno izvesno jeste to da sa njim policija uopšte ne sarađuje. Kakva je to policija koja ne sarađuje sa tužiocem za organizovani kriminal?

SVETLANA LUKIĆ:

Šta se preko smene javnog tužioca prelama?

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ:

U tehničkom smislu reči, na prvi pogled se sa tim suđenjima pred specijalnim sudom ne mora ništa desiti, pošto pred svakim tim većem postoji zamenik specijalnog tužioca i on u tehničkom smislu vodi postupak. Ali taj koji bude novopostavljeni, njima nadređen, on ima ovlašćenja čak i da učini kraj tim postupcima i čini mi se da je to nešto što se može nazreti iz izjave, pogotovo ovog čove-

ka iz policije, ja ne znam kako se on zove, ali znam da zauzima neku vrlo visoku funkciju, koji se drznuo, zaista drznuo da on ocenjuje da li je neka optužnica ubedljiva ili nije ubedljiva, to je jedan zaista onako bezobziran pristup. Ako oni, dakle, budu inspirisani policijom koja se usuđuje tako nešto da kaže u jednoj državi u XXI veku, onda nismo daleko od pomisli da se može pojaviti javni tužilac koji će biti teledirigovan i koji će odustati od ovih postupaka koji su sada u toku. Vi se sećate da je aktuelni ministar pravde najavio ukidanje specijalnog odeljenja. Ako se smeni specijalni tužilac, do ukidanja specijalnog odeljenja ne treba učiniti toliko mnogo koraka. Čini mi se da bar oni koji slušaju vaš radio treba da znaju da ta smena nije kraj, da je ona samo početak.

NEBOJŠA POPOV:

U doba one Juge bilo je raznih viceva i u jednom od njih je naravno- učenije - važno je činiti promet, pa makar i jeli one stvari. Slična je ova priča o takozvanom višesmernom ili dvosmernom odnosu sa Hagom, jedni odlaze, drugi dolaze. Znaite, ako već pričaju da bi bilo bolje da se za zločine koji su počinjeni sudi ovde, a ne u Hagu, onda bi bilo logično podržavati institucije. A ako se podrivaju te institucije, onda je priča o suđenju ovde, a ne u Hagu, jedna obična magla, propaganda. Problem sa zločinima imaju pre svega građani ove zemlje, državljani Srbije, a ne svetska zajednica i tribunal u Hagu. Oni tamo rešavaju svoje probleme, da se zaštite od takvih stvari, a kako ćemo se mi zaštititi ako ovde nema institucija koje se tim stvarima ozbiljno bave, a zasad ih nema, i ovo malo što nastaje, na samom startu se podriva, omalovažava i diskredituje. Ubeđuju ljude da treba dobrovoljno da se predaju, da dobrovoljno odu, da će im se oni na najbolji način odužiti, kako govori ministar Ilić, mada ne znam šta on podrazumeva pod oduživanjem. Krajnje je vreme da se ovde oslobodimo môre koja nas pritiska jako dugo, jer je mnogim ljudima, ne samo oštećeno pravo na život nego i uništen život sam. Mislim na one koji su izgubili život, bilo u doslovnom smislu, bilo u prenosnom smislu reči, jer ako vi ne možete da utičete na svoj život iz raznih razloga, vama oduzima-ju sâmo pravo na život.

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ:

Kao što vidite, malo nas je. Kao što je Nebojša rekao, nešto nas je više nego što je na Crvenom trgu bilo demonstirano, kada je Sovjetski Savez okupirao Čehoslovačku.

SVETLANA LUKIĆ:

Slušate Miloša Vasića, novinara Vremena.

MILOŠ VASIĆ:

Tu, mislim, Sretena Lukića ne treba nagovarati. Koliko ja čujem, nije trebalo nagovarati ni Vladimira Lazarevića, nego su mu rekli da ćuti i da kušuje, jer o njemu brine država a ne on. Meni je ptica s grane rekla ovako: Sreten Lukić je došao u Okružno javno tužilaštvo da uzme svoju optužnicu, uzeo je i otišao, a onda je nastala dernjava na tog zamenika tužioca kod koga je ovaj došao – šta si imao da mu daješ optužnicu. Pa, kaže čovek, njegova optužnica. Ako neko drugi put dođe, da se javiš odmah. Kad je došao Vladimir Lazarević da uzme svoju optužnicu, čovek ga oterao sa vrata, zamenik javnog tužioca, i rekao – gospodine generale, kako da vam objasnim, ne smem da vam dam, je li, nego vi tamo to s njima vidite. Pa je morao odmah da javi gde treba da je ovaj dolazio, da mu nije dao.

MILOŠ
VASIĆ

Očito da tu više uopšte nije reč o tim generalima, ovde je reč o jednoj politici koja je kao svoj prioritet stavila to prevrtanje stomaka od Haškog tribunala. I nikakvi generali tu sad ne mogu nešto da urade po svojoj savesti. U krajnjoj liniji, o njihovoj guzici je reč, nije reč o Koštuničinoj. Ne mogu oni tu sad da postupaju, šta oni imaju tu da postupaju, to je državno pitanje, a država će tek da sedne, stavi prst na čelo, pa će da misli, da misli – kao na onoj Koraksovoj karikaturi pre neki dan gde su svi oni mislioci Rode novi.

Cela ta stvar sa Jovanom Prijićem, njegovim ostankom ili smenivanjem ubrzava se naglo od trenutka kad se provalilo da Jovan Prijić sedi na tom CD-romu sa Bagzijevim razgovorima iz juna meseca prošle godine. Bagzijevo izručivanje je odlagano, odlagano i kako se to sad već približilo, jadni Grci su izgubili strpljenje, tu je nastala očita panika. Moj kolega Dejan Anastasijević u prošlom broju *Vremena* ispričao je tu priču vrlo lepo, da je skratim – Bagzijeve Jasna otkaže Biljani Kajganić punomoćje. Postave branioca po službenoj dužnosti, nekog Aleksandra Đorđevića, bivšeg načelnika VI uprave DB-a, zaštita objekata i lica. Bagzijeveva familija unajmi novog advokata, potpišu mu punomoć. Taj Đorđević ne da spis dok mu to Bagzi ne dozvoli, on se ponaša kao da ga je Bagzi unajmio. Nije ga Bagzi unajmio, nego ga je država unajmila.

To samo znači da je nastupila panika, pošto postoji ozbiljna opasnost da su ti dogovori s Bagzijem iz juna meseca prošle godine propali, pošto su neopreznošću Radeta Bulatovića i Dragana Jočića i još nekih drugih ljudi uspeli da stignu do javnosti. Pitanje je sada, kad Bagzi padne ovamo, ko će ga dočekati u naručje, da li Jovan Prijić ili neki eventualni drugi specijalni tužilac, koga bi oni, ako je ikako moguće, hteli da gurnu, jer ko prvi zagrlji Bagzija, Bagzi je njegov. Problem je u tome što Jovanu Prijiću po zakonu mandat ističe 23. jula ove 2005. godine. Dotle on može teorijski biti smenjen, ali bi to bilo skandalozno, jer je taj čovek radio svoj posao najbolje što zna, uprkos očitoj sabotaži iznutra, iz MUP-a Srbije. To je afera koja će se tek otvoriti, oko Makine grupe i ubistva Boška Buhe. Jovan Prijić je, naime, neposredno po ishodu prvostepenog suđenja za ubistvo Boška Buhe uputio jedno vrlo hladno, ja bih čak rekao - više nego hladno pismo MUP-u Srbije u kome zahteva da se smesta istraži kako je moguće da je specijalno tužilaštvo u slučaju ubistva Boška Buhe bilo sistematski sabotirano iznutra, iz MUP-a, zahtevajući pri tom da se Vladimir Božović i generalni inspektorat isključe iz toga, jer je Vladimir Božović, radeći za kancelariju Borivoja Borovića, bio umešan u proces, tj. Borivoje je zastupao nekoga tamo. Mislim, nemam ništa protiv gospodina Božovića, niti ima Jovan Prijić, ali to je jednostavno sukob interesa.

A cela priča s Bagzijem sada ostaje kao jedan džak sa mačkom koji stiže iz Grčke. Mi kad otvorimo taj džak ne znamo šta će ispasti - pitoma maca kao moja ili neki tigar, i oko toga se sad ljulja slučaj Jovana Prijića. Stalno se pravi drama, što spada potpuno u partituru tog crvenog orkestra zaštitnika srpskih patriota, kao što su Legija, Zvezdan i Duća, pokojni, neprežaljeni. Tu optužnicu treba poljuljati po svaku cenu. Treba po svaku cenu iskompromitovati svedoke-saradnike, gde je Čume na prvom mestu. Potpuno je jasno da od te kompromitacije nema ništa. Svi mogući pravosudni i kriminalistički načini su isprobani, dakle ne mogu da im prišiju Gavru, a očito sa Buhom nešto nije u redu, to ćemo videti tek po ishodu žalbe specijalnog tužilaštva u prvostepenoj presudi i po ishodu te istrage u MUP-u - da vidimo ko nam je podmetnuo Slobu Talijana Resimića, kao fol svedoka-saradnika, koji je srušio celu optužnicu.

Iz tog razloga je nekima bitno da se Jovan Prijić udalji sa tog mesta. Čujem da su neki zamenici okružnog tužioca odbili ponude,

sa krajnje nenadležnog mesta, tj. od ministra pravde Stojkovića, da se prihvate tog posla. Ministar pravde nema šta tu da traži, republički javni tužilac imenuje specijalnog tužioca za borbu protiv organizovanog kriminala. Ali, budući da se ministar Stojković petljao i u još mnoge druge razne stvari, ne vidim zašto se ne bi petljao i u ovo, tim pre što je reč o ideološkoj dogmi njegove stranke, DSS, koja je apsolutno uverena da je Đinđić bio kriminalac, da je Đinđićeva vlada bila kriminalna, i da svako koga je Đinđićeva vlada postavila do poslednjeg šefa smene u stanici policije, mora biti da je kriminalac. E sad, sa dogmama ja ne umem da raspravljam. A što se smenjivanja Jovana Prijića tiče, Vlada preko republičkog tužioca to može da uradi, jer je republički tužilac, nažalost, i dalje organ Vlade, a ne nezavisni sudski organ, kao što bi trebalo da bude. Oni to mogu da urade, ali to mogu da rade o svom trošku.

MILOŠ
VASIĆ

Javna bruka zbog takvog smenjivanja biće strašna, ako neko najuri specijalnog tužioca za borbu protiv organizovanog kriminala zato što je uspešan i zato što je to krenuo da radi kako treba. Ne vidim tog stranog investitora koji bi se posle toga mnogo gurao da ide u tu zemlju, u Gvatemali je mnogo bolja situacija.

SVETLANA LUKIĆ:

Kakve bi onda bile posledice, ako se to desi?

MILOŠ VASIĆ:

Teško da ta suđenja mogu da budu kompromitovana, biće iskompromitovani oni koji su to radili iz vrlo jasnog razloga, jer izlazi na videlo da oni neće da se te stvari obave, a taman su te istrage i ta suđenja krenuli pravim putem. To se vidi iz dokaznog postupka. Dakle, sve što budu radili, radiće o svom trošku. I što se pre sprčaju i kompromituju, mislim, ja zadovoljniji.

Što bi rekao jedan matori lisac iz obaveštajno-bezbednosne zajednice: države propadaju i rađaju se, ali služba sa velikim S ostaje. Naravno da će se Udbaši i Kosovci i ostali stalno pokrivati između sebe tamo gde mogu iz vrlo jednostavnog razloga - priglupi političari potpuno očarani mistifikacijama tajnih službi stalno misle da je od toga neka velika korist, a tajne službe to koriste, onda ih lože, i što bi rekli Zemunci - gasiraju. Ej, kaže, hoće da te ubiju, mi smo te sačuvali, otprilike na tu varijantu. Ej, bolje moji ljudi da te čuvaju nego ovi ljudi da te čuvaju, pa ćemo da snimimo razgovor

onoga sa onim, pa ćemo da ti damo, nemoj nikom da kažeš. Da, da, reč je o jednoj mistifikaciji.

Ja na izvestan način, koliko god mu to njegovi najbliži saradnici zamerali, razumem Zorana Đinđića, koji nije hteo da zna, jer je znao čovek s kim ima posla. On je sve izveštaje DB-a, analize, sve ove budalaštine sa kojima se predsednik vlade i vlada zatrpavaju potpuno rutinski, on je to davao na čitanje drugima. Koga god nađe u hodniku, e, daj molim te, pročitaj ovo, reci mi da li je važno. Pa je to tako zapadalo Bebu Popovića, Čedu Jovanovića, Zorana Janjuševića, koga god je uhvatio. Sve je to njemu išlo na živce, čovek je imao pametnija posla, imao je neku malo veću viziju od te udbaške spletkes i intrige.

A da se razumemo, tajne službe se 90 posto vremena bave isključivo spletkama i intrigama; to Zorana nije zanimalo. Neke druge, međutim, jeste zanimalo i zanima ih još uvek, ali ponekad imam utisak da čak i sadašnjoj vlasti, konkretno Voji Koštunici, to polako počinje da ide na živce, jer sva ta spletkaroška obećanja koja je dobio pre nego što će postati premijer nikako da se ostvare. Sad tu mogu biti dva razloga, ili su ta obećanja bila lažna, naime, lagali su da su hteli da ga hapse u vreme Sablje, pa da su ga prisluškivali ili njegovi najbliži saradnici, g. Bulatović i g. Jočić i g. Stojković, ta ekipa, Grada Nalić, Ljilja Nedeljković, ne znam ko je sad sve u celoj priči, nisu u stanju da to dokažu zato što su oni drugi pametniji, a oni su, pak, nesposobni.

Ja verujem da Voja Koštunica ima u svojoj glavi, a bogami i na jeziku pitanja koja im postavlja na tu temu - dobro, šta bi sa onim, ko ubi Gavru? Ja se iskreno nadam da će i naš premijer Koštunica jednog trenutka da shvati da sa spletkarošima nije dobro imati posla.

SVETLANA LUKIĆ:

Šta je tebi bilo interesantno iz intervjuja koje su dali bivši načelnik DB-a Petrović i g. Popović?

MILOŠ VASIĆ:

Ja sam sa Goranom Petrovićem već imao nekoliko jako dugačkih razgovora, tako da tu nije bilo nečega što je mene posebno iznenadilo, ali mi je vrlo milo i mislim da sam zbog toga jako zadovoljan, da se konačno našao neko iz DB-a ko ima političkog talenta i ko

ima javnog nastupa i koji ima integriteta i hrabrosti da rizikujući položaj, radni staž, penziju i sve što ide, izađe i javno kaže to što je imao da kaže. Ovo što je sa Bebom Popovićem zanimljivo, bez obzira na njegov koloritni temperament, da se tako izrazim, on sam za sebe kaže da je svađalica, incidentan tip, ali Beba Popović je strašno sistematičan i on je vodio radne beležnice i dnevnike sve vreme svoje saradnje sa Zoranom Đinđićem. Dakle, negde od leta 2000, pa i nakon 12. marta 2003. Tako da je on u stanju da potkrepi, a to je i moje iskustvo jer sam neke njegove tvrdnje proveravao s drugim ljudima, sve se slaže, on je u stanju da to potkrepi.

MILOŠ
VASIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Kad je u pitanju intervju sa Goranom Petrovićem, stalno mi se vraća onaj protest Crvenih beretki. On je, koliko sam shvatila, rekao da su ti ljudi Koštunicu doživljavali kao čoveka koji bi mogao da im kaže ovo ili ono.

MILOŠ VASIĆ:

To je potvrđeni podatak i zvanično, putem sudski odobrenog prisluškivanja telefona Dušana Spasojevića, sa kojega Dušan razgovara sa Dušanom Maričićem Gumarom, tadašnjim komandantom JSO, koji sedi u Kuli. I tu u jednom trenutku jedan od njih dvojice, morao bih da idem kroz transkript da bih video koji, nemam ga pri ruci, kaže: samo Koštunica može da nas uveri. Prema tome, to nije nešto za šta bi čovek mogao da okrivljuje Voju Koštunicu, to je pitanje političke procene tih dripaca u tom trenutku. E sad, Goran Petrović, Zoran Mijatović, našli su se u jednoj krajnje nezgodnoj situaciji iz koje nisu baš najelegantnije izašli, to moram da kažem, sa tom pobunom Crvenih beretki, ali to je bila ona situacija u kojoj je kompletna vlada Srbije, već unapred hipnotisana tim Legijom i tim Crvenim beretkama, tim div-junacima, tek tada primećivala da su im se JSO, Legijini ljudi, infiltrirali na sva mesta u službama obezbeđenja vlade - portiri, vozači, telohranitelji, svi.

Kada su se svi oni povukli u Kulu, Lipovicu i na Senjak u onu njihovu komandu, ovi su odjednom ostali bez ikoga i smrzli su se od straha. E sad, bilo je pitanje državničke hrabrosti preuzimanja rizika da vlada izda dekret o raspuštanju te jedinice, pa da vidimo šta će biti. Međutim, izdavanje takvog dekreta, koliko ja vidim, bilo je spojeno sa nekim političkim opasnostima. Recimo, sa opasnošću da Nebojša Pavković, koji je nudio pomoć, odjednom po-

stane spasilac Srbije tako što se, u prethodnom dogovoru sa Legijom, pojavi tamo u Kuli, stane u slovo F ćirilicom, izviče se na njih i naredi da polože oružje, i šta smo onda uradili?

To je bila jedna od realnih opasnosti, iako su određeni elementi vojske bili spremni i razvijeni da intervenišu za slučaj da dođe do nečega. To znam pouzdano iznutra od njih. Onda se zaključilo da je najbolje da se ide na neku vrstu kompromisa, gde je, ja mislim, Čeda Jovanović odigrao vrlo značajnu ulogu. Po svemu što sam doznao, Čeda je bio taj koji se tamo svađao s njima u Kuli. Zveki Zmija Jovanović je vadio nož na njega, bilo je tamo gušenja, bilo čudo, da bi na kraju uspeo da dovede Dušana Mihajlovića i da pred njima podere Dušanovu ostavku, što je potvrđeno.

Ja sam sa Dušanom Mihajlovićem razgovarao 13. novembra, dakle na dan kada se cela stvar smiruje. On je bio užasnut. Bio je užasnut time što je prvi put ušao u takozvanu spomen-sobu Crvenih beretki u Stolcu kod Kule. Onda mi je Dušan rekao ovako - da čovek dovede Karlu del Ponte u tu sobu ne treba joj više nikakvih dokaza, jer su oni vrlo ponosno nacrtali nekakve tačke na teritoriji cele bivše Jugoslavije, cele, gde su se oni kao borili, u šta ja inače sumnjam. I zato sam zahvalan ovom Goranu Petroviću, koji je jedan od retkih ljudi koji je u stanju da u javnosti postavi pitanje - hajde mi recite koje su to njihove patriotske zasluge, Crvenih beretki, da ja već jednom to doznam, da vidim koji su to oni crni patrioti.

Ne računamo, naravno, hapšenje i ubistvo Ivana Stambolića i te nekakve stvari, ali da vidimo gde su oni taj srpski narod zaštitili i kako su ga zaštitili. Jedino što su oni u životu značajno uradili bila je komercijalna operacija zaštite finansijskih interesa srpskih i hrvatskih mudosa i političara preko Babe Abdića u Bihaću 93-95. To je jedina operacija od bilo kakvog značaja u kojoj su oni ikada uzeli bilo kakvog učešća, a operacija je bila potpuno komercijalno-plaćeničkog tipa. Babo je plaćao, oni su radili i obezbeđivali nesmetani protok tehničkih goriva, struje, cigareta, i još strašnijih stvari o kojima ne smem ni da mislim, između Republike Srpske Krajine, Republike Srpske, one Babine fildžan državnice oko Kladuše i Cazina, i Republike Hrvatske, sa treće strane.

Znam ljude koji su kao vojni policajci srpske vojske Krajine sprovodili INI-ne cisterne do aerodroma Udbina, da bi Martićevo ratno vazduhoplovstvo imalo na čemu da leti. To je bio potpuno komer-

cijalni posao i posle su se pojavili razni koji se nisu dovoljno ugradili, pa su se žalili, žale se i dan-danas kako su se Jovica, Frenki, Arkan, Legija i ne znam ko sve tamo, Radonjić i čitava jedna galerija tih ljudi, razbili od love i obogatili na tom Bihaću i sa Babom Abdićem. Mislim, ovo nije bio rat, ovo je bilo grabežno umorstvo, što kažu Hrvati, sa svih strana, koliko ja vidim.

MILOŠ
VASIĆ

Sad su Bosanci počeli da tabire svoje, pa smo došli do Hasana Čengića, odnosno oca i sina Čengića iz Visokog, za koje se znalo od samog početka šta rade kao šefovi takozvane logističke baze armije BiH - ugrađuju se. Čengići su prodali ciglu Saudi Arabiji i drugim zemljama, koje su bile kao spremne da pomognu, na temu: mi smo najveći muslimani, dajte lovu, lovu ćemo mi da delimo. Isto smo tako ovde imali Branu Crnju, Braciku Kertesa i ostale, koji su rekli - dajte lovu, mi ćemo da podelimo dalje, i tu se treba vratiti na onaj *Blic*, to je bilo prošle godine negde, kad je objavljivano iz nastavka u nastavak *Blica* ona lista poklona koje je Bracika Kertes delio okolo, pa je moj omiljeni disk-džokej na Radiju B92 imao džinglić, koji je glasio: Brano, vrati trenerku.

Ljudi, to je protivpravno prisvajanje tuđe pokretne stvari. Krali su svi redom, sve pod izgovorom patriotizma koji je, ponavljam po ko zna koji put, prvo, a ne poslednje utočište nitkova. Čim neko počne da se pravi veliki patriota, ja se odmah 'vatam za novčanik da vidim da li mi je još tu.

Sa lažovima se zna da će lagati, i oni lažu, i lažu, i lažu, ali se to sad iz nekog razloga, valjda čaršijske finoće i lepog vaspitanja smatra za normalno da lažove treba puštati da lažu. Pa kad Milan St. Protić pričepi Vučelića tako da ovaj nema kud, a i Beba Popović je nabacio tu stvar, da odakle Vučeliću novci da školuje decu u najskupljem internatu i tako dalje, onda se to u našoj javnosti smatra za prostakluk - kako je mogao da ga pita, tuđe se pare ne broje. Ja znam da se Vučelić obogatio derući kožu sa leđa Džoniju Štuliću i još nekim ljudima, tako što je njegova *Komuna*, tj. on i Maksa Ćatović su drndali gomile CD romova, kao što to sad Pink radi, od čega Džoni Štulić kintu video nije. E sad, to je slatka lova i nije da je mala lova, ali sigurno nije dovoljna za taj internat u toj Švajcarskoj.

Trebalo je Vučelića pitati kako mu je nastradao auto u Budvi, jedan lep "audi 6" nov. Dva umetnika su ga sa kalašnjikovima izrešetali, ali temeljito, sto posto šteta. Zašto se to desilo 97. godine?

Ne može neko istovremeno da pokušava da vaćari i Jovicu Stanišića, koji je veliki lisac, i neke druge, malo značajnije međunarodne umetnike, koji u tom trenutku prijateljski sarađuju. E, Vučelić je to probao, pa se tako i proveo.

SVETLANA LUKIĆ:

Kad si pomenuo Jovicu Stanišića, da li misliš da postoji mogućnost da, bez obzira što postoje pravila Haškog suda o tome sa kim može da kontaktira, odnosno sa kim ne, da može da utiče na svoje bivše saborce?

MILOŠ VASIĆ:

Ono na šta on ovde može da utiče, što najverovatnije i radi, ja sam u to uveren, jeste to da obavi neku vrstu kontrole štete od tih najnovijih događaja. A glavni događaj je ubistvo Momira Gavrilovića, jer je Jovica bio taj koji je Momira Gavrilovića koristio kao kurira, slao ga malo ovima, malo onima da širi intrige i spletke, u pokušaju da tog istog Momira Gavrilovića infiltrira kroz kabinet Voje Koštunice za nekakvog budućeg funkcionera u već nekakvoj obaveštajno-bezbednosnoj zajednici, koja je bila zamišljena. To je stara Jovičina ideja. Jovica je već negde početkom 90-ih imao ideju da napravi jedinstvenu službu bezbednosti nalik na staru Oznu, koja bi obuhvatala i vojnu i civilnu bezbednost i obaveštajnu službu, koja bi radila prema inostranstvu. Po svemu sudeći, izgleda da je pokušao da Voji Koštunici proda istu ideju preko Momira Gavrilovića. Ja ne znam dokle je to stiglo, ima ljudi koji to znaju, koji su sa Gavrilovićem pričali, možda jednoga dana ti ljudi ispričaju šta je zapravo bilo.

Stvar nije bila toliko u tome, to je sad nekakav moj zaključak, da se ubije Zoran Đinđić. Stvar je puno više u tome da se ubije vizija Zorana Đinđića i, koliko vidim, puno je više energije do sada potrošeno na ubijanje Zoranove vizije, nego što je potrošeno na ubijanje samog Zorana. I ja nikako ne delim te slatke jeze i malograđanske strahove ove normalne, liberalne, tzv. Druge Srbije, kao - jao, evo, strašno. Nije evo strašno, nego ustani i bori se. Što bi rekao moj drug Nenad Čanak - digni glavu dok je imaš, jer ako je ne dignješ, nećeš je imati. Nema nam druge nego da ustanemo i da kažemo: ja tu stojim i druge mi nema i neću da pristanem, neću da mi ubice, ratni zločinci, narko dileri i lopovi slobodno hodaju i još mi popuju iz kojekakvih novina. To neću i protiv toga ću se uvek

boriti, a oni nek me ubiju i nek me zakopaju na Fruškoj gori, što se mene tiče. Dovoljno sam mator, naživeo sam se, hvala na pitanju, kilometražu imam. Ceco, mi imamo samo jedan život i samo jednu slobodu. Imamo života i slobode onoliko koliko se za njih sami izborimo.

Bežanje iz života ili ustupanje sopstvene slobode nekome je legitiman izbor, nek izvoli ko hoće, ali niko ne može posle da mi se žali da je neko drugi doneo odluku umesto njega. Svi smo, na kraju krajeva, sami odgovorni za svoje odluke, pa sami radimo i procene rizika i ono što se zove cost-benefit, analizu cene i koristi. Pa da vidimo onda šta je ko spreman da podnese. Ja sam spreman da podnesem moje, tako radim, ko neće - ne mora, slobodna zemlja, ali ja lično da im odstupim neću.

RADMILA
RADIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Slušali ste Miloša Vasića. Kao što smo rekli, niko od srpskih političara nije bio u Aušvicu, ali na Svetosavskoj akademiji u Sava centru pojavili su se svi, na čelu sa Koštunicom Vojislavom. Na komemorativnoj sednici u Sava centru povodom oslobađanja Aušvica, pored ambasadorke Izraela sedeo je samo visoki srpski zvaničnik Slobodan Orlić. A na Savindan se, po običaju, najmanje govori o Svetom Savi lično. Poslednjih godina dosta je popularno predstavljati ga kao prvog srpskog nacionalistu, iako ni Srba, ni nacija u XII veku nije bilo. Pitali smo istoričarku Radmilu Radić da nam kaže nešto o tom čoveku.

RADMILA RADIĆ:

Sava Nemanjić je umro 14. januara 1235. godine u Trnovu, u Bugarskoj i prenet je i sahranjen u manastiru Mileševi. U ovom manastiru je sačuvan i lik na fresci, za koji mnogi istraživači smatraju da je najpotpunija predstava Svetog Save uopšte. Njegovi biograf, koji su doprineli širenju slave Svetog Save, bili su Domentijan i Teodosije i zanimljivo je da već Teodosije pominje latinsku jeres, mada njegov prethodnik, biograf Domentijan, uopšte ne govori o tome, jer u vreme Svetog Save nije u Srbiji postojala latinofobija, kojom je Teodosije već bio zaražen. Sam Sveti Sava, kako kaže jedan od najpoznatijih pisaca istorije SPC Đoko Slijepčević, nije bio nikakav borovnik protiv katolicizma, kako ga neki i dan-danas prikazuju.

Vekovima se ispredala priča kako njegove mošti imaju isceliteljsku moć i na njegov grob su dolazili i katolici i muslimani. Olga

Zirović čak pominje da su neke muslimanske porodice čuvale delove tela Svetog Save koji nisu spaljeni, recimo njegovu ruku, a da je jedna muslimanska porodica posedovala i kivot Svetog Save. Poznata je činjenica da je bosanski kralj Tvrtko I, krunisan na grobu Svetog Save u manastiru Maleševi, iako je prethodno prešao u katolicizam. Sveti Sava nije smatran samo zaštitnikom Srba i crkvenim patronom, već je slavljen i kao pisac i veliki prosvetitelj, međutim tek će knez Miloš 1826. proglasiti Svetog Savu za školskog zaštitnika.

Zanimljiva je priča o tome kako je prostor na kome se danas nalazi Hram svetog Save dobio svoje ime. Gligorije Vozarević koji je bio poreklom iz sremskog sela Ležimir, inače poznati bibliotekar, izdavač i knjigovezac, prešao je u Beograd i januara 1847. godine kupio je jednu poljanu na teritoriji opštine Vračar i na tom mestu je podigao drveni krst. Početkom XX veka, kada je beogradska opština počela da uređuje taj deo grada, taj drveni krst je zamenjen krstom od crvenog mermera. Od tada se taj kraj, koji se ranije zvao Vozarevićev krst počeo nazivati Crvenim krstom.

Teološki koncept svetosavlja bi za svoju osnovu mogao da ima jedan govor, koji je o Svetom Savi održao Nikolaj Velimirović 1935. godine pod naslovom Nacionalizam svetog Save. U tom tekstu Velimirović je pisao da Savin nacionalizam, iako u vreme Svetog Save nije postojao pojam nacije, obuhvata narodnu crkvu, narodnu dinastiju, narodnu odbranu i narodnu kulturu. U istom tekstu Nikolaj je rekao nešto zbog čega će kasnije biti mnogo kritikovan: on odaje poštovanje Hitleru, jer je kao prost zanatlija, kako kaže Velimirović, i čovek iz naroda, video da nacionalizam bez vere predstavlja anomaliju. On je, kako kaže Nikolaj Velimirović, u XX veku došao na ideju da kao laik preuzme u narodu posao koji priличи svetitelju, geniju i heroju.

Tridesetih godina jedna grupa studenata sa Bogoslovskog fakulteta pokreće časopis pod nazivom *Svetosavlje*. Niz bogoslova koji su se kretali oko ovog časopisa bio je vrlo blizak Dimitriju Ljotiću i Zboru. Potom će, tokom II svetskog rata, biti takođe pokrenut list sa istim naslovom *Svetosavlje*, koji će biti organ ravnogorskog pokreta. Zanimljivo je šta se dešava sa Svetim Savom u vreme komunizma. Negde 70-ih godina jedan verski list će objaviti tekst pod naslovom "Sveti Sava i samoupravljanje", gde se govori o tome kako bi se samoupravljanje moglo dovesti u vezu sa Svetim Savom.

Osamdesete i devedesete godine donele su takođe nešto novo u upotpunjavanju sadržaja o svetosavlju i tada će se čuti jedna formulacija, a to je nešto što je rekao vladika Irinej Bulović. Na pitanje - šta je to Svetosavlje, on je rekao da je to pravoslavlje srpskog stila i iskustva.

SPC je bila državna crkva tokom XIX veka, bila je u povlašćenom položaju, a posle obnavljanja Patrijaršije i ujedinjenja 1918. i 1920. ona dolazi u položaj jedne od teorijski ravnopravnih verskih zajednica. To bitisanje u okruženju sa katolicima i muslimanima, ta potreba da se na neki način obezbedi nacionalni identitet, da se svi ti Srbi povežu, crkva rešava tako što uvodi novu terminologiju, novu ideologiju o svetosavlju. To je prosto pokušaj da se odbrani od drugih.

RADMILA
RADIĆ

Bojim se da, bar kad govorimo o Nikolaju Velimiroviću, ono što je radio i što je pisao nije do kraja uvek bilo promišljeno. Čist primer je recimo ova priča sa pohvalama Hitleru, jer nekoliko godina kasnije će se ispostaviti da je taj isti čovek, koga je on hvalio u svojim spisima, formirao logore za masovno uništenje. Evo, sad je proslava 60 godina od oslobađanja logora Aušvic, koji je nešto najtragičnije što se desilo u istoriji ljudskog roda. Nikolaj je pred rat napisao neke kritičke tekstove koji se odnose na fašizam i na samog Hitlera, ali ovo je prosto nešto što se ne može zaboraviti i što ne može da se izbriše kada se govori o njegovoj delatnosti, ma koliko to danas u crkvi pokušavali da zanemare.

Mislim da oni danas ponovo imaju potrebu da se vrate nekakvom identitetu, tradiciji, kulturi, ta potreba počinje upravo polovinom 80-ih godina i evo, traje do dana današnjeg sa nekim oseckama i plimama u međuvremenu. Poslednjih par godina sve je snažnija, ali sad je to neka potreba da se identitet formira, da se vrati na nekakvu prošlost, koja će Srbima omogućiti da nađu snagu da se prođe kroz tranziciju. Čitala sam tekstove koji su izlazili u Rumuniji u istom periodu, Rumunija je ranije krenula u to, tekstove koji su izlazili u Bugarskoj, u Rusiji ne toliko, ali za ove dve zemlje baš stoji da politički faktori nastoje da crkvu izdvoje i ustupe joj mesto ideološkog popunjavanja sadržine. Znači, jedna ideologija se raspala, e sad treba naći nešto drugo u šta će ljudi verovati i za šta će biti čvrsto vezani dok se te teškoće ne prevaziđu. To je prosto jedno zamajavanje, eto. Ranije smo se zamajavali komunizmom, sad ćemo se zamajavati crkvom, pa ćemo onda smisliti ne-

što treće, a pored nas će proći sve teškoće, i nestašice, i male plate i siromaštvo; biće nam lakše ako budemo u nešto verovali.

SVETLANA LUKIĆ:

O Svetom Savi, najljupkijem i najmilijem srpskom detetu, kako Svetog Savu zove otac Justin Popović, u današnjem "Peščaniku" govori Mirko Dorđević.

MIRKO ĐORĐEVIĆ:

Jedan poznati mislilac koji je pokušavao da objasni šta je to svetosavlje kaže da Svetog Savu nije moglo u sebe da smesti malo srce rodoljubive, patriotski izveštačene istorije, koja je neprekidno falsifikovana. Dakle, Svetog Savu treba odvojiti od svetosavlja. Čak je jedan naš dobar poznavalac lika i dela Svetog Save izričito rekao – svetosavlje nema nikakve veze sa Svetim Savom. Posle smrti, Sveti Sava je postao predmet kulta i to je sasvim razumljivo, ali je Sveti Sava u narodnoj tradiciji dobio jednu vrlo neobičnu projekciju.

Dakle, božanstvo pod imenom Sveti Sava kreće se na čelu vučjeg čopora i zaštitnik je vukova i čak brojne paganske, mitološke priče ga prikazuju kako nanosi ljudima zlo. Dakle, na jednoj strani imamo crkveni kult koji zrači idealnu projekciju, a s druge strane imamo jednu mitološku, pagansku predstavu u narodu, i na trećoj strani imamo taj tzv. treći stepen mitologizacije – političku instrumentalizaciju Svetog Save pod tim sloganom svetosavlja kao čiste nacionalističke ideologije.

Godine 1219. Sveti Sava odlazi u Nikeju. Tada je Vizantija bila raspolučena, kao što znate, vreme je krstaških ratova, kada je uspostavljeno zapadno latinsko carstvo. On odlazi u Nikeju svrgnutom caru i patrijarhu i od njega uspeva da dobije autokefalnost srpske crkve. Međutim, taj čin izazvao je gnev celokupne vasiljenske pravoslavne crkve onoga doba do te mere da je solunski arhiepiskop Dimitrije Homatijan napisao Savi jednu poslanicu, jedno protesno pismo, preveo je to i objavio Stojan Novaković 1901, u kome tvrdi da je Sveti Sava to ostvario gazeći sve moguće kanone pravoslavlja, dakle nezakonito.

Vidite, kad se danas govori o autokefaliji, zaboravlja se da je tad započeo jedan proces usitnjavanja pravoslavlja.

Međutim, u ono vreme opstati između velikih svetskih sila, Rima, Carigrada; on se zaista sjajno snalazio da utemelji i nezavisnu cr-

kvu, pa prema tome i nezavisnu kulturu i prosvetu u jednoj državi koja je bila rastrzana stravičnim ratovima, razmiricama, bratoubilačkim ratom. Prisetite se samo situacije na dvoru. Njegov otac, stari autokrata Nemanja krši jedno vekovno pravilo i ne daje vlast najstarijem sinu Vukanu, nego srednjem sinu Stefanu. Sam Stefan nije bio srećne ruke, on se dugo vremena naslanjao na Rim, na Zapad i od pape je dobio krunu. Papa ga je krunisao i otu-
da mu ime Prvovenčani. Međutim, kasnije on menja tu politiku, kruniše se ponovo u Žiči, Sava ga kruniše. Dakle, to vreme između svetova, između velikih sila je bilo zaista nemirno vreme i u tom se vremenu Sveti Sava zaista herojski snalazio.

MIRKO
DORDEVIĆ

Najčešće se kaže - sve što je kod nas vredno započelo je jednim bekstvom u manastir, a moderna srpska kultura i prosveta, započela jednim bekstvom iz manastira, Dositejevim. Nećemo mi danas slediti takav primer, jer davno je rečeno: niti će svet postati manastir, niti će manastir postati svet. To su jednostavno dva sveta koji se dodiruju.

Na Kolarčevom narodnom univerzitetu Nikolaj Velimirović, danas već kanonizovan od države, održao je 1935. godine čuveno predavanje pod naslovom Nacionalizam svetoga Save. Tako je Nikolaj stvorio predstavu da je svetosavlje moguće svesti na srpski nacionalizam. Ne, srednji vek ne poznaje kategoriju nacionalizma, ni u kojoj ravni, prema tome Sveti Sava nema nikakve veze sa nacionalizmom. Bilo je potrebno nekome da od Svetoga Save načini nacionalistu. Videlo se da je predavač Velimirović u nedostatku argumenata iz Svetog Save svojim slušaocima ponudio jedno objašnjenje koje se svodi na to da je svetosavska ideja u XII i XIII veku toliko uzvišena da je niko do sada nije shvatio, osim velikog vođe Adolfa Hitlera i on mu tu odaje priznanje.

Otvorite 43. godine ondašnje novine, zovu se *Novo vreme*, pa ćete čitati govor jednog Nedićevog ministra i gradonačelnika Beograda Olćana, koji izričito kaže: mi se danas nadamo da će nam Berlin i Hitler doneti svetosavsku Srbiju. Ko sve nije imao svoje svetosavlje? Imali su i komunisti svoje svetosavlje. Da, da, da. Prva proleterska osnovana u Rudom imala je referenta za verska pitanja, slavio se Sveti Sava. U oslobođenom Beogradu Sveti Sava se 1946. proslavljao u prisustvu maršala Tita u Narodnom pozorištu. Evo, imate i jedan primer kod Matije Bečkovića, i tada je, kaže on, 800-godišnji Sveti Sava poginuo u II svetskom ratu i to na strani

onih koji su rat izgubili. Uvek Sveti Sava nekom treba da se nečim pokrije. To je to.

SVETLANA LUKIĆ:

Srpski sabor Dveri u svetosavskoj nedelji organizovao je turneju po srpskim gradovima na kojima je zvezda programa bio Srđa Trifković. Miljenik Dobrice Ćosića, pa prema tome i budući akademik, bivši šef kancelarije Aleksandra Karađorđevića i predstavnik Republike Srpske u Londonu 90-ih godina, autor knjige o islamu Prorokov mač, Srđa Trifković je na tribini na Mašincu predstavljen kao najčuveniji geopolitički analitičar u Srba. Trifković je govorio na temu Nacionalizam svetog Save, što je slučajno i naslov slavnog predavanja Nikolaja Velimirovića iz 1935. godine, koje maločas pominje Mirko Đorđević, a u tom predavanju naš najnoviji svetac hvalio je između ostalog i Adolfa Hitlera. Dakle, ime koje ne treba zaboraviti, dr Srđa Trifković.

SRĐA TRIFKOVIĆ:

Tek sa Srbijom u EU do pune bi se mere ostvario, bez ikakvih izbora, ikakvih učešća naroda ili njegovih izabраниh predstavnika, kompletan socijalni, nacionalni i svaki drugi program Žarka, Nataše, Borke, Sonje, Teofila, Verana i kompanije. U vreme komunizma mi smo bili normalan pristojan svet, oni su bili partija, omladina, Broz, režim, UDBA, Komitet i tako dalje. Pola veka kasnije, stvari se izgleda menjaju da bi ostale iste. Zagovarati članstvo u SK onda, značilo je biti oni. Zagovarati članstvo u EU danas, znači biti uz njih. Pomisao da postoji ikakva alternativa ulasku u Evropu definisanu Briselom je delikt mišljenja, ali čim vam neko kaže da alternative nema, znajte da je sigurno ima. Time se samo potvrđuje stepen do koga se srpska inteligencija već preko jednog veka dobrim delom priklanja jednom bolesnom pogledu na svet.

Posle preko pola veka Broza i Miloševića, Klagenfurta i Zidanog Mosta, Golog otoka, prinudnog otkupa i zem-zadruga, samoupravljanja, nesvrstanosti, bratstva i jedinstva, ZUR-a, OOUR-a, Praksisa, škola šuvarica, mitingovanja na Gazimestanu i Ušću, zajma za Srbiju, stare i nove štednje, Jezde, Dafine, sankcija, hiperinflacije, izbeglica, bombardovanja, DOS-a, Sablje, Čede, Bebe, Montgomerija i Karle, pravo je čudo da ovaj narod još uvek funkcionise kao jedna zajednica. I tu je najveća zahvalnost i dug koji dugujemo Svetom Savi i njegovom nacionalizmu.

Nacija Betovena i Vagnera već pola veka nije dala nijednog kompozitora čije bi ime bilo vredno sećanja, a nametnuti kompleks kolektivne krivice za Aušvic metamorfozirao je u kolektivno gađenje nad svim oblicima sopstvenog identiteta, kulturnog nasleđa i tradicije. Duhovno kastrirani, otuđeni od predaka, nije ni čudo što mnogi mladi Nemci traže izlaz u raznim oblicima samoubištva, od droge do prelaska u islam. Srbima se sprema potpuno isto. Naravno, denacifikacija je bila zaslužena zločinima Nemačke, a Srbima će biti nametnuta na bazi izmišljene postmoderne priče u koju bi trebalo prvo oni sami da poveruju, a potom da se u skladu sa njom i ponašaju.

SRĐA
TRIFKOVIĆ

VLADIKA
GRIGORIJE

Ukoliko pobedi psihologija evropeizacije, kako se sprovodi u Briselu danas, nemajte nikakve sumnje da će i Srbi u doglednom roku podići na Terazijama ili umesto Knjaza Mihaila spomenik srebreničkim žrtvama, a da ne govorimo o tome da će cena plaćanja odštete udovicama srebreničkih mudžahedina na duge staze koštati mnogo više nego ma šta što bi u materijalnom smislu Srbija mogla od te Evrope da dobije.

Ukoliko Srbi budu imali dovoljno snage da veruju u mogućnost preokreta ove fatalne decenije 90-ih i reviziju srpskog poraza, onda će se to zaista i desiti. Ukoliko su Jevreji, a i od njih treba nešto naučiti, mogli da se pozdravljaju dve hiljade godina sa Dogodine u Jerusalimu, ja mislim da će i Srbi imati sada dovoljno snage da shvate da se istorija ubrzava, da se ne zna šta nosi dan a šta nosi noć i da s promenom geopolitičkih okolnosti Srbi imaju šansu za još jednu rundu, pa bi zato poučeni tim primerima trebalo da se i sledećih deset, ako treba i sto godina oslovljavaju sa - Dogodine u Kninu, Dogodine na Gazimestanu.

VODITELJ TRIBINE:

A na temu Nacionalizam svetog Save večeras će govoriti njegovo preosveštenstvo vladika Zahumsko-hercegovački, gospodin Grigorije.

VLADIKA GRIGORIJE:

Da sam bilo šta pripremio za ovo predavanje večerašnje, posle ovog što smo čuli od našeg prijatelja i brata Srđana Trifkovića, bilo bi najnormalnije da to pocepam. /smeh u publici/ Zaista je sve istinito što nam se zbiva i što se zbiva u svetu i kako je go-

vorio Fjodor Mihajlovič – stvarnost je možda strašnija i od fantazije.

Ovaj svet je naš i mi u tom svetu naši, jedni sa drugima, samo ako smo sa Hristom i u Hristu i ako smo sa Svetima koji su svedoci Hristovog života ovde na zemlji i Hristovog života ovde u istoriji i Hristove pobede nad smrću i nadživljavanja istorije. Živeli i srećan vam praznik Sveti Sava.

SVETLANA LUKIĆ:

Dakle, još jednom, čovek kojim je vladika Grigorije oduševljen je Srđa Trifković, rado viđen gost na tribinama Srpske akademije nauka, Srpske pravoslavne crkve, bivši šef kancelarije Aleksandra Karađorđevića i predstavnik Republike Srpske u Londonu 90-ih godina.

}-{}|

PEŠČANIK^{FM}, 04. 02. 2005.

PRED OGLEDALOM

Heroj Laza, časni general, dobro je složio leševe, stalo ih je više nego što je nosivost kamiona...

Kikinda sjaji pod snegom, minus je i na bankovnom računu, minus u našim životima, nema tih para koje će nadoknaditi devedesete...

NATAŠA KANDIĆ *iz Fonda za humanitarno pravo*

SONJA BISERKO *iz Helsinškog odbora*

BILJANA KOVAČEVIĆ-VUČO *iz Jukoma*

MILJENKO DERETA *iz Građanskih inicijativa*

ŽELJKO BODROŽIĆ, *urednik novina Kikindske*

STOJAN STAMENKOVIĆ, *ekonomista*

MILOSAV MILINOVIĆ, *dramaturg*

SVETLANA LUKIĆ:

Svi vi koji ste jutros doneli iracionalnu odluku da ustanete iz kreveta, treba da znate - to je protiv volje našeg premijera.

On izričito zahteva da srpski korpus, do daljnjeg, ostane u dubokoj hibernaciji. Trebalo bi da imamo Vladu i predsednika, koji se po ceo dan trude da naša zemlja prestane da služi za sprdnju i da ljudi više ne upiru prstom u nas.

Ali, kao što znate, to nije slučaj. Naprotiv, Koštunica se cele nedelje klanjao generalu Lazareviću, odveo ga je i na beatifikaciju kod patrijarha Pavla, koji nikad nije bio izbirljiv.

A juče, dok je specijalni avion Vlade uzletao sa beogradskog aerodroma odnoseći slavnog generala pravo u istoriju, stiglo je i izvinjenje Lazareviću od poslaničke grupe SPO-a, jer je Danica Drašković za smrt vojnika u Leskovcu lakomisleno optužila njegove telohranitelje. I Miroljub Labus je, u znak zahvalnosti, što G17 plus opet ne mora da ispuni obećanje i napusti Vladu, rekao da ceni generalov visokopatriotski čin.

Godinama je na Trgu revolucije u Tirani stajala parola: Jedini prijatelj Albanije je Albanija. Koštunica i patrijarh bi tako mogli da razapnu jedan veliki transparent između Vlade i patrijaršije na kome piše: Jedini prijatelj Srbije je general Lazarević. A mogli bi i na jednom barjaku da u srmi i zlatu izvezu Ulemekove stihove: Sokole moj, gazimo dalje / Kroz vatru, vodu, dignute glave / Stazama pobede, časti i slave!

Predsednik Tadić ni ovim povodom nije imao ništa pametno da kaže, sem ako pod pametnim ne podrazumevate krupne i besmislene reči, koje je juče izgovorio na koktelu povodom petnaestogodišnjice obnavljanja DS-a. Rekao je kako će, citiram, DS uskoro saopštiti ciljeve za dobrobit zemlje i da želi da se dogovori sa svima koji znaju šta je sudbina ove zemlje. Lepi Boris izgovara ovu besmislicu u času kada nam ko god stigne iz sveta lupa šamare, a ministarstva sile u zemlji divljažu. Možda je to samo pitanje navikavanja na besednički stil predsednika, ali meni on liči na Džejmsoa Kegnija, koji je svoj posao definisao rečima: Moje je da izađem na scenu, izbacim levu nogu i kažem istinu.

Još mnogo veselih stvari se desilo ovih dana: Bogoljubu Kariću je dobro rodio kikiriki na onim farmama u Uzbekistanu, kojima se stalno hvali, pa može sebi da priušti povećanje plate na 300.000 evra i da mu još ostane kusur, da kupi nekoliko poslanika za svoj novi poslanički klub. Tender je već raspisan. Ovaj politički klovn pretvoriće skupštinu u stočnu pijacu.

Mlađan Dinkić je promovisao novu strategiju podizanja standarda penzionera i studenata: potkazivanje bakalina i trafikantata. Mlađina verzija new deala mora da je impresionirala delegaciju MMF-a, koja je juče napustila zemlju bez dogovora sa našim ekspertima o najvažnijim ekonomskim pitanjima. Labus i Dinkić, naravno, tvrde da je sve u redu, kao i uvek. Penzioni fond Miri Marković redovno šalje zašluženu penziju, Bagzi je došao svome ministru pravde, struja će opet poskupeti, Davinić nudi Amerikancima vojnu bazu na Kopaoniku, FEST otvara Katrin Danev; pa zašto se onda, kog đavola, osećamo kao insekti pribodeni čiodom u zid.

Ovo je "Peščanik", a na samom početku slušate šta su juče na konferenciji za štampu rekli Miljenko Dereta iz Građanskih inicijativa, Biljana Kovačević-Vučo iz Jukoma, Sonja Biserko iz Helsinškog odbora i Nataša Kandić iz Fonda za humanitarno pravo. Ovo je jedna od retkih prilika, u stvari ne sećam se kada smo poslednji put sve ove ljude videli na jednom mestu. Evo šta je razlog za to okupljanje.

NATAŠA KANDIĆ:

Tema današnje konferencije za štampu je Mačkatica i događaji koji su usledili nakon objavljivanja podataka da je u fabrici Mačkatica za vreme NATO bombardovanja bilo spaljivanja tela kosovskih Albanaca, najmanje u dve odvojene prilike, i da je taj zločin bio odobren i nadalje pokriven i držan u tajnosti. Raspoložemo podacima na osnovu kojih možemo da kažemo da ima ozbiljnih indicija da su direktno ministar policije Srbije Dragan Jočić, i direktor BIA Rade Bulatović, uspeli da na jugu Srbije potpuno umire i obećaju lokalnim šefovima policije i BIA da se slučaj Mačkatice neće razvijati, da iza događaja u Mačkatici stoji Služba, da su to poslovi koje je država odobrila i da je odbrana Mačkatice zapravo odbrana države.

Pozitivan znak je bio javna izjava generalnog inspektora MUP-a Vladimira Božovića, koji je javno obećao da će pokrenuti ozbiljnu istragu, naročito u vezi sa zaposlenima u generalnom inspektoratu, o kojima su izneti podaci koji ukazuju na njihovu umešanost u događaje u Mačkatici. On je najpre suspendovao, pa onda smenio Dragana Stošića, zaposlenog u generalnom inspektoratu. Međutim, pre nekoliko dana Stošić je, umesto znači da bude otpušten iz policije, napredovao, dobio je mesto obaveštajca u žandarmeriji.

Na jugu Srbije, za prikupljanje leševa na Kosovu i transport u Srbiju, prema primljenim podacima bio je zadužen 37. odred koji je

bio sastavljen od policajaca iz Leskovca, Vranja i Surdulice. Štab tog odreda i operativni štab nalazio se u Petrovom Selu i na čelu tog operativnog štaba operativnih grupa nalazio se nekadašnji komandant žandarmerije, danas penzionisani general Goran Radosavljević. Dalje, podaci koje smo primili i dobrim delom proverili nezavisno od naših izvora, ukazuju da je u čitavoj akciji na jugu Srbije značajnu ulogu u takozvanoj asanaciji terena imao pukovnik Novica Zdravković, u to vreme načelnik OUP Bujanovac, danas savetnik u MUP-u.

NATAŠA
KANDIĆ

SONJA
BISERKO

Vi svi znate da povremeno osvane nova vest u medijima, da neki leševi idu prema Kosovu u paketima. O tome ne znamo ništa, osim što ponekad možemo da pročitamo brojku od četrdeset, pedeset, ali nema nikakvog propratnog objašnjenja niti ko su ti ljudi, niti odakle njihova tela ovde u Srbiji, ko je ubio te ljude; sve to prolazi u ćutnji. Ja lično podržavam i mislim da svi treba da podržimo da prestane ovo šetanje leševa od Beograda do Merdara u ćutnji i tišini i da mi ovde treba da znamo istinu o tome. Istinu u vezi sa Batajnicom, istinu koja je prethodila toj Batajnici i hoćemo imena i da znamo ko su ti ljudi i šta se tim ljudima dogodilo. Naš ministar pravde Zoran Stojković bi na ovo odmah rekao - da li je to moje pitanje ili principijelan zahtev, šta je sa grobnicama u kojima su posmrtni ostaci Srba i šta je sa sudbinom Srba koji su nestali.

Naravno da ima i nestalih Srba, da ima grobnica, da su znači prema njima počinjeni zločini, ali kada je reč o nama, kada je reč o Srbiji, kada je reč o institucijama, pravosuđu, tužilaštvu, policiji, onda je prvenstveno njihov zadatak da ono što je počinjeno odavde, što su počinile srpske snage bezbednosti, to mora da bude i zadatak ministra pravosuđa i o tome mora da se iznese puna zvanična istina. Time mi stičemo kao institucije legitimitet da i od drugih tražimo istinu o žrtvama Srbima, Romima ili nekim drugim.

SONJA BISERKO:

Građani Srbije i mi svi zajedno već imamo dovoljno podataka o zločinima koji su počinjeni u ime ovog naroda i može se slobodno reći da Srbija spava na leševima. I ovaj poslednji slučaj koji je izneo Fond za humanitarno pravo rečito govori o tome. Na delu je strategija, koja je, s jedne strane, usmerena na odugovlačenje saradnje sa Haškim tribunalom, sa iluzijom da će se on ukinuti za koju godinu. S druge strane, samo da vas podsetim, ova vlada ili aktuelni predsednik vlade je svojevremeno osnovao Komisiju za

istinu i pomirenje, koja je zapravo imala za cilj relativizaciju zločina, stavljajući ga u jedan širi istorijski kontekst da bi se na neki način normalizovala i legitimisala zločinačka politika, jer, eto, Srbi su bili žrtve. I vrlo je osmišljena strategija stalnog insistiranja na osećanju žrtve srpskog naroda. Iz takve jedne pozicije teško je očekivati da ljudi pokažu neku vrstu empatije za žrtve na drugim stranama i može se govoriti o određenoj ravnodušnosti ovog društva.

Kada govorimo o suočavanju, na jednoj strani su državni organi od kojih najviše zavisi kako će se istina obelodanjavati; znači to je njihova obaveza. Drugo, imamo nacionalne institucije, kao što su Akademija, Srpska pravoslavna crkva i druge, koje vrlo vešto insistiraju na odbrani zločina, na glorifikovanju ratnih zločinaca i na taj način dalje kriminalizuju društvo i zapravo uspostavljaju stalni kontinuitet sa Miloševićevom politikom. Imamo tako primere knjiga koje su bile hit: Legijina knjiga, koja je za nedelju dana prodana u 70.000 primeraka, knjiga Dobrice Ćosića, knjiga Radovana Karadžića, priprema njegove predstave. Znači, to su sve vrlo značajne tačke u pravljenju nove kulturne politike koja je vrlo osmišljena i u profilisanju, pre svega mlade generacije, koja je zapravo ciljna grupa takve strategije. Za ove starije to verovatno više i nije potrebno.

Ne može se reći da građani ne znaju šta se dešavalo, ipak su mediji petnaest godina bili vrlo otvoreni za pobeđe srpske vojske u Krajini, u Bosni. Sećamo se kako je Srebrenica bila prikazana u medijima 95, pa nadalje. Znači, nije u pitanju nedovoljno poznavanje činjenica da bi se zauzeo stav, radi se o jednoj politici relativizacije i zaborava. Na kraju bih samo htela da pomenem slučaj generala Lazarevića. Prema našim informacijama on je uzeo optužnicu pre šest meseci, bio je spreman da se dobrovoljno preda, međutim, naši državni organi su to sprečili s idejom da će strategija odugovlačenja biti ipak uspešna, da će Haški sud da se ukloni, da je to pitanje vremena. I on se sada predao, s obzirom da je očigledno jasno da međunarodna zajednica sada ima usaglašenu politiku, da Srbija ipak mora da isporuči sve optuženike, njih sedamnaestoricu uključujući i Ratka Mladića, koji se nalazi na teritoriji Srbije. I imamo još jednu informaciju, da je plaćen ogroman novac za predaju generala Lazarevića, što takođe zamagljuje istinu o celoj manipulaciji njegovom predajom. Srbija će predati

sve ove haške zatvorenike, ali je vrlo važno da i društvo odreaguje na adekvatan način na te isporuke, a do sada toga nije bilo.

NATAŠA KANDIĆ:

Kada se poredi ono što je do sada uradilo tužilaštvo za ratne zločine sa radom Vrhovnog suda Srbije, onda se vidi da Vrhovni sud mnogo više radi. Do sada je tužilaštvo za ratne zločine podiglo jednu optužnicu, a samo u roku od jednog meseca Vrhovni sud Srbije je uspeo da ukine dve prvostepene presude za ratni zločin. Tačno je to što vi kažete da je zamenik tužioca za ratne zločine rekao da je otpočeo sa prikupljanjem obaveštenja u vezi sa indicijama da je počinjen ratni zločin protiv civilnog stanovništva, ali imajući u vidu koliko traje istraga u vezi sa Batajnicom i drugim masovnim grobnicama, ja jednostavno ne očekujem da će u ovom slučaju biti velike brzine. Jedan od razloga je i to što ovde relevantni podaci treba da dođu od BIA. Međutim, budući da sam ja vrlo uverena na osnovu saznanja, da BIA ima pre svega interes da blokira bilo kakvo iznošenje podataka, mislim da tužilaštvu za ratne zločine preostaje da radi sve poslove umesto policije, a to znači da neposredno sasluša svedoke i da pokuša da mimoide te blokade koje dolaze iz policije, mislim na vrh policije i na BIA. To je, čini mi se, toliko teško pre svega zato što mi nemamo samostalno tužilaštvo. Primer tužioca Jovana Prijića pokazuje da je ovde vrlo lako u roku od dva dana napraviti atmosferu u kojoj se više nijedan tužilac neće osećati sigurnim pri obavljanju svoje funkcije.

MILJENKO
DERETA

MILJENKO DERETA:

Imali smo nedavno jednu zanimljivu fotografiju u medijima, gde zajedno u jednom opuštenom razgovoru sede: neko ko je opušten za ratne zločine, neko ko je ovog trenutka premijer države i neko ko je patrijarh pravoslavne crkve. Ta vrsta koalicije zahteva udruživanje i sa druge strane, onih koji su protiv te politike, ne samo zato što je to jedna pogrešna politika prema prošlosti, nego zato što ta pogrešna politika prema prošlosti ima vrlo jasne posledice i na današnju situaciju u Srbiji. A ta situacija je bila relativno mirna donedavno, u smislu da je jug Srbije bio zaboravljen od ove Vlade. Mi imamo stalne kontakte sa ljudima iz Preševa, Bujanovca, iz Vranja, koji su nam rekli da, od trenutka kad je formirana ova Vlada, niko, slovima i brojem, niko iz ovih zvaničnih struktura nije došao dole da o bilo čemu sa njima razgovara.

Rekonstrukcija Koordinacionog tela otkrila je neke vrlo zanimljive stvari javnosti. Predstavnici opština sa juga Srbije nisu deo Koordinacionog tela, tamo su najvažniji, najglasniji predstavnici žandarmerije, policije i vojske. Znači, to je program kojim se želi obezbediti mir u nekim delovima Srbije.

BILJANA KOVAČEVIĆ-VUČO:

Institucionalno utvrđivanje činjenica, ne želimo ništa više od toga, sudsko, institucionalno utvrđivanje činjenica, kao što je zahtev za osnivanje istražne komisije koju smo predložili za slučaj Mačkatice. Ništa više od toga. Svaki takav zahtev je osuđen na propast preko nekoliko mehanizama. Prvi je kompromitacija onih koji to iznose. Naš najveći problem je kako uvesti u institucije činjenice do kojih dolazimo. Sad se mi nalazimo u jednoj situaciji da ne znamo šta da radimo sa tim informacijama koje dobijemo, kako da institucionalizujemo te informacije. Spomenuću samo slučaj Vladimira Popovića, koji je izneo čitav niz činjenica, optužbi i tvrdnji, koje niko ne zna kako da institucionalizuje. Znači, pitanje je kako da mi saznamo šta se zapravo dogodilo.

Danas sam čula preko B92, mislim da je rekao Aco Tomić, nisam potpuno sigurna, da je slučaj Vladimira Popovića ravan Markalama i Račku. Znači, on tvrdi da je to jedna podmetačina, koja treba da, u ime zavere stranih službi, totalno uruši Srbiju. I sad se mi u društvu opet delimo na one koji žele da se utvrdi šta je tačno, i na jedan hor, zaista hor, koji je dirigovan sa svih strana, koji zastrašuje ljude i odvraća ih od same ideje da se sazna šta je istina, šta se dogodilo. Ministar pravde Stojković u ovoj situaciji, kad se otvara Pandorina kutija u ovoj državi, s pozicije ministra izjavljuje da se u fioci kriju prijave protiv ljudi koji su sada politički neprijatelji broj jedan i da će protiv njih biti pokrenuti krivični postupci. Ja garantujem da niko tužbu za klevetu neće podići zato što to ide kao bumerang protiv onog koji podiže tužbu za klevetu, jer se tu utvrđuje istinitost. Znači, cela priča je smišljena kao pretnja da se ne bi utvrđivale činjenice.

I niko ne reaguje na tu veoma opasnu pojavu pritiska na pravosuđe. Pritisak na pravosuđe, nažalost, u našem krivičnom zakonu ne postoji kao krivično delo korupcije. Znači, ukoliko ministar pravde direktnim pretnjama, jer ovo je pretnja, vrši pritisak na tužilaštvo da uradi neku radnju, to kod nas nije krivično delo, to se kod nas ne smatra korupcijom, to je kod nas valjda normalan ob-

lik ponašanja. U tom smislu, mi smo se dogovorili da kao grupa nevladinih organizacija podnesemo krivičnu prijavu protiv ministra Stojkovića, svesni da mu niko neće skinuti imunitet, ali da ta krivična prijava bude u fioci, pa kad dođe vreme, da ministar Stojković krivično odgovara. Budući da ne postoji pritisak na pravosuđe kao krivično delo, onda neka odgovara bar za zloupotrebu službenog položaja.

ŽELJKO
BODROŽIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

U nastavku emisije čučete Željka Bodrožića, on je portparol Građanskog saveza Srbije, ali je mnogo poznatiji kao urednik i novinar poznatih "Kikindskih novina". Željka je tužio ko je stigao za uvredu i klevetu, a "Kikindske novine" su, naravno, od kako su radikali došli na vlast u Kikindi, morale odmah da pređu na ćirilicu i Željko je izgubio posao. Zato je osnovao druge novine, zovu se "Kikindske", štampaju se na latinici i dobro se prodaju, za početak. Dakle, slušate Željka Bodrožića.

ŽELJKO BODROŽIĆ:

Ne mogu da dođem sebi - heroj Laza, časni general. Čovek je optužen za najgore zločine, on je vršio asanaciju terena, taj dokument je objavljen posle 5. oktobra i sad kao da to nije postojalo. Kao da je heroj Laza dobro složio leševe, stalo ih je više u kamion nego što je nosivost. Hajde da se stavim u ulogu tih ultrapatriota; pa on je pogubio sve ratove, odasvud su se povukli poniženi. Ne znam, meni je to pokazatelj da je Vlada potpuno otišla u ofsajd, da sad imamo nekog mekog Miloševića s početka 90-ih godina, samo što okruženje nije isto. Nema više stare Jugoslavije, pa nema više šta da se ruši. Ostala je, eto, Srbija, a i ona se njiše. Već mi je toliko sve to već viđeno, već proživljeno, da jednostavno nemam više energije kao pre, da se sad svi skupimo, pa da izađemo da protestujemo, zato što vidiš da je repriza, pa još loša repriza.

Ovaj sad glumi velikog državnika, koji mudro pakuje generale. U stvari, godinu dana general nas zeza, s oprostjenjem, i sada, kada se konačno predao, sada svi mi treba da vičemo - o, bravo, Lazo. Ja sam potpuno zbunjen njihovim stavom da su sad učinili veliku stvar. Ti živiš u zemlji u kojoj te svaki dan nešto iznervira, živiš u nekom zatvorenom svetu, ponekad imaš neki srećan trenutak, ali generalno je situacija očajna i to se produžava i produžava, a oni sami sebe hvale.

Radikali su u Kikindi sada na vlasti. I trude se da postanu DSS, a DSS u Kikindi se trudi da postane SRS. I ja im kažem - zašto vi da budete SRS kad već ima jedna i ta hoće da se uljudi, da bude, ne znam ni ja, evropska, građanska, desna stranka. Maja Gojković, naravno sve to mi je odvratno, ali ona se trudi da dovede neke strance, da se slika sa strancima.

Ovih dana mi je bilo teško. Kad padne sneg nekako mi je lepše, sa decom sam, izlazim napolje, pa sam se sankao i igrao, to te malo oraspoloži. Kikinda sjaji pod snegom i sve mislim - pa super, lepo mi je da živim ovde, promeniće se valjda. A onda sutradan opet dođe onaj minus na bankovnom računu, minus ovamo, minus onamo, minus u našim životima, koji ne možeš nikako da nadoknadiš, nema tih para koje će nadoknaditi devedesete.

Očigledno je da je najjači koalicioni partner vlasti DSS-a Srpska pravoslavna crkva. Mene je impresioniralo ono što je Beba Popović rekao u emisiji, pa odgovor Amfilohija. Prvo mi je bilo tako prijatno dok sam gledao Bebu Popovića, baš sam navijač i ne mogu to da sakrijem, kao da navijam - to, udri Bebo, još. I očekivao sam reakcije svih prozvanih, ali se ispostavilo da je SPC najogavnije odreagovala. Ivica Dačić, njega sam pročitao kao - e, bio vam je dobar patrijarh kad ste probijali kordon, a sad kao ne valja. To jeste bio dobar trenutak SPC-a, kada je videla da više stvarno nema smisla, ali ovo je samo dolivanje ulja na vatru.

Ispraćaj Lazareviću je trajao dve nedelje. Znači, kada znamo koliko još imamo tih koji se skrivaju po Srbiji, sledeće dve godine će malo-malo biti ispraćaj, svakih nedelju dana. Još i šator da razvu-ku negde kod Vlade i da prave ispraćaj, kao u vojku.

SVETLANA LUKIĆ:

Napravio mu je ispraćaj Smiljko Kostić.

ŽELJKO BODROŽIĆ:

To sam danas čuo usput, znam da je u Nišu bila mala izlaznost, ali kad god sretnem nekog iz Niša, odmah počnem da se smejem, jer im je Smiljko Kostić gradonačelnik. Mislim, to je Srbija kojoj nema spasa, kad vidiš da neko glasa za Smiljka Kostića. Možda je stvarno i trebalo da ga hapsi Milošević i osudi na pet godina, barem zbog onih njegovih kuća. Prvo, odakle mu, je l' ima neka poreska policija ovde u državi koja može da proverí saldo na računu i

da vidi odakle ti, čoveče, pare. I sad je taj takav izabran, što je najgore na demokratskim izborima, jer je izašlo malo ljudi, ali ko je kriv ovima što nisu izašli i sad imaju jednog takvog buzdovana za gradonačelnika Niša. Ja stvarno nemam neku blažu reč. I još sad pravi prijem za Lazarevića.

Slažem se sa onima koji kažu da suđenje polako odmiče i da sad neke stvari više ne mogu da se promene. Najveća šteta je što se nije došlo do te političke pozadine. I sada kada se osude ti, a osudiće se, time se stavlja tačka i ovo ostalo nećemo nikad da diramo. Ja sam za neke od početka sumnjao da su znali da se priprema sve to, a sada, posle toliko kontraofanziva da se obesmisli taj proces, čini mi se da su neki ljudi, koji su i dalje na našoj javnoj sceni, znali i sat ubistva.

ŽELJKO
BODROŽIĆ

Naravno, mene sve to plaši, ali i dalje me ne napušta vera da ovde ima mnogo normalnih ljudi. Možda sam ja sad neki idealista, možda ja sad sanjarim, ali ne mogu drugačije da razmišljam i da ostanem da živim ovde. I onda se uvek nadam da nas ima više, bez obzira što te svaki dan bombarduju sa budalaštinama. Zato kad gledaš nekoga ko ih u sat vremena sve očepi, onda ti je prosto mило, zato što nedelju dana oni tebe toware.

Vidi se ko je generalni direktor nacionalne televizije i dok god je to on, nema Srbiji Evrope. Bio je ministar u Slobinoj vladi, sad je direktor nacionalne televizije u Koštuničinoj i mislim da je on jedno veliko zlo Srbije. Gledam pre neki dan TV Novi Sad, dnevnik počinje veću da je u Londonu održan neki seminar, ko zna ko od tih vampira ga je održao, na kojem je osuđena agresija NATO-a 99. Pazi, pre petnaest dana tako počinju zvanične vesti vojvođanske televizije. Pa stvarno, gde oni žive. Sad vidiš kako se svaki dan to vraća i udara te, udara te, udara te i, kažem, mило ti je kad se pojavi neko od ovih normalnih, pa ih izraketa.

Neke stvari su se pomerile, promenile, ali imaš posla sa istim neprijateljem, koji sada sebe želi drugačije da predstavi i drugačije se ponaša i ti moraš da budeš mudriji i ne smeš da budeš mekan, jer ako si mekan, oni će te pregaziti. I mislim da može da bude lepa ova zemlja, i Vojvodina i Srbija, i da može fino da se živi, da se ima tu rašta živeti.

Svako ko ubeđuje pacijenta - nije ti ništa, samo mi donesi šunke, slanine, ja ću tebe kao da pregledam, samo ti nastavi da i dalje pu-

šiš četiri kutije dnevno i da colješ rakiju, neće ti ništa biti, a ne može više tako. Mi smo stvarno jedno duboko bolesno društvo i zbog toga moraš da primeniš terapiju koja će organizam izvući iz tog ropca. Meni je to glavno, mada sam jedno vreme bio malo splasnulo, kao i svi, jer vidim kako se ovi vraćaju, pa sad oni meni govore – išao si o trošku opštine u Beograd. A on je meni uzeo staru deviznu štednju, slikovito da kažem, stavio je u džep i otišao na ratište, kupio municije, izrokô ne znam ni ja šta, tamo još maznuo nešto iz neke kuće i vratio se nazad i sad meni prodaje demokratiju i kao hajde da svi budemo demokrate, Evropljani. Ne znam, ne verujem da to možemo.

Ispada da sem GSS-a i Čedine nevladine organizacije niko ne spominje taj monstruozi plan DSS-a u ovoj vladi. Na kraju vidiš da im je krajnji cilj da tu prvu, DOS-ovu vladu predstave kriminalnom, anacionalnom, izdajničkom vladom. Ministar Stojković prati Bearu u Hag, a čovek je po onome što sam ja čitao, a to su zvanični izveštaji Republike Srpske, bio glavni krvolok. Šta ima da mu se zahvaljujem što se predao? To je strašno, jer on je ministar svih nas, on se u ime nas zahvaljuje njemu što se predao. Mislim, ne treba da mu lupa šamare, ali treba samo mu kaže – ulazi, bre, u maricu i maricom te vodimo do Haga, ne da te vozim avionom, nego maricom i to sporednim putevima, da ti otpadnu bubrezi. Opasno je sve što oni rade, opasno je po naciju, po tu decu koja gledaju te vesti, kako polako ulaze u pubertet, pa završavaju srednju školu, počinju da se interesuju za svet oko sebe i onda šta – vide kako je ovaj Laza heroj.

I umesto da novine u Srbiji više vremena posvete optužnici, da čuješ neke tamo majke, rodbinu, šta, kako... Znači, kada se priča o Gotovini u Srbiji, i treba, uvek mu pomeneš da su ubijali nemoćne starce tamo u Kninskoj krajini, a kad je sad naš takav, e on nije, nije moguće da je on to uradio. Ne znam šta žele s tim da postignu. Na kraju će na stadionu JNA da prave slet kada odlazi Lazarević. Sad je sledeći Pavković, sad ja treba mesec dana da se zanimam oko Pavkovića, mislim da je to bolesno. Ne znam, nekako mi je normalno da se u Kikindi u februaru i martu većinom priča o žetvi, ne, ja ću sada o Pavkoviću da pričam. Ne znam stvarno dokle. Ja ne odem na jedno suđenje u Zrenjanin, meni sudija napiše po ternicu i policija, njih četvorica me traže po Kikindi.

Sad imam neki spor sa jednim Kikindaninom, koji je u Beogradu, zove se Jovan Pejin, bio je direktor Istorijiskog arhiva Srbije, DSS

ga je postavio posle 5. oktobra. On je izjavio na TV Novi Sad kako su Mađari u Vojvodini i južnoj Mađarskoj Srbi i da zato imaju tako lepa slovenska lica. I ja sam ga onda nazvao u novinama fašistom, onda je on mene tužio i onda je sud u Kikindi presudio da sam mu ja naneo duševnu bol, da je patio i da mu imam platiti 120.000. Elem, sad sam ja tu nešto listao i vidim, čovek je onako prilično uticajan, drži predavanja u SANU, ide po kasarnama voj-

ŽELJKO
BODROŽIĆ

ske Jugoslavije. Zajedno sa ovim vrhunskim generalima držao je predavanja o starim bitkama srpske vojske; loženje do maksimuma. Rekao sam sudinici da mora da dovede Mađara i Srbina iz Kikinde, pa da vidi da li može da prepozna po crtama lica koji je nastao od koga.

Terao si te Mađare na front da se bore na strani četnika protiv ustaša, totalno ludačka situacija, i sada ih ponovo štrecaš. U sredini kao što je Kikinda, kao što je Vojvodina, moraš da budeš još gori prema takvima koji buncaju, bez obzira da li su Srbi ili Mađari. Kažeš, alo majstore, ti idi po karton, tebe baš stvarno treba hospitalizovati. Kad se neko tako pojavi na televiziji, pa makar on bio i Amfilohije Radović, i počne da lupeta, tužilac podigne krivičnu prijavu, jer čovek raspiruje mržnju i netrpeljivost. Znači, država mora da radi, kao što država mora da uhapsi heroja Lazu i da ga spakuje. I onda će biti manje posla za novinare.

Neću nikome da se mešam u kadrovsku politiku, ali da neko bude isključen iz stranke zbog svog mišljenja, stvarno je sramota. Verujem da se DS nikad neće od toga oporaviti. Onda to neizjašnjavanje oko bitnih pitanja. Ti hoćeš da napraviš jednu stranku i GSS više nema razloga da postoji. I mi ćemo da gledamo kako ste vi uzdržani, a ovaj nas vodi u džamahiriju. Što ne kažu nešto, stranka sa trideset i nešto poslanika, a realno bi osvojila šezdeset do sedamdeset, neka grakne na sva zvona povodom nekog besmisla, da odjekne. Ona mora da kaže kad se general Lazarević odluči da ode u Hag - što si ti nas zezao toliko vremena, ko tebi da se zahvaljuje, pakuj se, hajde. Ili ja sad moram da se uzdam u Vuka, da ponovo počnem da čitam *Srpsku reč*.

Čak i u toj vladi, G17 bi trebalo pre da reaguje. Ne, kao mi se bavimo fiskalnim kasama, znaš, to mene ne interesuje. Pa kome da uvodiš PDV, ako ćemo ostati zatočeni ovde i van EU? Zna se šta je uslov Evrope, nije fiskalna kasa, fiskalna kasa dolazi na kraju. I taj G17 umesto da kaže - ovi nas u vladi prave ludima, ne, oni isto

ćute. I sad DS ako misli da za dobrobit naroda peva u istom horu sa ovima, šta će onda uopšte DS. Ja ne znam kako oni ne vide da oni postaju odvratni onom delu građanstva koji ih je najviše podržavao svih ovih godina. I sada ti takvima turaš prst u oko. Odjedanput je ispalo da je nebitno ko je predsednik Srbije, pa što sam izlazio na izbore onda, mogao je da bude Toma, šta si me terao - hajde, pravi atmosferu, biti ili ne biti. E sad, kao Ustav mu ne daje. Ma ne može ti Ustav davati, ti si sad čovek koji je predsednik države i lider jedne velike stranke i treba da si non-stop u ofanzivi, u akciji. Ispašće još malo da je svejedno da li su oni ili ovi iz DSS-a. I onda kao građanin gledam i pitam se što sam izlazio na izbore, tu se nešto nervirao, podigao babe, tetke, sve na noge, hajde, hajde, da bi mi neko rekao da nema ingerencije ili da bude uzdržan u Skupštini.

Mnogi ljudi ne veruju da možemo da se ponovo podignemo, a ja verujem da možemo. Počeo sam kao ovi iz crkve da verujem u ču-
da, sad će se nešto desiti i postaćemo preko noći najbolji i najveći. Možda to ne može da se desi, ali šta da radim; 2000. godine sam pričao u kući da ako 2004. ne odem na Olimpijadu u Atinu, stvarno sam ono, tropa. Ovog leta su se moji ukućani setili kako sam ja to pričao i kako ih stalno lažem. Nekad poželim da i kod nas dođe neki Pedi Ešdaun, pa da kaže Jočiću - alo, bre, idi ponovo kod Batića kao pripravnik, šta radiš ti, čoveče. Bio je lov kod nas u Kikindi, čujem išli ministri Bubalo i Jočić. Bubalo je bio domaćin, on je Kikindanin, pa je vodio ministre u lov. Eto, imaju vremena, love prepelice po severnom Banatu.

SVETLANA LUKIĆ:

Dakle, čike u sivim odelima iz MMF-a su otišle, a sarmu probali nisu. Kažu, drugi put ćemo kad dođemo da upražnjavamo te vaše lokalne običaje, a vi se u međuvremenu presaberite, smanjite javnu potrošnju, uradite nešto sa javnim preduzećima. U stvari, kad malo bolje pogledate, Velja Ilić je u pravu kad je rekao za Solanu: "Taj Solana nas ne razume, on kad dođe on samo pravi probleme, a ne rešava ih." Tako i ovi iz MMF-a, samo nešto zakeraju. Mada, ljudi koji se u to razumeju kažu da ne treba očekivati nikakve dramatične događaje posle ove, pete po redu, revizije trogodišnjeg aranžmana Srbije sa MMF-om. Kažu da MMF neće hteti da ugrozi svoj trogodišnji aranžman i neće dovesti u pitanje sporazume o otpisu dugova koje je Srbija potpisala sa Pariskim i Londonskim klubom. E, kad se završi ovaj trogodišnji

aranžman, ako se odnos Srbije prema svojim glavnim, i političkim i ekonomskim, temama ne promeni, MMF i Svetska banka će sa Srbijom ubuduće bitno drugačije razgovarati. Slušate ekonomistu Stojana Stamenkovića.

STOJAN STAMENKOVIĆ:

Mi ne smemo više da se zadužujemo, barem ne obilno, komercijalno, jer ćemo onda pasti u novu krizu duga. Prema tome, jedini izlaz su te strane direktne investicije. I po nekim mojim projekcijama koje sam radio, one bi morale da se kreću između dve i tri milijarde dolara najmanje godišnje, čak bliže onoj gornjoj granici. Prošle godine je bilo negde oko devetsto miliona. Vi imate jednu zemlju koja je stalno rizična. Sinoć smo imali najavu da ćemo čuti najzad idu li ovi u Hag ili ne idu, pa je ta priča opet odložena. Vlada nije u stanju da donese jednu takvu odluku, vi ne znate koliko će da traje ova vlada i ako dođe do novih izbora, neće li onda radikali da dođu na vlast. Ja neću ništa negativno sad da pričam o njima, ja samo spominjem činjenicu: njih na zapadu, u razvijenom svetu ne vole. Mi smo onda jedna šugava zemlja ako su oni na vlasti, i te investicije neće doći.

STOJAN
STAMENKOVIĆ

Vi imate jednu vladu koju podržava SPS, a SPS je rekao da, ako oni isporuče ove generale tamo Hagu, onda oni uskraćuju podršku Vladi. Ali DS, koji se zalaže da se ta saradnja sa Hagom ostvari, nije pružio nikakav signal da će podržati Vladu ako to uradi. To je jedna potpuno besmislena pozicija u kojoj ćemo mi polako opet da klizamo naniže. Mi smo imali sreće, 2004. godina se završila sa zaista veoma visokom stopom rasta bruto domaćeg proizvoda. Za taj uspeh ima da se zahvali pre svega nebu, jer je za razliku od prethodne, 2003. godine, kad je ona suša uništila sve, u 2004. kiša tačno pala kad treba i koliko treba, sunce je sijalo tačno kad je trebalo i onda smo imali jedan porast poljoprivredne proizvodnje i to je donelo negde 3,5 procentna poena porasta ukupnog bruto domaćeg proizvoda. Imali smo i da je industrijska proizvodnja u ovoj godini povećana 7-7,5 posto. Kad gledate strukturu toga porasta nosioci su hemijski kompleksi, gde je privatizacija već 2002. daleko odmakla.

Taj "US Steel", mnogo je kontroverzi oko toga bilo, jeste naš najveći izvoznik, sviđalo se to nekom ili se ne sviđalo. Jedna firma, koja je bila bolesna otkad je napravljena, sad plaća poreze, plaća struju, plaća vodu, plaća platu svojim radnicima, čuo sam da te

plate i nisu tako loše. Znači, stvari su počele da se kreću, međutim ova politička neizvesnost bi mogla sve to da pokvari, jer mi već ove godine nećemo imati tako impozantnu stopu rasta kao što smo imali prošle godine. Prvo, kad pogledate poljoprivredu, onda ćete videti da se nikad u dve uzastopne godine nije ostvario visok rast poljoprivredne proizvodnje. Drugo, industrija je na krilima privatizacije iz 2003. povećala svoju proizvodnju u 2004, ali smo imali dosta veliki zastoј u prvoj polovini ove godine i sad je pitanje kako će to da se odrazi, i naročito šta će biti dalje.

Ponovo se vraćam na tu priču o investicijama. Pošto smo mi ovako dosta široko otišli u taj platno-bilansni deficit, to je sada centralna priča u razgovorima sa MMF-om. U krajnjoj liniji, ne možete da se svake godine dodatno zadužujete osamsto miliona ili milijardu dolara, to će morati da se suzbija. Neke mere su preduzete, nepopularne mere za narod; ovo što je Narodna banka počela da suzbija te potrošačke kredite. Ja ću vam reći jednu stvar, mi smo imali strašno veliku potrošnju stanovništava u 2004. i rast koji se meri 10-11 posto. Vi treba da povećate udeo investicija, znači vi morate ličnu potrošnju da stegnute. To bi mogla da učini jedna vlada koja ima čvrstu većinu, koja pred sobom ima tri ili četiri godine, pa će uraditi te nepopularne stvari danas, da bi se u trećoj i četvrtoj godini videli rezultati. A ako ta vlada stalno visi, ne zna se kad će joj doći kraj, ona vrlo teško može da donese takve odluke.

Mada je ova vlada bila u stanju da neke takve odluke donese, evo ja sam u poslednjoj kolumni o tome pisao, ovaj slučaj sa JAT-om, kad je ministar finansija rekao da su oni za deset meseci iscrpli svoju godišnju kvotu. Onda se javio direktor JAT-a, kaže - šta oni nama, mi iz naših zarada isplaćujemo te plate. Davola, ne možeš ti da kažeš - ovaj tekući prihod je moj, a dugovi su državni. JAT ima, ne znam koliko, dvesto do dvesto pedeset miliona dolara duga, koji je državni dug i koji država mora da plaća. Da ne govorim o tome da ima ogromne viškove zaposlenih. Sa otprilike istim brojem prevezenih putnika za godinu dana, slovenačka "Adria Airways" ima šeststo zaposlenih, a JAT ima preko tri hiljade. I onda ta priča pilotska... ja sam malo proverio podatke kod ovih velikih kompanija koje lete za Beograd. Njihov kapetan aviona leti sedamdeset pet sati mesečno i to efektivno, bez onog čekanja na aerodromu. Ne verujem da naši piloti lete više od dvadesetak sati, prema tome, zarade koje oni imaju ne da su niže nego u okruženju, nego su relativno mnogo više prema radu koji je tu uložen.

Sva ta masa naših ljudi koja danas radi, koja je danas aktivna, svi su rođeni u samoupravljanju. Kad je došlo do privatizacije u zemljama sa centralno-planskim privredama i sa čisto državnom svojinom, Bugarskoj, Mađarskoj, kad država uzme da proda neko preduzeće ona prodaje sopstvenu imovinu, i niko od toga ne pravi pitanje. Kad ovde država uzme da proda neko preduzeće, onda zaposleni kažu: čekaj, to je naše. Društvenu svojinu nikad niko nije definisao i mi imamo probleme kakav je bio i ovaj sa “Knjaz-Milošem”. Ali ja bih vas uputio na Jugoremediju, jedno sjajno preduzeće, koje je izvanredno radilo, veliki izvoz imalo. Onda se napravila ta afera i oni sada više stoje nego što rade. I ti ne možeš lako da isteraš ljudima iz glave da je ta društvena svojina neka virtualna stvar, koja ne postoji u stvarnosti.

STOJAN
STAMENKOVIĆ

Svuda postoji taj fenomen ogromnih viškova radne snage. Ja ne znam da li se sećate, pre jedno dve godine u kopovima Kolubare je bio onaj štrajk. Ispostavilo se da tamo ima dva i po puta više zaposlenih nego što je potrebno za taj posao. Pri čemu su javna preduzeća kod nas formalno državna, ali u suštini svako pripada nekoj partiji, tako da na tu ugrejanu plotnu vi još dodajete; dođe nova stranka pa zaposli toliko i toliko svojih ljudi, da bi mogla da se osloni na njih. To se ne radi nigde, a tako je u NIS-u, tako je u EPS-u.

SVETLANA LUKIĆ:

Sa stanovišta nas građana, sve su to firme koje, kad štrajkuju, celu zemlju mogu da pomere iz ravnoteže.

STOJAN STAMENKOVIĆ:

Da, većina tih firmi je od životnog, suštinskog značaja za funkcionisanje zemlje uopšte. Vi napravite, ne daj bože, jedan štrajk u elektroprivredi, pogledajte ono što se priča o kosovskim selima, i imate sliku šta bi bilo ovde. JAT je napravio kaos sa ovim štrajkom. Oni imaju pravo na štrajk, ali postoje zakonski minimumi obavljanja tog rada. Sad su ga najavile stjuardese, pre toga su opet oni inženjeri štrajkovali i tako dalje. I šta će biti posledica? Znaate, ako sam ja putnik, ja ću da kažem - čekaj, bre, neću ja s tim budalama da letim kad ne znam da li će da se poleti, idem sa nekom ozbiljnom firmom. A JAT će mene moći da dobije kao putnika ako ponudi karte po upola manjim cenama nego ovi drugi, ali će onda raditi s gubitkom i onda će da postavi pitanje državi ko će da

mu pokrije taj gubitak. Uzgred, može da traži da se nekoj Lufthan-zi smanji broj letova, jer eto, bože moj, oni im odvlače putnike. Imam informacije da su ljudi iz nekih delegacija, koje treba da putuju za Crnu Goru, izričito zahtevali da putuju “Montenegro Airlinesom”. Kad to radite, vi na duže staze radite protiv sebe, tamo gde postoji konkurencija. Ali kod većine ovih konkurencija ne postoji, to su monopoli, znači i EPS je monopol i NIS je monopol.

Ja sam uporno pisao protiv ovog monopola Telekomu. Taj monopol jeste onim ugovorom sa Grcima i Italijanima ustanovljen do 2005. Baš me interesuje šta će sad, niko ništa ne govori. Sredinom 2005. on ističe. Monopol na te zemaljske telefonske kompanije u EU je zabranjen i ja sam predlagao da se mi prilagodimo i da se pozovemo na te evropske propise. Međutim, nisu hteli to da urade, svi misle da je bolje da drže stvari pod kontrolom, da imaju te svoje monopole.

Država drži skoro polovinu privrednih procesa kroz budžet. Kad vi uzmete te velike državne monopole, to se penje na nekih 70 posto. Znači, 70 posto privrednih tokova je u nekom centralnom planskom okviru, a videli smo da se centralno-planski sistem pokazao kao nedelotvoran i da se raspao u svetu.

SVETLANA LUKIĆ:

Da li je onda logično što malo-malo kad nekome nešto zafali, on dođe pred Vladu?

STOJAN STAMENKOVIĆ:

Pa, Vlada tu donosi na kraju neke odluke.

SVETLANA LUKIĆ:

Arbitrira. Evo sad će i “Zastava” da ide ispred Vlade.

STOJAN STAMENKOVIĆ:

To je jedina stvar koju možda zameram pokojnom premijeru Dinđiću. To je velika tragedija što je on ubijen, zato što je taj čovek imao viziju, za razliku od ovih koji nemaju viziju; ogromna je razlika. I on je bio čovek koji je bio u stanju da donosi odluke, uzmi-te samo isporuku Miloševića Hagu, ali i druge neke ključne odluke je on umeo da donese. Međutim, na samom početku svog mandata, valjda prva destinacija u privredi gde je on otišao, otišao je u Kragujevac, i onda im je tamo obećao da će država da im pomog-

ne da se oporave. To je trebalo u stečaj oterati odmah, istoga trenutka, mnogo manje problema bi imala i država i ti radnici koji su tamo. Met'li su taj "pežoov" motor u ovoga "juga", pa će da izvoze u Ameriku. I onda se ispostavilo da auto nije samo motor. U svetskim razmerama postoji jedan proces ukрупnjavanja tih automobilskih kompanija i vi ćete u nekoj perspektivi imati tri, četiri, pet tih mega-kompanija i "Zastavu" sa proizvodnjom od 100.000 automobila. To nema šanse.

STOJAN
STAMENKOVIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Oni traže pomoć iz budžeta da pokrenu proizvodnju, a onda traže pomoć iz budžeta da bi kreditirali kupovinu, je li tako?

STOJAN STAMENKOVIĆ:

Pa jeste, i onda treba pomoć iz budžeta verovatno i tim kupcima. Znae, taj problem obrtnih sredstava je kod nas prenaduvan zbog toga što smo mi decenijama imali jedan sistem u kome, kad se nakupe dugovi preduzeća, vlada sedne i donese odluku - to se zvalo konverzija kredita iz primarne emisije u trajna obrtna sredstva privrede. Evo, to je puno ime i prezime. Drugim rečima, otpišu se dugovi, kaže se to je nula, to je i tako njihovo. I onda, kada vi stvorite neke zalihe sa tim kreditima, sa tuđim parama, onda baš mnogo i ne brinete o njima, to je neka tuđa briga. Ja ću vas podsetiti: 93. godine, kad smo ušli u onu hiperinflaciju, tadašnja Savezna vlada je negde pred kraj avgusta donela odluku o zamrzavanju cena. Direktor Robnih kuća "Beograd" bio je jedan disciplinovan partijski čovek, koji je zamrzo te cene i rasprodao onu robu po tim zamrznutim cenama. Mislim, meni je to bilo jako lepo, uspeo sam da kupim jedne cipele za dve marke, ali Robne kuće se više nikad nisu oporavile od toga.

Ako mi ne uspostavimo ove investicije i taj stabilan rast, stežući istovremeno platno-bilansni deficit, onda zapadamo u novu krizu duga. Nova kriza duga onda znači celu tu priču o reprogramu, odlaganju, ovome, onome iz početka, a to znači - sve je za to vreme u zastoju, niko ne investira, čeka se da se vidi šta će biti i to je onda vrlo opasna situacija.

Nije moje da govorim o Haškom tribunalu, niti da ja sudim jesu li ti ljudi krivi ili nisu krivi, ali ako je njihov patriotizam toliko visok kao što se ističe, onda bi to bio čak jedan patriotski gest, ako već naš premijer ne može drukčije da ih isporuči tamo, da oni odu sa-

mi. To nam je sasvim jasno stavljeno do znanja da, ako ne bude te Studije o izvodljivosti, mi ostajemo slepo crevo u Evropi. A to što stalno premijer priča – mi smo bili u Evropi još ne znam otkad – hajde da mi pustimo malo te priče, pa da gledamo šta će biti sutra.

Jedan kolega iz Slovenije mi je, kad je počelo ono komešanje 90. godine rekao: Mi Slovenci smo u velikoj prednosti nad vama zato što nemamo istoriju. Na tome kod nas insistira i crkva i akademija nauka i neke političke partije, stalno je neko naše izvorište Dušanovo carstvo. Malo sam gledao te karte i frapantno je da to carstvo prostorno jeste bilo veće od Moskovske kneževine u to vreme, ali je Moskovsku kneževinu Ivan Grozni posle proširio i Rusija je postala i ostala velika zemlja sa velikim brojem ljudi, a Dušanovo carstvo ne znam je li preživelo pedeset godina, sve u svemu. To je za istoriju manje od trenutka i ne može da nam bude kriterijum procene šta smo mi bili u istoriji, koliko smo izuzetan narod.

Mi smo mali narod, imali smo dve decenije dezinvestiranja. Znači, vi ste propustili pet ili šest tehnoloških ciklusa i potreban je veliki napor, velika invencija i velike investicije da se iz toga izađe. Nije to samo pitanje dobre volje, da se pogledamo u ogledalo i kažemo – mi smo lepi, sad ćemo mi to da sredimo.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Stojan Stamenković, ekonomista, a sada novo ime u "Peščaniku", Milosav Marinović, dramaturg.

MILOSAV MARINOVIĆ:

U predaji generala Lazarevića postoji jedan kvalitativni skok, to sad više liči na "Grand paradu" nego što je bio slučaj u ranijim predajama. Ne znam ko ga nije primio ovih dana, on je čovek bio jako zauzet, od patrijarha pa preko raznih ministara, mislim da ga je i gradonačelnik Niša ugostio na, u njegovu čast, organizovanom koktelu. Pretpostavljam da negde postoji jedna lista ljudi i institucija, koje su bile spremne da prime generala Lazarevića, ali nisu stigli jer je ipak otišao možda malo prebrzo po njihovom sudu.

Mi nemamo tu potrebu, niti tu vrstu vaspitanja da se suočavamo sa greškama koje počinimo. Nama je uvek neko drugi kriv, setite se kako to kod kuće izgleda, pa tako je i napolju. Mi smo u našoj istoriji preskočili jedan važan period, a to je prosvetljeni apsolutizam. Nismo imali državnika u pravom smislu te reči, nemamo ga

ni danas i teško da to može biti Vojislav Koštunica, iako je njegov savetnik nedavno izjavio da, otprilike, predsednik njegove stranke nije čovek koji ume da se bavi svakodnevnim, malim stvarima, ali kad dođu na red velike, on će pokazati svoje prave kvalitete. Prevedeno na jezik politike, to znači da je on loš političar, ali je veliki državnik. To je kao da nam je rekao da on ne ume da razbije jaję, ali kada se bude prijavio za svetsku olimpijadu kulinarstva, on će tu za nas doneti zlatnu medalju. To vam je kao da je rekao – moj predsednik pada u nesvest kada vidi miša, ali u susretu sa lavom, rastrgnuće ga. Bojim se da se to neće dogoditi, i jedino čemu možemo da se nadamo jeste da se ta velika konferencija o kojoj oni maštaju ne dogodi za Koštuničinog vakta, jer smo onda sasvim izvesno nadrljali.

MILOSAV
MARINović

To što je patrijarh primio Lazarevića pokazuje da se tu radi o koaliciji, neki je zovu antihaška, nije bitno, ja mislim da je to jedna desničarska koalicija onih poligona koji su tradicionalno desničarski orijentisani: crkva, vojska i akademija. To su stubovi desničarstva u svakom društvu, pa i u našem. Mislim da to rade sinhronizovano, pomažući jedni drugima; država je u očajnom stanju, mislim na vladajuću koaliciju, i ona zove svoje političke partnere, tu je problem – ako je to crkva, a jeste. Oni zovu svoje političke partnere da im pomognu u jednom, po njihov opstanak na vlasti dramatičnom trenutku, a ne u dramatičnom trenutku za naše društvo. Otuda je i taj prijem jedna predstava za javnost s jedne, i s druge strane predstava za buduće pokajnike. To je poruka Pavkoviću i ostalima, evo i patrijarh će vas primiti ako se budete predali.

Čujemo izjave da je general Lazarević najčasniji čovek koji je među časnim ljudima od svih časnih na ovome svetu ikada ovom časnom zemljom koračao. Čast je svaka druga reč. Bojim se da je pitanje optužbi za ratne zločine, pa i po komandnoj odgovornosti, daleko od časti, u bilo kakvom kontekstu da je uzmemo. A ako komandna odgovornost ne postoji, onda mi se čini da ni Hitler ne bi bio ni za šta odgovoran. Tako da ta priča da je čovek samo radio svoj posao zaista ne stoji, jer ako taj posao izlazi iz kodeksa časti, da se na to vratimo, onda se taj posao ne radi. To je i bio problem te vojske, potraga za onim ko je njihov vrhovni komandant. Njihov vrhovni komandant smo mi, oni su naš servis, oni žive od našeg novca, mislim na građane, i mi smo njihov vrhovni komandant. Prema tome, sve što nije u našem interesu, ne smeju da rade i ako im je rekao Slobodan Milošević.

I srpske žrtve u onome što se dešavalo žrtve su istih dželata, da li me razumete, oni su žrtve naše politike i, po mome sudu, to je razlog što i danas ne govorimo o našim žrtvama, to jest ne odnosimo se prema njima na pravi način, sa pijetetom. One služe uglavnom u demagoške svrhe, ne bi li se nekakav reciprocitet uspostavio. Znaite šta, ako je neko kriminalac i ako je ubio nekog, a sad i njemu neko nekog ubije, to uopšte ne znači da on više nije kriminalac i da nije ubica. To samo znači da su se dogodila dva ubistva i da sad imamo dvojicu ubica. Ako sam član porodice tog jednog ubice, ja ne mogu reći da moj rođak više nije ubica zato što je i njemu neko nekoga ubio, već samo mogu reći da je on ubica, ali dajte da vidimo ko je još ubica u celoj toj stvari. To isto važi i za Hag i za tu stalnu priču o tome koliko ima naših, koliko ima vaših. To što tamo nekoga ima ili ga nema uopšte ne znači da mi nismo nešto učinili.

Svojevremeno sam se, u želji da budem svuda gde se nešto dešava, učlanio u G17 plus. Želim da kažem da je za mene posebno razočaranje ponašanje tih ljudi. Već tada kad sam se učlanjivao, razgovarao sam sa Peđom Markovićem i rekao mu - dobro, zašto se ne odvojite, pa osnujete lepo stranku da ne biste kompromitovali ovu ekspertsku ideju. On se zaklinjao da je to neviđena glupost, da oni nikad neće postati stranka i zašto bi oni bili stranka. Rekao sam mu da ja i ne mislim da oni treba da budu stranka, ali sve ide ka tome.

Ako se sećate, pre onih ključnih izbora, G17 je doneo jedan program koji je posle ta vlada sprovodila, i pola njih su, na ovaj ili onaj način bili u vezi sa G17, odnosno, sa tom idejom okupljanja oko potrebe da se ovo društvo prevede sa istoka na zapad, iz srednjega veka u moderno doba. Ta stranka je, na žalost zbog gole potrebe za vlašću, ničeg drugog, i to oličene u jednom čoveku, mislim da to nisu dvojica nego je jedan čovek i svi znamo ko je taj beskrupulozno ambiciozan i sa relativno najmanjim ekspertskim sposobnostima. On je čitavu tu stvar zakomplikovao, srušili su onu prethodnu vladu da bi onda... sećate se da je jedna od prvih tačaka dnevnog reda bila smena guvernera Narodne banke. To je urađeno po nekim neverovatno hitnim postupcima uz verovatno obilno kršenje Poslovnika i svega što uz to ide. Mislim da je u Narodnoj banci postojalo nekih sedam brava, od kojih je Kori uspela da otvori pet i Mlađi se neverovatno žurilo da mu ona ne otvori one dve brave, jer ko zna šta bi se iza njih pojavilo.

Ispostavilo se da tu stranku interesuje isključivo i jedino novac, da nemaju ideologiju iza koje bi mogao da stane neki određeni broj birača, jer ako je njihova ideologija neoliberalizam, moderno društvo, Evropa, vi ne možete tu ideologiju sprovoditi sa SPS-om, SRS-om, Veljom Ilićem i SPO-om, pa ni sa DSS-om, ili možda možete sa DSS-om, ali uz ozbiljna i jaka uvažavanja. I kad smo kod toga, sećate se onoga što smo govorili o Lazareviću, mislim da bi prvi i najvažniji prijem za Lazarevića morao da bude u G17, jer im je još jednom skinuo kamen s vrata pošto su obećavali po ko zna koji put da će izaći iz Vlade ako ne bude ovo ili ono. Mislim da bi morali da mu kupe barem jednu veliku čokoladu da je ima u Hagu, jer eto, održali su reč zahvaljujući njemu.

MILOSAV
MARINOVIĆ

Đinđić je naravno bio čovek koji je obeležio i naše društvo i epohu. On je, naravno, prerastao u simbol nečega čega smo se tako olako odrekli, što smo ubili - nema tu druge i blaže reči. On jeste bio reformator, čovek specifičnih sposobnosti, izuzetnih kvaliteta i stanovitih mana. I ja bih rekao da su ga upravo te mane i gurnule tu gde jesu i hvala im. Omogućile su nam da imamo čoveka takvih kvaliteta u politici u koju se ljudi sa takvom svešću i samosvešću, znači filozofi, vrlo retko upuštaju. Njega su u politiku, rekao bih, gurnule neke mane i zaista, ponavljam, hvala im zbog toga, jer smo imali barem priliku da nekoliko godina živimo jednim ubrzanim tempom, da živimo u nadi da je nešto moguće i, ako ništa drugo, ostalo nam je saznanje da su neke stvari moguće čak i u Srbiji, pa ćemo, nadam se, mnogo lakše prepoznati novog Đinđića. Ne novu ličnost, nego ćemo lakše prepoznati i prihvatiti politiku koja opet bude stala, u pravom smislu reči, na taj trag.

Što se tiče DS-a, on se po mom sudu vratio korak unazad. Oni su naravno zadržali tu dobru infrastrukturu koju je Đinđić stvorio, i u organizacionom smislu to je ozbiljna politička stranka. Oni još uvek baštine parčiće ideja zahvaljujući kojima oni jesu neka vrsta jedinog utočišta, ali bojim se da će i ti mali špajzi, u kojima se još može skupiti nas par istomišljenika, biti zatvoreni. Jednostavno, više ne prepoznajem šta je ideologija te stranke, šta su njene pozicije, kako ona gleda na ključna pitanja našega društva. Mislim da je Tadić izgubio jednu zaista sjajnu priliku da bude državnik. Više nije ni predsednik stranke, a nije postao ni predsednik države. Mislim da bi bilo mnogo bolje i za njega, a pogotovo bi bilo bolje za naše društvo da smo dobili predsednika, koji bi sa podjednako pažnjom i kritičnošću gledao i svoju stranku, parlament,

sudstvo, vladu, nego da se samo ušemi u tu jednu interstranačku igru, i da samo odatle neke stvari kaže.

Pri tom Vlada nema nikakvu strategiju u vezi sa bilo kojim od pojedinačnih problema, jer ona i ne deluje kao neko ko donosi ikakvu strategiju, to je skup interesnih grupa. Oni su se podelili - meni ovo, tebi ono, unutar toga seci, brate, šumu kako ti hoćeš, nosi, samo nemoj da te uhvate. I nemoj u moju šumu, nemoj da zalaziš u moj zabran. Ti tamo radi baš šta god hoćeš, a da li postupci jednog ministarstva dovode u pitanje postupke nekog drugog ministarstva, to ih baš briga. To samo dokazuje da nekog ideološkog jedinstva nema, da niti znaju šta hoće i kud srljaju, odnosno kuda nas vode, niti hoće da se time bave, jer to bi ih dovelo pred ogledalo i onda bi vrlo brzo morali sebi da priznaju da tamo gde deklarativno hoće ne mogu u ovom sastavu, pogotovo ne uz podršku koju imaju.

Ono što je toj vladi važno to je da budu vlada, da budu na nekim mestima, a da im u tom smislu i crni đavo može biti saveznik, i da se poklonu ne gleda u zube. Prema tome, ako će me SPS podržavati na vlasti, bože moj, ja ću bez problema i bez griže savesti reći kako je to neki transformisani SPS, mada svi vrlo dobro znamo da se ta transformacija nije dogodila. Prvo Vučelić mora da izađe i da kaže - jeste, ja sam to i to radio, kajem se zbog toga, neću više i nemojte me više zvati u politiku, jer ja tu stvar doživljavam kao priliku za lično bogaćenje i ja nisam dostojan takve funkcije. Znači, to on treba da kaže, a takav nam je i Dačić, tamo ih imamo koliko god hoćemo - a možda jednoga dana, kao što su negde komunisti imali priliku - da se reformišu i da opet budu u mnogim vlastima. Ali su svi sem naših rekli - da, komunizam je bio jedna diktatura koja je masovno kršila ljudska prava i mi se zbog toga kajemo.

Onog časa kad je ubijen premijer, tad po mom sudu pravi političari i državnici staju samo na jednu moguću stranu, teraju tu stvar na čistac na svaki način, a posle, kad iskoristimo tu sjajnu priliku da društvo za mnogo manji broj dana, meseci ili godina očistimo od nekih stvari brže nego što smo se nadali, onda možemo da razgovaramo o tome da li je ipak neko bio u vezi sa ovim ili onim, da li je neko nešto ukrao ili nije ukrao, jer bilo je potrebe da se o tome govori. Ne kažem da nije bilo zloupotreba u prethodnoj vlasti, to je nešto što nam je imanentno, to da shvatamo politiku kao priliku da se nešto ćapi. Tako da je to još jedan dokaz da imamo po-

sla sa niskoprofilisanim političarima jasnih dimenzija, bez svesti i bez saznanja i bez vizije, što ih užasno udaljava od pozicije državnika, a to bi jako hteli. Evo i Tome, dobio je unuča i sad on brine o tim opštim ljudskim, toplim i nežnim osećanjima. Možda je vreme da Grobar sahrani ono što je Egzekutor izvršio u prethodnom periodu, a da mi od danas pa zauvek garantujemo da ga niko nikad ni za šta neće pitati, ni njega ni Familijicu.

MILOSAV
MARINOVIĆ

Inače, mesecima čekam da me neko pozove i da me pita šta ja mislim o Đinđiću i Koštunici, jer sam imao sjajnu metaforu. I onda mi je u jednoj od vaših emisija Mrđan Bajić ukrao. Rekao je da je to za njega kao Mocart i Salijeri. Znači, imali ste jednog brzog, duhovitog, talentovanog i kreativnog čoveka. Kreativnost je dar koji ne pripada samo umetnicima. Vi možete da budete kreativni u svakodnevnom životu, u poslu kojim se bavite, to je redak dar. I toga je Đinđić imao, za razliku od Salijerija koji toga nije imao, ali je imao jednu veliku mržnju u toj svojoj ledenosti, sterilnosti. Osećao je veliku mržnju prema svemu što je predstavljao taj Mocart, koji im se naravno podsmevao, koji ga je, kao i Mocart Salijerija, par puta prošetao po patosu na ovaj ili onaj način. Jeste ga, kao u ogledalu, izvrgavao ruglu. Znači, kad stanete kraj jedne tako raskošne slike jednog briljantnog talenta, vi ne izgledate bog zna kako. Pogotovo ako ste takvi kakvi jeste, smušeni, slavski političar.

Čak i mit o tome kako je nastao *Rekvijem*, ako znate iz Formanovog filma, kako je jedan nepoznati naručilac, pretpostavlja se baš Salijeri naručio to delo ne bi li otkupio jedno genijalno delo i uzeo ga za sebe, a da je to de fakto odvelo Mocarta u smrt, ja i tu vidim neku vezu. U tome što se Mocartu žurilo, jer je živio brzo, jer ga je na žurbu gonio talenat, a nekrofiličari su pokušavali da iz svega toga izvuku samo slavu koju smrt donosi. Ne bih hteo da spekuliram, naravno, ali negde je tom Salijerijevom politikom smrt Đinđićeva bila naručena.

SVETLANA LUKIĆ:

Kako vama izgleda ovo što je Vladimir Popović govorio?

MILOSAV MARINOVIĆ:

Beba? To sam gledao. Kad dobro sve to saberete i analizirate vidite da tu zapravo mnogo toga novog nema. Za mene nije nikakva

novost da je, ne znam, Rade Bulatović, odneo nešto tamo negde. Da li je istina ili nije, ne znam, ali ja to verujem. To je ono što je meni najznačajnije u vezi sa tom ispovešću Bebinom, da je on u suštini optužio Crkvu, Vojsku, Akademiju i Koštunicu za pogibiju Zorana Đinđića. Mislim, ako smem tako da kažem, možda je to malo suviše svedeno, ali na to se svodi. Da li su oni zaista u tome učestvovali, kojim redom, da li su bili povezani, organizovani, ili je to više posledica nekih grupica koje su se unutar tih struktura otrgle kontroli pa same nešto radile; da, i mafija je tu umešana kao neko ko tradicionalno parazitira na ovim stubovima društva. Da li su oni u tome učestvovali na način kako pomalo Beba insinuirira, ja to ne znam, ali je sasvim izvesno da nam svojim delovanjem u poslednjih petnaestak godina, znači Crkva, Vojska, Koštunica i Akademija, svojim delovanjem kažu - to je lako moguće.

To svedoči o takvoj truleži u ovom društvu da bi javnost morala da se veoma ozbiljno, ne samo zapita, već da nešto i učini. Plašim se da smo tu jako nisko pali, mnogo toga nam se dešava što nas uverava da je, ne kucnuo poslednji čas, nego otkucalo sve što ima da otkuca, a mi živimo u nekoj čudnoj letargiji, opijeni sami sobom, ošamućeni u stvari sopstvenim zadahom. Znae, kad se ne kupate jako dugo, a živite u maloj prostoriji i vi više i ne znate kako smrdite, sve dok vam ne dođe neko sa strane i onako se malo čudno ponaša, a vi onda kažete, ma pusti ga. E to je.

PEŠČANIK^{FM}, 11. 02. 2005.

STOTI MAJMJUN

Malo mi je neprijatno da kažem, ali ja sam u principu veliki pesimista...

Nagradno pitanje o neizbornoj parlamentarizaciji...

Poučna priča o Baji Pašiću...

Predlog za bilbord: A ako vam je dobro, onda ništa...

MILOŠ MARKOVIĆ, *kolumnista* Ekonomista

VLADIMIR GOATI *iz Transparentnosti Srbije*

LATINKA PEROVIĆ, *istoričarka*

DUBRAVKA STOJANOVIĆ, *istoričarka*

NADEŽDA MILENKOVIĆ, *kolumnistkinja* Vremena i
autorka knjige Kako da najlakše upropastite rođeno dete

SVETLANA LUKIĆ:

Napolju je i dalje odvratno, kao da ćemo večno biti okovani ovom smrznutom prljavštinom. Utoliko mi više idu na živce novogodišnji ukrasi po gradu, koje ne skidaju već mesecima. Ne znam šta gradska vlast više kog đavola slavi: Sretenje, Vavedenje, Uspenje, krštenje. Pa prošla je i kineska nova godina. Dobro, dočekali smo sa prijateljskim, ali dalekim narodom Kine 4072. godinu, godinu Petla, i sad nek maknu ove lampice.

Juče je rumunska vlada prihvatila tekst Ugovora o pridruživanju EU i za dve godine Rumuni će ući u Evropu. Ako mi nastavimo da se približavamo Briselu ovim tempom, bolje da odustanemo, da se više ne mrčvarimo, jer će za petnaestak godina i onako svi pismeni građani ove zemlje biti emigranti na Zapadu. Oni koji ostanu, živeće pod nekom vrstom protektorata, tako da će zaslugom najvećih Srba i patriota, ova zemlja postati kolonija.

Problem je u tome što su srpski zahtevi u pogledu slobode oduvek bili nemaštoviti i skromni. Većini nas je dovoljno da živi u Srbiji kojom bilo kako vladaju Srbi. Ta većinska Srbija u poslednjih dvadeset godina pregazila nas je više puta. Ona nema primedbe na ljude koji trenutno kontrolišu ministarstva sile.

Sezona lova na Čedomira Jovanovića je i zvanično otvorena. Oko nje ga je brisan prostor, svi su ga se odrekli, postao je idealan, lak plen. Fatva je izrečena, a egzekutori mogu da biraju: da li žele da ga ubiju da ne bi bio svedok na suđenju, zato što je bio vođa studentskog protesta, zato što je vlasnik problematičnih konja i džipova, zato što je izveo Miloševića iz tvrđave na Dedinju ili zato što je Đinđićev politički sin, pa bi ubiti njega bilo ritualno ponavljanje ubistva Zorana Đinđića. Što se mene tiče, Čedomir Jovanović je od juče oslobođen svih svojih uloga, osim one progonjenog čoveka.

I tu stižemo do kletve Bertolda Brehta: sinoć su odveli jednog, a mi smo ćutali, pa su odveli drugog i trećeg; na kraju neće biti nikog da pita kada budu odvodili nas.

Ovo će biti "Peščanik", a vi na početku emisije slušate kolumnistu magazina Ekonomist Miloša Markovića.

MILOŠ MARKOVIĆ:

Ta primedba da G17 plus zaista vodi ovdašnju ekonomsku politiku, ona je tačna, ali da je G17 plus u tome potpuno samostalan, možda bi čak bilo i bolje. U ovom slučaju on je vrlo vezan za samu vladu i

samim tim i za sve ambicije te vlade. E, sad je to veliki posao zado-
voljiti sve te ambicije. Na primer, SPO je kao što znamo preuzeo
JAT i oni se sada bave vazduhoplovima. Dobro, u redu je, postali su
avijatičari. Železnica je, opet, u resoru neke druge stranke, tako da
je to jedna dnevna igra koja se vodi od danas do sutra.

SVETLANA LUKIĆ:

*Bilo je zanimljivo juče, prekjuče, kad je bila najavljena ona blokada
puteva na Kosovu i onda dođu kod Koštunice...*

MILOŠ MARKOVIĆ:

I nema, gotovo je, više nema Uredbe, Vlade, nema ničega, kao da
tu istu Uredbu nije donela ta ista vlada kojoj je on premijer. To je
krajnje neozbiljno, što naravno nije Koštuničin prvi neozbiljan
potez. Mislim da on do sada praktično još nije povukao nijedan je-
dini ozbiljan potez. To je prava slika i prilika toga o čemu sam go-
vorio, kako se vodi dnevna politika. Naravno, Koštunica nije
nimalo naivan čovek, kako možda izgleda po svom licu i po svojim
nastupima. Ne bi se oni slučajno uhvatili baš tajnih službi i službi
bezbednosti da su naivni. On je daleko opasniji igrač nego što mi
uopšte možemo da zamislimo i ljudi oko njega su daleko opasniji
nego što mi možemo da zamislimo.

G17 plus bi možda imao potencijala kad bi bio potpuno samosta-
lan, kada bi zanemario sopstvene finansijske, materijalne intere-
se, za koje opet ne treba biti naivan s naše strane, pa misliti da ih
i oni nemaju. Naravno da ih imaju, ali bi to onda bilo sličnije onoj
Đinđićevoj opciji, koja je govorila - ako treba progutati žabu, pro-
gutaj je odmah, nemoj odlagati. To je bio čovek koji je bio spreman
da izađe pred javnost sa nepopularnim merama za koje zna da mu
skidaju politički rejting.

Recimo, ta granica sa Kosovom, to je stvar koja bi trebalo svakom
da bude jasna, koja ne bi trebalo da se politizuje ni na koji način,
jer mi zaista imamo dve potpuno odvojene teritorije, koje nikakve
veze nemaju. Ta granica postoji jednako kao što postoji granica
prema Bugarskoj ili Rumuniji, čak je možda i stroža, a preko te
granice zaista prelazi nešto što se zove šverc. Politizovati, praviti
demagošku priču o tome kako nas opet neko deli, kako mi mora-
mo da osećamo zajedništvo, ta priča se jednostavno lomi na eko-
nomske priče o granici koja je švercerska granica, na kojoj drža-
va Srbija gubi, na kojoj je ona na šteti.

I ta isključenja struje, ljudi, ne plaćate struju i ne može neko da vam je još popravlja kada se pojavi kvar. Nije to ono što Čović kaže - neko neće da pritisne dugme. Pa neće da pritisne ni u Beogradu ukoliko neko nije platio struju. E, sad priča o tome da i Albanci ne plaćaju. To je ona haška priča u suštini, hajde, kad ste nam već odveli naša dva generala, zašto ne nađete i dva hrvatska generala. Čekaj, čoveče, jesu li oni krivi ili nisu? Dakle, stvari koje su ekonomija moraju biti na ovaj način precizno rečene - ko ne plaća struju, nema struju, ko švercuje preko neke granice, naravno da će se naći mere koje će to preduhitriti.

MILOŠ
MARKOVIĆ

To neka Crkva priča, ovde smo potrošači, korisnici i poverioci, dužnici. Dok god razmišljamo u tim kategorijama da smo pre svega ljudi, što bi rekao pesnik - kada smo Srbi, tada smo ljudi, eto, to je to. Dok god razmišljamo u tim kategorijama, nema tu pomaka u ekonomiji.

Sasvim je moguće da postoje javna preduzeća u kojima je u uoči najavljenog restrukturisanja povećan broj zaposlenih. U ovom trenutku taj JAT ima, koliko sam ja čuo, oko 300 pilota. Mislim da je to g. Dinkić ispričao, prošle godine je na hemijsko čišćenje njihovih uniformi potrošeno dvadeset miliona dinara. To je potpuno nepojmljivo i sigurno je i nešto drugo tu prošlo, na primer neki regres. Pojavljuje se informacija, hajde kad smo već kod avijacije, da ne znam ni ja od kad nije uzleteo nijedan jedini vojni avion. Koliko mi sad imamo recimo vojnih pilota? I šta sad ti ljudi rade? Ja znam da je to surovo sad nekome reći, ali je očigledno da je naša avijacija propala, a i da nije propala, ničemu ona ne služi, kao odvraća neprijatelja kao što ga je odvrtila 99. I sad njemu reći - čoveče, ti si zaista visokoškoloivan čovek, ali nama vojni piloti, na primer, više nisu potrebni, to je teško reći, ali to je neizbežno.

Jutros gledam neku emisiju, ne znam više na kom jutarnjem programu, i sad, postoje besplatne markice za ljude preko sedamdeset godina. Javlja se gospođa koja je ušla u šezdeset devetu godinu, pa pita direktora GSB-a da li bi mogla i ona, pošto je tu blizu. E, to je ta naša vrsta socijalne politike, nemoj mene da diraš, hajde to ćemo nekako. Na kraju se ispostavi da jedan zaposleni čovek izdržava tri čoveka koji su ili nezaposleni ili su besposleni, u smislu da nikakve kvalifikacije nemaju ili su u međuvremenu postali neka vrsta kvalifikacije koja nije potrebna. Šta sad

taj jedan čovek da radi? Ne može da nosi na svojoj grbači i svoju porodicu i još tri čoveka u ovoj državi.

Sve se to vrtelo tako zato što je ovom narodu ipak usađena svest da postoji država koja mora da brine o njemu. Ne država koja mora da omogućiti da sami brinu o sebi, nego koja mora da brine o njima. Tako da u ovoj zemlji postoji bar jedno 75 posto ljudi koji su mentalni socijalni slučajevi, bukvalno tako. Oni se rode, završe osnovnu školu, ko hoće završi i srednju, ko hoće završi još i fakultet i misli da tog trenutka država mora da preuzme brigu o njemu, jer je on svoje obaveze ispunio. Još ako je otišao i u vojsku, znači još godinu dana je branio i otadžbinu, onda tek misli da je sve zaslužio u ovoj zemlji i da mu pripada stan, plata, penzija.

Imate jedinstven slučaj sa tom vojskom, koja jeste u jako bednom stanju, to je jasno, i tužno je videti oficire koji žive po onim kasarnama, ali treba shvatiti da je svakome od njih godinama taj stan ostajao u vlasništvu, što ne postoji u svetu. Tamo imate vrlo jasan sistem, završili ste vojnu akademiju, oficir ste, gde god odete čeka vas stan i taj stan može jedino da nasledi vaša supruga, deca ne mogu da naslede taj stan. Zašto bi moja i vaša deca morala da uzimaju kredite da se stambeno obezbede, a ovo će, kao da je kraljevska loza, većito vući tu stambenu privilegiju. I naravno, sve ih je više i više u Beogradu i po tim većim gradovima, umnožava se taj broj, to apsolutno niko ne može da plati. Ne može da plati mnogo bogatija država od ove, pa je onda vrlo dobro biti na vlasti, pa biti demagog, pa onda za sebe kupiti jedan sloj ljudi time što ćete reći - eto, onaj tamo priča kako vojsku treba ukinuti, a vidite kako vojska bedno živi. Odlično, Pedro visi i sve je u redu, a ja sam i dalje na vlasti, vojska me obožava ili me obožavaju metalci, ali od toga nema koristi za državu, ni za te ljude ni za njihovu decu. Jednog dana će se to svima obiti o glavu.

Tih osamdeset osam zakona koje oni stalno pominju, to mi budi uspomene na druga Tita, kad se sadilo osamdeset osam stabala, tako su oni osamdeset osam zakona već napravili. Prvo, ako je išta među tih osamdeset osam zakona vredelo, to su zakoni koje je pripremila prethodna vlada i koji su samo ostali za usvajanje. Sve što je ova vlada uradila obesmišljeno je amandmanima, bez pravih posledica, bez čvrstih sankcija, bez nosioca koji bi to trebalo da sprovede. Sem, hajde da kažemo, ovog zakona o PDV-u. Ma da je i to stravično kilavo, evo danas je izašao podatak da je od

16.000 obveznika samo njih 500 podnelo prijave za januar mesec, dakle i to se ne sprovodi.

S druge strane imate kontra priču, da veći broj kulturnih ustanova i tako dalje nisu obveznici. Neki birokrata je tamo za svaki slučaj podneo te prijave, ali su zakasnili sve razmišljajući jesu li oni obavezni. Znači, nije ni ministarstvo dalo svoje tumačenje, oni nisu znali da li su obveznici, pa su ipak radi reda podneli. Svi su oni sada na sudu i svi će oni platiti kaznu od sto hiljada do milion dinara za firmu, iako nisu obveznici, ali zakasnili su sa podnošenjem prijave. Da je nisu podneli niko ne bi ni primetio, jer nisu obveznici.

MILOŠ
MARKOVIĆ

Sprovođenje zakona kod nas je zaista katastrofa. I dan-danas kad neko kaže Slobin zakon ili zakon iz Titovog vremena, odmah svi misle da tamo piše da ljude treba streljati. Ne piše, piše nešto što možda ni ovi neće da naprave bolje, zakrčen je mehanizam sprovođenja zakona, to je okoštalo i živi u nekom drugom vremenu. U krajnjoj liniji, među tih 250 poslanika, kada dođu takvi neki zakoni na dnevni red, možda ni 10 posto njih ne razume tačno o čemu se radi.

Propadanje traje strašno dugo, tu se uvek setim Zenonove aporije i kako Ahil juri kornjaču, pa ne može nikad da je stigne; on pređe devet desetina puta, ona pređe još desetinu pa mu opet beži, to je to. Tako da propadanje zaista može da traje. Pa niko nije mogao da poveruje posle 89, onih godina Ante Markovića, da mi možemo da dođemo u situaciju da plate budu pet maraka, kada su onda bile hiljadu? Pa se ispostavilo da mogu. Naravno, kad se takve stvari dešavaju kaos je potpun, dolazi do anarhije u kojoj se red zavodi na bilo kakav način. Tada se zavodio što su nas sve okrenuli jedne prema drugima i što smo ratovali. Neko će sada možda naći neki drugi način da nas zabavi.

Petog oktobra ništa nije promenjeno u glavama ljudi, promenjene su samo vođe ovog naroda, koje su promenile metode sa praktično istim ciljem računajući na istu ciljnu grupu i na istu svest ljudi. Milošević nije ispunio te ciljeve, pa će sad neko da proba da ih ispuni, ali malo finije, malo civilizovanije. Ljudi, prvo treba da promenimo ciljeve, a ne da promenimo one koji nas vode.

Bojim se da bi se opet okupilo, možda ne dva miliona, možda bi ih bilo milion i po na nekom Gazimestanu. Koliko njih je stvarno

shvatio šta se ovde desilo, koliko od njih shvata šta tek može da se desi. Koliko njih se tek sad zaista opustilo, jer i ove nove vode nas ubeđuju kako se takve stvari više ne mogu ponoviti. Kad ih pitate šta se ne može ponoviti, pa kaže, ne može se ponoviti bombardovanje. E pa hvala ti stvarno, ako je to jedino što se ne može ponoviti. Šta je sa svim ostalim stvarima? Znači, sve se drugo može ponoviti. I pet maraka plate se može ponoviti, i sankcije se mogu ponoviti, i šverc, i benzin na ulicama, i prazne radnje. Znači, sve drugo se može ponoviti, samo, hvala bogu, sirene možemo da isključimo. Ako je to napredak za ovih pet godina, onda baš nismo mnogo uradili.

Što bismo mi menjali DSS, ako nam ne odgovara odrekavimo ga se. Što je on sad toliko važan, pa da moramo da ga popravljamo? Kao i DS, koji nije mogao više da istrpi da bude trn u oku i da tera svoje reforme, pa ćemo sad da ga malo okitimo kao božićnu jelku i da ga promenimo: DS-u treba malo pragmatičniji pristup, malo više brige o ekonomiji, a DSS-u treba malo tiših reči, uljudnijeg ponašanja, i tako. Haj'te ljudi, ako te stranke ne valjaju, a recimo da ne valjaju, hajde ljudi da pravimo druge stranke. Šta uopšte znači - nekoga izbacite iz DS-a, a on je toliko zalegao za tu stranku i toliko mu je pri srcu, da svoju jasnu političku poziciju neće da iskaže kroz neku drugu stranku. Zašto?

Moja opcija u svakom slučaju nije da je DSS toliko važna stranka da bi se moralo voditi računa o njoj, čuvati je kao malo vode na dlanu i bojati se da li će eventualno njeni birači, tih 10-11 posto da pređu kod radikala. Pa neka pređu, to znači da je to njihova opcija. Ali sa tim ljudima reforme nema i od tih ljudi sreće nema. Volio sam što je DS uzeo mnogo više glasova nego pre, ali apsolutno ne volim kad znam kome ih je uzeo. To nisu ljudi, opet kažem, za koje verujem da mogu da urade nešto sa tim reformama. Može da izgleda malo ekstremistički to što pričam, hajde da imamo tvrdoreformsko jezgro, međutim to jeste tako. Ako toga nema, stvari se rasplinu i idu svojim tokom. Sad počinjemo da glasamo kao da smo Amerikanci, pa glasamo za onog ko nam se više sviđa, ko lepše izgleda i tako dalje. Pa ne možemo mi sebi da dozvolimo taj luksuz.

Ljudi mnogo očekuju od toga što će nas neko prisiliti, jer ne shvataju šta to znači. Naravno, oni će nas uvesti u EU po svaku cenu, bilo koje godine, to nije bitno, uvešće nas. Ali to nijednog trenut-

ka ne podrazumeva bolji život, to samo podrazumeva poštovanje svih standarda i mir u kući, koji moramo da obezbedimo po svaku cenu. To je jedino što EU, svet, Ameriku interesuje. Ako ste, na primer, taksi služba, taksista će dobiti dozvolu, moraće da ima nova kola, moraće da bude obrijan, neće moći da vozi leti u šortsu i tako dalje. I ako ne bude vozio neće zaraditi ni dinara, a moraće da plati onaj paušalni porez. I to je sve što interesuje gradsku vlast što se tiče taksista. E na taj način EU i Ameriku interesujemo mi, privešće nas k redu i disciplini, reći nam šta sve moramo da ispunimo, a šta ćemo mi unutar svoje zemlje da radimo i da li ćemo svi da prebiramo po kontejnerima, to njih ne zanima.

MILOŠ
MARKOVIĆ

A ljudi misle, čak i oni koji su reformski opredeljeni – sva sreća što svet brine o nama. U suštini, to je opet stara priča, više nema nikog da ovde brine o nama i sad smo našli svet da kao on brine o nama i kad-tad će nas privesti sebi, pa ćemo i mi lepo da živimo. Ne, mi ćemo samo morati da poštujemo sve svetske standarde i ništa drugo. S jedne strane, to je dobro, jer ti standardi su neke norme koje ipak nešto znače, ali naši životi će zbog toga biti uredniji, a ne bolji, ne bogatiji, ne moraju da budu, mogu da budu i siromašniji.

Taj sindrom postoji i u drugim zemljama koje su sad ili kandidati ili su ušle u EU. Mi ćemo i dalje da prčkamo onako kako smo prčkali, neko će da nam šalje u koverti ili na račun pare i onda ćemo mi da živimo, ne baš tako kako žive ove najrazvijenije zemlje, ali neki minimum standarda se mora zadovoljiti. I sad, na ovdašnji mentalitet, dodatna crta da, ako to ne bude tako, onda ćemo mi njima da napravimo problem, jer smo mi majstori da im napravimo problem, pa će onda da gledaju šta će s nama. Onda ćemo da zaratimo sa ovima ili sa onima, pa će opet da bude nemir na Balkanu, ako ne plate. Pa nek oni gledaju šta će s nama, ili će da nas plate ili ćemo da se tučemo. Tako sad postupamo i ovde, neko mora da brine o nama, jer ćemo inače da štrajkujemo, nećemo da radimo uopšte, odnećemo sve mašine kući, odnećemo ogradu od fabrike kući, jer smo ljuti. A kad vidimo da ovde više nema ko da brine, da je zemlja jedna i bedna, ta EU koja ima pare će da brine o nama, inače ćemo mi opet puške u ruke, pa u šumu.

Malo mi je neprijatno da kažem, ali ja sam u principu veliki pesimista. Gledam u nebo i čekam da nešto padne s neba, bez obzira što sam ekonomista i čovek koji bi trebalo da iz nedelje u nedelju

analizira takve stvari. A za viziju možemo da se obratimo bogu, ne znam ni ja kome.

SVETLANA LUKIĆ:

Šta ti misliš da je onda rešenje? Da radimo pristojno svoj posao.

MILOŠ MARKOVIĆ:

Nemam nikakvu predstavu o tome, posmatram stvari sa jednim krajnjim odmakom u odnosu na sve, običem kafanu, vidim šta se dešava, uradim svoj posao za tu nedelju i ništa više od toga. Ja sam kao Skarlet O'Hara - misliću o tome sutra, sutra je novi dan, i tako. Nemam više volje, izrasteš u strašno velikog matorog cini-ka, drukčije ne mogu da se spasem od toga. Imao sam volje u doba Ante Markovića, nisam bio član stranke, ali tad su se radili neki poreski zakoni, baš je u *Ekonomskoj politici* jedna grupa nas radila, pa kao biće nešto. Posle je došlo ovo čudo, onda si gledao samo da preživiš to, pa si se onda obradovao kad si njega sklonio, pa te to držalo. Nisam se ja 5. oktobra više ničemu nadao, prosto iz inata, iz osvete sam se obradovao. Više nisam verovao, čak ni u one Đinđićeve priče da će se to kao pokrenuti. Kad još i njega ubije, posle toga sam stvarno... Kad to sve tako prođe, onda postaneš malo rezistentan na bilo šta.

SVETLANA LUKIĆ:

Mi smo kao oni u američkim filmovima B i C produkcije: uvek ima neki zatvorenik, koji stalno piše molbe za pomilovanje i stalno ga odbijaju. To slomi čoveka.

MILOŠ MARKOVIĆ:

Sad je skoro bio jedan film gde je tip posle dvadeset pet godina zatvora zbog nekog ubistva, mator već, odslužio i otišao. Posle dva dana se vraća potpuno zblanut svetom okolo i kaže: ja tamo ne znam šta ću, hajde primite me opet u zatvor. Bojim se da ćemo i mi takvi da postanemo, da jednog dana i ako se nešto desi, mi ćemo da kažemo - čekaj, ovo je neko čudo za nas, nismo mi više za to. Kaže se - pusti ti švercera, da ga staviš u firmu, da mu daš platu i da radi, ne вреди, on nije navikao na to, on je navikao da se juri sa carinom, to je ono što on zna da radi. Tako i ovo što me pitaš, ja znam da pišem, to je jedino što znam i dobro dok hoće neko da me plaća za to. I oni koji te plaćaju i oni imaju ambicije, hoće da žive još 30-40 godina i hoće da imaju pare. Ja niti hoću da živim

30-40 godina, niti hoću da imam pare, prema tome, tu sam, da
prostiš, nezajebiv.

To ti je kao ona čuvena priča iz Bosne kad je bio rat: ide baba sredinom puta i neka vojska, bilo koja joj više - baba, skloni se sa sred puta, ovi bombarduju, gađaju. A ona kaže - pa šta. Pa ubiće te, baba. Uuu, kaže ona, i tu će da me zajebu. Ti brini o tvom životu, tebi je stalo, hoćeš ovo, hoćeš ono, baba neće ništa, samo hoće da ide sredinom puta i to je to.

VLADIMIR
GOATI

SVETLANA LUKIĆ:

Nacionalna avio-kompanija je ovih dana paradigma Srbije: sindikati ucenjuju Vladu, ministar Velja im preti stečajem, direktor JAT-a Milutinović javno izgovara kretensku političku formulu na kojoj je Vlada sazdana: mene može da smeni samo moj partijski šef, a ne nadležni ministar. Avio-mehaničari prete da će rastaviti avione na šrafčiće ako im zahtevi ne budu ispunjeni, a usred svega toga predsednik Vlade nam demonstrira da ga ništa osim Kosova i DB-a ne zanima.

Organizacija Transparentnost Srbije je ove nedelje zatražila od nadležnih institucija da ispituju indicije da je početkom 90-ih godina SPS kupio nekoliko poslanika SRS-a u momentu kada je postojala opasnost da SPS u parlamentu izgubi većinu. Ovih dana predstavnici skoro svih parlamentarnih stranaka uveravaju javnost da niko od njihovih poslanika neće preći u poslanički klub PSS-a, čije formiranje je nedavno najavio Bogoljub Karić. Da vas podsetim, prošle nedelje je Karić potpisao i koalicioni sporazum na lokalnom nivou sa gradonačelnicima i predsednicima desnaest opština, koji su na lokalnim izborima pobedili kao kandidati grupe građana. Reč je, između ostalog, i o opštinama Smederevo, Negotin, Ivanjica, Vladičin Han i tako dalje. Prva asocijacija na Bogoljuba Karića jeste da on izvadi buđelar i pita pošto košta jedan poslanik ili predsednik opštine. Predsednik Transparentnosti Srbije, gospodin Vladimir Goati smatra da to baš i nije tako jednostavno.

VLADIMIR GOATI:

Upravo sam danas jednog diplomatu iz Italije podsetio da je u Italiji od 1996-1999. sto parlamentaraca promenilo partijski dres, a da su neki od tih političkih nomada promenili i dve, a jedan čak tri partije. Hoću da kažem da to nije naša specifičnost. Ne mislim, takođe, da je u pitanju prvenstveno sirova kupovina poslanika, kakva se izgleda dogodila početkom 90-ih. Ja mislim da je tu pre sve-

ga reč o želji poslanika da osiguraju svoju političku perspektivu. Oni idu za politikom kao profesijom, prelaze u one stranke koje im pružaju izglede da će nastaviti sa političkom profesijom. Većina poslanika ne želi da se posle tri, četiri ili šest godina bavljenja politikom u Beogradu vrati svojim profesijama. Prvo, zato što ih neki od njih nikad nisu ni imali, a drugo, ako se svojom profesijom ne bavite šest ili sedam godina, vi ste je u velikoj meri i zaboravili. Dakle, ljudi žele da se uključe u jedan siguran politički tim, u jednu sigurnu kompoziciju i ja mislim da oni jako pažljivo gledaju i rezultate izbora, jer oni pokazuju distribuciju moći. Nemam razloga da sumnjam da je jedan broj ljudi iz tih razloga prešao u jednu moćnu stranku, koja se očigledno, da kažemo, iz pepela uzdiže, a to je Pokret snaga Srbije.

A sa druge strane, ne treba zaboraviti ni programske razloge. Neki od poslanika se ne slažu sa politikom svojih stranačkih vođa. Očigledno je da neki članovi parlamenta misle da nije u redu da recimo stranka koja ima izrazito evropsko opredeljenje bude u savezu sa jednom strankom koja nema takvo opredeljenje. Dakle, to mogu da budu programski razlozi, koji objašnjavaju to dezertiranje poslanika u tu parlamentarnu grupu čije članove još ne znamo. Ponavljam, ne verujem da je tu sad neko izvadio novčanik i odbrojao određenu novčanu sumu. Međutim, promena partijske lojalnosti se dogodila i videćete da neki poslanici ne glasaju kako bi se to moglo očekivati.

Mi smo do 2003. imali jedno nezadovoljavajuće stanje, to je bio član 88, stav 1. Zakona o izboru narodnih poslanika. On je vezivao držanje poslaničkog mandata za članstvo u partiji, onda su partije po kratkom postupku iz bilo kojih razloga, prihvatljivih ili neprihvatljivih, eliminisale nekog poslanika, isključivale ga preko noći iz partije i čovek je zanoćio kao poslanik, a ujutru se probudio kao bivši poslanik. Dakle, to je bila jedna nedopustiva arbitrarnost. Poslanički klub je bio jedna nevažna ispostava partijskog vođe ili partijskog vrha. Ustavni sud je eliminisao tu situaciju i proklamovao slobodan mandat i dotle je dobro postupio: ukinuo je tu situaciju potpune zavisnosti poslanika od partijskog vođe i time zaštitio njegov integritet. Međutim, Ustavni sud je tu vrednost - slobodu opredeljenja poslanika - apsolutizovao zaboravljajući da je ta vrednost poneki put u koliziji sa pravom građana da budu adekvatno predstavljeni. Taj deo posla Ustavni sud nije obavio.

Naime, jeste pravo poslanika da glasa kako hoće, ali on je izabran na određenoj listi sa nekim očekivanjima od desetina hiljada i više birača i ako vi njegovu slobodu apsolutizujete, vi potpuno poništavate slobodu građana koji su birali. Onda može da se dogodi da je poslanik slobodan, ali da građani ostanu bez svojih predstavnika. Teoretski bi moglo da dođe do situacije da svi poslanici koristeći tu vrstu slobodnog mandata iz partije A pređu u neku partiju B, C ili D. To znači da ste vi apsolutno doveli u pitanje pravo građana, ustavno pravo, da budu adekvatno predstavljeni u parlamentu.

VLADIMIR
GOATI

Neka zakonodavstva, na primer indijsko, zabranjuju prelazak poslanika iz jedne partije u drugu. Mislim da je najmanje ta vrsta zabrane morala da se uspostavi i kod nas. Dakle, vi glasajte kako hoćete, ali ne možete da budete član poslaničkog kluba druge stranke i ne možete da budete član druge stranke. Ja dopuštam da čovek može da doživi i prosvetljenje, da preko noći od liberala postane konzervativac ili obrnuto, ali u tom slučaju, ako hoće da menja partiju, to je njegova volja, ali mora da se rastane sa mandatom. Mislim da je to minimalna granica koju je bilo neophodno povući, a to nije učinjeno. I onda se dogodio jedan izuzetno opasan fenomen, koji je u mrtvom uglu pažnje i stručne i naučne javnosti, a to je da je kod nas počeo jedan opasan proces demokratije, neizborna parlamentarizacija.

Mi smo to imali već u junu 2003, kada je jedna stranka, koja na izborima 2000. nije prešla cenzus, dobila jednog poslanika - čovek je prešao u tu stranku. Stranka koja nije učestvovala na izborima i formirana je 2002, takođe je postala parlamentarna stranka. Taj proces neizborne parlamentarizacije izuzetno je opasan, jer šta to znači, zašto bi neko učestvovao na izborima, izlagao se enormnim troškovima i rizicima izbora, kada može da uđe u parlament bez izbora. To je jedna ozbiljna opasnost, koja je kod nas potpuno zanemarena, a sa kojom se mi u ovom momentu suočavamo.

SVETLANA LUKIĆ:

Nedavno su poslanici parlamenta u Togou jednoglasno izglasali promenu ustava kojom je omogućeno predsednikovom sinu da nasledi tatu. Može i tako, a može i drugačije, to su nam ove nedelje pokazali Danci. Tamo su održani izbori, partije desnog centra su ponovo pobedile i naravno šef Socijaldemokratske stranke, koja je poražena, povukao se sa mesta predsednika. Ta stranka će na slobodnim unutar-

partijskim izborima izabrati novog predsjednika i probati da osvoji vlast neki sledeći put.

Vladimir Goati govori o specifičnostima naših političkih partija.

VLADIMIR GOATI:

Navešću dva obeležja koja nisu toliko zastupljena u drugim stranačkim sistemima. Prvo, to je veoma veliki broj partija, mi imamo preko trista političkih stranaka. U drugim postkomunističkim zemljama, pa i u zemljama bivše Jugoslavije, došlo je do prerastanja tog ekstremnog višepartizma u takozvani umereni višepartizam. U Sloveniji je recimo broj stranaka od 94. do 99. sveden na jednu trećinu. Pretpostavljam da bi tu dosta učinio jedan dobar zakon o partijama, koji je ranija vlada najavljivala i zatim se o njemu začutalo.

Zakon koji je prošle godine donet u Crnoj Gori sveo je broj političkih organizacija sa 60-70 na devetnaest političkih stranaka. Mislim da bi se to dogodilo i kod nas, jer neke stranke postoje samo na papiru, ne znaju im se adrese, pitanje je da li se šefovi ili osnivači tih stranaka uopšte nalaze u zemlji, da li su možda prešli u neku drugu stranku. Dakle, to je jedan haotičan i neopravdano zanemaren deo političkog sistema koji bi jedan dobar zakon mogao da reši. Međutim, ima jedna stvar koju zakon ne može da reši. To je nešto što ne postoji nigde u istočnoj Evropi, niti bilo gde gde postoji stabilan partijski sistem: stalnost partijskih šefova.

Neverovatna je ta žilavost lidera ključnih stranaka, neverovatna je ta njihova sposobnost da opstanu na tom mestu uprkos, u nekim slučajevima, i dvocifrenog broja poraza na izborima. Ako uzmete naših šest najvažnijih partija, u četiri su osnivači na svojim mestima: SPS, SRS, SPO, DSS. Ta mirna smena lidera se dogodila u DS, dakle DS je tu izuzetak. Nije problem samo u tome što su nepokretni lideri, oni se, i to je prirodno, okružuju jednom ljudskom mrežom svojih prijatelja, kolega, ljudi koje konsultuju, tako da se tu od 90. godine u tim najvažnijim partijama zapravo vrlo malo ili skoro ništa nije promenilo.

Vi još imate unutarpartijske izbore koji liče na one iz vremena komunizma, aklamacije, javno glasanje. Imamo apsurdnu situaciju da se sve menja, da se režim menja, da partije gube izbore, međutim ono što je tu jedino fiksno to je upravo taj rukovodeći čovek i neizbežno sa njim ekipa koja ga okružuje.

SVETLANA LUKIĆ:

Demokratija je dosadna i spora i zato smo mi u stalnoj potrazi za jednim čovekom koji će naše probleme rešiti. Pominju se razni junaci iz naše istorije koji bi nam sad dobro došli na čelu države, a jedan od njih je Nikola - Baja Pašić. Slušate istoričarku Dubravku Stojanović koja priča jednu poučnu priču o Baji Pašiću.

DUBRAVKA
STOJANOVIĆ

DUBRAVKA STOJANOVIĆ:

Kada se kaže - to bi Baja Pašić rešio za čas, to naravno govore oni koji ne znaju kako je on to rešavao. Ali problem nije u tome što je Baja Pašić bio nadljudskih sposobnosti, problem je uvek, i tada, bio u tome što je on imao ogromnu vlast. Dakle, tako je to Baja Pašić rešavao.

LATINKA
PEROVIĆ

Postoje odlični memoari ruskog poslanika u Srbiji tokom I svet-skog rata. Njemu je pukla šolja od toaleta u ruskom poslanstvu. I onda je on počeo da se obraća službama, institucijama koje su zadužene za ta pitanja i nikako nije mogao to da popravi. On je svoje apele dizao na sve više i više institucije, niko nije popravljao njegovu šolju od wc-a i onda se na kraju obratio Baji Pašiću. I Baja Pašić je popravio njegovu wc-šolju. Radi se o tome da s jedne strane imate ogromnu moć i vlast, a s druge strane nemate institucije, što je naravno u međusobnoj vezi. Prema tome, ne funkcioniše država, ne funkcioniše društvo, nema institucija koje mogu da rešavaju neke manje probleme. Svi problemi stignu do predsednika vlade, predsednika, kralja ili već ko je na vlasti, tako da on s vremenom, možda i protiv svoje volje, ali takav je sistem koji je on sam napravio, počinje da rešava sve probleme.

SVETLANA LUKIĆ:

Prošle nedelje su u Kulturnom centru Beograda predavanje održale istoričarke Latinka Perović i Dubravka Stojanović, koju ste maločas čuli. Gospođa Perović je govorila o sukobima narodnjaka i naprednjaka na prelazu iz XIX u XX vek, to je onaj takozvani Veliki narodni odisaj, u stvari progon naprednjaka po Srbiji. Sličnost je zabrinjavajuća. Dakle, slušate najpre gospođu Latinku Perović, a potom Dubravku Stojanović.

LATINKA PEROVIĆ:

Neposredno posle stvaranja prvih političkih stranaka u Srbiji 1881, 1882. godine, Narodne radikalne stranke, Srpske napredne

stranke i Narodne liberalne stranke, i strani i domaći posmatrači političkog života u Srbiji nalazili su da su prvi učinci delovanja političkih stranaka u Srbiji bili poražavajući. Ruski profesor na Velikoj školi u Beogradu od 1872. do 1882. pisao je Ivanu Aksakovu, jednom od vodećih ruskih slovenofila da, citiram ga: "Unutrašnja borba stranaka predstavlja smetnju za razvitak Srbije i da ovde partije mrze jedna drugu više nego zajedničkog neprijatelja."

Narodna radikalna stranka nikla je iz socijalističkog pokreta Sve-tozara Markovića i iz identifikacije tog pokreta sa narodom, čijih je devet desetina u to vreme činilo seljaštvo. Taj je pokret manje politički, mnogo više eshatološki, jer ima vrlo fiksirane ciljeve - narodnu državu, koja podrazumeva socijalnu jednakost i jedinstvo srpskog naroda, odnosno slovensku civilizaciju, čiji je cilj i stvaranje novog čoveka. Radikalizam, kako su savremenici govorili, bio je vera, odnosno ideologija po definiciji antikapitalistička i antiliberalna. Borba za državu bila je borba za teritorije na kojima živi srpski narod.

Naprednu stranku organizovali su najobrazovaniji ljudi u Srbiji toga vremena, koji su se formirali u vreme kneza Mihaila. Stranka nije imala eshatološki, naprotiv, bila je vrlo pragmatičnog karaktera. Okupljala je pismenije ljude u varošima, činovnike i bolje domaćine u selima. Ograničeni na održanje realne države posle Berlinskog kongresa, dakle posle stečene nezavisnosti, naprednjaci su težište stavili na njenu unutrašnju modernizaciju i razvoj po uzoru na evropske države.

Druga vlada Napredne stranke od 1880. do 1883. sprovela je naj-sveobuhvatnije reforme u modernoj istoriji Srbije, političke, ekonomske, pravne, prosvetne, zdravstvene, vojne. Ove su reforme imale biti krunisane novim ustavom, koji bi u zemlju uveo parlamentarni sistem vladavine. Kralj Milan je podržavao modernizaciju do mere koja nije dovodila u pitanje njegovu ličnu vlast, ali Narodna radikalna stranka koja je svojom organizacijom već bila pokrila celu Srbiju, bila je esencijalni protivnik naprednjačkih reformi. Time je Napredna stranka, koja se u spoljnoj politici oslanjala na Austro-Ugarsku, postala unutarnji neprijatelj koji je poistovećen sa stranim zavojevačem.

Posle pada druge vlade Napredne stranke, u unutrašnjosti Srbije zavladao je bezvlašće u kome je započelo linčovanje naprednjaka

koje se širilo poput požara, utoliko više što je list *Videlo*, organ Narodne radikalne stranke, precizno registrovao mesto i vreme svakog konkretnog čina Velikog narodnog odisaja, imena žrtava, kao i imena izvršilaca ubistava, pljačke, uništavanja imovine i maltretiranja ljudi. Gomila se vrlo brzo strukturisala, organizovala se u desetine i čete koje su dobile starešine, nazive i lozinke. Postala je neka vrsta paralelne vojske.

LATINKA
PEROVIĆ

U Velikom narodnom odisaju ubijeno je sto četrdeset naprednjaka. Ova ubistva karakterisala je užasna svirepost, u izvesnom smislu ona su čak bila ritualna, što su neki autori pripisivali paganskom karakteru pobunjene gomile. Navešću samo jedan primer, iako se moja koleginica Dubravka Stojanović i njeni studenti, kad dajem te ilustracije, šokiraju. Citiram:

“Ubistvo Jovana Živkovića, pisara opštine Bobovo, izvršeno je na jedan način koji buni savest i nateruje crven stida na obraz. Pošto su ga bili u mehani, gomila je vodila kolo, a kad je Jovan počeo obamirati, onda su ga izneli napolje, bacili ga pred mehanu, polili vodom i povratili u život. I tu je igralo kolo. Pošto su u tome uspeli, uneli su ga u mehanu i ponovo tukli uz svirku i igru. Ovo je ponavljano više puta. Kad je Jovan umro, onda su mu odsečene uši i nos, a razvrćena donja vilica, pa onda bačen na drum.

Kažu da je ove prizore priređivao Gaja Miloradović. Isledna vlast uhapsila ga je bila, pa ga je posle odmah pustila. Sad se čuje da je opet otišao u narod da ponovo priredi pokolj. Isledna vlast traži ga, ali još nije pronađen.”

Uz sto četrdeset ubijenih naprednjaka, otprilike isto toliko ih je bilo i fizički zlostavljano, najčešće su bičevani. Za devet godina, od 1887. do 1896. godine ubijeno je trista sedamdeset sedam naprednjaka. U svom delu *Kamena kuća predaka* Rajko Nikolić o političkim borbama u poslednjoj deceniji XIX veka piše:

“Noć nisu mirno dočekivali strančarski uglednici i moćnici. Pomrčina je sudila, a kolac je pucao.”

Posle donošenja Ustava od 1888. godine, koji je bio rezultat konsenzusa kralja Milana i svih triju političkih stranaka, dugogodišnja borba između kralja Milana i Nikole Pašića se okončala u korist Nikole Pašića, ali činjenica da obojica nisu mogli biti u Srbiji, da je kralj Milan morao odmah abdicirati, ukazuje na prirodu vlasti pobednika. Kao stranka koja je ostvarila političku hegemoniju

i unutarnje jedinstvo, Narodna radikalna stranka je sada mogla težište borbe sa unutrašnjeg neprijatelja da pomeri na borbu sa spoljnim neprijateljem, da uđe u epohu ratova za oslobođenje i ujedinjenje, a tek u tim uslovima svaki politički protivnik je isto što i spoljni neprijatelj.

DUBRAVKA STOJANOVIĆ:

Prvo što odmah treba da se kaže, to je da se u podeli nalazi suština pluralnosti, a u pluralnosti je suština demokratije. Dakle, podela jesu suština demokratije. Jedna od njenih najtačnijih definicija jeste da je demokratija racionalni način za artikulisanje konflikta u društvu.

Rekla bih, suština demokratije je u tome što priznaje da u društvu postoji konflikt, za razliku od autoritarnih društava, koja ne priznaju da je društvo podeljeno, da ima različite interese i da među njima postoji konflikt.

Kada se analiziraju govori ili pisma učesnika političkog života u Srbiji početkom XX veka, kada se analizira štampa ili partijski proglaš, lako je uočiti u govorima, naročito predstavnika vladajuće Narodne radikalne stranke, da podela u društvu za nju nisu bile legitimne, da je ona u političkoj monolitnosti, jedinstvu, sabornosti videla politički ideal. Zbog toga je nastajanje političkih stranaka za nju bilo, citiram: “raskol srpskog naroda”, citiram: “zločin i nesreća”, citiram: “narodno zlo koje deluje protiv životnih interesa svoje otadžbine”. Polazeći od osnovne premise da, citiram: “između srpskog naroda i Radikalne stranke nema razlike”, političari ove stranke promovisali su politički moto koji je određivao sve odnose na političkoj sceni. Citiram: “neprijatelji Radikalne stranke su i neprijatelji Srbije”.

Kao i svako drugo društvo, srpsko društvo je, naravno, bilo podeljeno. Rekla sam ranije, u podelama jeste suština demokratije, ali problem o kome hoću danas da govorim, to je tip podela kakve su vladale srpskom politikom početkom XX veka, i mislim da se u tom modelu nalazi ključ za razumevanje predmoderne političke kulture. Na prvom mestu izdvojila bih podelu na većinu i manjinu. Teorijski, demokratija jeste vlast većine, ali se njena doslednost, njena dubina, njena postojanost meri pravima manjine. Dolazeći na vlast uglavnom revolucionarnim putem, većina je apsolutizovala svoju poziciju, zbog čega je u manjini retko videla legi-

timnog, pa čak i legalnog učesnika političkog života. Ili kako je to precizno formulisao jedan opozicioni skupštinski poslanik 1907. godine, citiram: “Za Srbiju može važiti jedno opšte pravilo - čija je vlada, toga je i država, čija vlast, toga i sloboda.”

S druge strane, i manjina je apsolutizovala svoju poziciju, opstrukcijama kočila rad skupštine i državnih organa i stalno preteći revolucijom održavala nasilje kao konstantu političkog diskursa u Srbiji. Umesto da dođe do interakcije većine i manjine, što je suština demokratskog poretka, ta dva dela političkog spektra neprestano su produbljavala svoje sukobe parališući državu, i ono što je najbitnije, ostavljajući sva politička pitanja neprestano otvorenim.

DUBRAVKA
STOJANOVIĆ

Druga vrsta podele proizlazi iz modela partijske podele u Srbiji. Naime, stranke u Srbiji ni krajem XIX ni krajem XX veka nisu nastale kao predstavnici određenih, dakle, nužno sukobljenih i podeljenih, demokratski podeljenih delova društva, već kao izraz ideja posvađanih delova prestoničke, pretežno intelektualne elite. Nove stranke uglavnom su nastajale cepanjem od onih starijih, i to cepanjem koje za osnovu nije imalo programske razlike, već najčešće lične sukobe među nekadašnjim bliskim prijateljima, rođacima ili kumovima. Ta vrsta podele unosila je posebnu emotivnu notu u politički život, a diskusiju u društvu bojila, za razvijena politička društva, nepoznatim strastima. Politički programi i jasne pozicije zaboravljani su da bi se nadmudrio, ismejao ili lično diskvalifikovao politički protivnik.

Sada ću vam pročitati dva citata, jedan je iz radikalske *Samouprave*, drugi je iz samostalskog *Odjeka*. Dakle, jednoga dana *Samouprava* 1905. godine objavljuje i ovakvu rečenicu: “Mnogi među samostalcima ne znaju ni šta je porodica, jer nemaju ni žene, ni dece, ni kučeta, ni mačeta, pa ne znaju ni šta je čast, ni šta je obraz.” Sutradan *Odjek* odgovara: “Ući u društvo radikala znači prekoračiti prag jedne vlažne, mračne i zagušljive pećine u kojoj gospodare otrovni gasovi i po kojoj mili i gamiže bezbroj odvratnih i ljigavih životinja.”

I treća podela o kojoj ću danas ovde nešto govoriti jeste podela koja dolazi iz potpuno suprotnih definisanja, suprotnih razumevanja srpske prošlosti i srpske sadašnjosti. Ako govorimo o vremenu posle prevrata, dakle opet revolucionarnog događaja iz 1903. godine, taj događaj oni koji su posle njega otišli u opoziciju nazi-

vali su, citiram: “svirepo ubistvo, grozan i krvav zločin, amoralni čin na kome se ne može zasnivati pravna i demokratska država”. Drugi deo političara, oni koji su došli na vlast posle revolucionarnog prevrata o njemu su govorili kao o, citiram: “epohalnom događaju, mirnoj revoluciji, svetlom danu na kome će se zasnovati novo doba”.

Dva oprečna viđenja sadašnjosti i prošlosti, bez obzira da li su te dve slike proizlazile iz podele na obrenovićevce i karađorđevićevce, radikale i naprednjake, radikale i samostalce, četnike i partizane, komuniste i antikomuniste. Ta podela koja istoriju ostavlja neprestano otvorenom, činila je u nekoj političkoj savremenosti da se ta savremenost određuje na osnovu te neprestano otvorene istorije, da Srbija samu sebe ne može da definiše ni u sadašnjosti ni u prošlosti, i da ta kontroverzna prošlost neprestano produbljuje kontroverze u sadašnjosti.

SVETLANA LUKIĆ:

Slušali ste Latinku Perović i Dubravku Stojanović, a sada će govoriti Nadežda Milenković. Nadežda je autor knjige “Kako da najlakše upropastite rođeno dete” i kolumnista lista “Vreme”.

NADEŽDA MILENKOVIĆ:

Prvi uvid o tome kako RTS vidi sebe i kako vidi nas, zemlju Srbije, imala sam kad su pustili onu reklamu za same sebe: polje suncokreta, pa su tu neke zastave i onda se jedan suncokret onako drčno podigne i okrene na drugu stranu, sa našom zastavom naravno, kao to smo mi, neka ide sunce, ali mi se uvek okrećemo gde mi hoćemo. I vidimo gde smo.

Sad sam videla novu reklamu za RTS, slogan je - Nacionalna televizija, vaše pravo da znate sve! Tu je neka devojkica i glas spikera koji govori - Prvi program, ona pokaže palac, Drugi program, palac i kažiprst. E sad, ona takođe ilustruje i Treći program i u stvari dobijemo onaj prepoznatljivi znak - svi, svi, svi. I još stavi ta tri prsta na srce, ako je neko slučajno promašio asocijaciju, da zna o čemu se radi. Tako ih stavi na srce i onda ide potpis - Nacionalna, pazi nacionalna televizija. Mislim, međunacionalna? Višenacionalna? Kakva je sad to televizija koju mi imamo u ime Oca i Sina i Svetoga Duha, amin.

Ono što me je posebno potreslo, to je da, ako je to naše pravo da znamo sve, šta smo mi saznali kroz ta tri prsta i da li treba da se

uplašimo. Je l' treba da se uplaše ljudi koji se ne prezivaju na -ić? Ono što mi u stvari smeta jeste to što je sve to kao fol ispod žita, ispašće da ja imam prljavu maštu, a u stvari šta su uradili, napravili su spot za gluvoneme. Kakva je to uopšte ideja da neko prstima ilustruje reči: jedan, dva i tri? Znači, oni su nešto hteli i sad ja koja vidim da su to hteli i o tome nešto napišem, sad sam ja nadžakbaba, uvek meni nešto smeta. A meni se ja ne sviđam kad tako moram da pronalazim u stvarima neke ružne elemente i što ne mogu da budem hipi - *peace*, brale, kao nisu oni imali nikakve primisli. Ma jesu.

NADEŽDA
MILENKOVIĆ

Samo još nismo bili pljuvaonica, tačno se nekad uplašim da će neko da mi dođe na vrata i da mi zgazi na stopalo, da ću ja da zinem i on će da mi pljune u usta. Samo to nismo imali, a na kraju me čak ne bi ni iznenadilo, jer smo sve druge verzije tog istog događaja preživeli, sva moguća poniženja, bar ja mislim da smo sva moguća, možda se iznenadim. Toga uvek ima u tom sado-mazo odnosu, i šta - ništa, oni i dalje na svim televizijama drže vakelu, uzmu pa prozivaju. Ti im kažeš - vi ste pobili nekoliko hiljada ljudi u jednom danu na jednom mestu, a oni - da, da, ali vi ovaj zakon niste poštovali, pa ste digli cenu struje.

Nema plaćanja tih cehova, ja stalno čekam nekog kelnera, koji će da kaže - i, šta smo imali? Međutim ništa, to se i dalje pije, pije, ne zna se ko pije, a ko plaća. Niko ne plaća, a svi piju i bahataju okolo.

Potpuno sam se bila primila na 5. oktobar, onako ženskasto, sad ne mogu sebe da prepoznam. Bio je jedan trenutak tako, nas tri drugarice za preferans, kao iz najstrašnijih ljubića potpuno zaljubljene u sve ove petooktobarce i sad kao - vidi što su lepi. Pa ne znam, jedna kaže - videla sam Živkovića na ulici, kako je zgodan. Ali to je sve bilo nekako slatko, stvarno smo bile zaljubljene. Meni je i Koštunica posle onih Bidža, Badža, Dača i kako su se sve zvali, ovi su svi bili melem za oči i za dušu. I umeli da kažu i nisu bili bahati. Dugo sam bila kao udavača posle II svetskog rata, manjak je muškaraca, nema veze, daj šta daš.

To je verovatno logika ovih žena koje ostaju u braku, kada te jetreve, šurnjaje i cela ta ekipa ubeđuje da treba da ostaneš. Kao dobro, pije, ali donosi pare u kuću. Dobro pije, možda te jednom i udario, ali ne nije dete. I sad se mi zbog neko dvoje zlatne dece ne razvodimo i trpimo. I dobro, ali bar nije čuo komšiluk. Stalno misliš ni-

je najstrašnije moguće, a promaklo ti je da se to najstrašnije već desilo.

Niko, bre, da kaže - marš. Moja prijateljica, kad je posle nekog vremena na ulici srela osobu koja ju je najstrašnije izgovarala i podmetala joj nogu, a rekla joj ćao, samo se okrenula i rekla - marš. Meni je to potpuni zen onako i verovatno je to ono kad kažu katarza, ne znam šta bi u mom slučaju bila katarza, ali ja zaista imam želju da, kad bih se srela sa nekom od tih faca i sad oni meni nešto, da im samo kažem marš i da se okrenem puna sebe, jer kao ne dozvoljavam ti ni da mi se obratiš.

Nije demokratija da sad baš svaku šušu iz SPS-a odslušam dvesta-hiljaditi put kako mi se cinično podsmeva. Gleda me u facu i kao - pa ti i ja smo isti, vidiš kako i ti gubiš živce. Pa da, ali nikog ne ubijem kad izgubim živce, nego pljujem televizor kao zadnja baba, zbog toga im posebno zameram, da su me doveli u situaciju da se osećam kao moja baba i da se svađam s televizorom. Ja sam imala od sebe neka viša očekivanja i bolju prognozu.

U takozvanom reklamnom biznisu se kaže da je Holivud najveća reklamna agencija na svetu, i verovatno najbolja. U holivudskim filmovima uvek imaš nekog baju koji zarad višeg cilja uleće među neke tezge, neki jadni Kinezi tamo padaju, ovaj im rastura robu, onda neku kuću zapali dok puca, tu i tamo ubije nekog nevinog, ali ti sve vreme navijaš za tog junaka, jer on će kao da uhvati ne znam koga ili neku šifru da otkrije. Isto imaš: nekog puste iz zatvora i on je ubica, međutim pošto je tu neka lepa devojka ili neko dete, još bolje, to je ta veza, i on sa tim detetom ima dobar kontakt, znači nema veze što je on dokazani ubica, ako ćemo legalistički, jer on ima neku misiju. I ti si spreman da navijaš za negativce zato što se oni bore za neki viši cilj. I sad, Beba meni nije mio lik, ali hvatam sebe kako ipak navijam za njega, pripremljena gledajući te filmove. Sad nema veze, možda je i on tu umešao prste i možda ima putera na glavi i još koječega kojekude, ali ja navijam - nek im je rekao, baš im je skresao.

Verovatno neće ništa da se desi, Beba im je skresao, javno, čovek zbrisao, ja sam počela da navijam za njega, što inače nisam do sada. Ne sviđa se meni da navijam za malo boljeg među gorima. To je ona priča kako smo lepo živeli 5. oktobra. Šta je meni potresno. Sedim, gledam one, gde se ono poslednji put desio 5. oktobar, da, u Ukrajini. I kaže moja prijateljica Biki, pune joj oči suza, gleda-

mo narod, minus 17, bdenje cele noći, ukrali su izbore. Dakle, njoj pune oči suza i pogleda me onako i kaže - blago njima. Tad sam htela stvarno da se, ne znam, ubijemo zajednički, potpuno sam se izočajila. Bilo mi je strašno da ona ima autentičnu emociju - blago njima. Pazi, oni se smrzavaju tamo, ne znaš da li će da naiđu vođeni topovi ili tenkovi, ali kao - blago njima, oni sad imaju taj jedan trenutak, za nešto se bore, pa će da se izbore, pa će da bude taj neki 6. oktobar. Nemam pojma, možda su oni jadni već u beutu kao što smo mi bili 11, ali kako sam im zavidela što na minus 17 imaju tu divnu emociju, koja je eto prošla i ovde i nestala.

NADEŽDA
MILENKOVIĆ

Ideja je - hajde da iskopamo Đinđića, ja ne vidim da postoji neki drugi cilj. Nema cilja da se živi bolje, što je najstrašniji čak ni oni nemaju cilj da oni žive bolje. Postoji taj jedan cilj, da idemo redom, pa da otkopavamo Dražu, sa drugim ciljevima, naravno, pa smo Tita, jedno vreme je vladalo njegovo presađivanje iz Kuće cveća ne znam gde. Mislim, ta opčinjenost mrtvim ljudima, ne, znači, događajima vezanim za te mrtve ljude, nego opčinjenost baš njima. To je jedna teška psihijatrijska dijagnoza i mnogo ozbiljna stvar. Koliko ti šljafuješ u mestu i koliko ti nemaš viziju za sutra i koliko si mračan, u stvari.

Dugo sam se mlatila psihologijom da objasnim ljude, pa teška detinjstva i sve to, a onda sam u sopstvenom razvoju došla do toga da dijagnoza zao čovek svašta objasni i da mene stvarno ne zanima kakva su oni detinjstva imali. Ja bih mogla da se napnem, pa da vidim da je ovaj oslobođen fizičkog, ovom ni majka ne bi rekla - čedo moje, ali od toga mi nije bolje. Tu gde sede i upravljaju mojim životom, uopšte me ne zanima da li su oni jadni ljudi koje niko nije voleo. Stvarno verujem da svetom vlada šljam, najgori šljam.

Kad je bio onaj veliki svetski skup o zagađenju planete Zemlje, najveći zagađivači, Amerikanci, nisu došli. Ali je zato neki Nasin institut izdao naučnu studiju kako to da se reši. Tako što će da bombarduju Mesec. Dakle, najozbiljnije, ne bi to baš mogli ove godine da izvedu, treba im vremena, ali kad bombarduju Mesec, Zemlja će se udaljiti od Sunca i onda više neće biti vrućine. Pazi, ljudsko telo reaguje na Mesec, plima i oseka, žene se telesno orijentišu prema Mesecu, ne, ta bomba će da rokne i onda eto nama opet blagostanja. I sad kad to čuje onaj mučenik Buš, on će to da popije kao ništa. Joj, super, bar ne moram da šaljem vojsku u Irak, sad bombardujemo Mesec. I kako da ne budeš depresivan?

Svojevremeno sam imala drugara koji je tvrdio da, osim ako bi ga žena baš uhvatila na drugoj ženi tokom čina, možda bi imao problem da joj objasni da je ne vara. To je ono - nisam ja. Ponekad ne mogu to da procenim, da li me naši političari namerno lažu, ali mislim da ne, mislim da oni autentično veruju da, kad neko kaže - ubijeno je 7.800 ljudi, oni mogu da odgovore - da, ali kad su nama na Kosovu... Pa, čekaj, ne Kosovo, ovo je Srebrenica. Jeste, ali na Kosovu polju 1389. Oni potpuno normalno mogu da funkcionišu tom zamenom teza i oni ti najnormalnije zavrću mozak tom nekom pričom - da mi prvo raspravimo ovo sa Đinđićem.

Postoji Đinđićeva rečenica: "Ako mene ubiju, neće zaustaviti reforme i sprovođenje zakona". Ali na tabli Đinđiću u čast, koju njegovi ljudi otkrivaju piše samo: "Neće zaustaviti sprovođenje zakona". Odjednom je Đinđić legalista, šta je on, DSS, gde su nestale reforme iz njegove rečenice. Onda sam zvala prijateljicu, baš ovde sa B92 da mi kaže, možda sam ja pogrešno upamtila, ne, rečenica je tako glasila. To je bio jedan od trenutaka kad sam videla da sve ide do đavola, da njegovi iz DS-a ne primete to i puste tako. I onda šta bi - nesta i ta tabla.

To je jedna organizacija oko problema, kao hajde sada da se dogovorimo da problema nema. Velja Ilić šutnu onog novinara, šta bi? Pazi izvinjenje, sipali mi umesto vode rakiju, pa nemojte molim vas. On nikad nije osetio taj miris rakije, prevariše ga mangupi, napiše ga, te on šutnu čoveka. I Maja Gojković kod Timofejeva, šta će ona tamo? Zašto bih ja sad pravila nekome čaprazdivan, jao, pa vidi, ona je u stvari super faca. I šarmantna je. I zašto sad njoj i drugim nekim Majama praviti prostor da me šarmiraju posle petnaest godina.

Mesto pored Beograda udaljeno dvadeset kilometara, moji prijatelji otišli na izlet, na pecanje, dotrčava komšija, jao, neki vam zaposeli kuću, pa ne samo vama, cele Banovce. Znači, neko je u mestu zvanom Banovci napravio spisak Hrvata, moji prijatelji su bili na tom spisku i dok su otišli na izlet, stigli su kamioni puni ljudi, opet jadnih tamo iz Hrvatske, koji su im zaposeli kuće. I koji su onda između sebe počeli da se raspravljaju - a ja sam tamo imao veću kuću, a ti ovde sad imaš veću. Ovi očajni, pazi, muž i žena sa troje dece nemaju gde da se vrate. Ko je te spiskove pravio? Ko je tamo u Hrvatskoj tim ljudima dao te spiskove? Oni su dovezeni kamionima, znači bila je neka organizacija. Ali nema veze, hajde

da pričamo šarmantno kako ćemo u Novom Sadu da ustajemo u pet i da čistimo autobuse, neće ovim gradom da idu prljavi autobusi. Pazi, a idu ljudi ne prljavih, nego krvavih ruku do lakata.

To je ono - kako sam mogla da se udam za njega, kako nisam videla. Pa, videla si sve od početka, trebalo je da ti bude sumnjivo, nego si se napalila, to ti se sviđalo i bojila si ga drugim bojama. Meni se sviđalo što je Koštunica odmeren, što ništa ne kaže na brzinu, što tako lepo zvuči. I sad se kao čudim što je on i dalje odmeren i ništa ne kaže, i u stvari ništa ne uradi. I stalno isto priča: insistiram na dobrovoljnom seksu sa mnom. Taj konstrukt, pazi, ja ću sebi stvarno da dam titulu glupostolog i da počnem ozbiljno da organizujem tu nauku. Pazi konstrukt kako je glup: ja insistiram da ti hoćeš dobrovoljno. Dobro, majke ti, pa ili me siluješ ako insistiraš ili ako je dobrovoljno ne moraš da insistiraš, ja ću da skočim na tebe, mislim, šta pričamo?

NADEŽDA
MILENKOVIĆ

Drugi konstrukt, evo ja sam probala da insistiram na dvosmernoj saradnji sa EPS-om koji mi je ispostavio neke potpuno neverovatne račune. Na kraju su rekli - platite račun, pa ćemo onda mi da vidimo. Pa me i utužili bez da sam bila pozvana kao stranka i kao - sad dolazimo da vam plenimo nameštaj. Samo to dobijem jednog dana u sandučetu, pazi bruku i sramotu. Ali ja nisam uspela da insistiram na dvosmernoj saradnji sa njima, zato što su oni neka institucija. I sad da nam ovi i daju dvosmerno da nekome sudimo ovde, koja smeška, čoveče, vadimo i Legiju, kopaju i rukama i nogama i Zvezdana, samo da ih oslobodimo. Verujem da bi oni voleli da na kraju izađe vest u novinama kako je umro Đinđić, ono omakla mu se štaka, pa dambe, dambe, dambe nekoliko puta po stepenicama, nema ni tog metka, cela ta ujdurma. To su opasne stvari, to vodi sve strašnijim stvarima.

Ti propustiš da primetiš jednu glupost, propustiš da se javnost organizuje oko onog popa koji je svirao mrtvačko zvono. Ovi ljudi prave kobasicijadu, šta je bilo, to smo zaboravili. Pazi, mrtvačko zvono za to? Gde je neko zvono zazvonilo zbog neke patnje ljudi; ovi su bar jeli, pa bili veseli, pa se malo popilo. Živa duša, šta ćeš, to i pop prvi kaže, je l'? Najlakše je organizovati se oko gluposti, glupost ima tu strašnu, privlačnu energiju. Uvek sam se plašila tih filmova, kao neko vozi, tamo je pustara i sad mu tu pukne guma i on, kad padne mrak, otkrije da je to gradić pun ludaka. I od jednom shvatim da i ja živim u takvoj zemlji.

Stvarno se nekad osećam kao retardirani hipik. Teme koje mene nerviraju ili okupiraju su toliko jedinstvene da zaista sa malim brojem ludaka to možeš da поделиš. Ali nemojte sad o kućicama, vidite da ljudi nemaju šta da jedu. Dobro, ja kažem, hajde prvo deca. Čekaj sa decom, vidiš da mi ovaj Hag visi za vratom. Stalno te muntaju, kao kad ideš po šalterima i taman stigneš na red, kad ono pauza. To stalno beznađe u koje upadaš, odakle više da crpiš energiju. A znaš, prošao je život.

Sad sam kao sakupljač, upoznajem neku decu i radim sa njima. Neko ima dvadeset pet godina i normalan je. Ja za sebe ne mogu da garantujem u kakvu bih osobu izrasla da sam rasla ovih godina. I drago mi je kad vidim te cvetiće preslatke, jer oni treba da mi pomognu da u starosti ne živim ovde i ne opet ovo. Mene je strah šta ću kad ostarim, a bude isto ovako. To će biti mnogo strašno.

Seckam luk i gledam vesti, tamo izginulo 300.000 ljudi, ja se posećem gledajući i normalno je da me moja posekotina više boli i peče. Ja se dva dana organizujem kao da uopšte nemam telo, imam samo taj isečeni prst. To je ljudski, tako mi funkcionišemo. I onda nije dobar slogan - hajde, ljudi da popravimo planetu zarad naše dece. Ne, brate, zarad nas, kad ostarimo, mislim da bi to bolje palilo: Ljudi, zar stvarno hoćete da budete nemoćni starci u ovom društvu kakvo je sada?

Na nekom ostrvu je živela ekipa majmuna i jeli su slatki krompir. I dolazili su brodovima naučnici, bacali im s brodova taj isti slatki krompir i majmuni su ukapirali da mogu da ga nađu i u vodi, a ne samo tamo u pesku i blatu. Prvo jedan, pa drugi, peti, shvatili su da je mnogo bolji ovaj oprani, još onako malo slan, nego onaj iz peska. I onda je jedan majmun ukapirao da može da pere ovaj iz peska, znači to je proces, eksperiment traje, i počeo je da nosi svoj krompir do vode i da ga pere. Onda tako drugi, treći majmun, vidi stvarno, kad su brodovi prestali da im donose opran. I šta se desi, potpuno genijalna stvar: kad je stoti, možda devedeset deveti ili sto petnaesti, eksperiment je ostao upamćen kao stoti majmun, kad je stoti majmun počeo da nosi svoj krompir do mora i da ga pere, na susednom ostrvu su majmuni počeli da peru svoj krompir. Tim majmunima niko nije pokazao, nije bilo brodova, nisu imali način da saznaju, nisu imali način da to probaju. Nauka objašnjava da se desio evolutivni skok. I to je fenomenalan primer i, evo, sad ću da se izvadim, zato ja pričam, zato ti pričaš, zato neki ljudi

pišu, sa tom idejom da, ako se stoti majmun sagne da opere krompir, da će se možda desiti neki skok i na ovom prostoru i da će i oni koji nisu gledali B92 i čitali *Vreme*, *Danas*, da će odjednom da kažu – jao, pa ovo je sranje, pa neću ovo. Ja sam dugo vremena imala potrebu da zakupim bilborde po Beogradu i Srbiji sa najjednostavnijom porukom – Ako vam je dobro, onda ništa.

B-1

PEŠČANIK^{FM}, 18. 02. 2005.

ŠLAJF

Ni ekonomski ni politički moćnici i grešnici iz
Miloševićevog vremena neće platiti, izvukli su se.
Osim onih koji budu morali da odu u Hag...

Isto bi bilo za jednog Engleza da je pobedio socijalizam,
mi bismo bili na pobjedničkoj strani i slali konsultante
da ga uče da mora da poštuje partijskog sekretara. Ali
igra u kojoj smo mi bili dobri, istorijski je nestala...

KORI UDOVIČKI, *bivša guvernerka Narodne banke Srbije*

OLIVERA MILOSAVLJEVIĆ, *istoričarka*

LJUBIŠA RAJIĆ, *profesor skandinavistike*

ALEKSANDAR BAUCEL *iz Zavoda za vrednovanje
obrazovanja*

VLADIMIR ARSENIJEVIĆ, *pisac*

SVETLANA LUKIĆ:

To je nama naša borba dala da danas, 18. februara 2005. godine, svih 250 poslanika koje mesečno plaćamo po 120.000 dinara, raspravljaju o predlogu radikala i socijalista da se donese rezolucija o zaštiti Slobodana, Mirjane i Marka Miloševića. Jebem ti zemlju u kojoj Tomislav Nikolić govori o ispitu iz demokratije i ljudskih prava, Aleksandar Vučić i Milorad Vučelić naizmenično siku da im je dosta priča o Srebrenici, sednicom postpetooktobarske Srbije predsedava Baki Anđelković, a poslanik DSS-a kaže da i Marku Miloševiću treba dati obezbeđenje, jer ne vidi u čemu je razlika između njega i Čedomira Jovanovića. Hoću da kažem, poštovani slušaoci: jebem ti zemlju u kojoj je "pačad puštena, a kamenje svezano".

Koštunica Vojislav je ove nedelje progovorio iz Marićevića Jaruge i pozvao nas sve da se okupimo oko najvažnijeg nacionalnog zadatka – usvajanje novog ustava. Kakav je to ustav oko koga ćemo se, kao oko ognjišta, okupiti zajedno sa zločincima i lopovima.

Jasno mi je da naš predsednik vlade ne misli tako, na konsultacije povodom donošenja novog ustava prvo je pozvao Tomislava Nikolića. Taj sramni čin bi Koštunica verovatno pravdao tolerantnošću i prirodom demokratije. U demokratskoj Francuskoj, praktično u isto vreme, predsednik Žak Širak je započeo razgovore sa liderima svih parlamentarnih stranaka o promeni francuskog ustava. Primio ih je sve, osim Žan Mari le Pena, iako za njega već godinama glasa između 15 i 20 posto Francuza; za Le Pena, pobratima SRS-a i počasnog građanina Zemuna. Francuski predsednik nikada nije viđen u društvu Le Pena, a na lokalnom nivou nijednoj partiji ne pada na pamet da se osramoti ulazeći u koaliciju sa tim fašistom.

Da l' će se jednom stvarno ispostaviti da je bila greška što smo borbi za slobodu oduzeli pravo na osvetu.

Ovo je "Peščanik", a na početku emisije slušate gđu Kori Udovički, bivšu ministarku energetike, ali mnogo slavniju kao bivša guvernerka Narodne banke Srbije, koja je neviđenom brzinom otpuštena sa tog mesta. Mlađan Dinkić se potrudio, "Službeni glasnik" je štampao preko noći i gospođa Udovički je izgubila svoj posao. Dakle, Kori Udovički.

KORI UDOVIČKI:

Ja bih rekla da Srbija sada traži svoju meru. I kad sam bila u Đinđićevoj vladi, bila sam svesna da je ta vlada išla ispred duha vremena, ispred sposobnosti građana Srbije da budu toliko hrabri ili, da

tako kažem, vidoviti da razumeju da je ono što je ta vlada želela da sprovede zapravo bilo zaista najbolje, ako možda ne baš za njih, svakako za njihovu decu. Sada je jedno vreme koketiranja sa status kvoom. Znete u čemu je problem? Naših deset godina polovične tranzicije pod Miloševićem. To jeste, nažalost, bila jedna vrsta tranzicije, ali nas je učila najpogrešnijim stvarima. Sve što nije valjalo u tih deset godina, svi su nekako želeli da protumače kao krivicu Miloševića lično ili sankcija ili ostatka sveta. Znači, imali smo deset godina loših politika, a da ljudi nisu shvatili i naučili da su loše posledice koje su doživljavali zapravo posledice tih politika. Dakle, sada kao da moraju ponovo da probaju te politike.

I ne vredi što možda neki ljudi vide odgovore, ali ako prosečni glasač za deset godina nije naučio ekonomske lekcije, a mi smo se nadali da jeste, sada je jasno i to mi je jako žao, da za tih deset godina on nije naučio ni političke lekcije. Na primer, kad se danas govori o predavanju generala za Hag, kaže se da je to potrebno da bismo ušli u Evropu i bolje živeli. Kada bi trebalo da uradim nešto što je neprincipijelno da bih bolje živela, ja to ne bih uradila. Treba da ih predamo zato što su optuženi za vrlo ružne, gadne, velike odgovornosti i sada je prilika da politički preispitamo šta smo radili tih deset godina. To se u javnom diskursu skoro izgubilo kao tema.

Kad je reč o baš pravoj politici, čistoj politici, ja mislim da je tu priča tužna, ali vrlo jednostavna. Peti oktobar se ne bi desio da u tom trenutku nije na neki način paktovano sa ljudima koji su nosili Miloševićev režim. Mislim da DOS nije imao organizaciju koja bi bila potrebna u slučaju, recimo, oružanog sukoba. Peti oktobar se desio, jer je Milošević bio vrlo nepripremljen i nesvestan do koje mere je postao odsečen od cele piramide vlasti, a pogotovo od naroda za koji je verovao da će uvek ponovo i ponovo da ga izglašava, da ga bira. Zahvaljujući tome nije bilo ni potrebno da opozicija bude mnogo pripremljenija da bi ga oborila, ali ona nije imala prave instrumente preuzimanja moći do dna piramide. Tu je došlo do podela, neko je pakovao do kraja, konkretno Koštunica i DSS, jer oni nisu imali problem sa ideologijom Miloševićevog režima, oni su imali problem samo sa Miloševićem.

A s druge strane Đinđić, više nego ceo DS, nadao se da će moći da ih nadmudri i da će s vremenom uspeti da izvrši pravo preuzimanje vlasti. Verujem da je Sablja bila pripremana i verujem da je

Dinđić i ubijen da se to predupredi, tako da se radi o tome da jedna, nažalost nedovoljno pripremljena opozicija nije uspjela do kraja da sprovede promenu vlasti i onda se desila kontrarevolucija, koja je počela sa Dinđićevim ubistvom. Sada je to opet stvar vremena, mada ne mislim da se ništa nije promenilo, daleko od toga. To jesu isti ljudi, koji štite svoje pozicije, ali oni sad to čine uz mnogo veći napor, teren njihovih pozicija je bitno sužen. Međutim, ono što postaje prilično jasno, to je da ni ekonomski ni politički moćnici i grešnici iz Miloševićevog vremena jedno dugo vreme neće platiti, izvukli su se. Izvući će se, osim onih koji budu morali da odu u Hag.

KORI
UDOVIČKI

Nemamo snage i pitanje je da li ćemo ikad imati snage i vremena da idemo za tim pojedincima. Ja sam se bavila ekonomskim sistemom i bilo je trenutaka kada sam tačno znala, evo, sad neko negde stiže neku korist, a već je krao, već je grešan, ali ja imam troje ljudi koje mogu da angažujem da grade novi sistem ili da ih angažujem da njega proganjaju. Čujte, za neke od malverzacija u energetici o kojima je bilo reči, ja sam rekla od početka - ako hoćemo tome da stanemo na kraj neko mora da plati, pa verovatno u milionima dolara, da dobijemo međunarodne stručnjake koji će da sednu i da dokazuju da je nešto moglo da se zna, da je bilo namješteno. To su krajnje, krajnje skupa i retka znanja. Imamo mi ljude koji nešto od toga znaju, ali neću da ih angažujem da proganjaju kriminal, potrebni su mi za druge stvari, razumete, koje su takođe problem ovog društva.

Zbog toga je važno da svako od nas drži pogled malo dalje od onog metra ispred sebe, a možda ćemo, kao i u Čileu, tek posle petnaest godina da krenemo da se obračunavamo sa prošalošću. Ali u ovom trenutku se vodi teška bitka i za današnjicu. Pripadnici ovog režima sada brane svoje pozicije i pokušavaju da zastraše svakog onoga ko želi nešto da menja. Na primer, tim tužbama koje ministar Stojković podiže povodom postupaka koji su bili više nego potrebni i razumljivi, to nije ništa drugo nego intimizacija - nemojte slučajno da se usudite da nešto menjate. Ali to je ipak kao jedno pomeranje klatna u drugom pravcu i ne mislim da će ono tamo i ostati. Ono će nezadovoljstvom birača promeniti stranu i mnogo me više zanima i brine da onda ta druga strana bude spremnija da ponese odgovornost, koja će joj opet biti u rukama.

Mislim da je impresivno da je DS još uvek tako veliki i jak kao što jeste, s obzirom da im je vođa ubijen. Činjenica je, i mislim da to

verovatno nije loše, da se DS bori za sredinu. To je bilo jako loše na prošlim izborima, kad sam shvatila da se pred građanima pojavljuje opcija - radikali, kao jedna krajnost, DS kao druga, a DSS kao centar. Znači šta, to tako stvarno ne sme da bude! Tako da mislim da je to jedna svesna odluka DS-a da pokušava da ona zauzme centar. Mada iskreno rečeno, mislim da bi bilo sjajno kada bi se ljudi čvršće, jasnije, hrabrije građanske orijentacije zaista organizovali, ujedinili u jednu vidljivu i jaku treću stranku, jer stvarno mislim da je DSS taj koji bi trebalo da se opredeli - ili će da ide ka centru ili će da ide ka radikalima.

Trenutno je pozicija DSS-a na političkom spektrumu potpuno suvišna, ali ono što nam sada fali, to je jedna partija prave građanske, jasne, hrabre orijentacije koja će da govori, da radi sve ono što se DS, iskreno rečeno, ne usuđuje, jer smatra da Srbija nije možda spremna za to. Postoji tu i dilema, jer činjenica je da je taj narod tri puta glasao za Miloševića.

Ne mogu da razumem zašto smo toliko uporni u tome da budemo jako loše diplomate, još od 90-ih. Srbi su stvarno ispali gori u očima sveta nego što su morali, isključivo zbog totalnog nedostatka diplomatskih sposobnosti, volja, želja, ne znam šta sve fali. Takva je, nažalost, bila i DOS-ova vlada, ono nemanje ambasadora godinu dana, to nije čak ni šamar SAD-u, to samo učini da vas oni istog trenutka zaborave. Tu čak ima neke tvrdoglavosti, kao - kad sam ja u pravu, onda svi treba da vide da sam ja u pravu. Prvo, nisi u pravu, jer prosto nikad niko ko je u konfliktu nije sto posto u pravu. Tu postoji i greška u našem školskom sistemu, kad se deca uče da postoji jedan odgovor na svako pitanje.

A drugo, neće nas Evropa apsorbovati, oni prosto čekaju da vide jasne znake i pokazatelje prevazilaženja političkih razmirica unutar zemlje, da ulazak u Evropu postane naša tema. Oni znaju da mi ne možemo da pripremimo svoje institucije i svoju državu i ceo aparat za ogroman teret celog sistema odlučivanja kakav je u Evropi, ukoliko u našem društvu ne postoji konsenzus da to želimo da uradimo. Evo pogledajte šta se desilo prilikom prve promene smene vlasti u zemlji, svi kapaciteti koje je prethodna vlada mukotrpno izgradila, razrušeni su i zamenjeni, čak i od strane G17. Verujem da oni iskreno žele da sprovode ekonomske reforme, ali je bilo važnije da ih sprovode njihovi ljudi, nego da ih sprovode obučeni ljudi. Dokle god vi to sebi radite nema ulaska u Evropu,

jer da bi se ušlo u Evropu vi morate da izgradite institucije kakve mi još ne umemo ni da zamislamo, a kamo li to da sprovedemo.

Čula sam od Slovenaca, pa sam se smejala, da su oni kao vlada svakog utorka, još pre ulaska u Evropu, dobijali ogroman niz odluka, predloga, dokumenata, o kojima se odlučuje na evropskoj komisiji te nedelje. I imate, sad možda lupam koje dane, ali od utorka do četvrtka da kao vlada na to date odgovor: ili ste se složili ili imate primedbu, ali ako svoju primedbu niste uložili do četvrtka, gotovo je. Vi morate da imate potpuno organizovan državni aparat, koji istog trenutka kad se vesti prime, kad se dokumenti pojave, propusti sve to kroz celu mašineriju razmatranja, jer stvarno može da vam se desi da se, ako vam nešto promakne, donese odluka koja je bitno u suprotnosti sa interesima zemlje, neka glupost, koju ste možda mogli da ispravite uz najobičniju primedbu. Mi smo trenutno svetlosnim godinama daleko od toga, tako da nećemo mi skliznuti u Evropu, ne, ja sam sasvim sigurna, jer oni će nas lako pacifikovati i tako što će nas ignorisati.

KORI
UDOVICHKI

Ne mislim da tzv. patriotska opcija u Srbiji u ovom trenutku stvarno želi u Evropu. Tu opciju vidim kao neki veliki inat, mada tu ima, naravno, i lepih ideala koji su pretvoreni u svoju suprotnost. Ja se prva ponosim srpskim junaštvom i snagom u I svetском ratu, o tome sam pričala ljudima dok sam živela u inostranstvu, maltene mi nisu verovali. Ali sada se ti ideali koriste da bi se živelo u samosažaljenju, da bi se drugi krivili za sve što je naša sopstvena odgovornost, da bi se opravdavallo to što nismo, po svemu sudeći, u stanju da kad jesmo u pravu ustanemo i stvarno iznesemo svoj argument i to na način da ga drugi čuju.

Znate, vi morate da razumete osobu sa kojom komunicirate ako želite da ona razume vas. Ako smo mi postali autistični, onda će i naša poruka padati na gluvo tle i to je ono što nam se dešava, sve pod izgovorom ovih ideala za koje verujem da su mnogi ljudi rasli na njima, baš kao i ja. Dobro, vreme je da u naše čitanke uđu i drugi tekstovi, o toleranciji, o razumevanju, to nam je falilo u našem obrazovanju i te dve stvari mogu da se pomire. Znači, verujem da su neki ljudi zavedeni, a ostali su prosto destruktivni, oni sigurno krive svoje komšije kad nešto ne radi u zgradi. Isto tako krive ostatak sveta zato što Srbija sada ima teškoća.

U sindikatima sam nailazila na dovoljan broj ljudi koji su vrlo pažljivo slušali moje argumente. Oni se smire kada vide jasnu viziju

i kada vide da je učinjen maksimalni napor da se i njima izađe u susret. Pazite, oni mogu i te kako da traže nerazumne stvari i tražili su ih, međutim oni to rade kada osećaju političko rasulo. Ako jedan Velja Ilić i jedan SPO i jedan G17 stvaraju svoj politički i partijski interes na vlasti, zašto onda ne bi i sindikati izvukli maksimum za svoju kuću. To je sasvim normalna logika.

Sada imamo mnogo rizičniju situaciju, ne postoji pravi konsenzus u toj vladi, ni prava vizija o nekakvoj reformi koja mora da se sprovodi. S druge strane, ministar Dinkić je po svemu sudeći shvatio da nema daljeg ekonomskog pomeranja, da će inflacija i dalje da preti i da će međunarodne organizacije početi ozbiljnije da uskraćuju svoju pomoć ako se ne ide u taj sledeći, mnogo teži korak - restrukturiranje javnog sektora. Priznajem da ni mi nismo daleko u tome odmakli, ali tvrdim da je to bilo zbog toga što je potrebna priprema i vreme i mi smo na tome radili. On je dosta bahato rasturio mnogo toga što smo mi pripremili, a sad i on pokušava na tome da radi. Svaka čast što je shvatio, ali se pitam da li će uspeti da stvori taj konsenzus, tu spremnost na žrtvu ili će svojim, inače dosta agresivnim nastupom izazvati još veći otpor.

Jer pazite, ako odluči jedan EPS da vas minira, vi mu ništa ne možete. Držim fige, jer ja zaista mislim da Srbiji nema ekonomske budućnosti bez bitnog prestrukturiranja javnog sektora, jer je ovako srpska privreda kao neka kornjača. Ona nosi jedan ogroman, težak oklop te državne administracije, a niko joj ne pomaže da hoda. Znaite, kada vi danas otvarate biznis, vi se namučite da dobijete telefon. I to u današnje vreme i u poziciji u kojoj je srpska privreda, kada su joj najveća šansa kvalitetni, obrazovani ljudi, koji mogu da se uključe u međunarodnu podelu rada - kako - preko elektronskih komunikacija. Ako toga nema, mi smo odsečeni, na ostrvu, mi smo ta kornjača, od koje tražimo da preskače jarke. Nema, to nije moguće.

Strah me je da će nas svet stvarno zaboraviti. Dovoljno smo mali da, kada jednom dođemo na dno lestvice birokratskih prioriteta, a taj svet funkcioniše birokratski, osim kod svojih najhitnijih slučajeva, onda će nam stvarno biti teško da se na toj lestvici opet uspnemo. I onda ćemo se vući, teturati i stalno zaostajati. S druge strane, mislim da taj opšti negativni stav, koji trenutno vlada kod nas, nije sasvim fer. Institucije malo pomalo negde pokleknu, a onda nešto i odrade. One nikada pre nisu postojale, pa se uhoda-

vaju polako. Mislim da smo na duži rok sigurno na usponu. Pitanje je samo da li je on dovoljno strm.

SVETLANA LUKIĆ:

U prvom delu emisije slušali ste gđu Kori Udovički. Nedavno je, u organizaciji Socijaldemokratskog kluba i Fridrih Ebart Fondacije, održana jedna rasprava u Medija centru na temu crkve i društva. Profesor Ljubiša Rajić je govorio o Crkvi i Univerzitetu, a istoričarka Olivera Milosavljević o odnosu naše crkve prema Zapadu.

OLIVERA
MILOSAVLJEVIĆ

OLIVERA MILOSAVLJEVIĆ:

Otpor prema Zapadu, koji je nekada isključivo značio otpor prema Evropi, a danas dobija širi smisao otpora prema čitavoj zapadnoj civilizaciji s prenošenjem težišta na Ameriku, predstavlja opšte mesto u teorijskim spisima srpskih bogoslova. Sintagme “Evropa je smrt”, “Evropa je nerotkinja proroka”, “Evropa je jeres”, “raskalšana odmetnica”, “otpadnica” i “bludnica”, “dronjava, izgladnela, podivljala, strvinska Evropa”, “podetinjili i ostareli Zapad”, “spolja našarani grobni spomenici, a unutra mrtve kosti i smrad” ili današnja sintagma “total(itar)na demo(no)kratija”, samo su mali deo te kataklizmične slike koju su o Evropi, kao simbolu pojma Zapad, stvarali bogoslovi u XX veku nadovezujući se na rusku teološku misao XIX veka.

Naravno, postavlja se pitanje šta je to što tako dramatično razdvaja Istok od Zapada, odnosno šta je to što čini Evropu tragičnom, haotičnom, propalom tvorevinom u očima srpskih bogoslova, a što može ugroziti i život srpskog naroda. Ako bismo sveli njihove teze na najkraće, onda bi to bilo da su na Zapadu vrednosti – čovek, humanizam, nauka i individualizam. Nasuprot tome, na Istoku vrednosti koje moraju da se čuvaju su – bogočovek, ličnost u kolektivu i sabornost. Dva u srpskom bogoslovlju najcenjenija bogoslova, Nikolaj Velimirović i Justin Popović su ove teze razvijali do krajnjih konsekvenci. Prvi je razvijao sopstvenu kataklizmičku viziju Evrope bez nade, drugi je uzor nalazio u ruskim piscima, posebno Dostojevskom, kojeg je smatrao apostolom sveslovenstva.

Po Velimiroviću propast Zapada je počela pre hiljadu godina kada je “satana” nagovorio “prvosveštenika zapadne crkve”, ovo su naravno sad sve citati, da se odvoji od istočne, pa je rezultat bio nastanak, kako kaže, lažne nauke koja je i sama Božija kazna, a “smradni gasovi od lažnih nauka” zatrovali su vazduh na Zapadu

i ljudi su počeli obožavati sami sebe. Posebno mesto u njegovoj kritici Zapada imao je racionalizam, navodio je da je XVIII vek značio bunt protiv crkve, XIX bunt protiv Boga, a XX savez sa Đavolom. Optuživao je Evropu da je zamenila Hrista biologijom, da bestidno naziva majmuna svojim praocem, da je proglasila nauku zvezdom vodiljom, istakla geslo - sloboda, bratstvo, jednakost, pronašla slast u negovanju tela, u egzistenciji punim biološkim životom i tako dalje.

Zbog svega ovoga Nikolaj Velimirović slikovito je opisivao kako će izgledati propast Evrope: "Tamo gde su njene ponosite luke biće mravinjaci i gde su njeni bulevari biće travnjaci i zmijarnici, gde je sada sramno kliktanje protiv Hrista, biće bukanje buljina i vrisak šakala". Protivteža ovoj kataklizmičnoj slici Evrope bilo je pravoslavlje, slovenstvo, Rusija kao najveća zemlja koju poseduje "najkrotkiji narod" i, naročito, srpstvo. Uzdižući ih iznad duha Evrope opisivao je kako će izgledati najveći mrak koji će, kada se pogleda sa balkanskih visina, prekriti dolinu bez svetlosti, "mračnu kao što je mračan dom krtice pod zemljom", obeležen imenom Evrope.

Velimirović je zaključivao da je Srbija sused Evrope, "ali Srbija nije Evropa" tražeći da se ne uliva u Evropu i ne gubi u Evropi, a Srbima je postavljao pitanje "hoće li sa mračnom i smradnom Evropom ili sa Hristom", a Evropi je poručivao da se okrene Hristu i "biće opet lepa kao što je bila pre hiljadu godina, pravoslavna, Hristova Evropa".

U oceni Zapada i njegovog sukoba sa Istokom, savremeni bogoslovi najčešće postavljaju sledeća pitanja - šta je racionalizam doneo Zapadu, kakva je razlika u razumevanju pojma ličnosti na Zapadu i Istoku i posebno, na kome leži odgovornost za sukob Istoka i Zapada. Prirodno, odgovori na sva ova pitanja idu uvek na štetu Zapada.

U tom smislu je paradigmatičan primer zbornika koji se zove *Jagnje Božije i zvjer iz bezdana*, iz 96, u kojem je sadržana celina ovog antizapadnjačkog stava. Tu Atanasije Jeftić navodi, na primer, da su zapadnjaci zluradnici, zlobnici, zločinci, da su međunarodne organizacije i institucije od Ujedinjenih nacija preko Evropske zajednice, Saveta bezbednosti, Evropskog parlamenta, Svetskog saveta crkava, do, kako kaže, licemera iz Vatikana i Crvenog krsta, dakle da su sve ove organizacije licemerne mumije sa Zapada.

Zgražava se nad licemerjem zapadnih nazovi hrišćana, tvrdeći da su naročito licemerni Amerikanci, “koje su rodili vekovno licemerni Englezi”, koji su ipak bili suptilniji, “ali ništa manje licemerni i zli”. Amerikance još naziva kukavicama, neljudima, bezbožnicima, tiranima, a Dejton - diktatom gestapovskim.

Na drugoj strani, po njemu, “Srbi su Evropa pre Evrope i civilizacija pre njihove civilizacije i duhovnost pre svega”. Atanasije Jefić je potpisao i tekst, koji se zove “Jeremijevski vapaj iz zbegova hercegovačkih”, u kojem pita zapadnjake - “kako u licemerju svoje pilatovskom i staljinovskom, franko-američkom i anglosaksonskom ne vidite, Bog vas vidio, da Bog živi istinit i vidi laž vašu, lukavu mudrost vašu”. I eksplicirao - “daj Gospode, osvetničke pravde i siročadi, Amerikancima koji su malj cijele zemlje isto što si nekada dao Vavilonu, ondašnjem malju cijele zemlje”.

OLIVERA
MILOSAVLJEVIĆ

Amfilohije Radović u duhu starijih bogoslova vidi suštinu istog ovog, kako kaže, novog svetskog poretka u takozvanom sekularizovanom usmerenju evro-američke civilizacije, odnosno u “trulom” ljudskom postojanju na zemlji, življenju otuđenom od Boga i sagrađenom na “ogromnoj laži o čoveku”. Zbog toga ono što on naziva jurišom na pravoslavne zemlje ima osnovu u saznanju da se tu negde kod pravoslavnih “čuva nekakvo besćenje-bлаго, neko najdublje pamćenje, pa to pamćenje treba zbrisati da bi onda ljudi mirno i neuznemiravano mogli ovdje da žive u ovom trulom svetu, zadojeni duhom nekrofilije, u mrtvačnici zemaljskoj”.

Antizapadni stav može se prepoznati i u nekim nastupima crkve kao organizacije u celini, na primer povodom adolescentske igre u onom omladinskom kampu koje se svi sećamo, Sveti arhijerejski sinod se oglasio saopštenjem nazvavši ga bestidnim skandalom do kojeg je došlo zbog, kako piše, “sklapanja braka između postkomunističkog ateizma i zapadnog kapitalističkog hedonizma”, pa “iz takvog čudovišnog braka već počinju da se rađaju monstumi i nakaze kakve čovečanstvo ne pamti u svojoj istoriji”.

Danas, posle ovog sukoba sa čitavim svetom, kod pojedinih srpskih bogoslova može se naći veoma uzdržanih tekstova, gde se o zapadu piše kao o raznolikom, pluralističkom svetu, kojem su potrebne nove vizije saznanja vere, prava i morala sekularnog i hrišćanskog i tako dalje, ali su to ipak ređi glasovi, bez ostrašćenosti, koji su uvek prikriveni zaglušujućim zahtevima protiv zapadnjačkog zla, protiv sekularizacije, protiv individualizma,

protiv sekte koja se zove sociologija religije, protiv Darvina i protiv nauke.

Kad ste poslednji put čuli osobu na televiziji da kaže da je ateista? Ne, pa čak je i Gaša Knežević svojevremeno rekao da je on ateista, ali ne tako “strašan”. Navešću vam jedan primer. Pre 4-5 godina, kad su krenuli ti skupovi “Justina filozofa” na našem fakultetu, kad su počeli da pozivaju sveštenike da govore, kad se ta omladina masovno okupljala, jedna druga studentska grupa je pozvala čitavu grupu nas profesora da držimo predavanja na potpuno suprotne teme, čak su ih i zakazali u istom terminu da vide gde će biti više studenata. Ja sam im pričala o, za ovu drugu grupu, tabu-temi, o nacionalnim stereotipima. Bila je prepuna sala i oni su mi oduševljeno rekli – išli smo tamo da vidimo, ovde nas je više. Ali to treba neko da organizuje, znači neko ko može javno da kaže da se tome suprotstavlja, da javno stane iza toga. A sedeti kod kuće, čutati i gledati šta se dešava i skandalizovati se – tako ne može ništa da se uradi. I mislim da je tu najveća odgovornost medija i naravno onih, bar malobrojnih političkih stranaka, koje imaju prema tome jasan stav.

LJUBIŠA RAJIĆ:

Treba da govorim o ulozi koju je sebi namenila Srpska pravoslavna crkva. Ona pokušava da bude posrednik između građanina i države i pokušava da osvoji položaj državne crkve. U tome joj pomaže ministarstvo vera, koje je otprilike ministarstvo za davanje povlašćenog položaja SPC-u. Cilj kojem se teži jeste stvaranje crkvene države. Napomenuću samo da, kad smo tražili podatke iz ministarstva prosvete o tome koliko se učenika prijavilo za veronauku, dobili smo odgovor da se to ne sme objaviti bez dozvole SPC-a. Dakle, u nečemu je ona već iznad državnih organa.

Hrišćanska crkva u jednoj ljudskoj zajednici može da bira da li će biti crkva potlačenih, dakle ono što piše u starijim jevanđeljima, crkva pobune siromašnih, onih koji nemaju ništa protiv onih koji imaju sve i otimaju još više. Ili će, pak, biti crkva bogatih i privilegovanih. SPC je odabrala ovu drugu varijantu. Unutar toga treba posmatrati odnos crkve i obrazovanja. Crkva, naravno, uvek ima svoj interni cilj, da stvara nove vernike, ali ima i neke eksterne ciljeve. Njen pokušaj da uđe u sistem obrazovanja u suštini se zasniva na tri elementa. Prvo, da problem svojih finansija prebaci na ministarstvo finansija, dakle da je izdržava država. Drugo, da

problem svog propovedanja, koje je prilično neuspešno i prilično loše - budimo iskreni, Crkva nema baš najbolji kadar - prebaci na školu, kako bi od škole jednostavno pribavljala nove male vernike. I konačno, da ukloni konkurenciju sa tržišta.

Nemojmo nikad zaboraviti, ovde se sektama ne bave sociolozi religije, ovde se sektama bavi policija i piše knjige o sektama. Koliko je jaka ta veza možete videti na svakom sajmu knjiga na štandu policije i vojske, koji su u centru sajma knjiga kao apsolutno najvažnije izdavačke institucije u ovoj zemlji. Tamo uvek bude jedna gomila sveštenika i to, naravno, SPC-a, druge nisam primetio.

LJUBIŠA
RAJIĆ

Crkva i univerzitet: 2004. vlada Zorana Živkovića donosi rešenje kojim se oglašava ništavnim rešenje vlade iz 1952. i to potpisuje Žarko Korać, namerno pominjem imena. Zatim iste godine Mirosljub Labus potpisuje rešenje ove nove vlade, u kome kaže da je Bogoslovski fakultet u sastavu Univerziteta u Beogradu i da nikada nije ni prestao da bude u njegovom sastavu. Nastavno-naučno veće Univerziteta u Beogradu i Savet univerziteta u Beogradu su ogromnom većinom držali jezik za zubima.

Prvo, Bogoslovski fakultet ima Statut koji je u suprotnosti sa važećim Zakonom o univerzitetu, tako da već na osnovu toga ne bi mogao biti primljen u sastav nijednog univerziteta, čiji je osnivač Republika Srbija. Naime, po statutu Bogoslovskog fakulteta pravo direktnog upisa na I godinu studija na Bogoslovskom fakultetu imaju lica pravoslavne vere, koja su završila pravoslavnu bogosloviju sa ispitom zrelosti, bez obzira na narodnost i državljanstvo, a po odobrenju nadležnog episkopa. Lica koja su lišena sveštenog ili svešteno-monaškog čina i koja su krivično kažnjavana ne mogu se upisati na Bogoslovski fakultet. Student može da izgubi pravo na dalje studiranje ukoliko otpadne od pravoslavne vere ili mu nadležni arhijerej uskrati blagoslov za studiranje. Sve ove odredbe su direktno u sukobu sa Zakonom o univerzitetu, a neke od njih, po mom tumačenju, nisam pravnik ali dozvoliću sebi tumačenje, u suprotnosti su sa Krivičnim zakonom i Ustavom Republike Srbije. Sad, molio bih kolegu Labusa, koji je redovni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu da zaista zauzme stav o tome dokle smatra da jedan fakultet može da krši zakon o univerzitetu.

Na tom Univerzitetu u Beogradu je uglavnom ponikao jedan broj fundamentalističkih pravoslavnih omladinskih pokreta, negde

tokom 90-ih, u vrlo složenim, šarolikim pobunama studentske populacije. Oni su delimice proizvod Miloševićevog režima, delimice proizvod Srpske pravoslavne crkve i pojedinih klerikalnih strana-ka, a delimice i proizvod naše volje da gledamo kroz prste mnogo čemu, ukoliko je to protiv ove ili one vlasti. Ja, uz sve moje pošto- vanje prema pozitivnoj ulozi koju je Čedomir Jovanović imao u studentskom pokretu, neću zaboraviti da su on i Čedomir Antić insistirali da studenti ne pevaju *Gaudeamus igitur*, što ih identi- fikuje sa studentima diljem Evrope, nego Himnu svetom Savi.

“Obraz” se javlja 1993, 1997. je u potpunosti aktiviran kao reakci- ja na studentski pokret. Svoj prvi sajt je imao na lokaciji CJB - centar javne bezbednosti, ako se ne varam, i tu je jedan obimniji tekst Vojislava Koštunice. Dva su dokumenta iz istorije “Obraza” veoma bitna, to je *Proglas srpskim neprijateljima*, grubo ću reći, njihov Main Kampf, koji je kasnije skinut sa sajta, jer nije bio po- pularan, i tekst pokojnog harizmatiskog vođe tog pokreta, Nebojše Krstića - *Udri vraga, ne ostav’ mu traga*, koji se i dan-danas sma- tra jednim od ključnih dokumenata.

Zatim je na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Beogradu osno- van “Sveti Justin Popović”, koji najvećim delom okuplja studente sa istorije i filozofije, uglavnom pod pokroviteljstvom Radoša Lju- šića, sadašnjeg direktora Zavoda za izdavanje udžbenika. Koriste savremenu tehnologiju i vrlo pristojno izgledaju, sem skinhedsa koji su tu kad nekoga treba prebiti. Tu oni dele isti način ponaša- nja sa eksternom desnicom diljem Evrope. Ona se više ne šeta u smeđim ili crnim košuljama, imaju mašne “hugo bos” i lap topo- ve, ali imaju istu ideologiju koja je postojala 30-ih godina. Nijed- no društvo u Evropi nije oslobođeno od toga, svugde postoje takve organizacije, jedino što negde rade mehanizmi koji to sprečavaju, brže ili sporije, ne zabranama nego kažnjavanjem kad se krši za- kon, ali pre svega aktivnom političkom borbom protiv njih. Ovde ne postoji ni vladina politička volja, ni volja Univerziteta da se to čini, a ta neodgovornost je čini mi se ono što je najpogubnije. Ta- ko su počele naše, diljem bivše Jugoslavije nacionalističke stran- ke, i pretvorile se u nacističke; tako su u krajnjoj liniji kao neke tamo budale počinjali i fašisti u Italiji i nacisti na drugim strana- ma. Naprotiv, ovde čak dobijaju podršku i na mnoge načine biva- ju finansirani.

Sve te odluke oko uvođenja veronauke, oko davanja privilegija Crkvi, oko vraćanja Bogoslovskog fakulteta nemaju u suštini bla-

ge veze sa obrazovanjem i obrazovnom politikom. To su političke odluke, čiji je cilj da se država Srbija prekroji u nešto drugo od onoga što trenutno jeste. Počelo je mnogo pre DOS-ove vlade, ona je otvorila vrata, a ova sadašnja vlada otvara autoput da se to ostvari. Dakle, to je jedna malo duža i temeljitija pojava unutar koje se onda u akademskim krugovima ljudi malo spore - da li Žarko Gavrilović predstavlja tvrdu, radikalnu struju, a Atanasije Jeftić umerenu struju ili ima nešto drugo ili treće u crkvi. Ja lično vidim razliku između njih u tome što Žarko hoće da predvodi skinhedse koji prebijaju nekog, a Atanasije će verbalno to da podržava, a sam neće izaći na ulicu. Ne vidim da je to neka velika razlika.

LJUBIŠA
RAJIĆ

Problem je u tome što mi jednostavno imamo niz vlada u kojima ima nešto iskreno klerikalnih partija kao što je DSS, kao što je Vojislav Koštunica, u kojima ima oportunističkih klerikalaca, tu su sve one moje kolege s univerziteta koji su do prekjuče bili članovi CK, Komisije za idejno delovanje u kulturi i ne znam čega sve još, a onda su 90. ili 92. godine naglo shvatili da su ih komunisti toliko maltretirali da su morali da postanu dekani, rektori, predsednici komisija za idejno delovanje, pukovnici i tome slično, pa su 90. ili 92. otkrili svoje pravo pravoslavno srpsko ja, kupili krst, okačili oko vrata, a nisu naučili ni očenaš, i prešli na drugu stranu. Sutra će se učlaniti u nešto treće, peto ili sedmo, takvih partija ima mnogo. Svi su oni pecali u mutnom računajući - to će im doneti ovaj ili onaj glas na izborima, zaboravljajući da pogledaju šta se zbiva u Evropi. Većina njih ne vidi dalje od nosa, pa ne vide da kad god je neko u centru ili na levoj strani počinjao da se poigrava sa populističkim idejama, krajnja desnica je na tome dobijala, npr. Le Pen, Hajder i mnogi drugi unaokolo. To se i ovde dešava, to je jednostavno kratkovidost i glupost naših vlada, iz toga ne izuzimam ni vladu Zorana Đinđića.

Osim toga, naše vlade su sve takve kakve su, sastavljane zbrdazdola, nema mnogo dobrih, sposobnih političara kod nas, i u krajnjoj liniji, imamo jedan pravni sistem u kome su pravnici pokazali da su vrlo fleksibilni i da će se vrlo lako po svom tumačenju prava prilagoditi ovoj ili onoj političkoj potrebi. Ni tu se ne razlikujemo mnogo od sveta, samo što nemamo javnost koja bi to uspela da kontroliše, makar u nekoj meri. Nismo mogli očekivati ništa bolje ni od DOS-ove ni od ove vlade, tj. nismo mogli očekivati da budu dobre vlade, jer su bili loša opozicija.

SVETLANA LUKIĆ:

Na sajtu udruženja pravoslavne omladine "Srpski sabor Dveri", još iz doba reforme obrazovanja stoji ocena rada tadašnjeg ministarstva prosvete, a prva zamerka se odnosi na imena ljudi koji nisu na -ić: Tinde Kovač, Nenad Havelka; tu je i ime našeg današnjeg sagovornika, Aleksandra Baucela. A onda se dalje na sajtu kaže da uopšte ne valja što reformu pomaže Soros fond, finansijer i antisrpskog suda u Hagu. Slične argumente imao je i Aleksandar Lipkovski, jedan od zvezda kandidata Koštuničinog nacionalno-prosvetnog saveta koji će se uskoro formirati. Lipkovski je čovek koga smo zapamtili po tekstu "Uzgajalište teletabisa", u kome napada psihologe finansirane od Sorosove fondacije i kako kaže - stručnjake obučene na trodnevnim seminarima na kojima radi relaksacije ližu virtuelni sladoled i izigravaju životinje. Važno je da je sadašnji ministar prosvete Vuksanović najavio moralnu obnovu škole koja će, koliko sam shvatila, počivati na dva stuba - listu Kurir, koga je ministar juče pohvalio, jer bez njega ministar ne bi saznao da postoji fenomen srednjoškolske pornografije, a drugi stub moralne obnove biće policija, koja će valjda da juri tu nemoralnu decu.

Slušate Sašu Baucela iz Zavoda za vrednovanje obrazovanja i docenta na razvojnoj psihologiji Filozofskog fakulteta u Beogradu. Prisjetili smo se onog istraživanja s kraja prošle godine, koje je organizovala Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj. Obuhvatilo je četrdeset zemalja, da vas podsetim, testirani su petnaestogodišnjaci, naša zemlja je bila gotovo najgora, jedino su petnaestogodišnjaci iz Turske bili gori nego naši srednjoškolci.

ALEKSANDAR BAUCEL:

Prosto se četrdesetak zemalja dogovorilo šta je to važno, onda su napravili testove i kao, hajde sad da mi vidimo koliko ta mlada generacija od petnaest godina u raznim zemljama poseduje te veštine i te kapacitete koji su im neophodni da bi uspeli u tom nekom modernom društvu. I meni se činilo da su to jako korisni rezultati za nas, jer to je kao neka vrsta ogledala, znači, vidiš gde si. E sad, kod nas se desilo da smo nekako brzo prešli preko tih rezultata, što je s jedne strane razumljivo. Mi se suočavamo sa mnogim problemima tako da nam samo treba još jedna loša informacija; nekako, klapna nam je već puna, ne možemo više to da podnesemo. Toliko problema imamo, te ne znamo ni u kojoj državi živimo, te ustav, te sve vreme nekakva politička kampanja, te ubiše Đin-

dića, prosto, možda u takvom okruženju više čovek ne može ili društvo ne može da podnese loše informacije o sebi, isto kao i svaki čovek u svom sopstvenom životu. I možda je sad ovo reakcija da se to malo ostavi po strani, dok prvo ne rešimo neke druge probleme, pa ćemo onda da se vratimo tome. To može da bude pozitivan scenario, ali ja se plašim negativnog scenarija, da je to ono - ma to su smislili da bi pokazali da smo mi glupi, pa ko je to smislio, pa mi smo u stvari najbolji, to je neka kerefeka.

ALEKSANDAR
BAUCEL

Mi na taj način u stvari ugrožavamo našu decu. U Nemačkoj 2000. godine, kad su postigli jako loše rezultate na tom Piza testiranju, to je bio užas, to su bile histerije, onda se tražilo da se uradi nešto pod hitno; tri godine su radili na reformi. Sad, 2003. kad su dobili rezultate, opet nisu zadovoljni, sačekaj, mi tu tri godine nešto radimo, a gledaj, nismo se puno pomerili. U Austriji, oni su gubitnici, odmah su zvali ministra da podnese ostavku, dakle oni su užasno zabrinuti za obrazovanje jer znaju da obrazovanje kreira njihovu budućnost. Ako sad ne naprave dobro obrazovanje, Engleska u budućnosti rizikuje da izgubi svoje mesto, neko drugi će je preteći i gotova je.

Često se o obrazovanju razmišlja kao o nekoj društvenoj instituciji, koja treba da reprodukuje neku našu tradiciju. Znači, obrazovanje se gleda kao štancovanje novih generacija da liče na one prethodne. Ja bih to nazvao obrazovanje za prošlost i to jeste jedna užasno važna funkcija obrazovanja, jer ljudi koji žive u jednoj zajednici isto kao i ljudi koji žive u jednoj porodici treba da imaju onu sposobnost da se razumeju bez puno reči, znači, da dele neke stvari. I sasvim sigurno da obrazovanje treba da prenosi i neki deo tradicije da bi nove generacije razvile identitet, osećaj pripadnosti određenoj zajednici, da bi mogle da funkcionišu.

Međutim, obrazovanje ima i nemerljivo važnu funkciju koja je orijentisana ka budućnosti novih generacija, jer, nažalost ili na sreću, više ne živimo u doba Budenbrokovih gde deset generacija živi u skoro istom svetu. Znači, ono što je moj deda saznao kroz svoje iskustvo i preneo mom ocu i moj otac preneo meni, ti principi ponašanja, taj način mišljenja, odnos prema drugim ljudima koji meni prenesu moji roditelji bio je i za mene funkcionalan, jer se pretpostavljalo da je svet u kome ću ja živeti manje-više strukturisan na isti način. Međutim, danas, evo moja sestra je mlađa osam godina, svet u kome ona živi i svet u kome ja živim su done-

kle različiti. Sad, dobro, to je kod nas malo specifičan slučaj, ali u drugim zemljama sveta razvoj društva, promene koje se dešavaju su užasno brze, tako da će sadašnja generacija dece živeti u nekom drugačijem društvu.

Sad treba sagledati obrazovanje kao instituciju koja tu decu treba da opremi onim znanjima i veštinama, nekim navikama, načinom razmišljanja, principima koji će im biti funkcionalni da se snađu u tom nekom budućem društvu u kome će živeti i mi malo gubimo tu perspektivu.

Dobro je da imamo informaciju da rezultati naše dece nisu na visokom nivou spram veština koje će im sutra biti potrebne u toj nekoj EU, jer mi iz nekog razloga hoćemo da budemo deo tog sveta. Znači, naša deca kroz ovaj obrazovni sistem nisu opremljena da se snađu u tom svetu i ako mi nešto ne uradimo s našim obrazovanjem, nama će deca dvanaest godina ići u školu, kupovaćemo im knjige, plus privatni časovi, plus ovo, plus ono. Znači, dvanaest godina nekog resursa ste vi uložili u sve to i onda kad oni izađu iz te škole i nađu se u tom nekom društvu, odjedanput se sablazne. Sačekaj, pa nas su školovali za fudbal, a sad su nas ovde doveli na košarkaški teren, šta se radi, ovaj nam nešto svira, ja ga ne razumem. I mi ćemo onda na neki način morati da odgovorimo sebi da li smo mi odgovorni za to što smo zbunili tu decu, što smo im nekako održavali iluziju da će živeti u jednom svetu i pripremali ih za fudbal, a sutra ćemo im reći, e pa, znate, eto, mi smo imali najbolje namere, znate, mi smo hteli da sačuvamo naše tradicionalno obrazovanje, tamo nam je neko rekao da treba da bude reforma, a mi smo rekli - ma, ti ćeš da mi kažeš, e neće baš da bude za inat, pa eto, ti si sada žrtva tog nekog besmislenog sukoba koji smo mi imali. Da li će iko tada da kaže: e, sačekaj, pa ja sam odgovoran za ovo.

Mene to brine, da mi, kad je obrazovanje u pitanju, ne vidimo da moramo sada da menjamo obrazovanje da bi za deset godina to obrazovanje bilo funkcionalno. Inače, mi možemo da promenimo sve živo u ovom društvu, da imamo dobru ekonomiju, da imamo dobar politički sistem, da imamo dobar ustav o kome se priča, da imamo sve savršeno urađeno, a da nam obrazovni sistem ostane kakav je bio pre 10-20 godina. Taj obrazovni sistem vaspitava decu za svet koji je nekada postojao. Šta ćemo mi njima da kažemo posle dvanaest godina, kad neko izađe kao brica, a nigde nema tog

zanimanja ili društvo to uopšte ne traži? Šta ćemo mi njemu da kažemo?

Mi smo kao društvo na neki način potpisali ugovor sa porodicama i rekli smo im - pošaljite dete u školu, a mi ćemo da obezbedimo da ga škola školuje na takav način da ono sutra može da vodi samostalan život, a ne da živi sa roditeljima do četrdesete godine. I da li ćemo mi kao društvo reći - mi smo prekršili taj ugovor?

ALEKSANDAR
BAUCEL

Stalno me je čudilo kako to, sva istraživanja su pokazivala, nezavisno od ovih međunarodnih istraživanja, da je naš obrazovni sistem jako neefikasan. Znači, kad vi pogledate šta tamo piše da treba učenik da nauči u školi i izmerite šta je on naučio, vidite da je jako mali deo toga dete iznelo iz škole. To je kao kad kupiš kola koja mogu da idu dvesta na sat i sad sedneš u njih sav ponosan, kreneš da voziš, a ono maksimalna brzina dvadeset. I ti se praviš kao, ništa, sve je u redu. Vozili smo se dvadeset na sat i nikom ništa, pa to je normalno, to je u redu, dobro da ide, kao, super.

Onda sam počeo malo drugačije da razmišljam. Šta je to društvo dobijalo od obrazovanja i zbog čega su svi bili zadovoljni, odnosno mislili da je obrazovanje užasno efikasno? Ja sam došao do jednog odgovora, možda je i tačan, možda nije, možda je malo i preteran, ali čini mi se da je naš obrazovni sistem veoma efikasno proizvodio određeni tip ljudi, ljudi koji nisu skloni da se zameraju nekoj ko je hijerarhijski moćniji, koji nisu spremni da donose odluke, koji gledaju da nađu neko svoje mesto u hijerarhiji gde će se dodvoriti onome iznad, iskoristiti onoga ispod, a podmetnuti nogu onom ko je na istom nivou hijerarhije. Znači, tu vrstu mentaliteta je to obrazovanje užasno dobro proizvodilo, time što te neko, na primer, tera u školi da ponoviš njegove reči bez razumevanja.

U vreme jednopartijskog sistema, možda Tito i petoro ljudi oko njega donose odluke, misle, znači, vode jedan zreli, odrasli život, a svi drugi ljudi su otprilike u poziciji dece. Znači, njegov život je život zavisne osobe i ako smo kao i živeli neki život, to je bilo kao jedno malo pozorište. Sad ti kao ideš na posao, a nije važno da li ta firma radi, nije važno da li si ti produktivan, jer ima tamo neko iznad koji vam sve određuje. Sad, to što si ti napravio prodaćemo ovome iako to njemu ne treba, ali on će ono što on napravi prodati onom, iako to njemu ne treba i sve je kao da neko svoje male igračke raspoređuje po svojoj sobi. I tako se igrala ta igra i verovatno su za takvo društvo osobe koje poštuju svoje mesto u hije-

rarhiji, ne pitaju puno, prihvataju ono što im kaže onaj iznad; to bi bilo vrlo korisno i vrlo efikasno obrazovanje. Ako je ova slika tačna, onda je to obrazovanje bilo užasno kvalitetno. Međutim, taj svet u kome smo mi živeli je izgubio svoju istorijsku bitku, pobedili su drugi, nametnuli svoj model života i mi sada moramo na neki način da preoblikujemo i nas same i naše živote, da bismo se uklopili u onaj model sveta koji je trenutno dominantan.

Isto to bi bilo recimo za jednog Engleza ili Holanđanina da je pobedio socijalizam. Onda bismo mi bili na pobedničkoj strani i slali bismo konsultante Englezima kako sad u socijalističkom društvu moraš da poštuješ predsednika partije, partijskog sekretara, jer smo mi imali neke veštine koje su bile vrlo zgodne. Ta igra u kojoj smo mi bili dobri, istorijski je nestala. Znači, opet ona metafora sa sportom, ako smo mi bili relativno dobri fudbaleri, ovi drugi, zapadnoevropljani su dobri košarkaši. Pobedila je igra košarka. I na globalnom planu se sad igra košarka i mi moramo da se preorijentišemo.

Psihološki je to veliki problem, posebno za nas u Srbiji, koji smo imali još jedan negativan faktor, a to je rat. To je kao da ste otišli u kafanu, prethodnog dana bili ste relativno dobar fudbaler, to veče u kafani ste se napili i potukli i svašta je tu bilo. U sedam ujutru dolazite kući mrtvi pijani, izubijani, želite samo da legnete i da odspavate par dana, a neko vas uhvati i kaže - e, hajde sad na košarkaški teren, moraš da igraš košarku. Ti kažeš - pa, nemoj, sačekaj malo, samo par dana da se odmorim, ući ću u tu košarku, ali pusti me sad samo malo da odremam. A nema vremena i to je sada užasno teška stvar, ali jednostavno nema druge.

Znači, mora da se stvori obrazovni sistem koji će da pripremi decu da se ona sutra, kada završe to obrazovanje, ne šokiraju kada vide u kakvu su igru upala, nego da kažu - aha, to je ta situacija, znači, sad treba ovo, sad treba ono.

Ako ovako nastavimo da obrazujemo decu, ona će moći da rade samo neke nekvalifikovane poslove. Pazite, za koju vrstu posla odgovara osoba koja sledi uputstva, ume napamet da ponovi ono što joj je rečeno, da radi bez puno razmišljanja - pa za nekvalifikovane poslove. Znači, možeš ti da završiš fakultet, ali ako nisi sposoban da promišljaš neki problem, da nešto kreativno uradiš, ti možeš da radiš samo nekvalifikovan posao, iako je sa visokim zvanjem. Sad mi možemo da kažemo - pa, ok mi smo siromašna

država, ne možemo mi da budemo konkurenti u nekim visokotehnološkim poslovima, naše mesto u svetu je da radimo te nekvalifikovane poslove. Ako neko to definiše kao naš državni interes, ja se slažem, neka taj neko izađe na izbore i neka kaže: mi hoćemo da vodimo državu koja će proizvoditi ljude koji će sutra u Evropi raditi nekvalifikovane poslove.

Osim toga, tih poslova više nema u EU, to je takođe problem. Procena EU je da će 2020. godine takvih poslova na tržištu u EU biti svega 10 posto, ti poslovi nestaju, oni odlaze u Afriku, Aziju, odlaze na Filipine, u Kinu i mi nikada ne možemo biti konkurentni u odnosu na te zemlje. Tamo se radi za nadnicu za koju naš čovek neće uopšte hteti; što se kaže, bolje da sedim kod kuće nego da radim za te pare. Znači, mi ne možemo biti konkurentni u tom meniju. E, ako neko donese takvu odluku da je to budućnost za koju se mi borimo, a pri tom ta budućnost nestaje i ne možemo pobediti konkurente u toj igri, onda ja mislim da mi imamo jedan veliki problem.

ALEKSANDAR
BAUCEL

Dakle, mi školujemo decu za poslove koji nestaju. Meni je to toliko dramatično, jer mi sada sejemo neko seme, koje će nas tresnuti po glavi za deset godina. To može da zvuči kao moralna pridika, ali hajde da to gledamo i krajnje pragmatično. Da mi nastavimo sa ovakvim obrazovanjem, a promenimo naše društvo, imamo savršenu ekonomiju, super vlada, sve to super mi sredimo za deset godina, a školovali smo neku decu za društvo koje smo mi sami promenili. Znači, izmenili smo svet i sad dolazi ta generacija dece, a mi se dosetimo – jaoj, pa za održavanje ovakvog društva nama su potrebne nove generacije, a nove generacije su školovane na potpuno drugačiji način. Znači, mi ćemo sad kao društvo, pored toga što smo već uložili dvanaest godina u školovanje te dece, morati da uložimo dodatne pare, kao one škole za odrasle, da sad tu decu pošaljemo... šta, u večernje škole da bi ona sada naučila ono što će im biti potrebno u tom novom društvu.

Ako pojedinac nekad i ne može da misli o sutra, društvo mora. Zašto? Zato što administracija, vlada, parlament... nije to jedan čovek ophrvan problemima. Na primer, u Ministarstvu prosvete radi mislim oko šeststo ljudi. Pa dobro, jedan može biti ophrvan svojim problemima, ali u pitanju je jedan društveni resurs, znači, šeststo ljudi mora da razmišlja deset godina unapred.

Važno je da mi stvorimo obrazovni sistem koji će biti efikasan. Dakle, ja sad na primer dobijem mandat i smislim da nove genera-

cije treba da budu takve i takve. Ali kad ja to smislim, moram da imam obrazovanje koje će to da prenese u realnost. Znači, efikasno obrazovanje; to je kao da imaš kola koja rade. Ne znam, ti ćeš da kažeš, ja neću u Novi Sad, ja hoću u Podgoricu, ti ćeš da sedneš u ta ista kola i odeš u Podgoricu. Treba razdvojiti kola koja mogu da idu i gde mi kao društvo hoćemo da putujemo. Ovo gde mi hoćemo da putujemo, to je stvar političke borbe. Ko god da pobedi, ko god uspe da prevari dovoljan broj ljudi svojim obećanjima kad dođe na mesto ministra, istog momenta njemu počne da otkucava sat i on mora da ima kola u koja će da sedne i da otputuje tamo gde je obećao ljudima. Inače, šta se može desiti? Znači, on se borio, pričao kako će da putuje ovamo-tamo, a ima kola koja ne rade i on može samo da sedne za volan i vozi ono - brrrm, brrrm, menja brzine, pa zamišlja u glavi mapu kako on putuje, pa je sad došao ne znam gde, pa zamisli u svojoj glavi kako je stigao u Novi Sad.

Ti si se izborio, ubedio si ljude da si ti u pravu, onaj je *bad guy*, ti si *good guy*, dobio si volan u ruke, sad se pitaj šta si ti uradio, dokle si ti pomerio ovu zemlju, koliko koraka si napravio, je li to nešto što će biti korak u dobrom pravcu. Ne možeš ti sad sebi da kažeš: mi smo svašta proživeli, ne možemo da razmišljamo dugoročno. Moraš, gotovo je, ti moraš za vrlo kratko vreme da uradiš ono što su druge zemlje radile dugo. Pazi, to uopšte nije naivna igra. Neka zemlja je 90-ih odlučila ovako, neka je odlučila onako, mi smo odlučili kako smo odlučili, e sad mi plaćamo posledice naše odluke. Ali gotovo, ne možemo mi sad da tražimo, slušaj, hajde malo da svet stane dok mi ne nadoknadimo propušteno. Nema, gotovo, vreme teče, odlazi, curi i mi sada moramo za kratko vreme užasno puno posla da završimo, koji je neko radio, razvukao je taj posao na deset godina. A mi sve to moramo brzo, brzo i što je još gore moramo da razmišljamo i o kratkoročnim stvarima, i o dnevnoj politici, i o onome za pet godina i za deset godina. Uopšte ne mislim da kažem da je to jednostavno i da to nije da se čovek zamrzne od straha, ali ne možemo pobeći životu.

Tebi treba racionalnost i pamet baš onda kad je najteže biti racionalan. Znači, u ovakvoj državi stvarno je vrlo lako podleći niskim strastima, ali s druge strane, inteligencija, pamet, razum, racionalnost, disciplinovanost nam treba baš sada. Švajcarci mogu sebi da dozvole, imaju resurse, oni mogu sebi da dozvole pogrešnu odluku. Mi nemamo više šta da potrošimo, potrošili smo sve što smo imali, gotovo je. Mi sada moramo da donosimo užasno racio-

nalne odluke. S druge strane, kad me uhvati optimizam, onda razmišljam, pa da, ali i ovo je jedan deo procesa razvoja, ne možemo mi sada odjedanput imati političare koji su super, ne možemo imati institucije koje su super - zašto, pa zato što mi u suštini nikad u svojoj istoriji nismo imali demokratiju. Ako nikad niste bili u vodi, ne možete da naučite da plivate.

VLADIMIR
ARSENIJEVIĆ

Znači, možda je ovo sve jedno mukotrpno odrastanje čitavog društva u kome odrastaju neke nove institucije, neki novi ljudi. Onda nekako razmišljam, pa sva ova muka u stvari ima neku svoju perspektivu, ona je ekvivalentna onom, kao kad bi vas neko gurnuo u bazen, vi ne znate da plivate, pa se onako malo mučite, nagutate vode, ali bez toga nećete naučiti da plivate. Znači, nekako me onda taj optimizam odvuče na to pa kažem: da, ovo je super u stvari, kroz ovo se svi mi učimo, odrastamo. Jednostavno, nismo imali priliku da naši političari odrastu i ova generacija političara su verovatno oni prvi mačići, oni su tu zapali, njihova uloga je da nekako održe to društvo u životu, dok možda mi opet kroz obrazovanje ne školujemo jednu generaciju profesionalnih političara koji će se onda školovati zajedno, ali neko će da bude u DS-u, neko u DSS-u, neko u radikalima.

To je kao u sudu, ideja suda je da imaš tužioca i advokata koji su jednako sposobni i onda se nadaš. Ti se nadaš pošto su oni jednako sposobni da onaj ko je u pravu na kraju pobedi. Naravno da to nije tako savršeno, ali to je ideja. Tako isto treba da bude i sa političarima. To je oslonac mog optimizma, da sve ovo ima nekog smisla i da nas vodi ka nečemu što dugoročno ima neku korist.

SVETLANA LUKIĆ:

Izdavačka kuća "Rende" objavila je nedavno novi roman Vladimira Arsenijevića, "Išmail". Konačno smo dočekali srpskog "Lovca u raži". Sa Vladimirom smo najmanje razgovarale o samoj knjizi, mada se čitav razgovor, kao i cela ova emisija, stalno sama od sebe vraća na zbunjene petnaestogodišnjake i haos koji smo proizveli u njihovim glavama. Govori Vladimir Arsenijević.

VLADIMIR ARSENIJEVIĆ:

Neko veliko muljanje je na delu i sad ono očigledno već dovoljno dugo traje, pa vidimo da je to forma koju je naš život uzeo i koja će očigledno trajati ko zna koliko. Očigledno je da smo sad sazreli u dovoljnoj meri da možemo da vidimo da je sve ono u šta smo

verovali tamo negde oko 5. oktobra 2000. bilo zapravo budalašti-na i naravno da su ta očekivanja izneverena, jer naravno da nije bilo nikog ko bi mogao da ih sprovede u delo. I sada je to možda nekako jasnije nego ikada ranije, tako da mislim da je ovo vreme tog gubljenja onih poslednjih tragova iluzija i to se nažalost i ose-ća svuda oko nas u društvu. Mislim, stvarno je atmosfera onako mračna preko svake mere, a bez onih tragedija koje na neki biza-ran način opravdavaju to osećanje. Dakle, ništa se posebno ne do-gađa samo što je sve odvratno onako.

Recimo gledam juče, bio je onaj Sretenjski ustav, u stvari to sam shvatio tako što ništa oko mene nije radilo. Pitam se zašto ne ra-de radnje, kad ono praznik, koji praznik i tako dalje. Posle vidim, Koštunica stoji tamo negde, iza njega dvanaest ljudi zavejanih snegom, nešto se slavi. Ta vrsta potpune potonulosti, gde napro-sto više ništa nema apsolutno nikakvu važnost stvarno je nevero-vatna. Tako da ono što mene zaista veoma fascinira jeste mizan-scen kaljuge u kome se svi nalazimo i to je nešto što kod mene iza-ziva jedan strašno moćan, gadan osećaj u stomaku. Međutim, mi-slim da, zaista na stranu sve političke razlike kod političkih akte-ra, mislim da postoji jedna stvar koja njih čini sličnima, a to je da su oni u miru sa sredinom u kojoj žive i deluju. Ja lično nisam, imam utisak da jedan veliki broj građana zapravo nije, naša neza-dovoljstva su duboka i strašna.

Ne znam, gledao sam pre neki dan Velju Ilića na "Pinku", pa nešto priča, pa ova voditeljka umire od smeha, kao da im je zabavno. To je ono što je prosto nejasno, mislim da se davno ugušio onaj ele-mentarni osećaj odgovornosti, da su naši političari davno odusta-li od toga da opravdavaju svoju uspešnost kvalitetom realnosti koju mi živimo u ovoj zemlji. I otud je tako lako biti političar u Sr-biji. Šta uopšte treba da postignete da biste opravdali svoju pozi-ciju i nastavili dalje? Praktično ništa.

Moj život je kontinuirano opterećen tim velikim finansijskim po-teškoćama, prosto je nešto skuplji nego što bi neophodno morao da bude, da sam ga nešto pametnije vodio. Naime, imam dvoje de-ce, a nemam stan. Dakle, imam mesečno troškove dvoje dece plus renta, za razliku od nekih ljudi koje poznajem, koji nemaju ni de-cu, a bogami imaju stan. Naravno, život nigde nije fantastičan, i ta vrsta grča i prosto traume koju život izaziva je prisutna napro-sto svuda, pa se ja ne čudim što je to tako i ovde. Ono što mene ma-

lo više zamara jeste taj osećaj kontinuiranog kaskanja, tog šljafa, stajanja u mestu. Ja praktično živim istim kvalitetom života kakvim sam živio kada sam imao dvadeset pet godina. Sada mi je četrdeset i nekako naslućujem da ni sa šezdeset neće biti značajno bolje. Ali dobro, u redu, ako čovek već živi u ovoj zemlji, na neki način mora da se pomiri sa jednim brojem stvari, da ih primi takvima kakve su, da bi mogao nekako da se bori i možda pokuša da menja one neke druge. Dakle, ne da ja budem dobrostojeći u toj kaljuzi, nego da se ta kaljuga malo promeni, pa bih nekako ja lakše bio siromašan u nešto izmenjenijim okolnostima. To je ono što mene brine, što se te okolnosti ne menjaju, a ne moje materijalno stanje.

VLADIMIR
ARSENIJEVIĆ

Što se *Ixmila* tiče, tu knjigu razumeju oni ljudi koji poznaju stvari o kojima sam želeo da pričam, a ja sam hteo da napravim vezu kroz jednu vrlo jednostavno ispričanu priču, vezu između dva trenutka u istoriji naše alternativne kulture i naših supkultura. Mislim, upravo je reč o stvaranju pank i novotalasne scene s kraja 70-ih i početka 80-ih godina i onoga što se dešavalo u domenu, zapravo veoma visoke kulture, čak i ako je reč o reakciji na nju desetak godina ranije, a to je pojava one radikalne konceptuale kod nas. Naravno, Marina Abramović je daleko najistaknutija osoba. A budući da postoji kontakt između te dve scene, možda je on najviše oličen u liku Slobodana Tišme iz Novog Sada, koji je dakle bio jedan od ljudi iz grupe "Kod", pored Miroslava Mandića, koji su rodonačelnici te novosadske konceptuale i koji su izuzetno i stradali na kraju zbog svog stava prema umetnosti. Slobodan Tišma se ponovo pojavio krajem 70-ih i početkom 80-ih kad je osnivao one, za domaći novi talas veoma bitne bendove poput "La strade" i "Lune".

Dakle, komunikacija koja nema više apsolutno nikakve veze sa nekim ratovima, koja se sad nama, naviklim na te krupne, velike teme, čini prilično nebitnom, možda nije dovoljna za našu književnu kritiku danas, koja uvek očekuje da nešto tu eksplodira, ako već ništa drugo. I onda dobijem neke prikaze koji su uvek intonirani kao - čudna mi čuda, otprilike, šta tu ima sad tako bitno. Pa dobro, možda na kraju krajeva i nema.

Ono što je nama takođe bilo bitno u ovoj knjizi jeste ta jedna druga komunikacija, radna komunikacija, koju smo uspostavili, najpre Aleksandar Zograf i ja, budući da je knjiga bila inspirisana Zo-

grafovim crtežom. Mi nismo krenuli iz nauma da pišemo roman o konceptualnoj umetnosti, nego je Zograf dobio tu ponudu francuskog izdavača da mi uradimo jednu knjigu zajedno, tako što će on nacrtati crtež, pa ću ja, inspirisan tim crtežom, napisati priču, i tako dalje. Mi se stilski strahovito razlikujemo, u mojim knjigama se nikada, nikada nije dogodilo nešto što inače ne bi moglo da se dogodi. Kod mene niko nikada nije odleteo ili ne znam... prosto, ja imam takav odnos prema književnosti. Sa druge strane, Zograf kontinuirano preispituje onu neku oblast između ovog i onog stanja.

Kad je došlo do toga da radimo zajedno, on je nacrtao taj inicijalni crtež i sada, on obično tako radi što se probudi i pre nego što stigne uopšte da shvati o čemu razmišlja, on crta i koristi intuiciju pri tome. Ja nikako to ne radim, tako da sam dobio na kraju od njega eto taj crtež - čovek leži na železničkoj pruzi sa vratom položenim na šinu, obučen je skroz u crno, na njegovom stomaku leži jedna debela bela kokoška koja je onako vrlo mirna, a vidi se da ide voz, u vozu se vidi to izbezumljeno lice mašinovođe i krajnje je jasno da će voz u narednom trenutku da mu odseče glavu. Ja sam pomislio - do đavola, sad sam zaista u problemu, ovo nikako ne pripada stvarima o kojima ja razmišljam. I dakle, ono što je bilo čitavo moje nastojanje sve vreme jeste da racionalizujem taj crtež, da mu nađem neku jasnu, racionalnu osnovu.

Dakle, ne može čovek u mojoj glavi tek tako da legne na prugu, a da mu kokoška stoji na stomaku, mora nešto da postoji iza svega toga. Onda sam pomislio, pa ovaj čovek je u stvari umetnik, ovaj što leži na železničkoj pruzi i ovo što on radi nije samoubistvo. Naravno, jeste samoubistvo, ali to je zapravo njegov konačni, finalni umetnički performans. Nešto što on radi na kraju svog umetničkog delovanja i što ne može da vrati unazad. E, odatle je čitava priča krenula da se odmotava. Budući da, kad vidim Zografa, ja pomislim 79-80-ta godina, smestio sam priču u to vreme i odlučio da je ispričam glasom petnaestogodišnjaka, koji je panker.

Ta 79. godina je za mene izuzetno bitna, zato što je ona jedna čudna godina velike tišine, pred dve ogromne bure koje će se dogoditi samo godinu dana kasnije. Naime, već 80. umire Tito i otpočinje svo to naše survavanje; to je početak kraja. A sa druge strane, istog tog proleća kreće taj neverovatan talas energije, koji se javio

u Beogradu, Zagrebu, Ljubljani oko pankaa i novog talasa i čitave nove umetnosti, koja je išla za njima. Dakle, na oba nivoa, i ovom nekom zvaničnom i ovom supkulturnom, od 80. stvari uopšte više neće biti iste, sve će se promeniti. Međutim, 79. još ništa od svega toga se ne nazire.

Nekako bih želeo da verujem da sam ja bliži svom sinu nego svom ocu, ali mi se opet ponekad učini i da nisam, i to je nešto što ne prestaje da me uznemirava. S jedne strane su ovo generacije koje su sklone političkom radikalizmu i to prilično mračnog tipa. Sa druge strane to su generacije koje su sklone nacionalizmu i šovinizmu, jer ih tome uče neprestano. I sa treće strane, naime, ja shvatam da smo mi bili naivna generacija, kojoj je mnogo bitnija bila minduša Džonija Rotena nego šta neko ima da nam poruči; ali ova generacija, a to je meni potpuno nejasno, se loži na - Tomislava Nikolića. Mislim, šta ti kao petnaestogodišnjak nalaziš uzbuđljivo u liku, ne delu, nego zaista u tom Tomislavu Nikoliću? Moj vrlo bliski mladi rođak koji ima šesnaest godina, kaže - meni je simpatičan Vučić. I tu ja doživim nervni slom, kažem mu: pa, šta ima, čoveče, da ti bude simpatičan Vučić. Ne mogu da shvatim, prvo šta je u njemu simpatično, a drugo čak i da je nešto simpatično na njemu, pa imaš sve te bendove, imaš fudbalere, imaš glumce, imaš šta god hoćeš, kako stigneš do Vučića? Koja je to magija?

VLADIMIR
ARSENIJEVIĆ

Šta je toliko privlačno u svemu tome do tog jednog akutnog, dubokog antizapadnjaštva, koje je za mene oznaka jedne velike lenjosti. Dakle, ako je za sve kriva Amerika, niko od nas nije kriv ni za šta. Prilikom svakih sledećih izbora se pomalo stresem, a ne obrađujem, kad pomislim koliko je još osamnaestogodišnjaka pridodato glasačkom telu.

Ja verujem da postoji jedna doza racionalnosti kod tog broja mladih ljudi koja kaže - do đavola sa svim, ja na koncu ovde živim, onda hajde da sebe nekako poistovetim sa okolnostima i da plivam uz talas, a ne da se sa njim sudaram. Ja sam nekako naučio sebe da treba da se sudaram, ja sam toliko u otporu prema svemu, ja mrzim ovaj grad, ja mrzim ovu zemlju, zaista ne mogu da ih podnesem. Meni je ovde ružno, ja ovde živim zato što živim, uopšte ne želim da se pravdam zašto, ali meni je ovde ružno, nepodnošljivo, nisam to želeo, nisam to očekivao. Smatrao sam da umemo bolje, smatrao sam da imamo pravo na bolje i često sam prozivan zbog takvih stvari.

Reagovao sam na nešto što je rekla Gorica Mojović, kako je Beograd jedan od najlepših evropskih gradova sa bogatom kulturnom ponudom. Mene je glava istog trenutka zbolela, u nekom prvom intervjuu sam rekao da to uopšte nije istina, nego je Beograd jedan od najružnijih evropskih gradova sa vrlo lošom kulturnom ponudom. I onda me citiraju u Blicu i napišu - molim, kao onako uvređeno. I sad se ja zapitam, čekajte ljudi, ako je već reč o toj terminologiji patriotizma, pa ja sam veći patriota od vas, veći sam patriota zato što imam jednu dozu odgovornosti, zato što se ne mirim, zato što ne želim da se uljuljkam. Neću da kažem - ovde je super. Ne vidim ništa dobro ni patriotski u tome kada neko kaže - da, ovde je sjajno, baš je dobro, šta sad mi imamo više oko toga da radimo. Mislim da je to onaj elementarni pokretački impuls, ako te nešto svrbi, ako nečim nisi zadovoljan, da ga nekako i menjaš. Međutim, ovde iz tog našeg kontinuiranog osećaja samozadovoljstva, spram koga mi nemamo potrebe ništa da pravdamo jer je sve savršeno, stvari eto tako klopaju i kloparaće očigledno doveka.

Dva koncepta se mešaju kod tih, da kažemo uslovno, desničara. Dakle, da li oni tvrde da mi nikada nismo radili to što se nama nametnulo, u kom slučaju su oni dobri i naivni ljudi, koji ne mogu da prihvate ideju da su se u ime srpskog naroda ili bilo koje grupe kojoj oni pripadaju činila takva zverstva ili oni kažu - da, ubijali smo, klali smo, pa šta. Ja nikako ne mogu da proniknem tačno u to šta oni misle, jer ako oni zaista misle da nema leševa, da smo mi tamo išli sa karanfilima u cevima puškomitraljeza, onda zaista je dino što čovek može jeste to da ih sažaljeva. I tad ispada da mi imamo posla sa zapravo predobrim ljudima koji ne mogu da pojme nešto, ali ja nikad ne znam, ne mogu uopšte da dođem do konačne istine. To nisu dve odvojene grupe, koje tvrde dve odvojene stvari, nego bi jedan isti čovek, suočen sa različitim setovima pitanja dao, dakle, potpuno različite odgovore: da, jesmo, šta nas briga, ko ih šiša, ubijali smo ih; ili - ne, nismo nikako. I to je ono što mene ne prestaje da zbunjuje.

Ko može da prevede reč srpstvo na bilo koji normalan jezik? Šta je to englestvo, da li postoji francustvo, šta je italijanstvo? Mislim, apsolutno nema načina da se te reči približe. Onda, neko mi je pričao povodom ove reklame - svetsko, a naše, pa smo onda nešto razgovarali koliko je to zapravo neprevodivo. Šta znači wordly, može samo da se odnosi na osobu koja je građanin sveta. Ali taj niz podznačenja koji se krije u tome kada mi kažemo da je nešto

svetsko, što uvek iznosi na površinu taj naš kompleks osećanja inferiornosti i superiornosti u isto vreme, potpuno je neprevodiv na bilo koji normalan jezik.

Kaže meni jedan – stalno je ova Hrvatica skijašica na televiziji, kaže, a ova naša mala pobedila i niko ni reč da kaže, taj Zapad, kaže. Sve se televizije dogovorile oko tog jednog ćutanja i zavere prema Srbima. Mi smo toliko duboko kao društvo i dalje uvereni u to postojanje zavere, da to stvarno nije normalno. To samo tor može tu vrstu kolektivne paranoje da ozvaniči.

VLADIMIR
ARSENIJEVIĆ

Ja više ne verujem u sposobnost nikoga pojedinačno, čak ni tih političkih grupa, da stvarnost menjaju. Mislim da postoje neke zakonitosti, koje su mnogo jače i mnogo dublje od toga i da naprosto mora da se pusti da neka energija istekne iz društva na nekakav način. Ali svakako da ćemo se i mi naći negde na kraju ovog procesa, možda je samo problem u tome što smo prerano poverovali da smo do kraja stigli, jer nam se činilo nemoguće da se ide dalje. Na koncu, sad evo da završim optimistički: ali ipak je bolje, mora da je bolje, ljudi ne ginu, ne gore gradovi, ne bombardujemo nikoga, nema jama, ne ubijaju se civili, eto i neki vizni režimi su olakšani. Pa eto, u Hrvatsku nismo mogli da privirimo, sad krajnje slobodno putujemo i u vrlo lepom raspoloženju i sa jedne i sa druge strane. Mislim, nije to dovoljno, nije to ono što bi nas zadovoljilo, ali nešto se i dogodilo. I moram da kažem, a to je ono što možda i najviše veseli, uprkos svim pokušajima naših političara da i to upropaste, ipak se neke dobre stvari događaju.

B-I

PEŠČANIK^{FM}, 25. 02. 05.

POGREŠAN OBLIK ŽIVOTA

Po novom Zakonu o radu, lakše je naučiti kineski nego otpustiti čoveka...

Plašim se da će za deset godina pisati da je Legija bio neki Apis, koji nas je spasao od nekog nesrećnika, koji je hteo da nas vodi u tu trulu Evropu...

Trudiš se samo da ne oboliš od neke opsesije, jer nije normalno da mi ovoliko govorimo o politici...

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ, *ekonomista*

PAVLE RAK, *putnik*

MILICA RODIĆ i IVAN KUZMINOVIĆ *iz grupe sociologa Stalkeri*

NENAD PROKIĆ, *pisac*

SVETLANA LUKIĆ:

Verovatno ste već čuli da je Koštuničina pravna država izvojevala još jednu pobedu. Vrhovni sud te države je Slobodanu Miloševiću vratio kuću u Užičkoj zbog proceduralnih razloga. Čovek je, kažu, u zatvoru, čime je povređeno njegovo pravo na odbranu. Kuću je voljeni vođa srpskog naroda, valjda u sklopu priprema za nanošenje teškog poraza NATO-u otkupio dva dana uoči bombardovanja, za 2.000 maraka.

Mirjana Marković duuguje 360.000 dinara za struju za kuću u Požarevcu. Ponuđeno joj je da dug plati u više rata. Da sam na mestu drugarice Marković, ja bih od predsednika Saveta za Kosovo Koštunice Vojislava tražila da i meni iz Fonda za Kosovo plaćaju struju kao Srbima u Hoči ili Orahovcu. Što je najgore, na ovo bi pristao ne samo nastavljajući dela porodice Milošević, Koštunica, nego i kosovski Srbi kojima svi, počev od lokalnih vođa do predsednika, premijera i patrijarha, šalju poruku da ako zatrubimo više, jače i bolje, opet će biti naše Kosovo polje.

Eksplozija u našoj galaksiji, koja se odigrala pre nekoliko dana, bila je tako snažna da je pomerila Mesec. Od Meseca se pomerila Skupština, a onda se zatresla i pisareva ruka i predsedniku Tadiću na potpis poslala falsifikat Zakona o radu. Sve to je pomerilo pamet ministru Laloviću, koji je juče jedino uspeo da kaže - nisam ja kriv, učiteljice, majkemi. Nešto je mucao kako se poslanici mnogo deru, žamore i on ne može da pazi na času. Dobro je da smo pored ovakvih narodnih poslanika još uvek u Mlečnom Putu.

Izvinjavam se ako sam ovim uvredila osećanja Gorana Paunovića iz G17, koji je kazao da je to što novinari ne prestaju da pišu o povećanju plata poslanika plaćena kampanja urušavanja institucija. Parlament je, kaže poslanik G17, sveto mesto. Pa jeste, neki narodi su u svojim hramovima odavali počast i magarećoj glavi. Parlament je za G17 toliko sveto mesto da u njega nisu hteli da uđu preko kakanih izbora, nego čisto, elegantno, preuzimajući, da ne kažem kupujući, poslanika druge stranke.

Da se predsednik uspentrao na Kineski zid, kao što je bilo predviđeno protokolom, to bi bilo glavno dostignuće naše spoljne politike ove nedelje. Ali zid je bio klizav i Tadić je bio zasenjen nastupom Nebojše Čovića u Savetu bezbednosti, gde im je o stanju na Kosovu rekao ono što je nama rekao već sto puta, što nije omelo većinu medija da mnogo veću važnost daju onome što je rekao Čović, nego onome što je rekao Kofi Anan. To znači da mi već spontano izbegavamo da uvidimo gde nam je mesto, iako su nam ga ovih dana svi crtali.

U Izveštaju Saveta bezbednosti oštro je kritikovano ponašanje srpskih političara, američki podsekretar za Balkan Mark Grosman rekao je da će do sredine marta, ovog marta, ne sledećeg, biti postignuta saglasnost o budućnosti Kosova; Kris Paten je dodao da, ako je neophodno, naći će se izvodljivo rešenje i bez pristanka Beograda. Iako je KGB-ovac, pravoslavac i Rus, čak je i Putin morao da prizna da mu nije jasno šta srpske vlasti hoće sa Kosovom. Ja ću da mu kažem. Koštunica sanja da će biti organizovana jedna velika međunarodna konferencija samo da bi on sa nje izašao sa Kosovom ispod miške i Albancima preko Prokletija. A jedino što će dobiti biće povremena vožnja oklopnim transporterom kroz opustela srpska sela.

Srbija nije Stari Egipat, Koštunica nije sfiga koja će pojesti svakog ko ne reši kosovsku zagonetku, a mi ćemo početi sitnijim temama, piljarskim takoreći. Počecemo od akcije za koju ste verovatno čuli i nadam se da se niste uključili u nju. To je potkazivanje bakalina i trafikanata, najnovija akcija Ministarstva finansija. Ta sitna tema u stvari je samo početak razgovora sa Miroslavom Prokopijevićem.

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ:

Akcija je sama po sebi skandalozno loša iz nekoliko razloga. Razlog broj jedan, to je mera iz repertoara policijske države. Zamislite sada da i Ministarstvo pravde kaže - prijavljujte ove za koje mislite da su nešto ukrali, pa Ministarstvo ekologije kaže - hajde dojavljujte ove koji bacaju papiriće, pikavce i flaše po ulici. Dakle, to je iz Kafkinog repertoara, je li tako? Drugo, time se pokazuje da država ne funkcioniše. Treća stvar, država ne sme da se koristi merama koje direktno kvare karakter pojedinaca, znači da ih podstiče na stvari koje se generalno smatraju lošim, a u to, sem korupcije, prostitucije i tako dalje, spada i potkazivanje. E sad, zašto je to ipak tu; pa da bi se bacila prašina u oči da se ne vidi nešto bitnije. Hajde da umesto što nas pozivaju da potkazujemo komšije za 500 dinara, pitamo ministra šta je sa onih 400 i nešto milijardi, koliko iznosi budžet Srbije.

Pa da pitamo zašto je predaja završnog računa zadnji put obavljena za 2001. godinu. Od tada nema završnog računa, iako je to zakonska obaveza po Zakonu o budžetskom sistemu. Ona predviđa popis sve državne imovine. Kad bi se ona popisala, pretpostavljam, iznenada bi se ponešto moglo naći u vlasništvu Nacionalne štedionice, koja opet iznenada državnim parama kupuje tu imovinu. Ja sam sedeo u emisiji upravo na vašoj televiziji sa dva mini-

stra, koji su jedan drugome napakovali po desetak godina robije pre šest-sedam meseci. Možda tužilac nije to gledao, ali eno je emisija kod vas. Znači, jedan kaže drugome - ti si uvezio struju i oštetiio državu, i tako dalje. Ovaj mu uopšte ne odgovara - nisam, on kaže - ti si stotine milijardi para iz državnog budžeta držao kod banaka sa kamatnom stopom nula. Kad imate kamatnu stopu nula, pretpostavlja se da vam banka čini neku uslugu, za koju, naravno, javnost nikad ne dozna. Da postoji država, ti slučajevi bi davno bili istraženi i bivši ministri bi bili ili nedužni ili u ćorkani. Ali ovde nema države, tj. ima je, ali je privatizovana, a to je kao da je nema.

MIROSLAV
PROKOPIJEVIĆ

Znači, šta je sa kamatama za sredstva od budžeta, koja su sada preko 400 milijardi? Šta je sa donacijama i njihovim utroškom? E sad, da mi ne bismo pitali šta je sa ovim parama, neko nas sad, kako bi se reklo, podstiče da eto cinkamo komšije iza ćoška. I tome mediji posvećuju strahovito puno pažnje, dok promenama zakona koji će ubogaljiti ovu zemlju, posebno promenama vezanim za Akcijski fond, pa i Zakon o radu, koji takođe ide u pogrešnom, anti-reformskom pravcu, ne posvećuju nikakvu pažnju. Prosto, ima se utisak kao da svi vidimo da stvari ponovo klize, vidimo da je onaj stari sistem ostao, da je bio malo našminkan posle 2000, da je sad šminka spala i svima je neprijatno da to sad pogledaju. Ranije su se izgovarali na šminku, pa su pričali kao reforme su strašne, pa prevelike su, pa u jugoistočnoj Evropi nisu takve i tako dalje. E sad vidimo taj leš.

Imam utisak da postoji užasna neprijatnost u medijima da se o tome priča. I mediji gube iluziju da se išta može promeniti, pa je onda bolje pisati u kakvim je pantalonama, da li do kolena, Džej izašao u neku kafanu. To je kao onaj što stoji u plićaku, pa zamuti vodu da se ne bi videlo da je u plićaku, da ne zna da pliva.

Karakteristično je da se obnavlja stvar koja je postojala u vreme Miloševića. Jedan broj nas je stalno pričao - ovo ne valja, ovo ne valja, ne to, ne ovo i tako dalje, a on je to prosto ignorisao. Tako i sada, bilo je nekoliko kritika Zakona o akcijskom fondu i to od najkompetentnijih ljudi trenutno ovde. Vlada se nije ni udostojila da odgovori bilo šta. E sad, u vezi starog i novog sistema. Bilo da se pogledaju pravila, bilo da se pogledaju događaji, vidi se to vraćanje na staro. Znači, kad se gledaju pravila onda gledate koliko je reformisano u pojedinim važnim sektorima. Pogledate sektor

odbrane, bezbednosti, policije - je li bilo ikakve reforme? Personalnih promena da, reforme ne. Praktično ti najmračniji krugovi jedva da su uzdrmani, znači tu nije bilo reformi.

Je li bilo reforme državne uprave? Naravno da nije bilo. Za tako nereformisanu javnu upravu ministar finansija je predvideo pedeset sedam milijardi koje su izvan budžeta. To nisu male pare, to je skoro blizu milijardu evra, sedamsto miliona evra. Iz tih sredstava ovi likovi sad podižu sebi platu u Skupštini, u Vladi i tako dalje. I to nije slučaj samo na višim nivoima, to ide i nizbrdo. Dakle, potpuno nereformisana javna uprava. Konačno, privreda... tu je bilo najviše nekih zakona, mada je to strašno nedovoljno, to je 10 posto onoga što je potrebno.

A sad dolazi do pojave da se stvari vraćaju unazad. Nekoliko zakona koji su upravo prošli ili se nalaze u Skupštini idu direktno u antireformskom pravcu. Zakon o radu je bio najbolji reformski zakon od 2000. do sada, drugi najbolji je o lokalnoj samoupravi. Sada se ponovo vraćaju u zakon one odredbe kolektivnog pregovaranja koje su rigidne i nepotrebne. Otežava se otpuštanje, maltene je lakše naučiti kineski nego otpustiti čoveka, porodiljama se daju dve godine, vraća se socijalna funkcija firme, znači za staranje, za davanje krvi, za smrtni slučaj, za sve to firma snosi troškove. Ponovo se osniva Fond solidarnosti kao u zlatno vreme samoupravljanja. To ne sme da se radi, poslodavac sve to tretira kao trošak.

Zakon o akcijskom fondu je verovatno najgori posle 45. godine. Zašto? Zato što omogućuje Vladi da, iako ima samo 2 posto vlasništva koje je ostalo u Akcijskom fondu, na račun ta 2 posto vlasništva, privatna firma sa 98 posto mora da traži dozvolu od Vlade za svaki potez. Zašto je to smišljeno? Verovatno zato što je neko rekao, pa sve bolje firme su prodane, od čega ćemo mi sad da uzimamo mito? Moramo da ugradimo nešto što će naterati firme da obrate pažnju malo na nas. Oni kažu kao, nećemo to koristiti, pa koje to ovlašćenje država i ministri ovde nisu iskoristili za korupciju, takva stvar ne postoji.

Odjednom se pojavljuju neki od najmračnijih likova s početka raspada Jugoslavije, koji sad brinu o Crnoj Gori. Dominaciju istog mišljenja imate i kod Demokratske stranke prema Kosovu, u stilu - Kosovo je Srbija. Gledam, Boris odlazi dole, izlazi iz onog transportera i kaže - ovo je Srbija. Okolo ga čuvaju vojnici KFOR-a i čovek se pita: pa dobro, po čemu se ovaj čovek razlikuje od Sloboda-

na Miloševića. Slobodan Milošević je rekao - niko ne sme da vas bije, u trenutku kad je on tamo još uvek imao efektivnu vlast. Ovaj dolazi kao da je pao s Marsa i kaže - ovo je Srbija.

Broz je tako radio, na primer, sa Lazarom Mojsovim i mnogim drugima. Broz nikad nije imao čoveka na funkciji za koga nema nešto za šta ga drži u šaci. Tako i ovde, vi metnete da vam rasvetli aferu u vezi sa "Knjazom" Vučelića, dakle čoveka koga prozivaju da školuje decu za 80.000 švajcarskih franaka godišnje. On samo tu stvar da objasni ne može nikako. Kako je od siromašnog i prosečnog novinarčića NIN-a, gde sve na njemu nije vredelo sto maraka 87. godine, došao do ovoga do čega je došao. Kad vi metnete takvu neku figuru, onda je jasno da je cela stvar nameštena. Onda slušate tamo lika kome je pozlilo i koji se još samoponižava dodatno, kao pa jeste, malo su mi pretili, malo su me zvali, znate to je uobičajeno, jeste, zvao me i potpredsednik Vlade. Prosto je toliko očito da je to nameštena stvar i to nameštena da se ništa ne bi doznalo.

MIROSLAV
PROKOPIJEVIĆ

Miloševićevi likovi su bili čisti profesionalci kada su vas pljačkali, ovi uopšte ne obraćaju pažnju na to. Znači, osnovno je ko će koliko da uzme, što kao situacija možda nije ni rđavo, jer ne može večno da traje. Zašto? Zato što će postati besmisleno bilo šta raditi, već postaje prilično besmisleno, ali može da bude još besmislenije, i onda nastupa problem da vi ne možete da osigurate elementarno funkcionisanje u svakidašnjem životu. Kada dođe taj trenutak, onda nešto mora da se uradi, nešto mora da se desi.

Može da se pojavi nova revolucionarna pravda poput Robespjera, može da se desi da preko nekog slučaja dođe do pročišćenja, ali postaće nemoguće da se vi opet prijavljujete da dođete na vlast kao što se sad trudi Demokratska stranka, a da nijednu aferu od ogromnog broja koje su se vukle niste razrešili.

Vi ovde imate suđenja gde bi država trebalo da ima apsolutni interes da ih što pre reši. Evo Ibarska magistrala traje već petu godinu, još ne znamo ni ko su sve optuženi. Jedno suđenje bude recimo 6. januara, pa se zakaže 3. mart, pa 5. jun, pa onda bože moj, letnja pauza, vidimo se u oktobru i tako dalje. Ozbiljna država, da bi poslala poruku da se političkim ubistvima ne mogu rešavati politički sporovi, udesila bi bez ikakvog pritiska na sud, da se sudi maltene dan i noć, i da se primereno, možda i nešto proporcionalno strožije osude svi ti koji su odgovorni. Isto tako za lopovluke,

ko ovde sedi zbog lopovluka. Pa Milošević je ispaao jedini izuzetak kad je svoja dva ministra, Savu Vlakovića i ne znam onog, ćorkirao. Ovde je interes da se obogatim dok sam na vlasti, pa ako ja ne diram onog pre mene, koji će opet doći posle mene, valjda neće ni on mene dirati. Znači, zbog tog interesa nastaje jedno prilično anarhično stanje, u kome se pitate za šta se troši polovina nacionalnog dohotka ove zemlje, jer toliko košta ova država.

Ovo njuškanje i zbližavanje DSS-a i radikala, to je najava budućeg mogućeg poteza. On može da usledi i bez novih izbora. Znači, jedini koji sad može da uđe u koaliciju sa radikalima i da napravi vlast to je DSS i pretpostavljam da oni silno razmišljaju da li to sad da urade ili ne, pred očima, naravno, svojih koalicionih partnera. Sačekaju li izbore, onda šansa da DSS dođe na vlast postaje manja. Zašto? Zato što su posle narednih izbora radikali sigurno najjači, to sva istraživanja pokazuju. Prolaze radikali, verovatno SPS i sasvim sigurno Karić, kome svi daju između 10 i 14 posto. Znači, Karić čak sam sa radikalima može da napravi vladu. Naravno, oni će uzeti kao stare drugove i socijaliste, je li tako.

Kad pogledate gde Karić može više da dobije, kod DS i, ako uopšte prebace cenzus, G17 ili kod ove ekipe starih drugova. Pa naravno da može da dobije više kod starih drugova, jer dugo nisu bili na vlasti, uželeli su se, oni njemu mogu da prepuste pet-šest ministarstava, da mu daju šta hoće. Dođe li do takve situacije, DSS je prokockao šansu da uđe u koaliciju sa radikalima i zbog toga je ova nervoza, Zvezdara, Leskovac i tako dalje. To će verovatno biti još intenzivnije, to je sad eksperiment - može li brak da funkcionise i kakva je reakcija na to, unutrašnja i spoljašnja.

DS je u zadnjih nekoliko meseci pokušao da obnovi resorne odbore, koji su prestali da rade voljom šefa ondašnjeg negde 97. godine, i to je bila velika parada, promovisan je trideset jedan lokalni odbor. To je u stvari ekipa, koja je bazično sastavljena od bivših ministara, od malog ministra, koji kad dobije napad adrenalina, tvrdi da je iscrpeo sva sredstva, drugi put da je bogat čovek. Naravno, najprofitabilnije što je radio u životu je to da je bio na vlasti zahvaljujući neistraženim slučajevima korupcije. Njegove vrlo slične kolege, čija se imena provlače u izveštajima Antikorupcijskog saveta, na primer lik koji je podizao Bambilend sa Markom Miloševićem takođe je postao šef jednog odbora, znači budući ministar. Evo ih tamo u Skupštini, ceo dan se krevelje, kao i ovi osta-

li. Nisam ih čuo da su izlazili da kažu - ljudi, donosite pogubne zakone, jer njih zakoni ne interesuju, njih interesuje da budu na vlasti i da nastave da se bogate kao i u onom prethodnom sastavu. Prema tome, od njih čovek ne može ništa da očekuje.

Verovatno birač ovde čeka da još jednom vidi demokrate na vlasti i onda, ono što vrlo pretilo ovde, može da se desi kao u Italiji nekad, da ceo politički establišment pukne i da stranke koje su do juče nešto predstavljale, više ne predstavljaju ništa. Izređale su se sve, pa i po nekoliko puta i rešenja problema nema. I onda dolazi do jedne erozije, kao što je bilo u Italiji; još je Italija neuporedivo stabilnija od nas, tamo su to bile sve krajnje ozbiljne stranke, ali videli ste kako ih je talas političkog cunamija odneo.

MIROSLAV
PROKOPIJEVIĆ

Pa nije dobro, nije dobro, jedino me čudi, gledajući ova dva nacrtu Ustava koji se predlažu što se u obe preambule poziva na slavnu tradiciju srpske demokratije. Pa koja demokratska tradicija, kad mi nismo imali trideset godina demokratije, kad se sve sabere. I ovo sad, ovo još nije prava demokratija. Znači, prvi slobodni izbori će biti posle otvaranja arhiva Udbe, bez toga vi ne znate ko ko ga drži na koncu i kako i da li zloupotrebljava tu službu protiv svojih protivnika. Ali da uračunate i ovih pet godina posle 2000, pa ne možete da nakupite trideset godina. To samo pokazuje koliko mi volimo da se lažemo.

Opet, da se vratimo na ministra finansija, kaže on - u javnim preduzećima povećanje plata ograničeno na 7 posto. Dobro, traži MMF, sledeći potez - povećanje više od dva puta u Skupštini, Vlada, to je toliko nekonzistentno, to je isto državni sektor. Ne možete da ne razmišljate - pa, dobro, ako ja podignem plate u mom dvorištu, sad će iz svih drugih dvorišta nagnuti pred Vladu i tražiti i oni. Konačno, dolazi još apsurdnija stvar, da onda jedne novine prenesu pismo kojim ministar finansija traži od NIS-a da mu plati sumu od otprilike dvadeset miliona evra, i to pošto je NIS izmorio sve poreske obaveze prema državi. Na pitanje novinara - kako to sad, pa kaže, to je praksa koju je uveo Đelić. Gledajte sad, znači to isto ide u potrošnju, znači nisu tačni onih 7 posto i MMF zatvara oči pred tim; pa to samo u ludnici može da bude. To su dve bruto plate NIS-a, koji ima preko 20.000 zaposlenih, to je bruto mesečna plata, koju će sad potrošiti država umesto NIS-a. Ali nema veze ko će to potrošiti, važno je da to nije smelo da se desi, ako postoji ono ograničenje od 7 posto.

I kad to gledate naveče na televiziji vi i onaj tamo u Lajkovcu, verovatno kažete – ne trebaju mi braća Marks i Monti Pajton i mister Bin, dovoljno je samo da pustim državnu televiziju ili bilo koju, pogledam malo Skupštinu i razgalim se.

SVETLANA LUKIĆ:

U prvom delu emisije govorio je Miroslav Prokopijević, ekonomista, a sada slušate sociologa i svetskog putnika Pavla Raka, koji zanosi prema Istoku i Hilandaru, gde se trenutno nalazi i odmara od Beograda. Gospodin Rak će govoriti o Rusiji, o Kosovu i o Srpskoj pravoslavnoj crkvi, o kojoj postavlja jednu zanimljivu tezu: da li je tokom 90-ih, ratnih godina, ta crkva u stvari postala neka sasvim druga crkva, koju mi samo pamtimo pod istim imenom.

PAVLE RAK:

Govorimo o različitim crkvama, jer tu nije u pitanju jedna jedinstvena crkva kao neki bogočovečanski organizam u kojem ljudi jedni drugima pomažu da ostvare u sebi božiji lik. To je jedna crkva, a crkva u kojoj brinemo nacionalne brige, pa između ostalog i ratne brige i onda zaratimo protiv svoje braće u veri, to je onda nešto sasvim drugo. Ja bih tu onda govorio o crkvama, a ne o crkvi. Druga je sad stvar što je bila politika u Bosni recimo, da krštavaju nekrštene ratnike ne bi li im možda Bog pomogao da bolje nadbiju protivnika koji nije kršten ili bar nije kršten u pravoslavnoj crkvi. Ali takvi kršteni i nisu bili vernici.

Crkva se opredeljivala u tom ratu od samog početka. Vidim tri-četiri momenta koji mi uvek iznova dolaze u pamćenje. Jedan od ključnih momenata je kada počinje ipak da se smiruje na ratištu u Hrvatskoj, potpisuje se primirje. Srpska crkva reaguje tako što episkopi izjave da niko nema pravo da potpisuje primirje u ime ovog naroda, bez blagoslova te crkve. To se dešava u trenutku kad u Hrvatskoj ni izdaleka nisu postignuti svi ratni ciljevi, koje je sebi postavio jedan deo ovog naroda uključujući i velikodostojnike crkve.

Drugi takav paradigmatičan momenat za mene je kada se ratovi već završavaju i u Bosni time što je Milošević prinuđen da bar javno prekine saradnju sa bosanskim Srbima, na šta mitropolit Amfilohije vrisne i kaže da ta ruka koja nas je gurala u rat bude prokleta i triput prokleta. Međutim, iz konteksta se vidi, nimalo prokleta zato što nas je gurala, nego zato što sada hoće da se iz svega

toga izvuče. Tu vidim jedan stav prema ratu koji ne bih nazvao ni stavom vernika ni stavom crkve, nego stavom jedne plemenske organizacije kojoj je vrhovni vođa Plemenski bog. I taj Plemenski bog onda zaista nema pravo da napušta svoje pleme u kritičnom trenutku.

Milošević, koji je pod međunarodnim pritiscima učinio neke poteze koji se mitropolitu Amfilohiju nisu dopali sada je u Hagu i brani se za ono što je radio tako što apsolutno negira svoju krivicu i sada je odjednom on tom istom vladici Amfilohiju ponovo postao prijatelj. Posećivao je vladika Amfilohije Miloševića u zatvoru još u CZ-u u Beogradu i to je učinio i u Hagu. Ne vidim da su te posete bile usmerene u nekom drugom pravcu, sem da ga podstakne u ovom novom obrtu u njegovoj karijeri, tj. to što smo radili dobro i pravedno smo radili, a to što nas napadaju i kinje to je zato što su svi ionako protiv nas, jedinog pravilnog i jedinog dobrog naroda na ovom svetu. Tu mesta za neki produbljen hrišćanski odnos prema ratu, prema ulozi tog istog Miloševića ili ulozi bilo kog drugog ratnika koji pripada našoj naciji, tu mesta za hrišćanski odnos prema tome nema.

PAVLE
RAK

Pravi apeli za mir i za obustavu ratnih dejstava su se pojavili tek u trenutku kada je, posle onoga što se desilo u Srebrenici, međunarodna zajednica intervenisala vojno. Tu se videlo da su kola naglo krenula nizbrdo i onda je panično pokušavano da se rat zaustavi i da se spase ono što se spasiti može. E, tad su zaista počeli da pljušte apeli za mir i ponovo oni nisu bili upućeni svojim nego onim drugima. Hrišćanstvo pre svega insistira na tome da svako raščisti sa time šta sam čini, da sam svoju dušu učini što više bogolikom i ja ne razumem kako u tom pravcu mogu da se tumače apeli za mir koji su bili upućeni Genšeru ili Klintonu. Em ti ljudi nisu pastva naše pravoslavne crkve, em u ratu direktno u to vreme nisu ni učestvovali.

Dobrica Ćosić je tada bio predsednik Jugoslavije, doduše marionetski predsednik, ali je on ipak shvatao svoju dužnost nešto malo šire i on je zapitao vladiku Atanasija šta se radi sa muslimanskim i hrvatskim stanovništvom u njegovoj eparhiji, jer su stizale vesti da se tamo čine zločini. Na to je vladika Atanasije odgovorio, i to je bilo preneseno u štampi i mnogi su se naslađivali tim odgovorom, da je vladika Atanasije postavljen za pastira napaćenom srpskom narodu, i da nije njegova stvar da brine o ovima

drugima. Ja sad ovo grubo prepričavam, ali suština odgovora je bila ta: ako naši i čine nešto, nije moje da se u to mešam, i onda krene ona priča o napaćenosti i o tome da kad jedan paćenik čini zločine, sve što čini je opravdano apriori, unapred. Iz ovoga se vidi da se ovde ne radi o dušebrižništvu, nego se radi o jednom plemenskom shvatanju rata i vere i boga kao Plemenskog boga, koji će da opravda sve i koji će se apriori postaviti u zaštitu svojih. I pošto je vladika Atanasije sveštenik takvog Boga onda se on tako i ponaša.

SVETLANA LUKIĆ:

U nastavku će Pavle Rak govoriti o Rusiji, u kojoj boravi svake godine po nekoliko meseci, i o Kosovu. Uzgred, o Kosovu se oglasio ovih dana i Slobodan Samardžić, Koštuničin savetnik, jedan od njegovih genijalnih savetnika, koji je rekao da propagandnu maglu o nezavisnom Kosovu šire zagovornici secesije i ko, ko još - njihovi pomagači iz nevladinog sektora. Nećete da slušate Samardžića, neka njega sluša Koštunica, a mi slušamo Pavla Raka.

PAVLE RAK:

Što se tiče Kosova, rekao bih nešto o čemu nisam decenijama govorio. Još kad sam bio student, učestvovao sam par puta na tim filozofskim skupovima i seminarima, gde je jednom bio i Dobrica Ćosić, tada još uvek disident u nemilosti, koji je u uskom krugu, uveče, posle zvaničnog sastančenja ili seminarenja, rekao povodom Kosova da je jasno da je to propala stvar. Znači, to je bilo pre skoro trideset godina i onda je dodao da ni on niti bilo ko u Srbiji nema tri čiste da to kaže, jer bi to značilo kraj njegove političke karijere. Mislim da je to što radi Boris Tadić na pragu takvog jednog razmišljanja, što nije ni čudno. To ostaje u krugu njegovih porodičnih prijatelja, Dobrice Ćosića i njegovog oca sa njihovim nacionalističkim angažmanom. Tu ostajemo zarobljenici jednog mita koji nema baš mnogo veze sa konkretnom realnošću Kosova danas. Kad se u odnosu prema nekom mitu počini to što se počinilo, ne može se očekivati da se Albanci, koji su dovoljno dugo bili masovne žrtve politike na Kosovu, odjednom ponašaju samilosno prema svojim komšijama.

Situacija je sada takva da pred tom manjinom više ne stoje sve moguće opcije. Njihova akcija je jako sužena, ne može se više govoriti o tome da će nekakvim delovanjem tih Srba tamo i ovih Sr-

ba ovde biti stvoreni uslovi da se tamo vrati nekakva vojska i da sredi Kosovo onako kako bi neko ovde ili tamo želeo. Te opcije su, dakle, prošlost. Neke druge opcije su takođe stvar prošlosti zato što se zakasnilo s tim. Zakasnilo se sa jednim iole normalnim odnosom prema albanskoj većini tokom decenija. Sada se nude neke dosta ograničene opcije i jedna od njih, koja možda Albancima nije mnogo po volji, jeste neka participacija u vlasti. Apriori odbijati to, znači odbijati to u ime neke potpuno virtualne realnosti.

PAVLE
RAK

Jedna od varijanti učestvovanja u budućnosti Kosova jeste učestvovati koliko se to može u izgradnji zametaka građanskog društva tamo. I tamo Srbi mogu da preferiraju nekoga, a da budu protiv nekog drugog. U tom sklopu sam ja tada, čini mi se, pomenuo Vetona Suroija. On je nova snaga na Kosovu i mogla bi da zainteresuje neke Srbe i u Beogradu i na samom Kosovu. Naravno, u onoj atmosferi pred same izbore moj poziv da porazmislimo i o Vetonu Suroiju bila je potpuna utopija, ali i utopija se iznosi u javnost baš zato da bi se pokazalo u kakvoj beznadežnoj situaciji se nalazimo i da porazmislimo o tome ne bismo li to možda jednog dana malo promenili u nekom realnom pravcu. Utopija i realnost su stvari koje se dijalektički prožimaju i smenjuju jedna drugu.

I u Rusiji i u Srbiji se u poslednje vreme crkva i te kako meša u vojsku. Bilo je mnogo sastanaka između najaktivnijeg ruskog mitropolita Kirila i vojnog vrha u Rusiji. Ruski sveštenici sasvim izbliza prate rat u Čečeniji. Kod nas je pokušaja te vrste bilo, ali do tako organizovane saradnje vojske i crkve nije dolazilo, nego je i to kod nas haotično, kao što je i sve ostalo što se kod nas dešava. Rušenje ruskih hramova i manastira trajalo je sedamdeset godina i Perestrojku su Rusi dočekali sa nekih dvanaest manastira od par hiljada, koliko ih je bilo pre revolucije. Sve ostalo bilo je u poluruševnom stanju ili pretvoreno u fabrike i magacine. Obnavljanje svega toga je zahtevalo ogromna sredstva, što ruska vlada nije mogla da im da, ali su našli način da kompenzuju svoju finansijску nemoć dodelivši ruskoj crkvi jednu dosta neobičnu privilegiju. Crkva je dobila mogućnost da bez carina uvozi sve što je smatrala da je njoj potrebno.

E, tu se taj isti mitropolit Kiril, kojega sam pomenuo kao glavnog pregovarača sa ruskom vojskom, pokazao i kao najveštiji poslovni čovek u ruskoj crkvi i preko njega je išlo to što je na kraju dovelo do žestokog skandala. Ruska crkva je iskoristila zeleni carinski

koridor za uvoz alkohola i duvana, na kome se smatralo da će najbrže i najviše zaraditi. Alkoholni i duvanski lobi u Rusiji našao se pred nelojalnom konkurencijom, koja je pretila da ih prosto zbriše, jer su se oni našli u podređenom položaju prema ruskoj crkvi, koja uopšte nije morala da bilo šta muti, ona je prosto imala određene ruke da radi šta hoće. Kad je raspiren taj skandal, mitropolit Kiril je preusmerio svoje ekonomske aktivnosti. Trenutno se ruska crkva poprilično bavi poslom sa naftom i gasom i nekim drugim uvozno-izvoznim poslovima, koji su manje problematični od direktnog trovanja nacije alkoholom i duvanom.

To je ogromna razlika između Srbije i Rusije, kod nas takve vrste organizovanosti u crkvenim krugovima nije bilo, nego je snalaženje prepušteno svakome ponaosob, što ne mogu reći da daje gore rezultate, ali nekako u sitnim razmerama. Naravno, i tu dolazi do skandala, ali oni se lakše prikriju i o tome se ne govori tako glasno i tako javno. Mada su štete po ugled crkve i u Rusiji i u Srbiji ogromne i mislim da poslednje sociološke analize pokazuju da broj vernika radikalno opada i u Rusiji i u Srbiji i to se uglavnom tumači veoma lošim ugledom, koji crkva stiče upravo tom vrstom mahinacija.

Ničija vlast nije apsolutna i večita, pa ni vlast Putina, ma kako to izgledalo ne samo ljudima u Rusiji, nego pre svega u inostranstvu. Ima jedna stvar koja može zvučati malo smešno, ali upravo je Zapad taj koji u Rusiji podržava čoveka na vlasti. I pored sve karikaturalnosti jeljcinovske vlasti, oni su ga do poslednjeg momenta uvek prihvatili kao privilegovanog sagovornika. Veliki prijatelj Jeljcin u domaćoj atmosferi, gde se on šali, i tako dalje. I onda odjednom on padne, dođe Putin, sad odjednom Jeljcin uopšte ne valja, a Putin je odličan i sjajan. Putin sjajno govori nemački, ljudi koji to znaju kažu da njegov nemački ni izdaleka nije tako sjajan, ali za jednog KGB-ovog rezidenta u Istočnoj Nemačkoj on ga govori dovoljno dobro, u redu. Ali odjednom se od tog njegovog nemačkog jezika napravio adut njegove popularnosti na Zapadu, kao da je on sad i sposoban i kulturan.

Ne vidi se da je to vlast tajne policije, koja je postala glavni biznismen u zemlji i koja svoje protivnike, klasičnu mafiju, koja se bavi reketom, jednostavno eliminiše zato što ima više oružja i može lakše da ih pobije kad do toga dođe. Tako da se mnoge mafijske grupe pred njima dobrovoljno povlače i kažu da je trenutno KGB

najveći reketaš u Rusiji. To na Zapadu neće da vide, nego vide da Putin kao ume da se ponaša, da je svetski čovek, da ide na skijanje, da ne znam šta sve ne radi, kao što su svojevremeno šefa KGB-a Andropova, kad je kratkotrajno došao na vlast, bog zna koliko hvalili zato što sluša džez. A šta je on radio u tom KGB-u i šta se Rusima dešavalo dok je on slušao džez, to ih baš nije mnogo interesovalo. Hvataju se za bilo šta što im izgleda interesantno da bi opravdali sopstveni ulizički stav prema jednoj vlasti kojoj oni sami ne vide alternativu.

IVAN
KUZMINOVIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Na Grupi za sociologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu već nekoliko godina radi grupa Stalker koji se bavi ponovnim povezivanjem studenata i profesora sa katedri za sociologiju u bivšoj Jugoslaviji. Tokom tih susreta plašili su Slovence, Albanci su prepadali njih, a Hrvati su im bili, kako kaže predsednica Stalkera Jelena, kulturni šok. Od Stalkera smo čuli dobru vest, da je na molbu Koštunice Vojislava ozloglašeni Papović izgleda dao ostavku na mesto rektora Univerziteta u Kosovskoj Mitrovici. Slušate mlade sociologe, Milicu Rodić i Ivana Kuzminovića.

IVAN KUZMINOVIĆ:

Mi koji sada završavamo fakultet, to su ljudi koji imaju dvadeset četiri, dvadeset pet godina, samo planiramo koliko je meseci ostalo do diplome i koliko je ostalo do toga da se kupi avionska karta, naravno u jednom pravcu, i da se ode. Ovo je potpuno rasulo. Ja sam sreo pre sedam dana jednu našu koleginicu, koja je diplomirala u novembru mesecu psihologiju sa prosekom 9,5, video sam je u Bulevaru revolucije kako sedi i prodaje pljeskavice. Ja sad prilazim i očajan, pitam je - izvini, da li je moguće. Kaže, da, ali šta ću da radim, kaže ona, ne poznajem nikoga, Karić mi nije ujak, tata i mama ne znaju nikoga, ja sam išla na konkurse, trudila se i šta je-tu je, za 12.000 dinara, super je.

Prosto, stali smo. Bilo je ono čuveno pitanje - šta ako Srbija stane; Srbija je stala, ništa se zapravo ne događa i ja ne vidim prosto šta bi moglo da se uskoro desi da bude ikako drugačije.

Na dan kad su ubili Đinđića, sedeli smo na V spratu našeg Filozofskog fakulteta, to je sprat gde je gospodar Radoš Ljušić, sprat gde je Istorija. Sedela je grupa od nas troje, četvoro, i bili smo onako iskreno očajni, kao i svi tog dana. Prosto, kao da nas je neko mlat-

nuo čekićem po glavi, niko nije znao šta se zapravo dogodilo i prolazio je dečko, krupan ovako, ćelav i lepio je po zidovima sprata neku nalepnicu "Obraza": "Obraz" nešto, pa neka poruka vrlo bitna od Boga, koga već, vladike Velimirovića i broj mobilnog telefona. I sad, on prolazi pored nas i onako vrlo, vrlo zadovoljno kaže – ok danas krećemo, danas stižu naši. Ja sedim, gledam, kažem ovim ljudima – gle, kretena, koji vaši, koji naši. Ispostavilo se, ne dve-tri godine kasnije, nego šest meseci kasnije da su njihovi došli, samo ja nisam bio spreman tada u martu da uočim ko bi ti njihovi mogli da budu. Ispostavilo se da tih njihovih ima koliko god hoćemo. Među mladim ljudima to su ova udruženja, najpre "Obraz" i "Sveti Justin filozof", to je sad zona sumraka. Mi imamo mlade ljude koji se svakog meseca nekoliko puta sastaju u prostorijama Mašinskog fakulteta i dovlače tu razne vladike i razgovaraju o smislu života, o bogu, o tome kako održati tu čestitost srpskog naroda, kako se ne mešati genetski i duhovno, ni na bilo koji drugi način sa ostalim odvratnim ljudima, nečistim. Isti takav model se desio u politici.

Dođu tako neki ljudi, za deset minuta se stvore, Koštunica je tako došao niotkuda i DSS. Ko je znao uopšte za Koštunicu pre 2000. godine? Mislím, znali su ljudi za njega, ali on je bio jedna nebitna stranka. On je sad najelitniji političar Srbije, najvažniji čovek Srbije i DSS-a, to je snaga Srbije. Ko su ti ljudi? Šta oni hoće? I sad, nije problem što oni postoje, nije problem što postoje ti ljudi koji sede na Mašincu, nego se pitam ko su ti ljudi koji su njima protivteža. U političkom smislu, ko je to među pripadnicima elite, jedan čovek, jedan pokret, jedna stranka koja će da izađe i da kaže – hej, slušajte, mi imamo drugi plan za Srbiju. U jednom trenutku sam pomislio da je to Boris Tadić, naš predsednik koji kohabitira. Pred svake izbore izgubim glas pred prijateljima, rodbinom, ubeđujem ih, hej, ljudi, ovaj put je jako bitno; 5. oktobra je bilo jako bitno, za predsedničke izbore je bilo izuzetno bitno, samo Toma da ne pobeđi. I sad se ispostavilo da nije pobeđio Toma, došao je Boris, i šta sad Boris – Boris ništa.

Izabrali smo ga i on sad kao putuje po Kini, ide tamo u Libiju, vrlo je važan, ali šta on radi za Srbiju, šta radi kao predsednik Demokratske stranke? Ništa. Ako je Demokratska stranka najbolje što imamo, ja glasam za Demokratsku stranku uvek, onda se brienem ako je to najbolje što mi imamo. Ko su ti ljudi koji su najbolji? Čujem da bi ovaj Đilas, predsednik Narodne kancelarije, mo-

gao da bude premijer. Opet tako neki ljudi iz mraka, neki za koje ne znamo ko su.

Dozvoliću sebi da kažem da sam ja prototip pristojnog čoveka u Srbiji danas, mladog čoveka. Ne bavim se kriminalom, upisao sam fakultet i završavam ga vrlo uspešno i dozvoliću sebi da budem besan na apsolutno sve ljude u ovoj zemlji. Besan sam na Koštunicu i njegov kabinet. Njegov savetnik profesor Vladeta Janaković je pitao, kao on ne razume, bio čovek u Londonu, on je neobavešten i on se sad pita kako to ljudi u Srbiji patološki mrze Koštunicu. Pa, mrzimo ga na isti način kako smo mrzeli Miloševića, samo ga možda mrzimo malo više, jer je to danas. Čovek mi uništava život svaki dan i tera me da idem u vražiju mater da studiram, i sad se neko pita zašto ja njega mrzim. Mrzim ga zato što je nesposoban, mrzim ga zato što je ništa, on je za mene jedna nula na funkciji.

IVAN
KUZMINOVIĆ

MILICA
RODIĆ

Jedna naša neimenovana profesorka, doskorašnji rektor Beogradskog univerziteta, sela je pred sto dvadeset studenata i rezignirano kazala - ne znam šta s vama nije u redu, sve uslove imate, imate zgradu, imate stolice, pa što vi niste uspešni. Jao, vi ste jedna propala generacija. Da, hvala gospođo, tako je.

Neko misli da taj model Cece i Arkana može da nestane preko noći, možda i može kroz pet, šest, deset godina, ali ako neko prikaže neki drugi model i kaže - slušaj, ti si sad maturant, ako upišeš fakultet, postoji objektivna šansa da ćeš kada završiš taj fakultet nešto moći da radiš. Ovde se unapred ide sa tim da mi nikad nećemo moći sebi da pomognemo, makar se i obrazovali. Kad smo bili prva godina, takođe jedan neimenovani profesor, jedan nesrećnik koji mi je na ispitu objašnjavao da se Srebrenica dogodila tako što su balije decu stavljale ispred vojnika, a i nije 7.000, to je možda par stotina, pa su preuveličali, on nam je rekao - što ste vi uopšte došli na ovu sociologiju, jeste vi normalni, nema posla, ljudi, mi štancujemo tako vas umetnike, svake godine izađe vas jedno pedeset, ali shvatite, najbolje odustanite sad na početku, dok još niste zaglibili u studije.

MILICA RODIĆ:

Ovo kao da je sofisticirana 93. godina. Kad sam imala dvadeset godina, znači posle 5. oktobra, 93. je nestala, iščezla. No, dešava se, naprotiv, ono isto što se dešavalo i te 93. godine. I dalje imamo te

pinkuše, Jecu, Cecu koje predstavljaju neku fascinaciju i mladima i deci. Ne znam ko je dečacima rol model, niti me interesuje.

IVAN KUZMINOVIĆ:

Vidi, devojčicama su uzori Ceca i Jeca Karić, a dečacima, ovo nije priča iz horor filma, ovo je priča iz Srbije, dečacima danas je uzor Arkanov novi predstavnik u 2005. godini, to je Legija. Pazi, ali ovo je strašno, dečaci se danas šišaju kao Legija, oni na odmoru sede i čitaju onu njegovu knjigu. To je stvarno model. Umesto da uzme-mo i kao društvo da se svaki dan pojavljuje deset ljudi na televizi-ji koji će da kažu - znate, Legija, on je ubica. Posle Miloševićevog perioda, posle ubistva premijera Đinđića, mi nemamo tu situaciju da se mi kao građani ove zemlje stidimo nečega. Mi se ne stidimo što su nam ubili premijera, mi se ne stidimo što je predsednik na-še države bio čovek koji je dvanaest godina ratovao, koji je uspeo da ubije stotine hiljada ljudi, mi se toga ne stidimo.

Danas ne možemo da pročitamo u udžbeniku koji je napisao Ra-doš Ljušić šta je Srebrenica. Ja sam gledao intervju sa njim i on kaže da je on gledao kad su mu oca komunisti izvlačili iz kuće i ubili. Sad, strašno je kad nekom ubiju oca, ali to je samo dokaz njegove dubinske ostrašćenosti. I šta će on sad, da sedne i da na-piše - pa, ok i komunisti možda imaju neku istorijsku ulogu u XX veku u Srbiji. Naravno da neće. On će da napiše da postoji vladika Velimirović, da postoje ljotićevci i Draža, naravno.

Danas deca uče da je ok što je bio rat u Bosni, to je bilo branjenje srpskih nacionalnih interesa. I šta mi sad radimo? Mi šaljemo po-ruku jednoj sasvim novoj generaciji, koja još nije uspela da se is-kvari, da je sve što je Milošević radio u stvari ok. Plašim se da će za deset godina od danas pisati da je Legija bio neki Gavrilo Prin-cip, neki Apis, koji nas je spasao od nekog nesrećnika, koji je hteo u tu trulu Evropu da nas vodi, možeš misliti, nas, kojima je ovoli-ko super ovde.

MILICA RODIĆ:

Mi smo tek na fakultetu čuli za Blajburg. Znači, svi znamo šta je Jasenovac i šta se tamo desilo, a o Blajburgu niko ništa nikada ni-je čuo, osim na III, IV godini fakulteta. Mi smo svi bili u šoku. Ov-de se sad igraju revizije istorije, poslednji primer je izjednačava-nje četnika i partizana. Naša generacija nema nikakvog odnosa ni prema partizanima, a kamo li prema četnicima. Dok nam se drža-

va raspada, dok se oni jadni ljudi dole na Kosovu bore za suvu egzistenciju, nedelju dana u našem parlamentu se raspređa o tome da li bi trebalo ili ne bi trebalo izjednačiti četnike i partizane. Мене то уопште не занима. Ако већ сматрате да је ревизија историје могућа, избаците и једне и друге, мене уопште то не интересује.

IVAN KUZMINOVIĆ:

Meni je muka od Kosova. Je l' smem to da kažem?

IVAN
KUZMINOVIĆ

MILICA RODIĆ:

Zavisi na koji način.

MILICA
RODIĆ

IVAN KUZMINOVIĆ:

Ok. Meni je od Kosova muka, ne u smislu što tamo postoje ljudi koji žive u getu, to je strašno, to je sramota Evrope, sramota naša, naše Vlade, koga god hoćete. Ali Milošević je 87. došao na vlast tako što je dovukao te iste jadne ljude sa Kosova da obaraju tog nesrećnog Ivana Stambolića. Onda je koristio to Kosovo krajem 90-ih godina i zahvaljujući njemu je još neko vreme bio na vlasti. Zapravo njemu se ispostavilo 99. da mu je jeftinije da ide u rat nego, daleko bilo, da kaže - ok. Kosovo je otišlo. Tada ne bi ni do oktobra 2000. izdržao, mnogo bi ranije pao sa vlasti. A sad imamo Koštunicu i ispostavlja se da je Kosovo i dalje centralni problem ove zemlje. Nije centralni problem ove zemlje kad vi sa Gazele gledate one Rome dole koje zimi upali vatra i izgori cela porodica, to nije problem Srbije. Mladi nisu problem, penzioneri nisu problem, privreda, sve to nije problem, problem Srbije je i dan-danas Kosovo. Meni se čini da će Kosovo biti problem i kad postane nezavisno, jer će Koštunica i dalje da sedi onako jadan ofarban i da kaže - ljudi, postoji ekonomija, ali postoji Kosovo.

Kad su njega pitali - što ste vi toliko ozbiljni, to sam gledao, on kaže - ali ja stalno brinem, ja stalno brinem za ljude na Kosovu. Ok, neka bude njegova fiksacija Kosovo, samo nemoj da mi bude premijer, neka bude penzioner, to bih najviše voleo. Mi smo generacija koja ne želi Čaušesku sindrom, ja mu ne želim Zvezdana Jovanovića. Dobro, nema Zvezdana u ovoj zemlji koji bi njega ubio, jer svakom Zvezdanu Koštunica užasno odgovara. Ali ja mu želim penziju i želim da neko dođe i, jako me brine što ne postoji nijedan deo političke elite uključujući i našeg predsednika Tadića, koji ima hrabrosti da izađe i da kaže - ljudi, Kosovo je Milošević izgu-

bio najkasnije kad je 99. godine u julu rekao – ulaze međunarodne trupe na teritoriju. Ne, i Tadić ide na Kosovo, maše onim zastavama i lije one svoje krokodilske suze, iskreno možda, to je sve u redu, ali kada će da izađe i da kaže ostatku populacije da Kosovo više nije naše, da smo mi to izgubili.

Ispostavlja se da je Kosovo ono što će da nas zablokira i za narednih deset godina, iako je izgubljeno, pri čemu, što je poseban biser, mi tim ljudima koji žive na Kosovu ni malo ne možemo time da pomognemo. Zapravo, čini mi se da im samo odmažemo. Cela Srbija stoji, stoji ostatak populacije od šest miliona ljudi bez posla, gladnih, bosih, daleko od evropskih integracija, ali on brine o Kosovu, ne brinite. Meni je žao što je Kosovo izgubljeno, možda bi bilo dobro da nije izgubljeno, niko ne voli da deo teritorije njegove zemlje bude tek tako prokockan, ali ta populacija, većinska, albanska uspjela je da Kosovo pridobije za sebe. Ako to nama nije jasno, možemo da provedemo još sto godina želeći da je Kosovo naše, ali nije. Naravno, moje reči nemaju nikakvu težinu, ali pretpostavljam da, kad bi izašao premijer ili predsednik države i kad bi rekli – ljudi, stvarno nam je žao, mi smo se potrudili, Sloba se trudio, ali Kosovo je propalo. I to bi bio trenutak kada bi ova zemlja napravila tri koraka unapred. Ne mora ništa drugo da se desi, samo neko da kaže: hajde sada da se bavimo nekom drugom temom.

Juče sam se ubacio na ovo predavanje koje je ministar spoljnih poslova Italije u Kolarcu držao, taj neofašista. To je biser, sada neofašista dolazi u zemlju Srbiju da nama objasni šta je Evropa. Znači, i on je bolji, naravno, od nas. Sedeo sam na galeriji, među novinarima, ne pitajte kako je to uspjelo, i imam pogled direktno na ministra i na premijera Koštunicu. Kada nekog ne volite, to ume da bude malo patološki, ali juče sam ponovo shvatio da to nije slučaj patologije, nego da ja njega zapravo mrzim zato što imam vrlo iskrene razloge za to. Italijan priča o Kosovu, o pristupanju Evropskoj uniji, ali na jedan otvoren način, dobronamerno savetuje i usred govora obraća se Koštunici sa gospodine predsedniče vlade. A gospodin Koštunica sedi onako debeo i ofarban i kao gleda u plafon. Ovaj pokušava kontakt očima da uspostavi sa tim čovekom, ne, on nije tu, on je negde na Kosovu.

MILICA RODIĆ:

Dobro, Ivane, ja ne mogu da kažem da se sto posto slažem sa tobom.

IVAN KUZMINOVIĆ:

Ja sam duboko pesimističan.

MILICA RODIĆ:

I ja sam pesimista, naravno, ali ne mogu da sedim i kao štrikam, kao pušim, mislim. Dobro, imamo te nesrećne Stalkere, nisu nesrećni, super su Stalkerer, ali nešto tu raduckamo, malo prigovor savesti, malo sa ovim Albancima dole. Prvo, to je meni lepo, osećam se korisno. Ne, ja ne imitiram život, ja zaista pokušavam nešto da uradim u tim Stalkerima, a ti tako nekako pričaš, kao ja sedim i čekam da se izmeni ovo društvo. Pa, neće nikako da se izmeni, pa ne može to tako.

IVAN
KUZMINOVIĆ

MILICA
RODIĆ

IVAN KUZMINOVIĆ:

Svi mi nešto radimo za Srbiju, nije sporno.

MILICA RODIĆ:

Pa, ne radiš ti za Srbiju, ne treba uopšte da ideš tako globalno.

IVAN KUZMINOVIĆ:

Ja radim lokalno, lokalno sam krenuo da menjam stav svoje babe 5. oktobra 2000.

MILICA RODIĆ:

Toliko si se zakucao u tu politiku. Možemo da se bavimo politikom, ali na jedan zaobilazan način. Evo, sad ovaj projekat što radimo sa Albancima, meni je to zaista super projekat, smisao je da se povežu Beogradski i Prištinski univerzitet. Znači, moj je stav da sve što se dešava već decenijama između Albanaca i Srba, da mi kao naučnici uopšte ne treba da gledamo na takav način na te stvari. Znači, opet treba da se igramo društvenih uloga, što mnogi naši političari ne znaju šta znači, jer svi unose deo ličnog u tu profesionalnu sferu, što, naravno, ne sme nikako da se radi. Ja mogu da imam svoj privatni stav u vezi sa Kosovom, ali kao naučnik moram da se trudim da budem vrednosno neutralna.

SVETLANA VUKOVIĆ:

U čemu su ti bile predrasude u vezi sa Albancima?

MILICA RODIĆ:

Ne znam, prvo sam mislila da su duduci, da su glupi, da su neobražovani, da su ono brđani, katastrofa. Međutim, jako su obrazova-

ni. Prvo što svi maltene govore engleski perfektno, tečno, gotovo im je to kao maternji jezik, što se naravno može i pretpostaviti, jer svi manje-više rade u onom OEBS-u ili ne znam ni ja gde. Jako su obrazovani, štaviše možda čak i više nego mi, jer mi nemamo neke vesti šta se dešava u svetu, kod nas je samo Srbija, Srbija i Kosovo. Kapiрам da je i njima svima dole želja da odu negde, makar na postdiplomske studije, ali oni baš rade na sebi, to je ono što mi se jako, jako dopalo.

SVETLANA LUKIĆ:

Ne znam koja je koalicija danas na vlasti na Zvezdari, koja aždaja od koalicije, ali znam da protestu Zvezdaraca protiv privremenog ili trajnog braka radikala i patriota u ovoj opštini neće prisustvovati jedan njen stanovnik, Nenad Prokić.

NENAD PROKIĆ:

Ja sam stanovnik Zvezdare, tamo sam prijavljen od 71. godine, kad smo se doselili. Taj protest će biti kobajagi, jer kod nas je sve uvek kobajagi. Mi smo kobajagi bili za kralja i otadžbinu, pa smo kobajagi bili za Tita, pa smo kobajagi bili za Miloševića, pa smo kobajagi bili protiv celog sveta za račun nekoliko dripaca, pa smo sad kobajagi za Evropu. Koštunica ne može da bude drugo nego kobajagi za Evropu. Stolećima traje to laganje, vlast laže narod, a narod laže vlast da je poštuje, da joj veruje, i da neće da je izda prvom prilikom. Kad je Milošević dobio onoliko glasova, on je poverovao – kad su ovoliko glasali za mene, oni će i da ginu za mene, a narod baš nešto nije hteo da gine, pa je on probao sa kriminalcima, pa kako sa kriminalcima nijedan rat ne možeš da dobiješ, on je sve te ratove izgubio. Eto, to je otprilike to laganje. On je poverovao da narod nešto njemu veruje. Ma nije mu verovao nikad. Ne veruje ni Koštunici, ne veruje ni Tadiću, ne veruje narod nikome, jer ga je tako naučila vlast, a i vlast proizlazi iz samog tog naroda. Tako da vlada jedna velika neiskrenost i njen rezultat je ovakvo društveno stanje, a iza svega stoje ti neki mali sebični interesi.

Ovde nikad nije odnegovan nerv za opšti interes, ovde onoga ko plasira nerv za opšti interes ili umlate motkama u Košutnjaku, šta ti to nama pozorište, mamu ti tvoju, ili nanišane snajperom i raznesu mu srce. A patriota je uvek bio onaj koji, evo svežeg primera, tapše ove heroje generale na odlasku u Hag, a vidi mu se na licu da ga baš briga. I uopšte, na licima tih političara se odražava

jedna užasna neiskrenost. Ta mimika je pogrešna mimika, nije dobra. Jedini čovek koji je imao mimiku, koja nije bila izdaja onoga što je govorio, bio je Zoran Đinđić, pa je zato tako i prošao.

Kakvo Kosovo? Šta oni zamišljaju? Ako sutra američki predsednik obrne ćurak naopako, pa reši da nam vrati Kosovo, da li postoji neki plan ovde kako bi se to sad organizovalo? Dva miliona manjine, potpredsednik skupštine Albanac, kako to oni misle. Ili misle da to rešavaju kao ono što se završilo bombardovanjem? Dakle, mi samo pričamo da je Kosovo kod nas, a kad bi nam ga sutra dali, mi bismo rekli, uh, šta ćemo sad. To je na nivou SF-a, neke primitivne bajke, to je nemoguće, to nema nikakve veze. Ko priča o tome on ne zna šta priča, on lupeta, bulazni, pije šibice. Kakvo Kosovo, Kosovo ne može da se vrati nikada.

NENAD
PROKIĆ

Koga to tačno oni zamajavaju... nego, neka plate struju dole ljudima, neka vide šta može da se uradi u našoj ograničenoj moći. Pa Srbija ne može ni sebe više da izdržava, da servisira, da vodi računa o sebi. Evo gore na Zvezdari, bolje bi bilo da izađu na tramvajske šine na Bulevaru revolucije da vide na šta liče, to je blato, to je selo. Ko god da dođe, neka budu radikali, neka to sredi, pa eto neke koristi. Sad će glumci da izlaze, šta će tačno da rade? Ne verujem ja u sve to.

A oni znaju šta rade, nisu oni nikakve patriote. Nije patriota ovaj što šalje ovog lažnog patriotu u Hag i tapše ga po ramenu, nije patriota, on priča da je patriota da bi ovi glasali za patriotu. A ja koji ovako pričam ono što jeste i opisujem njih kakvi jesu, ja sam anti-patriota, jer ja ne govorim ono što uši hoće da čuju, nego naprotiv, govorim ono što oči vide. Realnost je takva i ona nije lepa, ona je ružna, ali je ružna država u kojoj živimo, ružno je ono što nam se dešava, ružne su nam plate, ružne su nam ulice, ružne su nam šine tramvajske i sve nam je ružno. Zato što u okviru sebičnog interesa jednog političara tramvajske šine ne predstavljaju nikakav argument. On ima smisla za realnost, to je ono drži ovo dok sam tu, malo ovde, malo onde, našminkaj i to je to. Zna on da ne može da reši Kosovo. Ko od ovih političara misli uveče kad legne u krevet kako će on stvarno da reši taj problem? Kad bi bilo nekoga ko to stvarno hoće da uradi, možda bi od toga i bilo nešto, ali pošto nema takvog, onda od toga ništa ne biva. Znaju oni mnogo bolje nego ti i ja da od Kosova nema ništa i uopšte je glupo da ja to pričam, to vređa inteligenciju, i tvoju i moju i ljudi koji će ovo da slušaju.

Ne može jedna ozbiljna država sebi da dopusti da propusti Aušvic ili da ne pošalje dva meseca pomoć u Aziju, tamo su izginule stotine hiljada ljudi. To je tako jedna velika neosetljivost. Tu istu vrstu neosetljivosti oni emituju prema sopstvenom narodu. Šta misliš da je drugačije ono što osećaju prema nama nego prema žiteljima jugoistočne Azije? Ne, prema nama su još svirepiji, jer od nas žive, nas krađu, budućnost naše dece krađu, a ne njihove u Aziji, tako da su prema nama još gori. Ti isti koji zaboravljaju Aušvic, jer im nije u dnevnom rasporedu, od Aušvica ne može da se zaradi, ne može nikakva fotelja da se sačuva, ne može nikakav marketing da se napravi, ne može nikakav pledoaje za sledeće izbore da se napravi, to je neupotrebljiva stvar, zato oni zaboravljaju.

Kako da kažem, mi plaćamo porez državi da oni ne bi zaboravili Aušvic, da nas oni ne bi opet izopštili iz celog sveta, da nas ne bi opet uprkos svemu sveli na njihovu sitnu meru. Tako da ja ne mislim da su oni odvojeni od realnosti, više smo mi odvojeni od realnosti, premda vidimo stvari, premda govorimo o njima. Trudiš se samo da ne oboliš od neke opsesije, jer nije normalno da mi ovoliko govorimo o politici. Oni sebe nameću kao turbo-folk zvezde, a šta se zbilja u međuvremenu uradilo, je l' se platila ta struja možda ljudima dole, to je isto sve kobajagi. Jedino kobajagi nisu ratovi koje smo vodili i žrtve, to je istina, te posledice nisu foliranje. I onda sve to nazovemo junaštvom i slavnim istorijskom tradicijom i onda dežurni pesnik, koji je uvek i mnogo više od toga, na brzinu sklepeti neki deseterac i tako to stolećima. Što kaže moja tetka - pogrešni oblik života.

A i svi su već pokapirali da se foliramo, to naše kobajagi je provadjeno, to se vidi po ovim izaslanicima EU, Amerike. Oni kao da dolaze u specijalnu školu, nešto se smeškaju, pa kao odaju priznanje, bez Srbije nema stabilnosti regiona, šio mi ga Đura. A neki jako dubok uzrok stoji iza toga, nije to naivno oboljenje, jer nama smeta sve što je univerzalno i naše usko shvatanje uvek pobeđi. Smeta nam praksa, koja predstavlja suštinu svakog napretka, baš nam se ona nešto grdno zamerila. Kakva tugovanka.

Ono što je trenutno jedina važna novost jeste to da ljudi nemaju ni za kafu. Ovde po Beogradu nešto se još i vrti, Beograd ima veliki promet, pa tu nađeš neki poslić, ovo, ono; u provinciji je strašno stanje, u Crnoj Gori je još strašnije stanje. Tamo ljudi imaju plate po 130 evra, tamo je zbilja strašno. I sad oni postavljaju kao glav-

nu temu da li će da budu nezavisna država, da li će da spasu Mila od italijanskog zatvora, da li će taj imunitet da proradi pre nego što budu krenuli da ga hapse ili ne. Da li Amerika dovoljno stoji iza Crne Gore, vidim da Evropa ne, to su neka pitanja koja nemaju nikakvu veze. Šta tačno donosi u ekonomskom smislu stanje dve nezavisne države, to je jedino bitno pitanje. Što se tiče Srbije, jer za Crnu Goru mislim u drugom nivou, u prvom mislim na Srbiju, bolje je da se razdvojimo zbog toga što mi jedva servisiramo i ovo što imamo. Kakvo Kosovo? Kakva Crna Gora? A za Crnu Goru ne znam, dajte da vidimo koliko to košta, šta će da donese, da se izračuna, da se napravi neki plan na papiru.

NENAD
PROKIĆ

Kad je onaj Regan rešio da sruši komunizam, on je samo na jednom papiru naručio da mu se napravi ulaz-izlaz novca, input-output i onda je rekao na kraju - pa mi nemamo neprijatelja, hajde mi lepo da rasturimo tu mašinu i gotovo. Prema tome, daj da se napravi to u brojkama, da se vidi je li to moguće. Šta me briga šta Matija misli? To meni uopšte nije bitno, ni mojoj tetki, ni onom tamo Crnogorcu, koji nema za kafu.

To je nedostatak rezervnog koncepta, kad god je ovde propadala jedna stvar, nije bilo nikakvog rezervnog koncepta, rezervne društvene snage, ne postoji ništa što bi stajalo iza onoga što trenutno jeste, ne postoji nikakva rezerva. Propadne komunizam, ovi generali pohrle u crkvu, pa se sa sve onim petokrakama grle i ljube sa popovima, sad su odjedanput neki srpski generali, a kleli se u Tita do juče, odgajani u komunističkim vojnim akademijama. To je smisao države, da ti imaš nešto što ne može da se sruši odlaskom jedne vlasti ili odlaskom jednog sistema. Zašto je EU fantastična? Pa zbog toga što je pomirila Francuze i Nemce za vek i vjekova, to je veliki uspeh, to znači da postoji ideja. Čovek bez ideala živeti ne može, ovde nema nikakvih ideala. Ovde je kao Vizantija neki ideal. Šta tačno u Vizantiji? Koja to Vizantija, ona pozna, ona kukumakanja, plakanja? I zato kažem, sopstveni mali sebični interesi, meni je sad samo do toga da se ja ne raspadnem, da ja imam nešto svoje i da u tome budem uspešan, da održim neki balans, da budem dobar hrišćanin, da pomažem, da ne kradem, da ne ubijam, to su neke osnovne stvari i da to ne zloupotrebljavam kad me đavo pozove kažiprstom i obeća zlatne gradove. To je ono što ja mogu za sebe da garantujem, ali ne mogu da garantujem to za sve.

Ne postoji nešto što se zove prava društvena tradicija, nešto što objedinjuje nas Srbe - osim anarhije. Neki drugi kvalitet koji mo-

žemo da afirmišemo i da izvadimo iz džepa kad nam je teško i da kažemo - oko ovoga se okupljamo. Ne znam, Slovenci imaju jezik, imaju tu neku mogućnost da u trenucima krize budu svi zajedno. Ovde u trenucima krize, ti samo gledaš da ne okreneš leđa nekom, da ti ne zabije nož da bi nešto učario do sutra ujutru, a onda šta bog da. Čak ni na tom najnižem nivou jednog krda, mi ne funkcionišemo. Pa oni bikovi, kad ih napadnu lavovi, nešto se skupe, pa jurnu na lavicu, pa ona beži znaš kako. Ne, toga nema ovde i to okupljanje ako se i desi, ono je opet lažno, oko Miloševića recimo, sad kao fol, sad smo se mi okupili oko njega, on je nama rekao neke stvari pa smo se mi okupili, a onda odziv za mobilizaciju 14 posto, eto koliko je poverenje bilo. I umesto da to bude pametnom čoveku znak da ne srlja dalje, ti gledaš njega gore u Hagu, on još nije priznao nijednu grešku. On je dakle na petnaest godina uveo zemlju u katastrofu, a da nije napravio nijednu grešku nikada. Ceo svet je kriv, svi su krivi, svi su pogrešili, svi su zli, svi su užasni, a on jedini uvek u pravu. Pa šta je to?

Premijer ima dobar ritam i cela država je u tom ritmu, dakle, ne radi se ništa, ne rešava se ništa. I on pripada onim ljudima sa neiskrenom mimikom, očajna mimika, to je loš znak kad ti govoriš nešto što ne misliš. U pozorištu postoji glumac kome se veruje i glumac kome se ne veruje. Mislim da je naš premijer glumac kome se ne veruje, ja mu ne verujem, njegovoj mimici ne verujem, jednostavno. Mislim da on nije iskreno za to što priča, kao što ni njegova vlada to nije, kao što ni njegova obećanja to nisu, kao što ni njegov svakodnevni raspored to nije. Konačno, već su toliko na vlasti, trebalo bi da je bolje, a nije, gore je i sve je gore i gore. Sve je gore i gore, a oni se bave tako nekim ezoterijama, a narod direktno srlja u finansijske katastrofe. Ovde se više ne može preživeti, ne može.

Ovaj narod za poslednjih 15 godina ima bilans: najveća inflacija na svetu ikada, odgovornost za najveći pokolj nenaoružanih civila nakon II svetskog rata i emigracija skoro svih pismenih i obrazovanih ljudi. Ukratko, to je bilans i nije nam dosta, mi bismo još u tom smeru. Ja ne mogu jasniji da budem. Je l' možda nešto od ovoga nije istina? Je l' nismo imali inflaciju? Je l' nismo napravili Srebrenicu ili su to napravili u naše ime, ko i kako manje je važno, važno je da kad se kaže u čije ime je to napravljeno - u ime Srba je napravljeno, nije u ime Papuanaca? Je l' tačno da su nam se svi pismeni i obrazovani odselili? Jeste, i sad ovde dolaze na položaje

neki slinavci histerični, koji nemaju nikakvu ideju, ali zato imaju veliku ambiciju - da dokrajče ono što je preostalo, nekim čudom, iza ove pošasti koja nam se strovalila na glavu.

Kad ja vidim vladu ili političara, koji svoj program politički planira tako da krene od tog bilansa a ne od spiska lepih, neiskrenih želja, onda ću možda poverovati da on nešto i može da učini. A ako se počne od toga da je Kosovo, naprotiv, naše, pa od toga smo jedanput već počeli pre petnaest godina, pa šta je, jesmo li mi ludaci, šta je ovo? Ne, nego da se počne od bilansa koji je tu i da se onda polako, polako gradi ono što se može sagraditi u tom domenu, ali da se više ne zamajavamo nekim pričama koje više nisu naše priče. To je priča nekog drugog, to je sada Haradinajeva priča, sad se on pita, ne pitamo se mi dole ništa. Unesco je dao pare za manastire, oni još kisnu, ko je tu sad pa kriv? Pare stigle, Kofi Anan se raspituje, Unesco se raspituje, ali Artemije odugovlači. Zašto - valjda on zna. I kad to sve iskisne, onda ćemo da kažemo - iskislo.

NENAD
PROKIĆ

Ovde treba promeniti polaritet, to je jedno energetske polje koje nije dobro. Čovečanstvo je inače jedno veliko energetske polje i ti tu ne možeš sa svojim malim pogrešnim polaritetom da se mnogo trtiš, nego da se, ako još uopšte ima mogućnosti za to, napravi vlada koja je sposobna da promeni taj polaritet. Ne da nas uteraju batinom u Evropu, nego da mi vidimo već unapred plan za ono loše što će nam se desiti u toj Evropi, da vidimo kako sebe od toga da zaštitimo, a ne da ne damo generala, koji je pri tom osumnjičeni da je kriv i odgovoran. Pa, kako da uđemo tamo, a da to ne uradimo? Nego se traže neki modusi, kao dobrovoljno je on otišao. Pa je l' neko poverovao zaista da su oni dobrovoljno otišli? Nema tu od dobrovoljnosti ništa, oni su na ovaj ili onaj način primorani, pa onda lepšim imenima nalazimo u stvari varijantu kako da opišemo to što se upravo dogodilo. Tapšanje po ramenu nije nikakvo rešenje, to je samo uljuljkivanje, i ulagivanje, i škopljenje.

Kad bih ja tako mislio u životu, ja ne bih mogao da spavam, ja bih samo mislio kako ću biti provaljen. Sutra ujutru će da me provale i reći će mi da sam baraba, bitanga i da sam nesposoban, jer to je u stvari nesposobnost, ti nemaš nikakvu ideju vodilju, ti samo možeš da primetiš i to stalno ponavljaš, kako neko drugi ne valja. To je adolescentski narod, stalno ti je neko drugi kriv. Nije Milošević slučajno izašao kao neki veliki vođa, izašao je tako što je imao to što smo svi mi u stvari: čim nešto ne valja, a ti upri prstom

ili se pravi lud dok ne dogori do noktiju, a onda kukanje i plakanje i onda opet čekaš neko čudo. Mnogo je to neozbiljno, stvarno je neozbiljno, nema ovde ni povoda za ozbiljan razgovor, ovo je sve onako manje-više smešno.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Nenad Prokić, sad ćete čuti i vesti, opet ćete čuti zašto je Nenadova tetka u pravu kad kaže da smo mi pogrešni oblik života. Ovo je bio "Peščanik", koji, uzgred, od prošlog petka ne reemituju na Radio Požegi. Nova vlast, radikalsko-dssovska ili već koja li je, ukinula je "Peščanik". Ali dobro, ako ne mogu da nas čuju, mi ćemo da im dođemo u goste, pa ćemo malo da se deremo tamo.

B-I

PEŠČANIK^{FM}, 04. 03. 2005.

GERILA

Revolucija je kroz istoriju utemeljena kao legitiman način promene idiotske vlasti...

Psihijatrija ne zna da li postoji bog, ali zna da u čoveku postoji prazno mesto za boga. Kod nas tu boguje neki Frankenštajn...

Istoričari su ubili više Srba nego sve vojske ovog sveta...

MARKO VIDOJKOVIĆ, *pisac*

PETAR JEVREMOVIĆ, *psiholog*

BRANKA PRPA, *istoričarka*

SVETLANA LUKIĆ:

Vlada je juče proslavila i samu sebe povukla za uši za svoj prvi rođendan. Predsednik vlade je zbog toga morao da privremeno izađe iz ilegale i da nam makar nešto natukne o rezultatima svog tima. Vladin portparol Srđan Đurić rekao je za Koštunicu da je to, citiram, veoma duhovit čovek sa izrazitim smislom za humor. To jeste jedna od njegovih najboljih osobina, juče je u nekim novinama rekao da je vlada "jako mnogo učinila za ovih godinu dana", da "imamo sve institucije i da one funkcionišu", da on i njegovi ministri poštuju zakone, da on lično jako mnogo drži do istine, da veruje na časnu udbašku reč Rade-tu Bulatoviću da nije CIA-i poklanjao CD-ove.

Za najslavnijeg haškog begunca za kojeg glavna tužiteljica haškog suda tvrdi da je u Srbiji, šef vlade je imao samo da ponovi onu pandur-sku frazu "vršimo stalne i kredibilne provere". U isto vreme hrvatski predsednik i premijer su pismo od sto pedeset strana, u kome obja-šnjavaju šta su sve preduzeli u slučaju generala Gotovine, poslali na sedamdeset pet adresa u svetu. Dobro, to je razumljivo, Hrvatima je ulog ulazak u EU do 2009. godine, pa moraju mnogo da pišu, a nama je još uvek nedostižna i bedna studija o izvodljivosti, pa od nas dosta i "stalne i kredibilne provere".

Predsednik vlade se na prvoj godišnjici femkao kako bi, eto, voleo da živi bez obezbeđenja i da sam sprema kuću i ide u bakalnicu, požalio nam se da je po ceo božji dan u vladi, da je sve to jedno veliko odrica-nje od slobode, koju je nekad imao. Lepo je što naš prvi ministar toli-ko voli Srbiju da radi po ceo dan, ali nešto nije u redu sa tom ljubavlju, kad nam se toliko žali.

I ostali ministri su se hvalili svojim postignućima. Nadam se da ma-kar Labus, koji je, koliko me pamćenje služi, potpredsednik vlade, ra-di isto što i strašljivi Pitagora u Staroj Grčkoj, koji je, da bi preživeo, vodio dvostruko računovodstvo: geocentrično za široku publiku i he-liocentrično za sebe.

Da se vratimo na mog omiljenog državnika. Koštunica se hvali inas-tucijama i to u danima kada sudija iz Požarevca kaže da zbog pritisa-ka i uvreda, i to izrečenih sa skupštinske govornice, ne može da sudi Marku Miloševiću, kada Vrhovni sud svakog dana poništi neku odlu-ku nižih sudova, počev od presuda za ratne zločine, pa sve do vraća-nja kuće Miloševićевой porodici, kada se po deveti put odlaže suđenje vladici Pahomiju zbog seksualnog uznemiravanja četvorice dečaka, a onda neko naredi da se slučaj povuče iz Vranja u Beograd, kada suđe-

nja za Ibarsku magistralu i ubistvo Zorana Đinđića prerastaju u far-
su u kojoj ne samo da glavne ubice nisu na optuženičkoj klupi, nego
se i sitnim izvršiocima smeši sloboda.

Braniti ovakvu vladu nije pametan naum, čula sam da ljudi i za mno-
go manje stvari prečicom putuju u pakao.

Prošla nedelja je bila kritična za srpski parlamentarni život. Članovi
rukovodstva i poslanici SPO-a se umalo nisu pohvatali za guše, Vuk
Drašković će izgleda sam sa Danicom postati frakcija sopstvene par-
tije.

A DS je imao konvenciju koja je trajala pola dana. Od toga je četvrt da-
na otišlo na Tadićev govor. On drži sve duže i duže govore, uskoro će
premašiti Fidela Kastru, koji ima običaj da govori dok od umora ne
padne u nesvest. A šta nam je rekao Boris Tadić, osim toga da svi ko-
ji ne poštuju statut stranke imaju biti isključeni? Rekao je da je DS na-
rodna stranka, državotvorna stranka, koja ima jasan plan. Taj jasan
plan su nam pokazali izborom muzičara koji su zabavljali umorne go-
ste: malo frulaši, malo reperi, malo gudači, malo trubači. To je izgleda
taj novi program DS-a, a ciljna grupa su im, kao i "Politikinom zabav-
niku", svi Srbi od 7 do 107 godina.

Nedavno sam u "Danasu" pročitala jedno tužno pismo: Ako se ne ura-
zumite, a to naročito važi za ljude iz DSS-a, Srbija će uskoro ličiti na
sliku Grupni portret starica bolnice Sv. Jelisavete. Starice, osuđene od
života koji nisu imale, sede u crnom, skrštenih ruku, za praznim sto-
lom na kojem leži sklopljena knjiga, kao sklopljeni dan za kojim dru-
goga nema. Teško se čega sećaju, ničemu se ne nadaju i više izaziva-
ju užas u drugima, nego što su užasnute.

Prvi sagovornik "Peščanika" je Marko Vidojković, muzičar i pisac.
Markove "Kandže" su doživele tri izdanja i upravo se štampa četvrto.

MARKO VIDOJKOVIĆ:

To je za moju generaciju karakteristično. Mi smo prošli sve faze,
neki su se ložili i na Miloševića, ali svima je u jednom trenutku
bio simpatičan Vuk, svima je u jednom trenutku bio simpatičan
Šešelj. Znači, što ekstremniji, on je tebi interesantniji. U stvari, to
su takve face na koje se loži neki bubuljičavi tinejdžer, koji onani-
še sedam puta dnevno, znači kakvi smo mi bili tad. To je vrsta ko-
ja se loži na takve tipove, a takvi tipovi su sada ponovo totalno in
u ovoj zemlji. Znači, cela zemlja ima političku emociju na nivou
pubertetlije koji je u žestokoj seksualnoj krizi. Ja sam 9. marta

imao petnaest godina, išao sam na 9. mart teško znajući zašto. Nema ko od moje generacije, znači 75. godište, da se nije u jednom trenutku ložio na srpstvo i četništvo. Nema, to je prosto po defaultu.

Ti si napaljen protiv Miloševića, ali šta je to što je kontra Miloševiću? I sad imaš četnike, je li tako, koji su kontra Miloševiću, što je potpuno suludo, jer je Milošević ispao najveći četnik od svih. Ali u jednom trenutku se pojavi ono što zaista treba da bude tvoja opcija, znači neka građanska opcija. Alo, nisi ti rastao u šumi, nije ti ideal da ideš i da kolješ. Ti si rastao u gradu, u relativno normalnoj zemlji i odjednom ti se pojavljuje logičan put kojim treba da ideš dalje. Ono što se desilo 96/97. je moju generaciju ključno opredelilo da se tako masovno pozabavi tim protestom. Odjednom su svi rekli - da, da, to je to. Jednostavno, ovaj je pokrao izbore i ti sad ideš da braniš izbore i svi su imali taj osećaj da si ti osim izbora konačno našao i struju, koju bi vrlo rado podržao u rušenju Slobodana Miloševića. Znači, ne samo lokalni izbori, nego mi smo tu, ako budete jednog dana hteli da rušite Slobodana Miloševića. I uvek je bilo - idemo na Dedinje.

MARKO
VIDOJKOVIĆ

Ako ti stalno vičeš - idemo na Dedinje, ti daješ Vuku, Vesni i Đinđiću signal da smo mi prepoznali da ovakva koalicija može da ide i dalje od lokalnih izbora. Da nije bilo 96, 97, ne bi bilo ni 5. oktobra, sigurno. Sve to što se kasnije dešavalo su isti paterni građanskog protesta. E međutim, postoji taj element SPO-a 96. i 97, odnosno Velje Ilića, koji je postao jedan od simbola 5. oktobra. Tako da, kad je došlo do obračuna u našim redovima, mislim da je ipak ta desničarska strana ubedljivo odnela pobedu, mislim pre svega 12. marta 2003. i da su u tom internom obračunu bivših protivnika Slobodana Miloševića zapravo pobedili saveznici Slobodana Miloševića, oni koji su mu bili potajni saveznici godinama pre toga. Volim da ovo poredim sa Ratovima zvezda, to mi je omiljeni filmski serijal i volim da kažem da je Imperija uzvratila udarac.

Meni se čini da sa situacijom, ovakvom kakva je, čak ni Zapad nema više snage da se bori. Izgleda kao da su oni spremni da masi stvari progledaju kroz prste, samo nemoj da, recimo, Koštunica uđe sa radikalima u koaliciju na republičkom nivou. Sve može, znači, zezajte se sa suđenjem za ubistvo Đinđića, zezajte se sa haškim optuženicima. I ako na kraju bude pozitivna Studija o izvodljivosti, to mi je znak da je Zapad negde digao ruke od nas i zaključio - bolje i ovako šugavi da se primaknu EU, nego da dođe do

nekoj unazađenja. Mislim da to Koštunica vrlo dobro zna i da se zato toliko i zeza.

Meni to izgleda kao ekipa manijaka opsednutih srpstvom, koja je sad došla u poziciju da može da zeza i narod i ceo svet, većitim pokušavanjem da u tu EU, zajedno sa normalnim stvarima koje ulaze u EU, proguraju i Srpsku pravoslavnu crkvu kao bitan faktor i srpske grobove na Kosovu i Kosovo – srce Srbije. I ako bi mogli slučajno u EU da uvedu i Republiku Srpsku i Republiku Srpsku Krajinu, to bi bilo sjajno.

Mislim da je revolucija zaista, kroz istoriju i kroz pravo čak, utemeljena kao legitiman način promene idiotske vlasti. Mi smo imali pre skoro pet godina isti takav slučaj, uspeli smo to da rešimo manje-više sopstvenim rukama. Mi smo bili ta vojska i zato kad se čitaju *Kandže* onda to izgleda... kad bih ja čitao sebi... to izgleda kao ratni roman. Sve se dešava pod nekim stanjem uzbune. Svaki put kad se javi tenzija u društvu, javlja se i tenzija u bilo kom od ljudi koji su bili na ulici. Zna da postoji ta opcija da izađe i na ulici se makar izdere, ali sad nemamo za koga da se deremo na ulici.

Meni je bila totalni hit konvencija DS u nedelju. To je dokaz koliko smo nisko pali. Cela Đinđićeva vlada je bila tamo, i stvarno kad gledaš one likove, kad ih uporediš sa ovim nakazama sada, totalno ti je negde toplo oko srca. I sve su uspeli tu da nabiju, i trubače su nabili, i gudače su nabili, Boru Dugića i Marčela, sve živo su nabili tu. Znači, cela Srbija je tu negde stala i onda šta se desilo? Onda se desi Slobodan Gavrilović i odjednom se dešava zviždanje. On čovek očigledno nema problem sa tim, on se nadvikivao sve vreme, ovi urlaju, njih dvadeset urla sa tribina, ovi ostali zvižde ovima što urlaju, on se nadvikuje sa svima i to se već pretvara u jedan opšti cirkus.

I sve bi to manje-više bio deo srpskog folklora da se Tadić nije upecao na to. I on počinje da čita svoj govor i vidiš da pizdi, vidiš da totalno nije mogao da pređe preko tog zviždanja. I onda on počne da polemizuje usred svog govora, povodom hiljadu godina DS, i počinje da se prepucava i užasno me iznervirao taj neki poluvrišteći ton, koji sam čuo samo kod Koštunice. Kada se Koštunica iznervira, onda mu se odjednom otme kao neki pisak. I to se i njemu ote-
lo. Čoveče, ti si predsednik ove zemlje. Mene inače nervira to što se DS najviše bavila izbacivanjem Čedomira Jovanovića iz stran-

ke. Sine, ti treba da si stranka koja treba da vodi ovu zemlju u EU, ti se deklariraš kao takva stranka, etiketiran si kao takav i sad svi gledaju u tebe, a ti se zezaš sa Čedom. A onda se na konvenciji još prepucavaš sa takozvanim čedistima.

I onda kada se smirio i kad su svi kao zatapšali, kao baš im je pokazao, a verujem da im je svima bilo muka što prisustvuju, jer to su one scene kad ti je užasno neprijatno što si tu i što to gledaš; e, onda kada je završio, ponovo je počeo da čita pasus koji je čitao malopre, gde smo na kraju videli da je ceo govor, koji je napisan, zapravo bio upućen frakciji. Meni to nije u opisu posla predsednika zemlje, stvarno. Njegovi interni problemi u stranci ne interesuju nikog, a kad on počne njih da rešava onda ti problemi postaju svačiji problemi, postaju problem zemlje. Boris Tadić je uspeo da Čedomira Jovanovića napravi problemom ove zemlje. I sad neka razmisli malo da li je bio produktivan ili kontraproduktivan i za sebe i za partiju i za zemlju. E, kad sam to odgledao onda sam shvatio da u stvari nemamo na mnogo koga ovde da se oslonimo od političara i da bi možda trebalo da počnemo da razmišljamo o nekoj gerili ili nečemu takvom. Stvarno ne znam šta drugo može da se uradi.

MARKO
VIDOJKOVIĆ

Falio je 5. oktobar u stvari, jer sve to što se ovde poetski naziva 6. oktobrom, to je sve trebalo da se desi 5. oktobra. I nemoj da se zezamo, svako zna da je tu opozicija došla debelo naoružana. I čitali smo po knjigama i slušali smo da su tu dolazili ljudi naoružani vatrenim oružjem, spremni na sve, a posle su ih hapsili jer su, ne znam, ukrali stolicu iz Skupštine. Niko nije očekivao da će svi da kažu - ok, mi se predajemo. Ja znam ljude koji su sasvim slučajno prolazili pored stanice u Majke Jevrosime, onako uplakani od suzavca i ne znajući gde idu, a panduri su istrčavali i rekli - slušaj, komanduj tvojima da nas ne napadaju, mi se predajemo. Kome se ti predaješ? Ono, bazaju ljudi po ulicama otrovani od suzavca, obezglavljeni, a oni se svi predaju, samo da se što pre predaju - ok, dosta smo se mi igrali, sad se predajemo.

E sad, kad ti se svi predaju, kad imaš toliko potencijalnih, pod znacima navoda, ratnih zarobljenika, ti si onda negde možda nesposoban da odradiš to do kraja kako treba, jer bi ti se možda sve pretvorilo u Francusku revoluciju, gde bi sutra Milan St. Protić odsekao glavu Vladanu Batiću, pa onda njemu Velja Ilić i tako kako je to išlo u pravim revolucijama. Jednostavno, ovde su se svi predali, uključujući i Miloševića, uključujući i JSO i sve žive

i odjednom je sve postalo neuhvatljivo. Kao kad se u onim starim filmovima Drakula pretvori u dim i više ne možeš da uhvatiš dim.

A narod je toliko bio zaslepljen mržnjom prema Slobodanu Miloševiću i toliko je u njemu odjednom video personifikaciju svog tog zla, da se onda uhvatio za taj plen. Na kraju su se svi ostali izmigojili i ja zaista ne mogu da vidim nijednu drugu pravu žrtvu 5. oktobra osim Slobodana Miloševića. Čak ni Mira Marković ni Marko Milošević nisu bili žrtve 5. oktobra. Znači, samo Slobodan Milošević. E, onda u stvari vidimo da nije ipak bio samo zli kralj, nego da su malo zli bili i podanici, čim smo mi uspeli da dođemo na ovo gde smo sada, na ovo stanje duha, pre svega.

To su ti Paraćinci, koji sa mnom na promociji knjige raspravljaju o tome da li je dovoljno ubijeno muškaraca u Srebrenici, da bi se negde potrla koliko je Srba bilo ubijeno u II svetskom ratu. Ja kapiram da mnoge ljude boli što je bilo toliko žrtava, uglavnom srpskih, u II svetskom ratu od strane svih živih, ali ti ćeš sada da se trkaš sa ustašama. Ti si gori od ustaša ako hoćeš da se trkaš sa ustašama, samo priznaješ da je tebi žao što se ti nisi setio prvi da ih pobiješ. Pa smo sad srušili Miloševića zato što idiot nije uspeo da vodi ratove. Dobar deo mrzi Miloševića zato što je pogubio ratove, a ne zato što ih je uopšte vodio. Jako retko se ko zapitao - čekaj, da li postoji svetska zavera ili smo mi možda malo ispali budale. Ne može Srbin nikad da ispadne budala, to ti je kao u onim pričama o Eri, gde Era uvek ispadne pametan, tako Srbi nikada ne mogu da ispadnu budale.

Zemlja Srbija posle 12. marta 2003. izgleda kao kokoška kojoj je odsečena glava, pa ima još malo vremena da trči po dvorištu. Mislim da sad kokoška više ne trči po dvorištu. Tragedija je naravno što se na kraju ispostavilo da je u jednom čoveku ležao simbol svih promena, da je jedan manji deo ljudi video u njemu kao simbol promena, a veći deo se vrlo brzo prilagodio na novo stanje posle 5. oktobra. To jeste tačno sada, ali bilo je prerano da Otpor izmišlja ono - Sve je isto, samo njega nema. I ta prevelika kritičnost prema vladi Zorana Đinđića... sećam se koliko je mene nerviralo Čedina zebra. Znači, svakog je u nekom momentu nešto nerviralo, ali ti se opustiš i odjednom živiš u normalnoj zemlji. Tvoj glavni zločinac je u Hagu, sad je sve ok. To je upravo ta magla koju su nam prodali 5. oktobra. I sad ti možeš i da kritikuješ vladu i sve to.

Da je iko znao kako će Đinđić biti smaknut i da je iko znao kako će posle toga biti, koja će ekipa da dođe na vlast, verujem da bi se svakog dana pravio štit od ljudi koji bi štitili tog Đinđića da ne pogine. Dešava mi se sada, pošto sam ja ostareli panker, pa u dvadeset devet godina imam koncerte, da naletim na klinke pankerke od šesnaest, sedamnaest godina, koje su totalno u nacionalističkom fazonu, koje su potpuno u fazonu – jao, Hrvati. To je ono naci-pank, to je neverovatan fenomen, dve potpuno suprotne stvari, ali to se ovde dešava. Ja sam negde ipak zadovoljan kako smo mi ispali, jer smo imali makar normalno detinjstvo. Ipak je dobar deo generacije uspeo da se vrati na neki normalan kolosek, ima naravno kretena, ali plašim se da će među mlađima da ih bude još više zato što oni nisu imali čak ni normalno detinjstvo. I svaki put se rasplačem kada naletim na ok decu među njima.

MARKO
VIDOJKOVIĆ

U V beogradskoj gimnaziji, da se složimo da je to najelitnija gimnazija u Srbiji, držao sam neko predavanje klincima. Pričali smo tako o svemu i svačemu i neverovatno da sam i u V beogradskoj uspeo da nađem na klasični primer nekih čitača *Kurira*, samim tim potencijalnih radikala s kojima sam se svađao oko toga da li smo mi izgubili ili dobili rat 1999. godine. Oni su ubeđeni da smo mi dobili rat i spasili Kosovo, ubeđeni. Ima ljudi kojima je sada verovatno užasno teško što ne postoji ni Republika Srpska Krajina, a Republika Srpska jedva i da postoji, i kojima je verovatno užasno teško što je NATO na Kosovu. Do toga je dovela upravo ta politika nehtenja da se suočiš sa godinom u kojoj živiš i po svaku cenu trčanje u prošlost.

Na kraju se ipak sve svodi na lov. I ovde već godinama pobeđuju pljačkaši i drumski razbojnici. E, to je to. Jedini deo ove odvratne vlade koji je pokazao neke znake života, to je ovaj deo koji je uveo PDV. Možda taj deo uspe nešto da uradi oko restrukturisanja tih velikih sistema, tih najvećih problema naše privrede. Ali ja sam duboko ubeđen da to ne može, jer su se svi toliko silno uvukli u dupe jedni drugima, vođe sindikata političarima, političari vođama sindikata, a svi zajedno Crkvi. Jedan štrajk ako odradiš, to ih odmah obezglavi. Prvo, svako može da štrajkuje. Njima su letos ovi carevi iz Bora blokirali autoput, Nemci nisu mogli da odu na more. Onda oni ovima kažu – ma, ok je, ljudi, Bor će sutra da procveta, mi ćemo dati sve od sebe. To je ta hipnotička politika Vojislava Koštunice. I onda oni svi odu, zadnje pare daju na vatromet, naprave vatromet i da ih pitam da li im je sada možda malo bolje, da li je neko nešto uložio u taj Bor u međuvremenu.

Isto su radili i sa malinarima. Malinari blokiraju puteve, oni jednostavno sačekaju da malinama prođe sezona i da potrule, i ovi jednostavno moraju da ih prodaju budzašto. To su ljudi koji su u stanju da sede i da čekaju da pada lišće, da padne sneg, da ponovo pupi proleće. To je sve tako nebitno za njihove viševjekovne ideje. Iskuliraćemo malinare, riknuće im maline, pa će onda sledeće godine opet da se bune, pa ćemo mi opet da ih kuliramo. A šta mogu jadni malinari, mogu da nerviraju nas koji krenemo na Zlatibor.

Ja sam pristalica nekih teorija zavere, pa se ipak i dalje nadam da postoji neki plan u tom DS-u, koji bi rekao - ok, pokušali smo na silu pa su ubili Đinđića, hajde da vidimo da im nešto uvalimo. Ako vidim da Tadić nešto uspe da uvali Koštunici, ja ću da kažem - koji si ti car, ali jednostavno ne vidim kako je ovom moguće bilo šta uvaliti, jer on je totalno onako utemeljen u svom sedenju, ti ne možeš ni sa jedne strane da mu priđeš. Koliko god ga milovao, išao na Kosovo, družio se s popovima, imao čaleta akademika, sve to ja mogu da kapiram kao deo neke taktike da pokažemo da mi nismo samo agresivci koji lome po demonstracijama, nego da i mi imamo jednu uglađenu, bradatu politiku iz kasnog XIX veka.

Čini mi se da se DS izgubio u tom pokušaju da se dopadne baš svima, ali pošto su izbori jedino rešenje u ovoj zemlji za bilo kakav problem, ti ipak moraš da se dopadneš jednom većem broju ljudi. Ja se pribojavam da ćemo se opet naći u situaciji u kojoj smo se našli u junu i sad u septembru kad su bili predsednički i lokalni izbori. Nerviraju nas koliko hoće, ali na kraju ćemo ipak morati da glasamo za taj DS. Ja jesam možda malo nadrkan i nervozan i mene neko može da iznervira do mere da kažem - ma, jebise, neću više da glasam za tebe. Bre, ideš tamo, bre, na Kosovo, pa ne volim to šlihtanje. Jebote, od svega što su mogli, oni su našli da on ide na Kosovo i da deli srpske zastavice. Pa jebote, dobro je da ga nisu gđali nečim drugim, a ne jajima, ne možeš to da radiš.

Pri tom ne ode da se sastane ni sa jednim albanskim političarem, a pozvao je Srbe da izađu na glasanje. Za njega, koji je pozvao Srbe da izađu na glasanje, Ramuš Haradinaj je legitimni premijer. Kao što ovi nemaju prava da se bune zbog Ramuša Haradinaja, jer nisu Srbe pozvali da izađu na izbore. Šta te briga onda za Ramuša Haradinaja, nemoj da kukaš. A ti, ako si već zvao, ti idi pa se sa njim nađi, a ne da ideš da širiš srpstvo, da se malo manekenišeš i po Kosovu. Ne, to me tako iznervira i onda kažem - ma, jebise, neću više da glasam za tebe, ali na kraju ću ipak morati da glasam za

taj DS, zato što smo se našli u situaciji da, eto, koliko god nas nervirali, oni su poslednja politička stranka za koju možemo da se uhvatimo. Mimo toga, jedino preostalo rešenje je gerila.

Vas dve, ja, ljudi koji govore u ovoj emisiji, mi smo jedna užasna manjina u ovoj zemlji i to moramo sebi da priznamo, ali naše je pravo makar da lajemo o svemu što nas nervira. A posle, kad dođe do glasanja, sve će verovatno zavisiti kakvo je vreme tog dana, ali ja sam već na lokalnim izborima bio blizu toga da ne izađem uopšte, ali uvek prevagne to da ipak ne bih voleo da mi se desi ono što se desilo Novosađanima. Uvek je bolji bilo kakav Tadić od bilo kakvog Nikolića, ipak.

MARKO
VIDOJKOVIĆ

Taj dan, 12. mart... prvo se sećam da je bilo genijalno vreme, pre-spavao sam kod devojke i sećam se da smo jeli neke prženice, ona super prženice pravi, i oko dvanaest krenem kolima kući. I kako stižem kući, tako zvoní telefon, devojka zove, kaže - bila je neka pucnjava, nešto je bilo. I sad mene tu odmah preseče, ja sam nekako to sve predosećao. Sećam se da sam se ja i ta grupica mojih istomišljenika s kojima sam voleo non-stop da raspredam o politici, s kojima sam išao na sve demonstracije, znam da smo se stalno nervirali - kako ovaj ide tako sa tom štakom, pa sam se nervirao što su pustili ovog Bagzija. I sve vreme očekujemo da se nešto desi. Moj gitarista je kardiohirurg, pa onda ja zovi ovamo, zovi onamo, pa dobijem neke informacije - ok je, operišu ga, biće bolje, zamisli to, kao dobro je, sad mora da se čuva. I onda na CNN-u ide to da je čovek umro.

Plakao sam poslednji put kad sam bio baš mali, kad su "Zvezda" i "Hajduk" igrali finale Kupa 1984, recimo, toliko sam plakao, jer je "Zvezda" izgubila da mi je curela krv na nos. Nisam tip koji plače. Ovaj put jednostavno, znaš kad je jače od tebe, i onda kad sam krenuo da plačem, da plačem, onda sam morao da izađem napolje. Onda sam bazao po gradu, sreo još jednog takvog, koji je isto tako bazao po gradu iz istog razloga, onda smo tako zajedno bazali po gradu. I onda, prosto ne znaš šta će da se desi. Da li će neko da se seti da uvede vanredno stanje? Da li oni znaju ko je njega ubio? Ima jedan tip, nedeljama pre Đinđićevog ubistva, tip koji je tada radio u Vladi Srbije, pričao nam je da se priča kako se Legija i Šiptar, Šiptar za koga sam ja tada prvi put čuo, kao spremaju da koknu Đinđića. To se govorilo po gradu, bilo mi je nekako neverovatno da sam slušao te stvari nedelju, dve, tri pre toga, da to nije moglo da se promeni. I naravno, sve je bilo praćeno besomučnim plakanjem.

I sledeće večeri sam prespavao kod devojke. Bio je jedan kanal koji je puštao samo onu sliku kapije Beograda i ono sunce u zalasku i Đinđićevu sliku u ćošku. Ja nisam bio u stanju ništa drugo da gledam, znači dva dana, do sahrane sam bio onako totalno zakovan. Trebalo je da idem na koncert Mad Balla u Sofiju, to sam naravno otkazao, nisam bio u stanju, prosto nisam mogao, kao da mi je neko najbliži ubijen. To je i sebično, znaš, svi kažu - žao mi je zbog njegove porodice, ne, nego si tek onda ukapirao koliko to znači za tebe. Ali ta nemoć koju sam ja osetio u tom trenutku, da to baca u vodu sve demonstracije na kojima si bio i sve što si radio, i to ti je dokaz da u stvari ništa nisi uradio.

Uopšte ne znam u kakvom sam ja sada mentalnom stanju i ne znam zapravo da li sam to dobro potisnuo u sebe ili se zavaravam idejom da nešto može da se menja i da se ja i dalje borim. Ili bi možda jednostavno trebalo da dignem ruke i ja - napisao sam *Kandže* i to je sve što sam imao da kažem, i idem sad u šumu. A opet ne znaš, i kad bi otišao u šumu, protiv koga bi se sve tačno borio. Morao bi protiv svih da se boriš. I to je isto problem, jedna potpuno bezizlazna situacija, kapiram to, ali u ovom trenutku nekako se tešim tim nekim svojim manijačkim radom i uspehom u tom radu i kapiram da je to možda jedini recept da probamo nekako da anuliramo to što se naravno ni na koji način ne može anulirati. Svako od nas je negde ipak jednim delom i odgovoran za to što se desilo 12. marta 2003.

Lično znam puno ljudi iz moje generacije koji su ostali ovde. Mislim da su ovi malo stariji ipak više išli, mi smo svi zakovani ovde. Mi nemamo perspektivu, fakulteti koje je moja generacija završavala nigde se ne priznaju, ne mogu ljudi ni vizu da dobiju. Svaki odlazak u inostranstvo je već neko krivično delo, da ti moraš da ideš da nešto radiš na crno, to onda ipak sužava broj ljudi koji se odlučuju na nešto takvo, makar mog godišta. Tako da smo mi zatvorenici Srbije.

SVETLANA LUKIĆ:

U prvom delu emisije slušali ste pisca i pankera Marka Vidojkovića. Marko je, da vas podsetim, nedavno sa Kori Udovički i sa još nekoliko ljudi prekrećio onaj grafit na Zelenom vencu, koji je glasio: Zvezdane, hvala ti, u potpisu - Srbija. U nastavku emisije slušate psihologa Petra Jevremovića. Petar predaje na Filozofskom fakultetu u Beogradu.

PETAR JEVREMOVIĆ:

Moj utisak je da smo svi mi jako zabrljali, naravno uključujući Vladu, to ne amnestira Vladu, ali čini mi se da je baš u ovakvoj situaciji dobro postaviti pitanje – ko je, za šta sve, pred kim, onako a la Dostojevski odgovoran. Ovo što sada živimo su nekakve kamate, nekakva zla sreća koju smo sebi nakupili. Možda to sad možemo da zamerimo Vladi, što je prosto bila neiskrena prema sebi i prema nama, što je tvrdila da su ipak moguća nekakva ready-made, brzopleta rešenja. Mislim da nam treba jako mnogo optimizma da skupimo neku nadu da poverujemo da uopšte ima rešenja i čini mi se da su ta rešenja na jako dugom štapu i zahtevaju jako mnogo napora, muke, odricanja. Jer ne možete živeti, u najmanju ruku, iracionalno nekoliko decenija i onda očekivati da to pojede maca, prosto da nam se to oprostí. Tako da je priča o Vladi moguća, to je politička priča, ekonomska priča, dok je priča o samosvesti naroda, zajednice, grupe, nešto što je ozbiljnije.

PETAR
JEVREMOVIĆ

Ako suviše koncentrišemo svoj jed na Vladu, zaboravićemo jedno važnije pitanje, mada Vlada zaslužuje taj jed i to nije sporno, ali zaboravićemo jedno važnije pitanje, to je pitanje da li mi uopšte imamo alternativu. Kako mi stojimo sa ljudima koji doista mogu nešto da ponude, jer mi smo pretrpani ponudama, nama se svašta nudi, od besmislenih serija, preko besmislenih praškova i sapuna do još besmislenijih političkih ideja i programa, ali doista je važno postaviti pitanje – do koje mere smo mi kao narod, kao zajednica u stanju da iznedrimo nekakvu razboritost.

Pričaju se tu velike priče – demokratija, filozofija, država, ustav, poredak, svašta se tu pominje. Ljudi zaboravljaju da je vrhunska politička mudrost još kod Aristotela bila fronesis, razboritost. Šta bi bila razboritost? To bi bila sposobnost da mislite o problemu na takav način da umete da se distancirate, s jedne strane od problema, a s druge strane, od tenzije koju u vama stvara taj problem. To bi dalje značilo: moći delati tako da nam se to delanje već iza sledećeg ćoška ne obije o glavu. Razborito mišljenje misli unapred. Ono je neopterećeno strastima, delatno je, odgovorno i slobodno.

Ljudi su oduvek pokušavali da objasne sklonost masa da iracionalno reaguju. Frojd je napisao knjigu *O psihologiji masa* i zaključak do kog je on došao je, pojednostavljeno rečeno, da tu dolazi do neke suspenzije racionalnosti, suspenzije samokontrole i da ljudi tu reaguju na nekom gotovo neurotičnom nivou. To zvuči relativno ubedljivo, ali mi danas znamo, posle iskustava kroz

koja je prošla Evropa poslednjih stotina godina, da je stvar mnogo ozbiljnija.

Ako sam pomenuo Frojda, hajde da pomenem još jednog autora, zove se Bion. On je čak uspeo da dokaže da je naličje funkcionisanja grupe ne neurotično nego psihotično, da se tu aktiviraju jako primitivne strepnje. I šta se onda događa? Jako je velika šansa da će u jednoj ad hok skupljenoj grupi, koju ne vezuje zajednički posao, nego zajednička strepnja, zajednička iracionalnost, najveća je verovatnoća da će najpsihotičniji član grupe zapravo dobiti status vođe. To je primetio stari Vilhelm Rajh kada je pisao o Hitleru. Rekao je da je Hitler zapravo imao jako veliku sreću što je postao ono što je postao, jer da nije, bio bi psihijatrijski bolesnik. Tako da grupe traže vođe, vođe traže grupe, to je večita, potencijalno opasna simbioza.

Iz perspektive psihoanalize nikako ne možemo znati da li postoji bog, ali ono što neizostavno znamo, to je da u čoveku postoji prazno mesto za boga. I veliki je problem šta će zasesti na to mesto, šta će u čoveku bogovati. Glavna intencija svakog vođe, svake ideologije, leve, desne, dobre, loše, jeste upravo da tu zasedne. Ako tu zasedne onda je posao odrađen, tako se u ovom svetu događaju ideologije.

SVETLANA LUKIĆ:

Šta je kod nas zaselo na to mesto? Bez obzira što se ogroman broj ljudi izjašnjava da je na tom mestu bog?

PETAR JEVREMOVIĆ:

Mislim neki Frankeštajn, to je neka mešavina. Mi smo sad opsednuti svojim jadom, i dobro je da je tako, ali mislim da ceo svet funkcioniše kao jedna velika Srbija. Pri čemu je u tom svetu mnogo viši nivo nekakve uljuđenosti, nekakvih pravila igre, posredovanja, ali ono što boguje je često nešto što je produkt fantazije, koja vam se nudi kao matrica kojom ćete pobediti neizvesnost. Sećate se ovde raznih priča, ne znam, o Teslinom tajnom oružju koje je on dao Nikolaju Velimiroviću, a ovaj je to ostavio patrijarhu Pavlu, to se čuva u Patrijaršiji i tako dalje. Naravno, to su gluposti, ali u te gluposti su čak i relativno ozbiljni ljudi spremni da poveruju. I sad mi možemo da kažemo - mi smo neprosvećen, blesav narod i mi verujemo u Teslino tajno oružje. Međutim, ludilo, iracionalnost i neprosvećenost nisu svojstveni samo Srbima. Jedna

od najuzbudljivijih tema u istoriji nauke je astrofizika i fizika u doba nacizma. Ni ne slutite šta su ozbiljni ljudi tada pričali, ne samo da bi se dodvorili nacistima, nego da bi učestvovali u tom zajedničkom kolektivnom ludilu. Ništa nije toliko erotizovano, ništa nije toliko uzbudljivo kao učestvovati u ludilu velikog vođe.

Nikad neću zaboraviti izjavu na nekom od radija, to je bilo dosta davno, jedna od onovremenih zvezda popularne muzike je bila upitana za mišljenje o političkoj situaciji, tad je bio Gazimestan. I ona je vrlo afirmativno govorila o svim tim događajima, do te mere afirmativno da je predusretljivi voditelj zapitao kakav je njen odnos prema našem vođi. I onda je ona rekla nešto što je paradigmatička stvar, to treba zapamtiti. Ona je rekla - ja bih mu dala. To je istina, to je ona potreba devica da dodirnu Hitlera pred venčanje, to je potreba ljudi da nazovu svoju decu Slobodan, da nazovu svoju decu Osama. Ne znam da li znate koliki je procenat raznih Osama po Saudijskoj Arabiji. To je potreba da se, ogledajući se u tom nekom velikom, veličanstvenom, prosto kupate u prijatnom moru sopstvenog sebeljublja.

PETAR
JEVREMOVIĆ

Ako igde u Evropi postoji zemlja u kojoj je vrlo plodno baviti se filozofijom, u kojoj ćete se ili time baviti ili ćete poludeti, to je ova naša Srbija. Oni napolju imaju tu sreću ili nesreću da mogu da razmišljaju, pišu o postmoderni, o raspadu paradigmi, o čemu god. Ovde se to događa in vivo. I taj odnos između racionalnog i fantastičnog, fantazmatškog, delirantnog ovde se najbolje vidi. Ali nemojte da se lažemo, to postoji svugde. Sad se svi kunu u neke visoke ideale demokratije, ali demokratija je rođena u Grčkoj i jedan od važnih ljudi u toj političkoj istoriji zasnivanja demokratije bio je Pizistrat. Ne znam da li znate kako je on došao na vlast? To je jako zanimljivo. On jeste došao na vlast nekom vrstom podrške naroda, da ne kažem izbora, ali on je izašao iz grada i na onoj njihovoj dvokolici se vratio na sledeći način: pored sebe je stavio jednu jako lepu devojkicu, njoj na glavu je stavio kacigu, dao joj koplje i štit. Prošao je ulicama Atine i ljudi su rekli - evo boginja Atina mu daje podršku, dolazi sa njim. Tako se dogodila jedna od prvih, svesno sprovedenih manipulacija u istoriji politike. Onovremena Atina je bila mali grad, ljudi su poznavali devojkicu koja je glumila Pizistratovu Atinu. Ipak su hteli da vide boginju, a ne običnu ženu.

Da uđem u istoriju političkih teorija i tamo skupim svu kvintesenciju razboritosti od Solona do sada, i da ih sve nabijemo ovde u ne-

kakvu idealnu vladu, ne mogu da zamislim da bi oni u ovakvoj zemlji mogli da funkcionišu, a da ne ignorišu realnost. Ovde ne možete opstati, a da ne ignorišete realnost, a opet, ne možete se snaći, vrlo ćete se ulupati ako ignorišete realnost. Nemoguće je funkcionisati u sistemu koji ne zna svoje granice, koji ne zna pravila igre. Ne možemo igrati igru, a da ne znamo igramo li šah ili fudbal i da ne znamo koliko ima figura i koja figura kako ide, a pokušavamo da igramo i to u važan ulog. Ne igramo iz puke zabave, nego igramo ipak u nekakav opstanak.

Napad na ovu vlast da ignoriše realnost, s jedne strane stoji, a s druge strane, dajte mi bilo koju vlast koja ovde neće ignorisati realnost sledećih ne znam koliko, bojim se, decenija. Jer realnost je takva da, ako bi je čovek doista percipirao, prosto se ne bi prihvatio te vlasti ili bi bio neki potpuni avanturista ili neko sa vrlo sumnjivim motivima.

Mi jesmo skloni raznim teorijama zavera, ali ipak mislim da nije bez vraga pretpostaviti da doista postoje razni prikriveni centri vrlo, vrlo respektabilne moći. Uvek je pitanje koliko konkretna vlast u ovakvoj državi vlada, a odgovor nećemo dobiti dok jednog dana ne iščitamo sve moguće memoare svih mogućih žbirova, agenata i tih ljudi sa kompakt diskovima koji idu po svetlu. Mi možda čak i na pogrešnu stranu kanališemo svoj bes. Kanališemo bes ka tim, bojim se, pajacima. Grlatost nije mera nečije samostalnosti, a mi imamo te profesionalne galamdžije. Bitna je efektivnost nečije grlatosti, a vrlo često je to priča u prazno, nekakva kolektivna lajaonica. Ja nekako podozrevam da su ipak centri ili mreže koje odlučuju negde drugde.

To je ta sprega novca, sadašnjih i bivših vlasti, raznih interesa koji nama vladaju, a mi funkcionišemo po principu - drž'te lopova, pa sad jurimo ovog, sad onog. Naravno, oni često pričaju beslove-sne stvari i nerviraju nas u svom tom jadu. Ipak je to zabava nesrećnika, time se mi sad bavimo, lovimo ljude manje ili više nedostojne naše pažnje u njihovim glupostima i greškama, kad imaju probleme sa padežima, odvale nešto nepristojno, kad čuknu nekog na televiziji. To jeste stvar manjka političkog ukusa, ali mislim da je naš pravi problem negde drugde, sve ovo o čemu pričamo su samo simptomi. Čak je i Vlada simptom.

Pre smo inostranstvo doživljavali kao mesto gde idemo u šoping i to je bio naš doživljaj inostranstva. Naš sadašnji doživljaj ino-

stranstva je - mesto odakle nas bombarduju, carstvo užasa odakle odašilju tomahavke na nas. Ljudi bi bili mnogo srećniji kad bi mogli da putuju, da vide da tamo niti rastu "milka" čokolade niti zločinci sa tomahavcima, ali to podrazumeva našu dobru volju i dobru volju sveta. Mi tamo imamo status nekakvih prokuženih besprizornika, koji se drže u nekom donjem predsoblju. Ono u šta možemo da se uzdamo, osim iracionalnih fantazija da će se pravda namiriti, to su generacije koje bi mi sada mogli da spremimo.

PETAR
JEVREMOVIĆ

Znači, ono što nama istorijski nedostaje nije toliko novac i hrabrost i grobovi, toga imamo, bojim se, previše. Ono što nama istorijski nedostaje je prosvetiteljstvo. Mi nismo ljudski do kraja sproveli prosvetiteljstvo. U tom smislu se treba okrenuti prema budućim generacijama i stvoriti kritičnu masu misleće pameti, koja će jednog dana možda moći da izvuče ovu državu. Mi nismo imali prave disidente, nismo imali ono što su imali Česi, Poljaci, Rusi. Mi smo imali manekene sa Dedinja koji su bili disidenti, koji su menjali odore, a koji su zapravo uvek bili isti. Promenila se vlast, a ljudi su ostali isti. Duhovna matrica je ostala ista. Mi dosta treba da počnemo od nule, da shvatimo da smo dodirnuli dno i počnemo da radimo ono što su radili narodi koji su pre nas bili u ovakvim situacijama. Nismo mi izmislili propast države, nismo mi izmislili protektorat, nismo mi izmislili poraz u ratu, to se mnogima događalo, ali šta su Česi radili decenijama, oni su decenijama mislili, pisali, školovali ljude, razvijali kulturu slobodnog političkog mišljenja.

Mi smo se bavili kafanskom diplomatijom i onda su ljudi samo zamenili kafanu za neku fotelju. Tu nema prečice, ili ćemo odnegovati buduće generacije ljudi, koji će doista moći da urade stvari u kojima smo mi brljali ili ne. E sad, dok mi te ljude odnegujemo, naravno mi to treba da preživimo, mi treba da izguramo celu tu stvar i to je nezgoda. Imamo po četiri lične, pod kaznenim poenima smo, ne smemo da mrdnemo, a moramo kao da budemo ekspanzivni. Moramo da budemo vrlo prilježni u tom poslu, ali moramo da budemo spremni na to da će ova stvar da traje godinama, čak bojim se decenijama. Ako iko ima šanse, ako izuzmemo iracionalne mogućnosti da nam nebo pomogne, to je možda generacija unuka.

SVETLANA LUKIĆ:

U nastavku emisije čućete istoričarku Branku Prpa, direktorku Arhiva grada Beograda u kome je još uvek u toku izložba "XX vek - stole-

će zlih". Direktan povod za ovaj razgovor je izlazak iz štampe, za naše prilike monumentalne knjige-hronologije Moderna srpska država od 1804. do 2004.

BRANKA PRPA:

To je bio naručen projekt i naručila ga je vlada Zorana Đinđića povodom obeležavanja 200 godina od Prvog srpskog ustanka. Bilo je nekih istoričara, koji su osporavali pojam - moderna, pa da odmah razjasnimo. Moderne države u evropskom smislu su sve države koje nastaju u XIX veku kao nacionalne države. I Srbija nastaje u XIX veku kao nacionalna država i zato je moderna. Hteli smo da, prvi put zapravo, pobrojimo sve te važne događaje u jednom hronološkom nizu, iz godine u godinu, dakle od 1804. do 2004. godine, da subsumiramo šta je jedna država uradila u dva veka i to u svim oblastima, kako same države, odnosno politike, tako društva, kulture i privrede. I to je prvi put da na jednom mestu imate sve te podatke.

Ako postoji polje koje je potpuno limitirano, ograničeno činjenicama, onda je to istorijska nauka, a opet u našoj javnosti istorija je nešto gde svi misle da mogu slobodno da se kreću. Pri tom svi zaboravljaju da je istorijska nauka egzaktna, dakle ona se dogodila, ne možete da je promenite svidala vam se ili ne svidala i počiva na činjenicama.

Prvi primer lustracije u srpskoj istoriji je slučaj Vuka Brankovića. Dakle, to je čovek koji je proglašen najvećim izdajnikom srpske istorije. Ja ne znam da li postoji veći izdajnik, koji se kroz vekove vuče kao izdajnik, od Vuka Brankovića. S druge strane, istorijska istina je potpuno drugačija. Vuk Branković je, dakle, jedan od retkih koji nije primio vazalni odnos posle Kosovske bitke. Vuk Branković je bio u neprestanim borbama s Turcima i zbog toga je izgnan iz Srbije od strane Turaka i ni dan-danas ne znamo gde je umro. Dakle, u istorijskoj istini imamo jednog čoveka koji jedini ne postaje vazal turskom carstvu, za razliku od takozvane carice Milice, koja je dala ćerku u Bajazitov harem odmah posle Kosovske bitke, ali je opevana u pesmama na najbolji način. Vuk Branković je bio takozvani remetilački faktor tog divnog saglasja, koje je srpsko plemstvo postiglo sa Turcima posle Kosovske bitke i proglašen je najvećim izdajnikom.

Ako vi znate koliko je građana Beograda poginulo za slobodu, onda vi imate i pojam slobode definisan kao jednu od kategorija prema kojoj se više ne odnosite kao prema jednoj trivijalnoj pojavi u

ljudskoj istoriji. Ako iko ikad ozbiljno promisli da li postoji jedna jedina vrednost za koju je ljudsko biće spremno da da svoj život, onda ćete videti da kroz istoriju postoji samo jedan jedini metafizički pojam zbog koga se ljudsko biće lišava svog života, a to je sloboda. I kad vidite te silne mladiće i devojke grada Beograda koji su stradali na načine koji su zaista bestijalni, iz toga vi izvodite pre svega jedan vrednosni sistem, koji se zove sloboda. Na nivou nečeg što je individualistička filozofija, to znači da je za mene kao čoveka sloboda nužan preduvjet da bih ja živela kao ljudsko biće. Bez nje ja nisam u mogućnosti da živim kao ljudsko biće.

BRANKA
PRPA

Čim slobodu poštujete na nivou individualnog, vi ste i na nivou opšteg sada osoba koja će težiti ka tome da živi u slobodnom društvu, da vam se kao individui ne uskraćuju ljudska i građanska prava. Sada komplikujem tu tezu, pa kažem da, ako je poznavanje tih stratišta pitanje znanja, to je onda i pitanje naše svesti. Znači, bez tih znanja nema svesti ni o sebi, ni o drugima, ni o sopstvenim precima, a mi smo deo jednog neprekinutog lanca ljudskog trajanja i dužni smo da poštujemo ono što su prethodne generacije dale ili stvorile, kao što očekujemo od generacija koje dolaze da poštuju ono što smo mi napravili. Poštujući naše pretke mi poštujemo i sebe. Ne poštujući njih ne poštujemo ni sebe. Ne poštujući gubitak ljudskog života, ne poštujemo ni život sam.

Celo to knjigovodstvo smrti XX veka jeste kao ideja u toj funkciji da se napravi omaž žrtvama, da se kaže koliko ljudskih života je izgubljeno u XX veku, da ih se i mi koji smo živi danas na neki način setimo, jer oni to zaslužuju. Ako vi u izveštaju američke komisije za zaštitu dece posle I svetskog rata imate podatak da 1918. godine u Srbiji nije bilo deteta mlađeg od tri godine, vi morate da poštujete taj užas kroz koji je jedna zemlja prošla. I ako znate da je tu bilo stotine hiljada mrtvih, onda ne možete biti indiferentni na to, ne možete biti indiferentni i na šezdeset osam do osamdeset hiljada mrtvih sahranjenih podno Avale. To je prosto pitanje, znate, osnovnih moralnih temelja na kojima vi postojite kao jedinka i na osnovu kojih postoji celo jedno društvo i cela jedna nacija.

Ovde sve vreme pokušava da se uspostavi vrednosni sistem na žrtvi, da se srpski narod jako žrtvovao, što je tačno, ali s druge strane imate notorne primere nepoštovanja tih žrtava. Sad mi objasnite koja je to vrsta licemerja, zašto govorite o žrtvama, a s druge strane te žrtve ne poštujete? Zašto niko nije obeležio šezdeset godina oslobođanja Beograda? Prošle godine je bilo i devedeset

godina od početka I svetskog rata. Je li možda na državnom nivou to obeleženo - nije. Mi smo sad videli na šezdeset godina oslobođanja Aušvica, niko se nije udostojio od naših državnih predstavnika da prisustvuje komemoraciji u Aušvicu. Ne samo zato što su naši građani bili u Aušvicu, nego zato što je Aušvic primer stradanja i primer poštovanja žrtve.

Ako mi u civilizacijskom smislu ne poštujemo žrtvu tako što ćemo proći kraj koncentracionog logora i baš će da nas bude briga je li smo prošli ili nismo prošli, je li znamo koliko je tu ljudi pobijeno ili ne znamo, onda šta smo mi u civilizacijskom smislu uopšte. Koje su to vrednosti na kojima mi gradimo svoj deo budućnosti? Šta je to što ćemo da ostavimo deci? Da li će deca da poštuju nas ako mi ne poštujemo one koji su nam prethodili? Mislim da neće.

Ako pogledate izložbu "XX vek - stoleće zlih" i vidite ekshumirane leševe i vidite jasno ljude koji su ubijeni, sa imenima i prezimenima i vidite njihova lica, onda tog trenutka vi kao čovek drugog vremena počinjete da saosećate sa svojim prethodnicima. Oni za vas više nisu apstraktna bića, oni su prosto ljudska bića koja su postojala i koja su otišla sa ovog sveta na najstrašniji način. Dakle, vi se tog trenutka povezujete u taj lanac čovekoljublja, vi ste tog trenutka čovek bolji nego što ste bili pre toga.

E sada, kad vi neprestano forsirate ideju žrtve, pačeništva i tako dalje, a pri tom ne saosećate uopšte sa žrtvama i za vas su žrtve brojke, onda vi vršite zloupotrebu žrtve s pozicija nekog uskog političkog interesa. Što bi rekao moj profesor Andrej Mitrović - više su istoričari ubili Srba nego sve vojske na svetu. Dakle, ako vi neprestano te brojke ne ažurirate, ne znate koliko ste imali mrtvih u kom ratu, pa ih neprestano naduvavate pošto vam je malo onoliko koliko ih je stvarno poginulo ili ih smanjujete ako ste vi ušli u neke zločine, onda vi zapravo jasno pokazujete kako ste, moram ovde da upotrebim taj pojam najstarije vrednosne knjige koju imamo Biblije - s one strane dobra. Vi niste više čovek, vi ne pripadate humanističkoj civilizaciji, vaši principi nisu humanistički, vi zloupotrebljavate čovekoljublje. To su tako strašni primeri, mora da se prizna i razlog zašto mi nemamo pobrojane mrtve u I svetskom ratu i nemamo do kraja pobrojane mrtve ni u II svetskom ratu. Nemate, na kraju, pobrojane mrtve ni u poslednjem ratu, je li tako? Nemate. U čemu je problem?

Da li je ovde ljudski život ikad vredeo ili nije? Nema veće vrednosti od ljudskog života, znate, ne postoji veća vrednost, a opet se

ljudski život tako lako žrtvuje na ovim prostorima. Iz toga proizlazi jedan poprilično mračan zaključak o nečem što su moralna uporišta društva, o indiferentnosti društva na patnje drugih, potpunom odsustvu ideje solidarnosti među ljudima. Vi u tim ratovima možete da vidite kako ideja solidarnosti funkcioniše. Koliko recimo ljudi u Beogradu izgubi život za vreme II svetskog rata zato što neće da oda jednog Jevrejina ili jevrejsku devojčicu u svojoj kući? Koliko su ljudi spremni zbog ideje solidarnosti da se žrtvuju, za druge? Iz principa, iz toga što veruju u vrednosti, gde ti ne možeš da daš dete iz svoje kuće zato što je jevrejsko dete, radije ćeš i sam da izgubiš život nego da otkriješ podatak da je to dete u tvojoj kući. To su neke stvari o kojima se nažalost ne govori. Mi smo mislili da to postoji samo u partizanskim filmovima, ali ja vam kao direktor Arhiva kažem da su primeri ljudske hrabrosti i časti veoma veliki i potresni.

BRANKA
PRPA

Srebrenica je najveći zločin u Evropi posle II svetskog rata. To nije običan zločin, to je veliki zločin. Da biste uopšte ušli u takav zločin, da biste pobili ljude samo zato što su oni druge vere ili nacije, vi ste morali prethodno izmeniti sistem vrednosti. Vi se sećate vrlo dobro, ta izmena sistema vrednosti je počela sigurno od sredine 80-ih na celom prostoru bivše Jugoslavije. Trebalo je izmeniti sistem vrednosti koji je uspostavljen nakon II svetskog rata, koji je evropski sistem vrednosti, po kome je nacional-socijalizam pre svega rasizam. U Evropi je posle II svetskog rata tabuizirana ideja rasizma, to jest ideja da možete da ubijete čoveka, da ga eliminišete, da ga zgazite, da ga istrebite zato što je on druge vere i nacije. Ako je od toga napravljen civilizacijski tabu i izgrađen ceo sistem evropskih vrednosti utemeljen i u Povelji UN-a, onda vi morate sistematski da menjate taj sistem vrednosti, da ga detabuizirate, da učinite mogućim Srebrenicu. I to su uradili, mora da se kaže, sistematski.

E sada, šta se zapravo dešava. Ako ste participirali u toj ideologiji kao njen, ne tvorac, nego kao neko ko je podržava, onda ćete sigurno i dan-danas da branite taj sistem revidiranih vrednosti, koji je počeo da se uspostavlja na ovim prostorima od sredine 80-ih godina. Prosto morate da branite sebe u celoj toj priči, i to naravno floskulama tipa, ne znam, ovaj mi je ubio strica. Pa, znate, kad bi izašli svi mi i rekli ko nam je koga ubio u II svetskom ratu, to bi bila onako jedna vrlo zanimljiva rasprava. Pa bi onda valjda i prestali svi međusobno da govorimo. A da ne govorim o poslednjem jugoslovenskom ratu i raspadu Jugoslavije. To se dešava ako nas

rukovodi ta takozvana stomačna projekcija nas samih, a ne naš razum, a ne naša znanja, a ne naši vrednosni sistemi.

Jugoslavija, po mom mišljenju kao istoričara, nije srušena u Varolomejskoj noći, gde su se dohvatili pripadnici jedne i druge nacije i međusobno poklali. Ne, jugoslovenska država je srušena s državnog vrha, dekretima. To je prosto projekat koji se pripremao. U tome učestvuju političke i intelektualne elite. I normalno je da ćemo još dugi niz godina da se borimo sa stavovima karakterističnim za posttraumatska društva. I ja se samo nadam da ćemo i mi s druge strane, koji takođe govorimo, ostaviti budućim generacijama neka uporišta pomoću kojih će oni uspeti da se izvuku iz ovog užasa, koje je donelo ovo vreme na ovim prostorima. Znači, nećemo biti mi ti koji ćemo ovaj prostor osloboditi od takvih stvari. To će da urade buduće generacije, ne mi.

Mi smo samo dužni da svoja znanja upotrebimo na način da im ostavimo uporište da oni tu vrstu konačne istorijske arbitraže naprave i konačno postanu normalni ljudi, koji neće više ulaziti u lanac Nemezisa. Šta znači osveta? Šta znači ako je neko u onom ratu ubio mog dedu? Ja sad treba da ubijem nečijeg drugog, i šta sad to znači? Da ćemo međusobno da se istrebljujemo iz generacije u generaciju. Ima tako nekih koji kažu da motiv masakra u Srebrenici treba tražiti u II svetskom ratu. Pa, slušajte molim vas, a šta će biti sada sa ovih osam hiljada? Sad će oni sledećih sto godina da istrebljuju ove, pa će onda ovi ponovo sledećih sto godina da istrebljuju te. Mi ćemo onda lepo potpuno svi ovde da se istrebimo, i ovako su ovo mali narodi koji su potrošili svoju biološku supstancu. I sad se ja zaista pitam šta u argumentu znači Nemezis. Šta znači večiti lanac osvete? Šta smo mi, društvo koje ima krvnu osvetu? Koji oblik smo mi društva, jesmo li mi pravna država, ako je neko nekog ubio, treba da odgovara pred zakonom. Nije moje da ja ubijem nekog sledećeg, je li tako? Jer tog trenutka kada ste vi osvećujući nekog svog s pozicije žrtve ubili nekog ko pripada krvniku, vi ste promenili svoj status, vi više niste žrtva, vi ste krvnik takođe. Vi ste tog trenutka izgubili status žrtve, jer ste ušli u zločin, takođe.

Evo, ulica u kojoj ja stanujem je sedam puta promenila naziv od kraja XIX veka pa do danas. Da li vam to nešto govori o nama? Ne može svaka vlast da računa vreme kao *anno domini* nula kad oni dođu na vlast. Ne počinje vreme s njima. Vreme jedne države, jednog naroda je mnogo staro vreme. Ja ne znam zašto oni svi zajedno misle da imaju te božanske attribute, da kako dođu na vlast po-

činju da menjaju vreme. E, pa ne možeš da promeniš vreme, žao mi je, starija je istorija od tebe.

Mogu oni da izbrišu ime Zorana Đinđića, to je potpuno irelevantno, prosto Zoran Đinđić je istorija, oni nisu. Zoran Đinđić ima svoje mesto u istoriji, pa brisali oni te ulice, trgove, oni prosto njegovo mesto u istoriji neće moći da izbrišu, jedno od najvažnijih i najznačajnijih mesta u istoriji srpskog naroda i srpske države. I tek će budući istoričari da istražuju ko je bio Zoran Đinđić i šta je njegova kratkotrajna vladavina značila za Srbiju, šta je uopšte ta njegova politička borba značila za Srbiju. Veoma ozbiljan gubitak vrednosnog sistema smo doživeli onog trenutka kad je postalo moguće ubiti premijera države. Ne mogu da se ubijaju politički protivnici, ako pretendujete da budete demokratsko društvo, da budete zdravo društvo. Koje to društvo ubija svog predsednika vlade? Nije društvo doduše, građani su tu nevini.

BRANKA
PRPA

Dakle, jedan od najozbiljnijih gubitaka naših vrednosnih sistema nije se desio samo u ratu, nego u tom činu ubistva premijera i drugim političkim ubistvima koja su se desila u zemlji Srbiji, koja danas gledamo kako se procesuiraju ili neka koja još uopšte nisu procesuirana. Tako se gubi vrednosni sistem jedne države, tako ona dokazuje prema svojim građanima da je nemoćna i nemoralna, a država mora da je moćna i moralna da bi je građani poštovali i da bi poštovali zakone koje ta država donosi. A ne da doživljavaju svaku vlast kao vis major, elementarnu nepogodu. To je prosto civilizacijski kod, to su lekcije koje moraju da se nauče. Svi oni koji misle da će brisanjem jedne ulice ili nekih imena moći da izbrišu istoriju, odmah da im kažem kao istoričar da to nije moguće. Džaba su krečili.

Ako možemo da kažemo da je Zoran Đinđić nešto značio za ovo društvo, to je bilo zbog toga što smo u jednom trenutku poverovali u budućnost, da bi se sledećeg trenutka ona sunovratila pred našim očima na najstrašnji način. Znate, nije gubitak Đinđića naš privatan čin i privatno osećanje, to je prosto jedno opšte osećanje gubitka budućnosti, upravo zbog toga što je čovek ubijen. Posle čega mi gledamo najstrašniju restauraciju onog što je bilo pre 5. oktobra i mogu oni to da stavljaju u bilo kakve oblande, s mašinama ili bez mašina, ali to jeste restauracija. To je ono što vas kao čoveka i kao građanina potpuno obespekuje, to je ono što možete da primetite na ulicama ovog grada, to je jedno opšte osećanje beznađa. A ja više ne znam po koji put nam se to događa. Mi jako dugo živimo u ovome i to je jako opasno.

PEŠČANIK^{FM}, 11. 03. 2005.

UBISTVO U ORIJENT EKSPRESU

Prvi put u istoriji mafija je imala svoju državu, celu celciju...

Postoji Evropska unija kriminala u koju smo davno ušli, samo treba da i politički to obavimo...

Dakle, Zorana Đinđića, Slavka Ćuruviju i Ivana Stambolića nije ubila mafija, nego država...

MILOŠ VASIĆ, *novinar i pisac knjige* Atentat na Zorana

BRANKA PRPA, *istoričarka*

DUBRAVKA STOJANOVIĆ, *istoričarka*

NIKOLA SAMARDŽIĆ, *istoričar*

MIROSLAV TAMBUROVIĆ, *slušalac iz Požege*

DRAGOLJUB STOŠIĆ, *predsednik Unije slobodnih sindikata,*

SVETLANA SLAPŠAK, *antropološkinja*

MIRJANA MIOČINOVIĆ, *profesorica*

NENAD DIMITRIJEVIĆ, *pravnik*

SRĐA POPOVIĆ, *advokat*

MILETA PRODANOVIĆ, *pisac i slikar*

STOJAN CEROVIĆ, *novinar*

SVETLANA LUKIĆ:

Ova vlada je jedno vreme bila podložna pritiscima javnosti i odustajala je od nekih svojih idiotskih namera: Stojković je najavljivao ukiđanje Specijalnog suda, Jočić stvaranje novih Crvenih beretki, pod pritiskom javnosti je smenjena Hristova nevesta zbog pokušaja ukidanja Darvinove teorije, menjan je predlog zakona o verskim slobodama i zajednicama, koji je sveštenicima SPC-a davao veća ovlašćenja nego što ih ima i sam svevišnji.

Vreme pritisaka javnosti na ovu vladu je prošlo i u pravu je direktor DSS-a, legendarni Obren Joksimović - to može da potraje sledećih 20 godina. Veliki posao za Vojislava Koštunicu obavlja ministar pravde. Ove nedelje postavio je 100.000.000 novih sudija, na čelu sa predsednikom Vrhovnog suda, Vidom Petrović-Škero. Žena koja je potpisala nalog za hapšenje Miloševića, onda prkosila ozloglašenoj izvršnoj vlasti Batića i Dindića, sada je procenila da su baš Stojković, Jočić i Koštunica pravi garanti nezavisnog sudstva.

Za nekog važnog sudiju postavljen je i čuveni kapetan Vuk Tufegdžić, koji se za ovaj posao kvalifikovao tako što je je utvrdio, golim okom, da su se dvojica gardista u Topčideru međusobno poubijali.

Za vreme rasprave o sudijama i tužiocima, skupštinska sala je bila prazna, jer su poslanici bili kod Dinkića da ga nateraju da im, kako zna i ume, isplati plate koje su sami sebi podigli. Odjednom su se partijske razlike izgubile i poslaničko bratstvo se ujedinilo u borbi za svoje, kako bi rekao Aligrudić, krvavim radom zarađene pare.

Ministar finansija im je poručio da će, ako sebi ne smanje plate za četvrtinu, proći kao zaposleni u JAT-u. Da li to znači da treba da očekujemo štrajk i u kom obliku. Da li će biti valjanja po sali, čupanja mikrofona, protestnog gutanja poslaničkih kartica. Zbog poštovanja zakonskog minimuma rada, poslanici u štrajku bi mogli dodatno da nas nerviraju usvajanjem zakona o javnim skijalištima, koji je Miroslav Prokopijević zaista našao na sajtu vlade.

Predlog zakona ima 100 članova, više nego što imamo korpi na žičarama, a u članu 40 piše da "skijaš štapove ne sme da drži u obe ruke, već samo u spoljnoj, kako bi unutrašnjom rukom mogao da se drži za vučnu napravu ski-lifta" i da "skijaš može drugog skijaša da pretiče, bilo sa leve bilo sa desne strane, ali uvek na takvom rastojanju, koje preticanom daje dovoljno prostora za njegove pokrete".

A Dinkić je novi šampion veleslaloma, čas je dobar, čas loš policajac. Kao lider G17 podržava sve vladine svinjarije, a kao ministar finansi-

ja se zgražava nad njima. Kao G17 glasa za zakon o pomoći haškim optuženicima, kao ministar kaže da će taj zakon minirati, njegovi poslanici traže veće plate, a on im ne da, pa se ljudi zbune. Zbunio se i Dinkić, kao Robin Hud koji je oteo i od bogatih i od siromašnih, pa sad ne zna kome ono beše treba više da dâ.

U predlogu krivičnog zakonika predviđeno je da svako ko uvredi i najmanjeg nosioca vlasti, grb, himnu, reku Moravu, Zlatibor i Taru, kao i ljubav staru, ima biti kažnjen novčano ili zatvorom do tri godine. Iako sam samo u ovih nekoliko poslednjih rečenica nakupila već šezdeset šest godina robije, ne mogu da se zaustavim. Ova zemlja i ova vlast u meni izazivaju ono najgore. A znam da smo svi mi mnogo bolji ljudi pojedinačno nego kad smo zajedno, nego što izgleda ova zemlja. Gete je to isto tvrdio za Nemce, davno pre nacizma. Geteova ideja je bila da se svi Nemci rasele po svetu, jer je to jedini način da se ono valjano u njima razvije za dobro nacije.

Danas je 11. mart, dan uoči 12. marta. Šta su na današnji dan pre dve godine radile Đinđićeve ubice? Proveravale mobilne telefone i pasoške, čistile oružje, pile pivo, spavale na smenu i čekale znak. Bio je to poslednji dan kada smo verovali da će ova zemlja, za našeg života, postati podnošljivo mesto za pristojne ljude i nepodnošljivo za ubice i lopove.

A ovaj "Peščanik" biće posvećen Zoranu Đinđiću. Juče je u Centru za kulturnu dekontaminaciju održana promocija knjige Miše Vasića "Atentat na Zorana". Govorili su Branka Prpa, Dubravka Stojanović, Nikola Samardžić i autor Miša Vasić.

MILOŠ VASIĆ:

Imam jedno izvinjenje, sad ja vas molim da to prihvatite, moram da zamolim za oprostaj Vojislava Koštunicu i vas, moje čitaoce, jer mi je u poslednjoj redakтури, kada sam konačno došao do jednog podatka koji mi je bio krivo prezentiran godinama ranije, ispalo da Vojislav Koštunica NIJE potpisao odluku predsedništva DOS-a o izručenju Miloševića u Hag. To sam ispravio na jednom mestu, ali je u toj brzini došlo do neoprostivog previda da na dva druga mesta nije ispravljeno. Ja sebi taj previd da oprostim ne mogu, to može da mi oprost i jedino Vojislav Koštunica i vi, moji čitaoci. Što se kaže, događa se, u drugom izdanju će biti ispravljeno, slava Bogu.

Sad, neko će postaviti pitanje zašto nisam konkretne činjenice i informacije više vezivao za konkretne ljude po imenima. Znate, živimo u državi u kojoj se Ulemek Legija preda tvrdeći da ima po-

verenja u novu vlast i pravnu državu, a ta nova vlast se užasno ponosi time što Legija Ulemek ima u njih poverenja. Tako da policajci, radnici bezbednosti, tužioci i ljudi iz pravosuđa, koji tog istog Ulemeka Legiju jure i gledaju kako će da ga smotaju i da ga optuže, ne mogu da dele isti stepen poverenja, pa su zato više voleli da ostanu anonimni. Ja se iskreno nadam da će doći dan kada ću biti u stanju da u fusnoti povežem svaki podatak za moje izvore. Ja ponavljam, ja sam tim ljudima beskrajno zahvalan, jer su rizikovali pomažući. Rizikovala je i jedna ekipa novinara, što iz Makedonije, što iz Hrvatske, što iz Bosne takođe, naročito ovi iz Hrvatske, zato ni njih ne smem da spomenem, ljudi su lepo zamolili. Svi oni su mi pomogli u rekonstrukciji te transnacionalne kriminalne organizacije, onoga što je Nenad Dimitrijević, filozof, odlično nazvao paradržavnim kartelom.

BRANKA
PRPA

Jer vi vidite kuda se sve kretao Ulemek Legija, od Bugarske, Makedonije, Grčke, do Hrvatske, višestruko na svim mestima, pa do nekakve Švajcarske, kako da vam kažem tamo su mu računi kao i nekima drugima. Tu je reč o jednom obliku Evropske unije, u koju smo mi kad je kriminal u pitanju već davno ušli, samo da to još politički obavimo i zato me čudi i nikako ne mogu da razumem zašto naš ministar Jočić kaže da nije bitno gde se Legija skrivao četrnaest meseci. Jako je bitno, ne zbog Legije, nego zbog budućnosti ove države i njenih međudržavnih obaveza u suzbijanju transnacionalnog kriminala, šverca droge, oružja i ljudi. I ako hoće da ulaze u Evropsku uniju pametnije bi im bilo da tu stvar pročiste do kraja. Zašto je Bagzi otišao baš u Grčku od svih zemalja? Zašto je Legija nekoliko puta išao u Grčku; jednom prilikom su ga čak i ćapili tamo sa nekim falsifikovanim pasošem, pa je nastao skandal koji se jedva smirio.

BRANKA PRPA:

Iz ove knjige možemo jasno da vidimo da država koja je postojala nije bila država koja je bila povezana sa mafijom, to je bilo obrnuto, to je bila mafijaška država. Mislim da je prvi put u istoriji čovečanstva mafija imala svoju državu, celu celcijatu. Ona je bila deo te strukture koju je stvorio Milošević, jednog pervertiranog organizma koji je metastazirao i koji je posle 5. oktobra trebalo sloj po sloj eliminisati. Zoran Đinđić stoga nije sarađivao sa mafijaškim krugovima, on je sarađivao sa državnim institucijama i to je bitna razlika, jer JSO je državna institucija, a ne mafijaški klan.

Dakle, vi hoćete da demontirate nešto što je unutar države, ne van nje. Svi likovi koje u ovoj knjizi vidimo nisu likovi van državnog aparata, svi su unutra.

Kad sam prvi put lično to videla na dokumentu "Ćuran", znači izveštaju SDB-a od 11. aprila 1999. godine o praćenju Slavka Ćuruvije i mene, onda sam shvatila da postoji paralelni svet. To nije orvelovski svet, to je još gore od orvelovskog sveta. Dakle, da postoji jedan paralelni svet o kojem vi kao čovek ne znate ništa, jer nije moguće da uđete u jedan Kolarac, u Knez Mihailovoj ulici i da onda vidite u izveštaju DB-a da ste snimani. Znači da postoji kamera, da vas tog trenutka dok vi ručate neko snima, da se devet agenata u tom trenutku operativno bavi vama. Da su svakih deset minuta na telefonu, na telefonskoj vezi sa centrom DB-a u Beogradu. Dakle, potpuno paralelan svet o kome vi kao građanin ne samo što nemate informacija, nego vi ne možete ni da ga shvatite. Zlo nije pojmljivo normalnom ljudskom umu i vi jednostavno tu vrstu anticipacije, tu vrstu predosećaja ne možete da imate.

I vrlo je zanimljivo da se u slučaju Zorana Đinđića često govori - sam je kriv. Šta znači - sam je kriv? Što nije ništa poduzeo? A šta da poduzme? Šta je to trebalo da poduzme i ko je to trebalo da poduzme? Policija? Pa, cela ta policija je takođe kancerozno tkivo. Naravno da je Zoran imao svest o opasnosti, naravno da je Slavko Ćuruvija imao svest o opasnosti, naravno da su znali da mogu da budu ubijeni, ali je Slavko izgovorio nešto što može i na Zorana isto tako da se primeni, rekao mi je: ako država hoće da te ubije, nemaš gde da se sakriješ. I to je tačno.

Dakle, Zorana Đinđića, Slavka Ćuruviju, Ivana Stambolića nije ubila mafija, nego država. Prema tome, ozbiljnost ove knjige ne proizlazi samo iz tragedije jednog čoveka, nego iz tragedije svih nas, jednog društva koje se suštinski nalazi u potpunoj anarhiji, jer država ne funkcioniše, jer njene institucije nisu ono što mi mislimo da jesu. Gde god se okrenete, bila to policija, bila to vojska, bila to SDB, bili to sudovi, vi zapravo vidite da su te institucije fikcija, Potemkinova sela, da imaju samo nazive i prazan sadržaj. I to je ono usled čega se čovek potpuno obespokoji i kad se pročitava ova knjiga još manje imamo ono bez čega zapravo ne možemo da živimo, a to je nada.

I zaista se čovek pita šta je to što treba da se učini da bi se jedna takva patološka tvorevina, jedna tvorevina zla, ja ne znam više ka-

ko da je nazovem, zaista dubinski i suštinski promenila. Ova knjiga je za mene vrlo potresna i teška, užasno teška, koliko god Miša upotrebljavao jedan njemu svojstven, žovijalan jezik, pa su tu i kreteni i budale i tako dalje. Meni se sve vreme čini da on time hoće da nam da sedativ, da se mnogo ne uplašimo kad to pročitamo, pa da se tu i tamo negde nasmejemo, mada ništa nije smešno, nego je strašno. Hoću da kažem da je ovo jedna strašna knjiga o našim strašnim životima, o našoj tragediji, o istoriji jedne zemlje u kojoj će 2003. godina biti njena prekretnica, kao što je to bio majski prevrat za Srbiju 1903. godine, kad je prvi put u istoriji Srbije legitimisano političko ubistvo kao način na koji se menja vlast.

DUBRAVKA
STOJANOVIĆ

Imate ubistvo koje je izvršila država 1903. i ubistvo koje je izvršila država 2003. godine i to je zaista nešto nad čim moramo ozbiljno da se zamislimo i da promenimo, u političkom i u civilizacijskom smislu, vrednosne sisteme i shvatanje politike uopšte.

DUBRAVKA STOJANOVIĆ:

Na prvi pogled, to je jedna krimi-drama koja se guta za jedan dan, to je brzo i vešto pisano, to je rekonstrukcija te sprege kriminala i države. To je raščlanjivanje veza i saveza, to je opis zločina. Međutim, kada bi to bio krimi-roman, to bi bio vrhunski roman, ali to jeste istorija i to je naša istorija. I to nije površna politička istorija, koju istoričari zovu događajnica. To samo na prvi pogled izgleda tako, jer Vasić rekonstruiše taj događaj, ko je koga zvao telefonom, ko je kome šta javio, rekonstruiše sadržaje tih razgovora, pregovora, saveza, niže podatke, datume, tačna vremena. Dakle, metodološki, ako sam već tu kao istoričar, to bi bila prava politička istorija, ali ona to ipak nije.

Za mene je to na prvom mestu društvena istorija, slika ovog društva, porazna slika jednog propadanja. Vasić zapravo opisuje društvo u kome je došlo do srastanja i prožimanja policijsko-bezbednosnih agencija i organizovanog kriminala u kome se više ne zna ko vlada, u kome se ne zna ko koga kontroliše, u kome se ne zna odgovor na pitanje koje je postavio sam Zoran Đinđić - ima li država mafiju ili mafija državu.

To je društvo u kome, kako Vasić briljantno kaže, stranke paranoju pretvaraju u ideologiju, a surevnjivost i mržnju, naročito surevnjivost i mržnju prema Zoranu Đinđiću u jedini politički program. U takvom društvu došlo je do nečega što je veliki nemački istoričar Fric Fišer nazvao savez elita, savez svih onih kojima je odgo-

varalo da Srbija stane, savez svih onih kojima je odgovaralo da bude ubijen Zoran Đinđić.

Dakle, u takvom društvu se desilo ono što je moj kolega Nikola Samardžić, u tekstu objavljenom na godišnjicu Đinđićevog ubistva, nazvao – ubistvo u Orijent ekspresu. Drugim rečima, Zorana Đinđića ubili su svi oni delovi policije, mafije, svi oni delovi Vojske, svi oni delovi Crkve i svi oni delovi Akademije nauka kojima je bilo u interesu da Srbija stane.

Takav savez bio je moguć samo u društvu u kome više nema pravila, nema morala, nema empatije i nijednog pouzdanog kriterijuma, u društvu u kome dželat može biti žrtva, a žrtva dželat. I u tome vidim najveći značaj ove knjige. Ona rekonstruiše taj deo srpskog društva, ona rekonstruiše tu vrstu morala i mislim da ova knjiga može biti veliki doprinos istrazi ubistva Zorana Đinđića, a duboko verujem da od istrage tog ubistva zavisi budućnost Srbije.

NIKOLA SAMARDŽIĆ:

Zorana sam jedva poznao, oko njega je uvek bila gužva i tu se razni svet muvao. Ne znam da li su me izbacili iz stranke, još uvek čekam, svakog dana u novinama izlaze spiskovi.

Kad se dogodilo ubistvo nisam bio u zemlji. Sećam se, tih meseci sam čitao preko Interneta vesti, bilo je jasno, svi ti ljudi koje Miloš Vasić pominje ko su, šta su, odjednom su izronili i tek pošto se dogodilo ubistvo otkrila se čitava jedna istorija, koja je protekla u usponu najširih masa vođenih ološem. Taj ološ je izveo mase, pokrenuo ih, opljačkao i njih i one na koje su se te mase ustremile i konačno je taj ološ ovom zemljom zavladao.

Izgleda da je samo jedan čovek smetao da se ta vladavina obnovi, da dobije i nove sadržaje, da joj se pridruže i nove institucije, a taj čovek je bio Zoran Đinđić. Cele dve godine protekle su od njegovog ubistva i sada je očigledno da se na jednom čoveku prelamala čitava istorija i da se čitava jedna istorija u tom jednom čoveku završila.

To je simptom duboke bolesti ovog društva i veoma je očigledno da su ovdašnji ljudski resursi veoma tanki. Mi smo postali jedna bezoblična masa kojoj nedostaju ljudi. A neprestano se govori o višku ljudi, i u fabrikama i u školama i na ulicama. Suviše je nezaposlenih, suviše je narkomana, suviše je bolesnih, suviše je nervoznih, suviše onih u penziji.

Za ove protekle dve godine dogodilo se još nešto. Posle diktature gospode Mičić, koja je jedno od najprijatnijih razdoblja u našoj ce-
loj istoriji, pridigli su se i ponovo pokrenuli stvari oni koji su ubi-
li Zorana i sa Zoranom onu Srbiju koja je iza njega stajala, koja se
za njim kretala ili se iza njega krila. Činjenica da nas ovoliko ov-
de danas govori, da je toliko vas ovde došlo svedoči o još nečemu,
da mi u stvari više nemamo politiku, da je ono što prenose mediji
i ono što se događa u ovim institucijama, u Skupštini, u Vladi, bi-
lo gde, zapravo jedan kolaps politike, jedna opšta destrukcija, da
se Srbija u stvari zadavila u obnovi ideologije koja više nigde ne
postoji, da su Srbiju udavili ljudi koji su ogrezli u pljačke, u ko-
rupciju, u laži i da su svi oni ubili Zorana. Danas Srbijom vladaju
Zoranove ubice i oni koji su to ubistvo naručili, a to je veoma ja-
sno iz Vasićeve knjige; i oni koji su se radovali, koji su to priželj-
kivali, koji su iščekivali.

NIKOLA
SAMARDŽIĆ

Mene je ovaj događaj zatekao daleko odavde, bio sam pokušao ne-
koliko meseci da se sakrijem i boravio sam u Istočnoj 82. ulici na
Menhetnu i smatrao sam da čovek bar na trenutak može da proži-
vi nekim bar tuđim životom. Kolaps istorije je i kolaps vremena i
kolaps prostora. Ova nas sudbina sustiže ma gde mi bili, ma gde
se mi zatekli. Nije u pitanju samo neko osećanje koje nas vezuje
za ovo blato iz kojeg smo potekli i za ovo blato u koje tonemo, to
je nešto neobjašnjivo u ljudskoj prirodi.

Neobjašnjive su i ove dve godine iza nas, a opet sasvim liče na sve
ono što se zbivalo u istoriji Srbije, zbog čega Srbija nije postala
moderna zemlja. Naprednjake Stojana Novakovića radikali su na-
ticali na kolac. I danas deca uče o Milanu Stojadinoviću, jednom
od najuspešnijih premijera u srpskoj istoriji, kao o fašisti, luda-
ku, izdajniku. On je izgleda više zadužio one koji su umeli da raz-
umeju njegove poruke, nego čitavu ovu zemlju, koju je on prvi put
u istoriji učinio pristojnom. Prvi put je Beograd počeo da liči na
prestonicu, prvi put je dobio ulice, zdanja i zgrade.

Izgleda da ko god u ovoj zemlji pokuša nešto da učini, njega ubi-
ju. I to je, mislim, jedna od najdubljih poruka i ove knjige i čitave
naše novije istorije. Pitanje je u kojoj će meri Srbija naći snage,
onaj njen funkcionalniji i obrazovaniji deo, da premosti sopstve-
nu istoriju, da iz nje izvuče neku mudrost i neku pouku. U stvari,
pitanje je da li ovo društvo postoji kao jedinstveno društvo i da li
ono u svojoj celini ima ikakvu budućnost. Nažalost, mislim da će

dogadaji koji predstoje ukazati i na potrebu da se ono u celini prema svemu tome odredi. Nažalost, o događaju koji je odredio čitavu našu sudbinu i od koje neće pobeći ni oni koji su stali iza ubistva Zorana Đinđića, jer će njihova deca i njihovi unuci trpeti posledice, o tome, čini mi se, danas se nedovoljno govori. Hvala Milošu Vasiću, ne samo što je napisao ovu knjigu, koju još nisam video, nego i zato što nas je ovde okupio. Hvala i svima vama.

SVETLANA LUKIĆ:

Priča se po gradu da sutra u podne treba da budemo kod spomen-ploče Zorana Đinđića, pa se odatle ide na groblje. Među šetačima će biti i naš slušalac iz Požege, Miroslav Tamburović.

MIROSLAV TAMBUROVIĆ:

Ja sam u svom životu odlučio da krenem u formiranje porodice u vreme vlade Zorana Đinđića. Naravno, svako ga nekako drugačije doživljava, ali on je u tom momentu bio personifikacija, najbanalnije rečeno, mojih mogućnosti da se sredim porodično, da hoću da imam decu, da živim u ovoj zemlji, da kupim kola na kredit, da kupim frižider na kredit. U njemu sam video neku šansu da sve to uradim, da nešto krene. Da mi je neko u vreme Zorana Đinđića pričao da će DS doći u situaciju da kaže - šta, ne sviđa ti se zalizak Borisa Tadića, bićeš isključen iz stranke. Priča o Čedi Jovanoviću za ljude u unutrašnjosti je zaista personifikacija onog perioda. On svakako nije svetac, da li je grešan ili nije - ne znam, ali spisak protivnika Čede Jovanovića poziva nas na mobilnost. Pitaju me - podržavaš li frakciju? Pa podržavam, uvek u životu podržavam frakcije.

Imamo bend, pa čujem da se basista ne slaže sa gitaristom, ali hajde, kao napravićemo mi zajednički hit, da uzmemo kintu. I onda dobijete političku stranku koju vidim, za koju, otvoreno priznajem, glasam već deset godina, znači imaju blanko moj glas. I sad sam došao u situaciju da pre neki dan, onako uz kafu smo čitali novine, kažem: kad li sam više u životu pogrešio; i onda nabrajam za koga sam sve glasao na zadnjih pet-šest izbora, počev od Vojslava Koštunice - kad smo svi morali. Posle toga, da ne nabrajam sad ko su sve bili kandidati, znaju to ljudi, ja apsolutno ne vidim ni u jednom tom zaokruživanju svog listića smisao. I onda sam rekao - e više nema glasanja protiv, potpuno mi je svejedno da li će predsednik države biti Tomislav Nikolić, koji je nazvao poslanika

džukelom i koji je izjavio da ga baš briga ko je ubio Slavka Ćuruviju - ili Boris Tadić, koji ne izjavi ništa u tom kontekstu. Ja suštinsku razliku ne vidim. Hajde da čekamo da vidimo šta možemo da uradimo, da se prebrojimo, da vidimo imamo li taj famozni census, da preskočimo crtu i da nešto radimo.

Mislim da mi je 12. mart pre dve godine jedan od najgorih dana u životu. Posle onog nekog perioda zbunjenosti, uživao sam u svim tekovinama Sablje, živio sam kao normalan čovek, još možda nedovoljno svestan svega što se desilo. Onda sam sa grupom prijatelja prošlog 12. marta dolazio u Beograd i tamo negde iza Lajkovca smo u kolima uhvatili "Pešcanik", pa smo slušali jednu posvetu Zoranu. Ćutali smo sat i po u kolima. Nismo se uopšte dogovarali, ali se nekako podrazumevalo da ćemo stalno, ako nam to posao i porodične obaveze dozvole, svakog 12. marta biti u Beogradu. Doći ću i sad, iskreno da vam kažem, nadam se da DS neće organizovati nešto kao prošle godine u Sava centru, neću se osećati delom toga. Otići ćemo verovatno do groblja, jednostavno, proći ćemo tom ulicom.

MIROSLAV
TAMBUROVIĆ

Osećam nekakvu grižu savesti, kao da smo svi pred taj 12. nekako izmicali, govorili smo - joj, nije ovo baš dobro, izguraće to Zoran. Nije izgurao, nažalost, hajde sad da ga ne zaboravimo, za početak, a u nekom nastavku, hajde da isteramo da vidimo na tom suđenju zaista šta se desilo, da ne napravimo cirkus, da ne dozvolimo da ova bolesna država proglasi Zorana Đinđića samoubicom, na čemu se vrlo intenzivno radi. Osećam da Zoranu dugujemo da to uradimo, da ga ne zaboravimo, i da ovu neku grupu ljudi koja hoće da nastavi taj neki put pomognemo nekako, kako, nemam pojma, ali videćemo, imamo iskustvo.

Čini mi se da je neka zla sudba naredila, e sad ćete vi da budete ovde, pa nas izbacila iz nekog aviona i rekla, e hajde sad vidite šta ćete. Ne mogu da kažem da mi je drago, ja bih radije da živim u Barseloni, pa da tamo gledam koncerte i da uživam u fudbalskim utakmicama. Ali izgleda da mi ovde moramo da se izborimo i za pravo da to u Barseloni gledamo i na TV-u.

Kada se formirala ova nova garnitura ljudi, oni su svi rekli, vi ste super, zaboravićemo ono što je ranije bilo, vi ste bili jedna strana, mi smo bili druga, sad smo mi svi tu, ekipa, narod. Ja kažem, super je to, da sarađujemo, da popunimo tiket u kladionici zajedno, tu možemo da sarađujemo, ali bilo kakva saradnja sa ljudima ko-

ji su oličenje onoga zbog čega mi radimo to što radimo, zaista je smešna.

SVETLANA LUKIĆ:

Kad si rekao vaša strana, kako vi funkcionišete, jeste li nekako organizovani?

MIROSLAV TAMBUROVIĆ:

Moram da priznam da kada kažu - naša strana, ja sam u ovom momentu poprilično dezorijentisan. Ali opet moram da kažem da je to jedna ekipa ljudi, koja na ovo što trenutno imamo na političkoj sceni apsolutno ne pristaje. Dakle, podvukli smo crtu i sad počinjemo priču. Šta čitaš od novina, on kaže - *Kurir*, molim lepo, pričaćemo ponovo o kladionici. Šta misliš o Čedi, koliko veruješ Bebi Popoviću? Moram da priznam da sam se lepo osećao kad sam na sajtu B92 našao podatke koliko posto ljudi u kom delu Srbije veruje Bebi Popoviću. Evo, kod nas u zapadnoj Srbiji, narod ponovo pokazuje da je vrlo čudan. Glasa za radikale, glasa za DSS, a 65 posto ljudi u zapadnoj Srbiji veruje Bebi Popoviću u odnosu na 60 posto u Beogradu; znači, totalno ludilo.

Ja ne želim da se bavim direktno politikom, pa da se udvaram biračima. Nemam problem s tim da kažem ovom narodu - vi, bre, niste normalni, igrate Loto, gledate "Grand šou" i svi se raspravljate da li se Jelena Karleuša razvela ili nije, a benzin za godinu dana poskupeo 100 posto. I onda, skupimo se tako, nemam pojma, pravimo neke barikade oko sebe. Iskren da budem, ne dam svakom da nam se tu umeša, hoću da ostanem zdravog razuma i da kažem - putujte, igumani, svojim putem.

SVETLANA LUKIĆ:

Obično ljudi kažu - lakše je vama u Beogradu, veća je sredina, prosto statistički je veća verovatnoća da ćeš naći ljude sa kojima možeš da se razmeniš i tako dalje. Da li bi mogao i pomoću čega da nam opišeš taj ipak osećaj izolovanosti i usamljenosti?

MIROSLAV TAMBUROVIĆ:

Najslikovitiji primer je nedavni koncert grupe R.E.M. Ja nisam, verovali ili ne, uspeo da nađem, čak ni u toj grupi ljudi, one koji bi istovremeno imali novac za koncert i hteli da odu da to čuju. Sve bih dao da mogu svu decu iz Požege da odvedem u Mekdonalds.

Evo, juče je glavna vest po kuloarima bila da je neki tamo Englez jeo jedanaest dana u Mekdonaldu i sav se ugojio, ne liči ni na šta. Razumeš šta hoću da ti kažem sa tom pričom. Onda se desi književno veče Marka Vidojkovića i kad tu dođe 50 ljudi, ja kažem, ok, ovoga ne poznajem, ali on se sasvim dovoljno kvalifikovao da ja sa njim počnem da se družim i da on bude ta neka Evropa koju ja hoću da pravim.

DRAGOLJUB
STOŠIĆ

Ranije sam imao ambiciju da pravim Evropu, evropske standarde za sve, međutim zaista više ne, sad sam postao vrlo sebičan, subjektivan, imam porodicu, ženu, ćerku, koje volim najviše na svetu, imam nekoliko prijatelja s kojima želim da gradim život kakav hoću i želim tu da pravimo Evropu. E, kad mi u to čačnu, onda sam spreman da kažem - e, ovo više ne može, pa bez obzira što imam trideset tri godine, ja nemam problem sa tim da sutra ponovo idem da lepim plakate. Problem je samo što mi sad treba da se pregrupišemo, da nađemo tu ekipu ljudi za koju ćemo da lepimo plakate. Ja nemam problem da lepim plakate Čede Jovanovića, zaista ne, iako sam stariji od njega, štaviše.

SVETLANA LUKIĆ:

Slušate predsednika Unije slobodnih sindikata Dragoljuba Stošića.

DRAGOLJUB STOŠIĆ:

Oni ne žele da pominju 12. mart i zbog toga što oni u stvari ne žele da je Zorana Đinđića uopšte bilo. Znači, to treba izbrisati iz našeg pamćenja, potpuno zaboraviti. Nažalost, opcija koja bi trebalo da bude s druge strane, na neki način je doprinela ovoj situaciji. I prevod te reči kohabitacija je smešan. Tadić se igra sa nečim što je naša baština, za šta smo se borili. On pušta da propadne to zrnce, taj nebrušeni dijamant, koji smo uspeli nekako da iskopamo iz tog mraka, on predaje sve za što smo uspeli da se izborimo tog 5. oktobra.

Niko ne pominje 5. oktobar, to se gura pod tepih, kao da nas je sramota. U stvari, jednim delom i treba da nas bude sramota. Toliko smo napora uložili da se dođe do tog 5. oktobra i to smo tako lako predali i zaboravili, da ovo što se sada događa logično sledi. I najveća primedba, blago rečeno, Vojislavu Koštunici je to što nam je, pod znacima navodnika, omogućio da ponovo gledamo iz dana u dan Bakija Anđelkovića, Dačića, Šuvakovića. Samo očekujem da se napravi jedna emisija iznenađenja u kojoj će gošća da bude Mirja-

na Marković. Kao da ste u ludnici na otvorenom, kao da je ovo Čehovljević *Paviljon 6* sa granicama koje ima Srbija i mi tu nešto tetravamo, tumaramo po mraku, sudaramo se, sluđeni, bez neke nade.

Mislim da je lustracija nešto što mora da se dogodi kad-tad, ti ljudi moraju da nestanu sa javne scene. Ja sam se 99. godine zalagao za protektorat, nema potrebe da sada menjam svoje mišljenje.

Ta vlada je zaista stabilna, skoro nije bilo tako stabilne vlade. Tu se radi o osamdeset dva poslanika Radikalne stranke, koja ih drži na vlasti i među njima nema nikakve razlike. Ja sam siguran da Tomislav Nikolić nije ništa lošiji od ovoga što nam radi Koštunica. Samo što ovo više boli. Zoran Đinđić je jednom rekao - ovde čim se umiješ, odmah si sumnjiv, to je stvarno tačno. Dok ovako musavi ležimo u blatu, imamo samo dva izlaza - da ustanemo iz tog blata ili da one malobrojne, koji još ne leže nego stoje, povučemo u to blato. I onda kada budemo svi svinje i kad budemo svi groktali i kad ovo bude jedno veliko korito u kome ćemo da lapćemo one pomije, onda ćemo valjda svi da budemo srećni, neće nam ništa drugo trebati.

Kada sam u Gradskom saobraćajnom krenuo sa tom idejom da se napravi sindikat, razgovarao sam sa ljudima ovako - da li je njima palo na pamet da bi oni možda trebalo da imaju drugi par cipela. Mi smo naš standard, naš pristup elementarnom životu toliko snizili, toliko smo ljudi bez potreba, da im onda zaista olakšavamo posao. Ili je možda sve to što nam rade sve ove godine dovelo do toga. Svejedno šta je, ali to mora da prestane i taj težak posao suočavanja sa tim unesrećenim ljudima, koji imaju strašne dezorijentacije i ograničenja, koja su im sve ove godine stvarana u glavama, to mora da se raščisti ili za nas nema nade.

Šta sam ja izdao ako mislim da ova zemlja treba da ima puteve bar kao u Hrvatskoj? Šta sam izdao time? Svi viču - gde su te pare koje su nam obećane 5. oktobra? Niko neće da izađe za skupštinsku govornicu i da kaže - kako gde su, pa dve milijarde maraka, u to vreme su bile marke, milijarda evra je uložena samo u sanaciju, u remont EPS-ovih postrojenja u obliku donacije. Pogledajte samo GSP, pogledajte samo koliko je tu autobusa poklonjeno, šta je sve dato zdravstvu. Imam kolegu u sindikatu koji kaže - ne, ne razumeš ti to, oni nama daju te pare, pa onda samo deo ode u neka ulaganja, a deo tih para koje su nam davali uzmu da im od toga kao vraćamo dug. Pa zamisli koliko su pokvareni, stvarno. Neće niko da kaže - ljudi moji, dobijali smo pare da bismo popunili budžet-

ske obaveze, dobijali smo pare da bi ljudi iz prosvete, iz zdravstva sve ovo vreme primali plate. Mi nikakav višak vrednosti za ovo vreme, nažalost, nismo stvorili. To za skupštinskom govornicom prosto neće niko da kaže, neće niko da izađe da kaže onom Tomislavu Nikoliću ili Dačiću, kad onako izađu i seire, sluđuju ljude koji u to nemaju uvid. Ja ne znam zašto to niko neće da kaže.

SVETLANA
SLAPŠAK

SVETLANA SLAPŠAK:

Šta su dve godine na dugom spisku sramotnih godina u Srbiji, šta su uistinu samo ove dve od kako je ubijen premijer Zoran Đinđić. Za razliku od nekih živih kukavica, kojima treba godišnja žetva limunova u Grčkoj da se privole da odu u Hag, dok drugi i dalje čuče po mišjim rupama, od mrtvoga Đinđića nije načinjen čak ni mali, dronjavi, guslarski mit. Mnogo gore, nije čak ni propisno oplakan, a porodica mu je ponižavana i terorisana. Ako ništa drugo, to bi bio dovoljan dokaz da nije bio od ovoga i ovdašnjeg sveta. Izlišno je prisećati se da li se i koliko trudio da to bude, depasirano je to mu naknadno upisivati u krivice. Propisano dostojanstvo i ritualni minimum nisu poštovani. Građanina i građanku, koji zaslужuju tu titulu, više ne može zanimati koje je sve greške počinio u ranom i efikasnom sprečavanju svojih budućih ubica. Odani poeziji i prozi i manjim usmenim žanrovima, kao što su šale i kletve na naučnim skupovima, ubice Đinđića formiraju ne samo veliki i uspešan, nego i glasan društveni sloj, čiji će najmračniji sinovi koliko sutra zauzeti mesta na nekoj pobedničkoj tribini. Ako sve bude išlo onako kako sad izgleda, još ćemo i mi stariji doživeti da se inspiratori i organizatori i egzekutori nadmeću u javnom hvalisanju zaslugama za Đinđićevo ubistvo.

Sve uistinu izgleda kao fantazija bolesnog uma: dok dvojica najvažnijih izlaze iz helikoptera kojim su ih oteli iz Ševeningena, čeka ih grupa razdraganih elitnih Srba - od dva starca za urok sa Tadićeve inauguracije, do kola akademskih sestara, nižih dijalekatskih priložnika, turbo-književnica i večno umešanih šmufliji; o "narodu" i da ne govorimo. Uz nekoliko dosetaka sa motivima zaklanih, čvaraka i istrebljivanja turica i poturica, reminiscencija na uspešno obavljan Serbian job nad Đinđićem izgleda neizbežna. I tada će biti jasno da je propušteno još jedno stoleće, ne zbog onoga što se moglo uraditi, a nije, nego zbog onoga što se uradilo a izvesno nije moralo. I još tome nije sledio stid. Možda preterujem, ali ne sećam se da je kritika preterivanja ovde preterala u poslednjih petnaest godina.

Stvarnost je uvek bila brža i raznovrsnija. Da li je još išta moguće uraditi da se sve ovo sanjano ne dogodi? Protiv dvesta hiljada dostojanstvenih u zadnjoj šetnji - razbijeni spomenik, protiv savršenog jezika Jorgosa Papandreua - mantijaško pravdanje ubistva, još u crkvi, protiv retkih Zoranovih prijatelja - rika i pretnje.

Beznadežnost ima svoje prednosti: dovoljno vremena, jačanje otpornih prijateljstava, razvoj radnih navika u usamljenosti, pooštreno primećivanje, beskompromisna analiza, odsustvo površnosti i brige za uspeh. Teško je zamisliti bolji "ljudski materijal" od onoga koji bi to savladao. Jedini problem su brojevi. Minimalni broj onih koji su posle Miloševića otpremljeni u Hag vraća se kao kazna umnožavanjem brojeva onih koji su puni nade...

I šta su dve godine? Mučno isterivanje na čistinu mnogih zločina iz Vukovara, izvesna prisutnost informacija i refleksija o ratnim zločinima u javnosti, otkrivanje bar maloga dela podataka o velikoj zaveri. Užasno polako i iscrpljujuće, no bar pokazuje kako drugoj strani ponestaje vremena. A to je može navesti na radikalna rešenja. Istorijsko iskustvo, evropsko, vanevropsko, pa i balkansko, poučava da je širenje racionalizma, ateizma, skepticizma i onoga što smo nekada zvali kritička misao moguće rešenje, ako ima minimalne propusnosti u državnome tkivu i institucijama. I struganje onog strašnog sloja koji tvrdi da su ratno i antiratno profiterstvo "jednako opasni", da su "sve strane grešile" i da "ima pravo na zaborav".

MIRJANA MIOČINOVIĆ:

Naš odnos prema vlasti je jasno podanički i bez prekida je bio jasno podanički, ne samo u Miloševićevo vreme. A onda ste imali jednog predstavnika vlasti kao što je Đinđić, koji nije od vas zahtevao podanički odnos, on se prema vama odnosio kao prema slobodnim bićima i bio je verovatno jedan od retkih političara koji nije bio demagog. Što će reći, osoba koja je vrlo često išla prstom u oko tom istom narodu. Takav je čovek ovde stradao, zato što se nije koristio dvema stvarima: zastrašivanjem, s jedne strane, a s druge strane laskanjem. To su dve stvari koje je on isključio iz svog političkog programa smatrajući da smo dorasli da prosudimo razumom vrednost izvesne političke orijentacije. Mi za to nismo sposobni.

Zato, ja mislim, postoji jedan jedini način, a to je jedan vrlo žestok pokušaj koji će imati privid represije, a nije represija, da indukujete izvesnu istinu istom snagom kako ste im ispirali mozak. Što

će reći, vi morate predočiti u jako visokim, konjskim dozama neke istine, neka dokumenta. To se radi samo sa instancije vlasti i njenih medija, njene moći. Ako ta vlast, ova sad za to nije sposobna, ne shvati da ona mora edukovati jedan zaluđeni narod, ali ne samo uz pomoć nevladinih organizacija, jer one nemaju taj potrebiti autoritet u ovom arhaičnom narodu, ako vlast ne prihvati tu ulogu jedne edukacije i privođenja nekim jasnim istinama i nekim saznanjima u koja se ne može sumnjati, koja ne podlažu relativizaciji, onda ovome svetu nema spasa.

MIRJANA
MIOČINOVIĆ

Onda ćemo mi biti jedna arhaična oaza koja će služiti onome čemu je Kuba služila Americi. Evo, gospodo, ovako ćete živeti i bićete ovo što je Kuba ako se ne budete ponašali kako treba, ako ne budete razumna bića i ako ne budete procenili šta valja. E, pa mi možemo završiti kao jedno od takvih ostrva koje će celoj Evropi, u prvom redu Istočnoj, koja tek ulazi u taj težak posao privikavanja na neka pravila, služiti kao primer. Evo vam, gospodo, zoološkog vrta, vidite kako izgleda kad se čovek ogreši o neka normalna i opštevažeća pravila. Možda će nas prepustiti tome.

Mi negujemo, dakle politički, sa političkoga vrha, tu našu nesposobnost da se menjamo, da se prilagođavamo i to je jedna opasna igra sa lošim stranama ljudske prirode, jer ljudima je najlakše da budu varvari. I mi taj ljudski instinkt za varvarstvom politički održavamo. Vi sa jedne strane dopuštate ljudima da se u svom sopstvenom životu privatno ponašaju slobodno kao varvari; oni su varvari jedni u odnosu na druge. Naš je život nepodnošljiv u okvirima kuće, u okvirima porodice, u okvirima grada. Nama se svaka neprijatnost može dogoditi. Vama je dopušteno da se spram drugog ponašate uistinu kao varvarin, a šta vama nije dopušteno – to je da postanete slobodno biće koje slobodno razmišlja, koje pokušava da bude razumno u svojim procenama i koje uspeva da razume signale koje mu šalje društvo. Vi ga sprečavate da razume društvo.

Ja čak pokušavam da objasnim zašto je njima potrebno toliko prisustvo crkve. Čini mi se da je to to, da oni u instituciji crkve sad hoće da pronađu jednu autoritarnu instituciju, na koju će preneti tu autoritarnost koje se oni sami stide. I oni izigravaju demokrate, a hteli bi da u stvari prenesu na crkvu pravo da se pokaže kao autoritarna institucija koja će moralno oblikovati ljude kao neslobodna bića. Iza toga ne stoje čak nekakva religiozna uverenja. Da je se moć jednoj instituciji koja tek treba da formira fanatike. I znači, oni širom otvaraju vrata jednom fanatizmu, što će reći pri-

premanju naroda na fanatizam. A pri tom je ova naša crkva istovremeno pokazala takvu nehumanost, takvu nesolidarnost sa patnjama i takvu želju za moć, da je to prosto zastrašujuće.

Vi imate veliku crkvu Svetoga Save koja, ako je dobro pogledate, liči na jedno veliko skorojevićsko kupatilo, a preko puta nje vidite jednu instituciju uistinu od presudnog nacionalnog značaja, to je Narodna biblioteka, koja se raspada. Ta biblioteka čini, ako hoćete, racionalnu osnovu jednoga naroda iz koje vi možete krenuti i u iracionalno, ako želite, ali bez nje, bez te racionalne osnove, vi ste shizofreno biće. Vi svojom racionalnošću možete sebi dozvoliti luksuz ekskurza u metafizičko, iracionalno, ali bez racionalne osnove vi ste stvarno ne samo socijalno neupotrebljivi, nego ste i opasni, kao što je svaki paranoik opasan. Ja se čak i pitam, kako se može biti na vlasti a biti tako borniran, biti tako ograničen, kako ne shvatiti koliko je opasno, ne samo štetno, nego kako je uistinu opasno negovati tu vrstu osećanja.

ZORAN ĐINĐIĆ:

Pogledajte moje tekstove iz 87-88. godine koji su objavljeni u knjizi pod naslovom *Jugoslavija kao nedovršena država*. Ja sam 87-88. godine rekao: Jugoslavija će se raspasti, ona je nedovršena, ona je sveća koja gori sa dva kraja, jedan kraj je Slovenija, drugi kraj je Kosovo. Na primeru Slovenije i Kosova će da pukne Jugoslavija. Posle pet godina se to počelo dešavati, ali ja sam od 93. prestao da pišem analitičke tekstove, jer više nisam bio naučni radnik. U politici ima previše naučnih radnika koji za svoju principijelnost smatraju to što pogode da će u Srbiji stvari da idu loše. Ja bih voleo da oni ubede sebe da će stvari da idu bolje, pa će stvari da idu bolje, jer većina stvari u politici zavisi od volje.

NENAD DIMITRIJEVIĆ:

Teoretičar Zoran Đinđić je naš savremenik. Njegova knjiga *Jugoslavija kao nedovršena država* objavljena 88. godine nije tek najbolje štivo kod nas napisano u oblasti društvenih nauka. Posvećena kritici socijalizma u kom smo živeli, ova knjiga precizno ocrtava konture našeg današnjeg stanja, u petoj godini nakon oslobođenja Srbije od Miloševićevog režima i na drugu godišnjicu ubistva srpskog premijera. Mi nemamo državu, pisao je Đinđić, rasrinkavajući pravo lice partijske ideokratije. Posmatrajući mitinge istine što su se tih godina valjali po ulicama i trgovima on uka-

zuje da je cena loše procene koju je partija načinila ulazeći u brak iz računa sa nacionalizmom, već ispostavljena. Jugoslovenski socijalizam, piše Đinđić, proizveo je svoje zakonite naslednike u liku zavađenih nacionalizama. Upirući gotovo proročanski pogled u budućnost on primećuje da će u ostavinskoj raspravi sve biti dozvoljeno. Od jedne do druge ideologije sve kao da uvek ostaje isto, samo je cena koju istorija ispostavlja svaki put sve viša.

NENAD
DIMITRIJEVIĆ

Ipak, ovaj pisac i čovek nije bio sklon da se prepušta našoj omiljenoj bolji koja se zove fatalizam ili mirenje sa sudbinom. Đinđić nikada nije bio moralni idealista, ali mu je podjednako bio stran i ironični relativizam rezigniranog pojedinca. Moraš stati na ulicu usred paradnih euforija i tražiti način da se suprotstaviš, dok se mase do juče verne starom socijalizmu povlače iza čoška, da bi se odmah potom opet pojavile, ali sada sa nekom drugom zastavom, nekim drugim vođom i nekim drugim parolama. Đinđić je eksplicitan: ne očekuj od postojeće države da reši krizu, jer ta je država tek virtuelna tvorevina čije se konture ubrzano rastaču. Stvarni su tek državni instrumenti nasilja, a oni su već na ulici, daleko od svake kontrole.

U oktobru 2000. godine Đinđić političar suočio se sa ogoljenom istinitošću starih uvida Đinđića pisca. Entitet zvan Srbija zatečen je u stanju u kome nije bilo moguće identifikovati državu. U ovom stanju nije se znalo ko ima, a ko nema pravo da koristi instrumente fizičke prinude, niti su postojala pouzdana pravila koja bi razdvajala ono što je dozvoljeno od onog što je zabranjeno. Možda vredi citirati jednu Đinđićevu rečenicu iz 88: "U vakuumu koji se širi iza pojma ili tačnije ne-pojma državnosti izraslo je raznovrsno bilje koje je nedostatak pretpostavki za život pretvorilo u vlastitu pretpostavku za život."

I tu je čvor, ne-državni entitet Srbija danas je u vlasti onih kojima je nedostatak demokratije pretpostavka preživljavanja. Iz ovako raznovrsnog bilja izrastao je i iza njega se i danas krije i onaj korov koji je ubio Đinđića. Jednostavno, Srbija je zarobljenik sopstvene loše prošlosti i njenih današnjih opunomoćenika, to su oni koji od suđenja Đinđiću uporno nastoje da naprave farsu, za koje je nacionalna čast važnija od evropskih integracija. Oni koji ponudu - vi nama masovne ubice, mi vama otvorena vrata za ulazak u civilizovani svet, odbijaju kao prljavu trgovinu. Oni za koje je skrivanje ratnih zločinaca po zemunicama, katunima i vojnim bazama najvažnije merilo nacionalnog identiteta i patriotizma. Čak

i ako ih svet primora da nešto kažu ili učine u vezi sa Batajnicom ili hladnjačom na dnu reke, njihov govor i njihove akcije tek su kombinacija ideoloških himera i loših kalkulacija.

Đinđić je precizno razumevao odnos prošlosti i mogućnosti demokratije. Citat: "Način na koji neka politička zajednica raspolaže svojom prošlošću određuje formu njenog identiteta." On je već 88. godine znao da nas upozori kako demokratija ne postoji kao takva, kao idealan model. Do demokratije se stiže razumevanjem, prevazilaženjem i ponekad i konsekventnim odbacivanjem onoga što u našoj stvarnosti, uključujući i našu prošlost i našu tradiciju, nije dobro. Đinđić se borio da Srbija konačno raskine sa kontinuitetom patnje, razaranja, siromaštva i robovanja lažnim idolima. On je demokratiju shvatao kao poredak u kome merilo istorije ili nečije važnosti neće biti slavna prošlost, harizma vođe ili nasilna smrt, već slobodan i dostojanstven ljudski život. Zato, nemojmo ga se sećati samo kada su godišnjice. Čitajte Đinđića.

ZORAN ĐINĐIĆ:

Ja sam 6. oktobra bio za to da se otpuste sve sudije, da se otpuste svi novinari RTS-a, da se otpuste svi iz policije. Nije tajna da ja nisam bio u većini i nije tajna da sam ja retko kad u ovoj zemlji bio u većini. I nemojte da me krivate. To je, dame i gospodo, bio legalizam, većina je htela legalizam. Legalizam zna se šta znači, to znači zakoni i ustav Slobodana Miloševića da se striktno primenjuju i to da ih primenjuju ljudi Slobodana Miloševića. Sve drugo je nelegalizam. Ja sam rekao - u redu, hajde, malo ćemo da pošaljemo u Hag, malo ćemo da poštujemo njegove zakone i da bude 1:1, ali to većina ljudi nije podržavala. I nemojte da se zavaravamo, sada da napravimo anketu u Srbiji, ljudi bi rekli - mi hoćemo da se sve to raščisti, ali da mi legnemo uveče i da sutra ujutru to bude završeno. A nemoj samo nas da neko proziva da mi to radimo, nemoj mi da prljamo ruke, neka to uradi Zoran Đinđić, posle ćemo da ga smenimo i da kažemo da nije bio dobar, uradio je posao.

SRĐA POPOVIĆ:

Đinđić je imao slabe šanse od početka, od 5. oktobra su njegove šanse bile slabe. Ja mislim da je on pragmatično, on jeste bio pragmatičan, pristao da zapuši nos i da prihvati pomoć ljudi iz Miloševićevog okruženja da se otarase svi zajedno Miloševića, jer je Milošević i njih počeo da ugrožava. I toj policiji i toj vojsci i tim rat-

nim profiterima stvarno je pretila opasnost da će narod na kraju da se digne, kuka i motika što kažu, i da ih sve počisti. I svako je našao svoj interes, opozicija da izvrši taj takozvani beskrvni prevrat, Miloševiću okruženje da njega žrtvuje da spase sebe.

Moram da se vratim na temu predaje vlasti, jer mislim da je u njoj simbolično sadržano sve. Pominje se kako Koštunica nikad nije ispričao šta se dogodilo u tom prvom susretu, to je tačno, ali kao u onom eksperimentu, vi možete naknadno iz posledica da zaključite šta se u kutiji dogodilo. Po meni, Pavković je doveo Koštunicu kod Miloševića, Milošević je kazao - Koštunica će biti predsednik, Koštunica je kazao - Milošević neće biti hapšen, Milošević neće biti izručivan u Hag, a obojici je kazao - a mogu to da garantujem, jer iza mene stoji vojska. To je bila suština 5. oktobra.

SRĐA
POPOVIĆ

I Đinđić je bio deo celog tog dila, međutim, pragmatičan ili, kako ga zove druga strana veroloman, on je pokušao da izigra taj dogovor na delu, u životu. Ostavio je Koštunicu i Pavkovića, on se dočepao drugih poluga vlasti i počeo polako, uz pomoć međunarodne zajednice, da menja sliku Srbije. I zato je ubijen. Ubijen je, jer ih je prevario. Zvezdan Jovanović i svi ti smatrali su da je Đinđić njih prevario i da je jedino rešenje da se on eliminiše. I naravno da su Crvene beretke bile idealan instrument koji će to učiniti, pogotovo što je njima svima Hag lebdeo nad glavom, a ovi su ih plašili Hagom i dokazivali im - mi smo protiv Haga, to Đinđić vas hoće tamo da strpa.

Prema tome, Đinđić je vodio vrlo neizvesnu bitku i, to se zaboravilo posle njegove sahrane, on nijednog trenutka nije imao podršku u glasačkom telu. On je uvek bio najnepopularniji od svih političara koji su na sceni. Jedinu pravu podršku imao je od međunarodne zajednice, to jest od para koje su u vidu donacija stizale u ovu zemlju i svi su znali da se od toga u stvari živi i zbog toga ga trpe. Tako da ono što se dogodilo 12. marta u stvari nije tako čudno. Čudnije je bilo što se on tako dugo i tako vešto održavao. Mislim da ih je naročito uplašilo kad je uspeo da izmanevriše Koštunicu i da ga postavi na sporedni kolosek, što je sigurno bio izvor velike frustracije koja se sada ispoljava u ovoj agresivnosti i osvetoljubivosti koju pokazuje nova vlada.

ZORAN ĐINĐIĆ:

Milošević je morao da se nađe u Hagu zato što je to bilo neizbežno. Da nije, on bi bio na sudu koji bi ga oslobodio, koji bi mene poslao u zatvor.

ZAKLETVA CRVENIH BERETKI:

Jednoga dana kad ostaneš sam na bojnome polju / I kada dođu neprijateljske žene, deca i psi / Da te rastrgnu na komade / Ispali sebi metak u glavu / I umri kao heroj.

MILETA PRODANOVIĆ:

Iz snajpera je ubijen čovek koji je mogao da garantuje budućnost ove zemlje. Znači, budućnost za našu decu, evropsku budućnost u jednom društvu gde dominantu čine oni koji ne žele da postanu deo normalnog sveta, jer se bolje snalaze u svom oboru. Znači, Vojislav Koštunica je u ključnom trenutku pružio ruku tim snagama i to je to. I da li ćete vi te ljude posredno optužiti za tu smrt, zavisiti od vas. Intimno govoreći ja njih krivim za to, ali to je moja subjektivna procena. Objektivno i legalistički govoreći, to nije tako.

VOJISLAV KOŠTUNICA:

Kriminal se ne može deliti na dobar i loš, naš i njihov. Moramo shvatiti da je on uvek razoran po društveno tkivo i da je prirodni neprijatelj svih demokratskih institucija. Naravno, ja se nadam da će svi počinioči biti privedeni pravdi, a posebno se nadam da ćemo konačno svi, i vlast i opozicija, staviti prst na čelo i povući jasnu crtu između onoga što jeste i onoga što nije zakonito.

STOJAN CEROWIĆ:

On je imao jednu dragocenu osobinu, pogotovo za zemlju u stanju u kojem smo mi, svi u nekakvoj poludepresiji, u nekom očajanju, imamo osećaj da smo epohalno propali. On je zračio nekakvom energijom i da se sve može. Njegova poruka svima oko njega je bila - hajde, pokrenimo se, može tu još mnogo toga da se uradi. Imali ste utisak da sve oko njega nekako raste, da se svi pomeraju nekako ipak, ne onom brzinom kojom se on kreće, ali nešto se stalno događalo. On je prosto umeo da inspiriše ljude oko sebe i to je bilo apsolutno dragoceno.

ZORAN ĐINĐIĆ:

Reći da opozicija u Srbiji nije u stanju da smeni Miloševića, žao mi je to je tačno, ali je sterilno, jer to je dokazano već deset godina i biti pametan posle deset godina nije neka velika mudrost. Postavlja se pitanje da li je uopšte u jednoj diktatorskoj, nedemokratskoj zemlji moguće da opozicione partije promene vlast. Nije moguće, jer inače to ne bi bila diktatura.

SVETLANA LUKIĆ:

Dobro, gospodine Đinđiću, ja razumem o čemu vi govorite, ali ne možete vi u času kada vi pozivate ljude da izađu na ulicu, kada govorite o diktatorskom režimu koji podrazumeva se je l', da je u stanju da zgazi tenkovima nekoga, možda nekoga i da ubije. Dakle, vi pozivate ljude da izađu i da ulože svoj život, a onda kažete – pa, nemojte nas mnogo da gledate, kao što bi rekla gospoda iz SPO-a – izađite sami na ulice.

ZORAN
ĐINĐIĆ

STOJAN
CEROVIĆ

ZORAN ĐINĐIĆ:

Ne, ne, ali bih vratio tu temu na taj početak. Ne treba podgrevati sujetu opozicionih lidera time što bi im se pridavala takva važnost.

SVETLANA LUKIĆ:

Nismo mi srećni zbog toga što ste vi važni, to je prosto činjenica i to je tačno, imate ogromnu odgovornost i znate da ulog nikada nije bio veći.

ZORAN ĐINĐIĆ:

Pa, ja mogu da vam kažem da je moj život u tom ulogu lošije procenjen i rizičniji nego većine ljudi u Srbiji.

SVETLANA LUKIĆ:

Vi imate i privilegije zbog toga, je li tako?

ZORAN ĐINĐIĆ:

Dobro, imam i privilegije u smislu, poznat sam, u smislu pitaju me ljudi.

SVETLANA LUKIĆ:

Možete biti državnik, možete biti predsednik.

ZORAN ĐINĐIĆ:

I mogu biti pokojnik.

STOJAN CEROVIĆ:

Izgledalo je kao da to ne košta ništa, da mi možemo onako jeftino da budemo kritični, da tako sedimo i da puštamo da nas Đinđić vuče nekim putem kojim mi u stvari želimo da idemo. Mislim da

je ta njegova niska popularnost u velikoj meri poticala od toga što su ljudi verovali da je on toliko nadmoćan i da će ionako da vlada ovom zemljom još jako dugo, da nema ko bolje to da radi ionako, i hajde onda, da mu ne bi to možda udarilo u glavu, hajde mi da budemo malo kritični. I onda u trenutku njegove smrti, kad su ljudi razumeli da njega stvarno više nema, naknadno je rejting Đinđića odjedanput naglo skočio i odjedanput su ljudi shvatili da više nema nikakvog smisla da imamo neke primedbe na čoveka. Jer takvog još jednog stvarno nema. Mislim da je taj nedostatak nenadoknadiv.

ZORAN ĐINĐIĆ:

Srbi vole legalizam, to sam saznao, ranije nisam znao. Ja sam mogao da dignem ruke i da kažem - u redu, obavio sam jedan istorijski posao, moja misija je bila da smenim Miloševića 6. oktobra. Ili kada je već otišao u zatvor mogao sam da kažem - srpski narode, ja sam svoje uradio, deset najboljih godina sam žrtvovao da bi jedno zlo sklonili. Ako mislite da mi možemo posle tih deset godina da sada nekim skalpelom to ispravimo, pa vratimo na staro, mislim da možemo samo u još veći kaos zemlju da uvedemo, i to jeste cena, dame i gospodo. To jeste cena što je ovaj narod zaluden 89. godine rekao - taj čovek će nas odvesti u budućnost, taj čovek je najveći među nama. Ne može to besplatno, ne može jedan narod da izabere pogrešnu politiku i da ga onda posle ništa ne košta. Meni je jako žao što smo mi sačekali 5. oktobar, a što nismo 5. oktobra 89. godine srušili Miloševića, i što smo imali četiri rata i što smo imali milijardu posto hiperinflaciju i bili svetski prvaci u tome, i što je otišlo kapitala iz ove zemlje da ga više ne možemo pronaći po svetu, to je meni jako žao. Ako vi mislite da vi možete sa jednom potpuno upropašćenom zemljom za godinu dana da dođete u situaciju da dođete u banku da uzmete kredit pod normalnim uslovima, ja se bojim da ste vi promašili zemlju.

PEŠČANIK^{FM}, 18. 03. 2005.

KARTEL

Ako bi se Kosovo dobilo, nastala bi potpuna panika...

Znači, pljunuti na sve te ljude, zemlja će da upije krv i na tom mestu će da izrastu cvetovi našeg zaborava...

...a onda Koštunica prilazi, čučne i namešta one tračice, kao na grobu Neznanog junaka...

Brine me mogućnost da se aktuelna vlada pokaže sposobnom...

VERA MARKOVIĆ *iz Socijaldemokratske unije*

IVAN MILENKOVIĆ *sa III programa*

MARKO MILANOVIĆ i VIDAN HADŽIVIDANOVIĆ *iz Beogradskog centra za ljudska prava*

IVAN MEDENICA, *dramaturg*

SVETLANA LUKIĆ:

U četvrtak su zvonila zvona za Srbe stradale na Kosovu, a Ministarstvo prosvete je za ponedjeljak zakazalo molitvenu šetnju za gimnazijalca ubijenog ispred njegove škole.

Svi se slažu da je užasno loviti ljude kao zveri i prebiti dete na smrt. Problemi nastaju kada pokušamo da objasnimo zašto nam se to događa. Na sajt B92 stiglo je mnogo komentara na vest o smrti beogradskog gimnazijalca. Vidim da je ogromna većina ljudi sav svoj gnev usmerila na decu koja su odgovorna za smrt svog vršnjaka i na njihove roditelje. Malo ko je pomenuo da živimo u zemlji u kojoj je nasilje legitiman vid političke, nacionalne, verske i svake druge borbe.

Našoj deci su kao uzori ponuđeni: Crvene beretke, odnosno Jočićeva "jedinica s pijetetom", Milorad Ulemek romantični legionar, zaštitnik srpstva i "žestok" momak sa beogradskih ulica, Arkanova udovica i prijateljica članova zemunskog klana, i Vladimir Lazarević general optužen za najteže zločine, koga predsednik vlade i patrijarh nazivaju časnim oficijom.

Ministar finansija moli preostale generale da se predaju da bismo dobili Studiju o izvodljivosti, a preti trafikantima koji ne izdaju račun; sekretar vlade Mihajlov na suđenju za ubistvo premijera kaže da je ona njegova sramna izjava bila samo deo predizborne kampanje.

"Deca su nam besna, divlja, razuzdana i opasna", napisala je na sajtu jedna naša sugrađanka. A kakva da budu kad smo ih rađali i vaspitavali u zemlji koju smo uništili na strašan i sraman način. Mi smo je učinili takvom, jedino mi možemo da je izgradimo, ali ne tako što ćemo ići u molitvene šetnje i imati javni školski čas pod nazivom "Čas ljubavi i tolerancije" s porukom "Čuvajmo sebe, čuvajmo detinjstvo", kako je to zamislio ministar prosvete. Takođe se nadam da će Vukсанović odustati od uvođenja realnog aikida u naše škole. Ne sumnjam u njegove najbolje namere, ali neka razmisli da li je deci u ovakvoj zemlji potrebno dalje usavršavanje tuče.

A kako smo obeležili 17. mart? Prigodno smo se setili porodica čiji su članovi ubijeni i još jednom utvrdili da su UNMIK i KFOR odgovorni za sve što se dogodilo. A koju poruku smo poslali kosovskim Srbima? Posle samita srpskih političara u Palati Federacije saznali smo - ništa. Čović je opet rekao da plan za Kosovo postoji, samo treba još malo da se dotera.

Za to vreme meštani sela Batuse opkolili su seosku trafo-stanicu, čije osigurače brane do zuba naoružani policajci UNMIK-a i Kosovske

policije. Oni brane neviđeno pravnu državu na Kosovu, čije zakone krše samo Srbi koji ne plaćaju struju. Tim Srbima se iz Beograda poručuje da ne pokleknju. Srbija bi, inače, mogla da im plati struju, ali neće jer ne želi da umanji njihov status žrtve. Kao da bi oni prestali da budu žrtve kad bismo im platili tu prokletu struju. I ne razumem zašto te iscrpljene ljude ponižavamo do kraja huškajući ih da po cenu života osvoje jednu seosku trafo-stanicu, kao da je ona poslednja linija odbrane svete srpske zemlje.

Ovo je Peščanik, a na samom početku emisije slušate gospođu Veru Marković.

VERA MARKOVIĆ:

Ovo je puzeća restauracija Miloševićevog režima, to se vidi u svemu. Pomenuli smo ove presude Vrhovnog suda, odnosno poništenja presuda nižih sudskih organa. Ako povežete te poništene presude, od kojih su neke za evidentne ratne zločine, i ako pomislite čija li ruka to vodi... meni izgleda kao da je to ruka Slobodana Miloševića. I tih dana, iako ne volim da gledam onaj Proces TV zato što ima mnogo teških asocijacija koje još nisam provarila iz prethodnog perioda, uključim televizor da proverim da li je Milošević u Hagu, jer imam strašan utisak koji mi puze uz kičmu da je on tu. Dakle, one strukture koje je on ostavio ovde, sa kojima se DOS-ova vlada nije izborila, one su se sada potpuno razbaškarile i skinule maske. To mi sad izgleda potpuno isto kao što je izgledalo za vreme režima Miloševića.

Juče sam videla vrlo neprijatnu scenu na nacionalnoj televiziji. Milorad Pupovac je bio gost, govorilo se o statusu Srba u Hrvatskoj i on je bio napadnut od drugog sagovornika, Srbina iz Hrvatske koji živi u Srbiji, a i od voditeljke, zbog toga što on živi u Hrvatskoj, zato što se oseća građaninom Hrvatske i što učestvuje u organima vlasti. Ovde niko ne pominje da Srbi na Kosovu treba da učestvuju u organima vlasti, ovde svi žive u nekom mitu, baš kao u vreme Miloševića. Negde treba da se dogodi neki klik i da ceo svet shvati da smo mi u pravu, da Evropa postane Srbija, da svi shvate kako su svi naši ratovi bili pravedni ratovi protiv neprijatelja svih boja. I kada se to dogodi odjednom će sve doći na svoje mesto, a dotle se ništa ne događa, ništa se ne radi, niko ništa ne preduzima.

Ta isparcelisanost vlade takođe užasno doprinosi tome, jer je vlast isparcelisana po resorima i po strankama. Ne postoji jedan

čovjek, premijer, koji bi rekao: evo, moja vlada radi to i to, moj ministar je napravio užasan gaf ubijajući Darvina, pa sam ja tog ministra smenio. Ne, nego je sve to tako nekako na prstićima i dopušta se da svaka stranka vodi svoj resor, a nema se nikakav utisak o celovitosti. Kroz sve te pore, između svih tih podela, između stranaka i resora, između onoga što se događa u BIA-i, mafiji ili bilo gde, kroz sve te pore probija režim Slobodana Miloševića, koji najpre puzeći, a sad već onako potpuno otkriveno izbija na javnu scenu.

VERA
MARKOVIĆ

Sve vesti negde nestanu, u nekom mraku, baš kao u vreme režima. Recimo, ovo što se sada dogodilo sa eventualnom prodajom Mobtela, to, da li jeste da li nije... Vlada tvrdi da je većinski vlasnik Mobtela, a kako može tako da arči državnu imovinu, odnosno, da ne zna da li je to prodato, kome je prodato. Neki Rusi su bili u vladi, da li su oni tu pregovarali sa vladom ili nisu, mediji o tome ne izveštavaju, nego eventualno pitaju ovog ministra privrede i on kaže: pa, ja mislim da nije prodato, ali nemam nikakve informacije o tome. I novinar ne pita još nešto - izvinite, molim vas, ko zastupa naše interese, dakle poreskih obveznika, interese države u toj firmi; kako se sa tim izlazi na kraj?

Ova država kao da uopšte nema vladu. Kao da nema premijera, kao da nema resorne ministre koji rade kao neki tim koji nas čuva od raznih pošasti. Recimo, neko nam opljačka jednu visokoprotitabilnu firmu kao što je Mobtel, zlatnu koku koja treba da nosi jaja i ovoj državi, i da se to preko poreskog sistema sliva tamo gde su korisnici. Dakle, jedna nezainteresovanost vlade, nezainteresovanost medija da probuše tu temu i da izađu sa tim na kraj, da kažu - ej, bre, ljudi, to su naše pare, gde je to otišlo, kome je otišlo, ko su ti prodavci, da li su to čiste pare, da li nisu, gde je to završilo. Nego, svi tako nekako ćutimo, trunemo, informacija nema i ono što je najinteresantnije, od kako je donet taj zakon o dostupnosti informacija, informacija zapravo više nema u medijima. Bez obzira na spektakularnu dvotomnu izjavu Bebe Popovića sa vrlo, vrlo jasno iznesenim činjenicama, posle toga se više ne čuje ništa šta je sa tim bilo, da li je tužilaštvo otvorilo neke procese.

Pa ovaj skandal juče sa Dejanom Mihajlovim koji se pojavio na sudu i rekao - znate šta, ja sam se tu šalio, u vreme predizborne kampanje sve je dopušteno, tako je nekako rekao, nisam ja to pisao, ne znam ko je pisao. Svi vide da je to Tijanićevo pero, stvarno je onako potpuno jasno, ovaj momak to ne može da prevali, a javnost ka-

že - ma, u redu je, on je samo radio za Tijanića. A zašto onda neko ne uhvati za uši Tijanića ili zašto neko ne kaže premijeru - izvini molim te, druže, ti si predsednik te stranke, zašto ovog dečka ne razrešiš, zašto ne tražiš njegovu odgovornost. Zašto ne izađeš pred javnost i ne kažeš da ovde postoji parlamentarni sistem, i postoji izborna borba koja ipak ima neka pravila i neke stvari ne mogu da se kažu, pogotovo kad je u pitanju smrt premijera, atentat na njega. Iznesu se takve optužbe i onda on kaže - pa eto, mi smo mislili da je u predizornoj utakmici sve dopušteno. To je skandalozno.

Dakle, informacije ne stižu u javnost, kad se silom prilika iscede, negde na sudu recimo, kao oko Dejana Mihajlova, onda to padne u gluve uši, niti mediji više po tome kopaju, niti se traži nečija odgovornost za to. Očigledno je da se nekako mirimo sa tim da trenutno niko nije spreman da snosi svoju odgovornost. Hoće svoj deo vlasti, hoće svoj deo moći, ali niko neće svoj deo odgovornosti i izgleda da smo se pomirili sa tim.

Ovog trenutka je jedina opozicija SRS. To je jedna tužna činjenica s kojom sam se teško mirila, sve verujući da ima još opozicije. I sad razmišljam... Prvo, šta radi u toj vladi G17 plus, drugo, razmišljam šta radi u parlamentarnoj opoziciji DS. Dakle, jedan sedi u vladi, a drugi ima neke paravladine mogućnosti uticaja na vlast i preuzimanja moći, ali opet nema odgovornost. Dakle, opozicija ne radi svoj posao, DS nažalost nije opoziciona stranka, što je meni vrlo bolna činjenica, jer je to velika stranka koja ima ogroman potencijal i sjajne ljude.

Za mene je veliko razočarenje što je Tadić otišao na onaj razgovor o tome šta treba raditi na Kosovu. To znači - hajde svi da se skupimo i tu ćemo nešto da šušamo, njuškamo, šta ja znam, i posle toga nema nikakve izjave, nego smo se svi saglasili oko nečega. Ja mislim da ne treba biti saglasan, nego treba da postoji konkurencija pravih ideja oko toga šta treba da se preduzme u vezi sa pregovorima o Kosovu.

Stalno se govori o tome da je Kosovo deo Srbije i da mi ne damo Kosovo i da je nedopustivo da Kosovo bude samostalno; govori se o beloј kugi a pri tom se misli samo na srpsko stanovništvo i na male Srbe koji se rađaju, a visoki natalitet albanskog stanovništva ne postoji ni u jednoј projekciji integracije u Srbiju. Dakle, ni u prethodnom periodu, ni sada. Ne govori se recimo o romskom ili o bošnjačkom stanovništvu koje je takođe visokonatalitetno, ne-

go se u prvi plan stavljaju ti nacionalistički projekti koji su onako opušteni, samorazumevajući i ne traže nikakvu aktivnost. Mi se razumemo, mi svi mislimo isto, tako u stvari glase ti projekti i oko njih nije potrebno angažovanje.

Mislim da bi ovde nastupio potpuni šok za političku elitu kad bi međunarodna zajednica rekla - evo vama Kosovo, neka postane deo Srbije, integralni deo Srbije, možda pokrajina, možda manje od toga. Ja verujem da bi nastala potpuna panika, jer niko uopšte ne razmišlja o albanskom stanovništvu na Kosovu, niti ima bilo kakvu viziju šta posle toga. Reaguje se na poteze međunarodne zajednice, pa se onda uvek traži više od onoga što ona daje. A ako bi se Kosovo dobilo, nastala bi potpuna panika.

VERA
MARKOVIĆ

Postoji neki sajt i postoje predlozi koji su stigli do poslanika u Skupštini Srbije. Profesor Marko Mladenović i jedna opskurna nevladina organizacija, udruženje "Opstanak", imaju neki projekat podizanja nataliteta u Srbiji. Oni ne govore o padu nataliteta, nego o beloj kugi kao u najstrašnijim represivnim režimima, i predlažu mere represije. Osnovna mera je taj bečarski porez, onda neki pritisci na žene koje ne rađaju. To je projekat koji pripada nekoj plemenskoj zajednici; kao svi se mi međusobno pomažemo, tu su bake i deke, i šta ja znam.

To znači kažnjavanje nekoga ko možda ni ne može da ima decu ili mu sad nije momenat, kažnjavati ga zato što je odgovoran i ne želi da ulazi u projekat za koji nema ni energije ni novca. Mislim da su današnje žene u Srbiji, bez obzira na nacionalnost, dovoljno emancipovane da ne žele da rode dete ni za crkvu, ni za državu, ni za vojsku, nego isključivo zbog toga što žele da imaju dete, što vole svog partnera i što žele da to dete ima sve ono što je detetu potrebno za normalno odrastanje. Mene ne brine ta organizacija, mene brine što joj je nedvosmisleni podršku dala Srpska pravoslavna crkva, koja je ovog trenutka ozbiljan politički arbitar uz ovu vladu. Nažalost, i predsednik Srbije kao političkog arbitra pripušta crkvu ili crkve, a brine me i što je ministarstvo za dijasporu dalo svoju podršku. Gde je ministarstvo tu je možda i stranačka nagodba, pa i saglasnost vlade. Ako bi to prošlo kroz vladu, ne bi bio nikakav problem da prođe i kroz skupštinu.

SVETLANA LUKIĆ:

Šta mislite o ovoj Tadićevoj priči sa potpisivanjem, odnosno nepotpisivanjem Zakona o radu?

VERA MARKOVIĆ:

Ja mislim da je dobro što je on otkrio da ima neku autonomiju kao predsednik države, međutim mislim da razlog nije dovoljno jak. Naime, koliko sam se uključila u analizu tog spornog projekta zakona, pomerene su neke odredbe koje se tiču regresa i minulog rada, pomerene su iz jednog člana u drugi, to je negde između pravno-tehničke redakture i izmene. Ali dobro je da se on probudio, nešto krenuo da radi, to ja pozdravljam, mislim da je to sjajna stvar.

Poredim ga sa hrvatskim predsednikom Mesićem, koji ima autonomni stav o svemu što vlada radi, o svemu što je kretanje države u pravcu ka nekoj perspektivi, i onda on govori kako bi on trasirao taj put. To je uloga predsednika države, on misli o svemu. To bi bilo dragoceno i za ovu vladu, tako stranački isparcelisanu da svaako od tih ljudi oseti potrebu da se poveže u vladi i da vlada bude jedan kompaktan tim koji mora da ima neki projekat. Ova vlada to nema, a ako bi predsednik države pokazao da ga on ima, bilo bi to dragoceno za Srbiju.

Na prvom mestu mislim na to šta uraditi sa Kosovom, tu bi predsednik države morao da zauzme jasan stav i da ne ulazi u dogovore u bilo kom sastavu, ni sa predsednikom vlade, ni sa crkvom, ni sa bilo kim. On treba da ima svoj stav, jer je on biran direktno na opštim izborima. Znači, on ima ogromnu podršku i vrlo snažan legitimitet i on je, u stvari, najjača institucija u Srbiji, samo toga možda nije svestan.

SVETLANA LUKIĆ:

Jedno vreme smo imali kohabitaciju, a sad, šta je ovo - početak nečega što obećava da će i njegova stranka biti prava opoziciona stranka?

VERA MARKOVIĆ:

Ne znam, volela bih da imam dokaz za to. Ovaj prvi korak je suviše mali i oko suviše bezazlene stvari. Prosto, to mi izgleda kao jedan refleksni pokret, onako mali trzaj prsta ili šake, to još ne znači da će biti pokret, da će se zaista pokrenuti taj organizam koji se zove predsednik države i da će ispuniti svoju ustavnu funkciju na način kako to očekuju građani koji su ga birali.

SVETLANA LUKIĆ:

Kada govorimo o njemu kao o predsedniku stranke, zaista je već izvesno da su mnogi ljudi dobili otkaz u toj stranci.

VERA MARKOVIĆ:

Da, mučno mi je što čujem da se to tako događa u DS-u i da ta legalizacija frakcije nije ostvarena, da su ti ljudi tako izbačeni iz stranke, zapravo brisani iz evidencije - kao da su umrli ili tako nešto. Žao mi je zbog toga, jer ja kao i ostali građani gledam u DS sa izvesnim očekivanjima. Međutim, mislim da je mudro što Čeda Jovanović ne formira neku drugu stranku nego i dalje vidi svoje mesto u DS-u, mislim da tako dobija simpatije sve većeg broja članova.

VERA
MARKOVIĆ

Kohabitacija je i dalje činjenica u Srbiji, ovaj mali potez predsednika u vezi sa vraćanjem zakona ne znači apsolutno ništa, to je više refleks unutrašnjih događanja u stranci, nekih naraslih očekivanja članova, pa je on hteo da pokaže malo više dinamičnosti u obavljanju te funkcije. Možda grešim, ali meni je to bila prva pomisao. Dakle, kohabitacija je nešto na šta smo se svi polako navikli i ona i dalje traje i dokaz kohabitacije je i taj odlazak na razgovor kod premijera. To je nešto što ja sigurno ne bih uradila da sam predsednica Srbije.

Čini mi se da smo svi razvili neke čudne reflekse, ne znam kako se to zove kod Darvina, koji je ponovo živ i zdrav, to navikavanje na loše uslove. To mi najviše liči na onu žabu kojoj svakog sata po jedan stepen povećavate temperaturu i ona ne odreaguje dok je ne skuvate. Znači, mi se navikavamo na sve gore i gore i oni koji dosta razmišljaju o tome i često razgovaraju o politici prepoznaju restauraciju Miloševićevog režima, a ostali ljudi se osećaju loše. Osećaju se loše, a ne razmišljaju o kohabitaciji, osećaju se loše, a vraćaju im se asocijacije na onaj period i mislim da će se i dalje osećati loše kako se sve ovo bude nastavljalo. Ova vlada ima šanse da potraj zaista dugo i žaba će biti skuvana.

SVETLANA LUKIĆ:

Od Oli Rena juče ili prekjuče smo praktično dobili signal da ćemo proći sa Studijom o izvodljivosti. Da li mislite da ćemo dobiti tu Studiju i da li će, ako je dobijemo, to značiti da smo možda svi mi preterali u kritičnosti u odnosu na ovu vladu. Ili je EU spustila lestvicu za nas?

VERA MARKOVIĆ:

Ne verujem da je spustila lestvicu, lestvica se u stvari nalazi na drugom mestu. Studija o izvodljivosti može da se dobije i ja to očekujem, međutim, to sigurno ne bi bio kapital koji pripada ovoj vladi, to je kapital prethodne vlade i reformskih zakona koji su done-

ti, uređenja različitih resora kojima se bavila DOS-ova vlada pod Đinđićem i kasnije.

Dakle, Studija o izvodljivosti još uvek ne znači ništa. Tek posle toga se lagano ulazi u pregovore i putem njih će izaći na videlo sve ono što mora da se reši da bi moglo da se uđe u proces pridruživanja. Dakle, lestvica se nalazi na sasvim drugom mestu i ne znam da li su građani obavešteni o tome, i ne znam da li su naši političari obavešteni o tome da je lestvica u nekoj dalekoj budućnosti; da li znaju koliko još mnogo poteza moramo da napravimo. To bi moralo da znači da se učine ogromne promene u obrazovanju, u zdravstvu, u svim onim resorima koji sada čame kod nekih stranaka, da ne kažem kod nekih ministara u vladi. Znači, sve to mora da se radi kompaktno i da se radi po sasvim određenim, evropskim standardima. Ne znam zaista koliko je ljudima to jasno.

Ako dobijemo Studiju o izvodljivosti, ja se pribojavam da će to biti svečarski, bez odgovornosti za ono što iza toga sledi. Znači, vrlo ozbiljan posao na senzibilizaciji zakona. Recimo, ako samo krene da se senzibiliše naše zakonodavstvo u vezi sa rodnom jednakošću, tu će biti ogromnih otpora. Videli ste kako je izgledalo donošenje porodičnog zakona. Ovde se ne radi na promeni mentaliteta ljudi, ne govori se o pravim stvarima, nego se govori - Evropa traži ove naše iz Haga, pa eto, mi ćemo da ih ispratimo, pa ćemo da ih zbrinemo. Niko nije pomenuo da li je zbrinuta ijedna porodica žrtava, da li je odvojen neki novac za to. Kaže se - država nema para, posle se ispostavi da ima para za one koji su optuženi za najteže ratne zločine prema civilima - prema ženama i deci.

Znači, Studija o izvodljivosti treba da bude razlog za neko slavlje, a posle toga videćemo - ako nas teraju mi ćemo uraditi, ako nas ne teraju nećemo uraditi, dogovorićemo se između stranaka, i šta ja znam... To nije put u Evropu, put u Evropu je pre svega i na prvom mestu odgovoran pristup i promena mentaliteta.

Niko, uključujući i B92, stanicu koju pratim, ne govori tačno, malo opširnije; ne iznosi podatke o tome za koje zločine su ti ljudi optuženi. I mislim da je vlada koja ispraća te optužene za ratne zločine, da je ona dužna da nam kaže zašto ti ljudi tamo odlaze, ko su ti ljudi. Ne moraju da naređaju imena žrtava, trajalo bi danima da nabroje imena poginulih, ubijenih, raseljenih, silovanih i svih ostalih. Ti ljudi su optuženi za užasne stvari, to su ljudi sa kojima se ja ne bih rukovala.

Jako mi je teško što moj novac odlazi na njihove vožnje avionom, sedenje na kanabetu, ispraćaje. Nemam ništa protiv da njihove porodice budu zaštićene od šikane bilo koje vrste, ali ništa više od toga - dok ne budu namirene žrtve i porodice žrtava. Mene to i dalje nervira i na to ne mogu da se naviknem. Svaki put kad nekog ispraćaju ja ne čujem za šta je on optužen, ne čujem da se bilo ko ovde gnuša tih zločina. Znači, zločini su ok, ako su izvršeni u ime nacije ili države, pa eto, i oni tamo imaju Gotovinu. Sve se završava na tom nekom balansu, a u pitanju su užasno teške stvari, koje su se faktički dogodile.

VERA
MARKOVIĆ

Nama su ispred nosa ove jame u Batajnici u kojima su sahranjene stotine ljudi od kojih je većina civila. Država, koja je sagrađena na tim leševima i koja mirno spava pored tih leševa zaista nije zaslužila dobru sudbinu. Pri tom mislim na odgovornost političke elite, na one koji u oba obraza ljube optužene za ratne zločine.

SVETLANA LUKIĆ:

Znate da je i Milošević pomenuo, bila sam šokirana, da je sto devedeset devet civila albanske nacionalnosti ubijeno na strašan način.

VERA MARKOVIĆ:

Ja mislim da je on malo pakostan što je ispraćen za vreme naše, DOS-ove vlade, onako kako je ispraćen, kako oni kažu, kidnapovan. Znači, bio je uhapšen, sproveden prvo u Centralni zatvor, posle toga u Hag. A da je dočekao ovu vladu, možete misliti sa kojim počastima bi bio ispraćen, i on sigurno oseća izvesnu pakost zbog toga. Njegova porodica nije zbrinuta, njoj je polupana radnja na Terazijama gde je Marko držao parfeme. Baš smo se onako užasno obračunali sa njima. Ja se smejem, ali zaista se niko nije obračunavao sa njima. Ono što je bio bes demonstancija onog dana, to je jedino što su oni doživeli. Meni nije žao zbog toga, meni je drago što je to prošlo bez nasilja na ulicama, osim onog prema tom izlogu Markove radnje, naša mržnja se tu izlila i drago mi je što se izlila na jednom staklu i bočicama parfema. Dakle, Milošević sigurno oseća veliku zavist, jer sad neke sitne ribe idu sa takvim počastima. Mi bismo zbog toga što on odlazi u Hag za njega imali trodnevno slavlje sa vatrometom, crvenim tepisima, plakanjem građana po ulicama. A možete misliti kako bi on odigrao tu ulogu, to mi je sad najzanimljivije, kako bi on patetično pričao o svom patriotizmu i o tome kako on ide da zastupa naše interese tamo.

To bi bila veličanstvena predstava, koja je njemu uskraćena. Ja potpuno shvatam njegova osećanja, mora da mu je užasno.

Mislim da smo na početku svi potcenjivali ovu vladu, međutim ova vlada je izgleda baš ono što Srbiji treba, onako u svakom pogledu. Sve što radi, radi jako sporo, najradije i ne uradi, ni o čemu nema informacije i, kako bi to rekli obični građani – ne gnjavi ljude politikom. Dakle, niko od nas ne traži, recimo, da peremo zube. Mi smo poslednja zemlja u Evropi po pranju zuba, jedna pasta po glavi stanovnika godišnje.

Ova vlada ne radi one stvari koje je radila Đinđićeva vlada, a koje su užasno iritirale ljude. Premijer je svakog dana dolazio na onaj ekran i govorio – pazite, država više ne brine o vama, vi morate da brinete o sebi, o svojoj porodici, da uzmete svoj život u svoje ruke. To je užasno iritiralo ljude i to je jedna od stvari koja ga je ubila. Ova vlada te stvari ne radi, ona je jedna skroz opuštena vlada i mislim da ona odgovara građanima, osim onom delu koji je podržavao prethodnu vladu. Dakle, ljudima koji su spremni da nešto ulože da bi sutra njihova deca imala više, da se nekako uredi ova država, da to ne bude kaljuga kakva je ovog trenutka.

SVETLANA LUKIĆ:

Kako je vama izgledalo obeležavanje dvogodišnjice Đinđićevog ubistva?

VERA MARKOVIĆ:

Meni se čini da je to bilo odavanje pošte građana. E sad, svako ko je pokušao da se uz to na bilo koji način šlepuje, čak i ono što je sadašnji premijer izgovorio kao neku polurečenicu, ja je nisam razumela, sve to je bilo u senci odavanja pošte koju su svom premijeru činili građani. Tu je bilo toliko manifestacija građana kao autonomnih pojedinaca, i kolone ljudi dolazile su same od sebe da polože su cvet. Nije bilo onih prigodnih svečanosti, dakle organizovanih i montiranih, nego su građani tražili sopstveni način da odaju poštu svom pokojnom premijeru. I za mene je to bilo dirljivo, jer osećam da je on sada građanima mnogo bliži nego što je bio tada. Sada mnogo bolje razumeju i zašto je povlačio te poteze koji su bili bolni za građane i sigurno je da je i za njega bilo bolno da donosi takve odluke. Sada mnogo bolje razumeju gde smo mogli da budemo, umesto što se nalazimo ovde gde smo sada.

SVETLANA LUKIĆ:

U prvom delu emisije govorila je gospođa Vera Marković iz Socijaldemokratske unije, a sada ćete čuti Ivana Milenkovića, mladog filozofa sa Trećeg programa Radio Beograda.

IVAN MILENKOVIĆ:

Mislim da više nije pitanje da li se Miloševićev režim restaurira, nego samo u kojoj meri, zbog čega, i kakve posledice će to da ima. E sad, kad kažem restauracija sistema, ne mislim na glasače, posebno ne na glasače radikalne stranke, izborno telo uvek dobije ono što hoće, nego mislim na političku i intelektualnu elitu, koja restaurira taj režim. Jer ovo nije restauracija doslovno nego, kako to kaže Đorđe Vukadinović, mi smo umorno društvo i ta restauracija više ne može da dovede do one štete do koje je doveo Miloševićev režim, koji je uspostavljen tamo negde 89. godine.

IVAN
MILENKOVIĆ

To je bio paradržavni kartel, kako to kaže Nenad Dimitrijević, odnosno, kako to kaže Miša Vasić. Samo da kažemo šta je kartel, kartel je jedinstvo politike, policije i mafije. Dakle, ovo društvo više nema snage da pravi štetu naokolo, ali mislim da ova loša energija, koja je skupljena od trenutka kada je konstituisana ova vlada može da nanese mnogo štete, može da dovede do unutrašnjeg krvarenja.

Dobar branilac vlade će pružiti na empirijskom nivou argumente koji će tu vladu sasvim vešto i dobro da odbrane od onih koji je napadaju, i obratno. Međutim, čini mi se da možemo da otkrijemo još jedan, opet kako to filozofi kažu, transcendentalni nivo koji ne zavisi od ovog činjeničnog preganjanja i taj transcendentalni nivo jeste ono što je opasno u ovoj priči, a to je buđenje mita o nacionalnom jedinstvu.

Taj strašni momenat restauracije mita o nacionalnom jedinstvu mi zapravo doživljavamo samog 12. marta 2003. godine, kada Koštunica nakon ubistva Đinđića predlaže konstituisanje koncentracije vlade. U trenutku kad je predsednik vlade ubijen i kada je zapravo to pucanj u samu tu vladu, predlaže se da ta vlada abdicira i da se umesto nje stvori nešto gde će ući i potencijalne Đinđićeve ubice ili ljudi koji su napadali tu vladu, tu politiku, sve što se radilo do tada. U pitanju je naprosto besramno neznanje, a vođeno je tim mitom o nacionalnom jedinstvu.

Šta na ovom slučaju pokazuje ta priča o nacionalnom jedinstvu? Pa, nema veze što je reč o ubicama, o pljačkašima, o višeslojnim

nakazama - sve dok su naši. Ta "našost" stoji na prvom mestu. Čitava priča se na neki način ponavlja sa konstituisanjem Koštuničine vlade, gde gubimo negde osam do deset meseci u potpuno besramnoj hajci na DOS i na učinke Sablje. U međuvremenu, delovi onog kartela obnavljaju snagu, oni možda nemaju vlast, ali imaju moć. Mislim, to je mesto gde je DOS pao, DOS je bio kupljen, oni su DOS kupili. Ti nesrećnici koji su sve godine pod režimom kartela živeli bedno kupljeni su za pet, deset hiljada evra, što za ove tipove nije ništa. I sada, nakon konstituisanja ove vlade, kartel počinje ponovo da živi.

Poslednja dva-tri meseca nešto se, moramo priznati, ipak dešava. Ipak smo namolili naše heroje da odu u Hag, vlada jeste priznala neke svoje greške kroz rebalans budžeta ili kroz donošenje nekih zakona i odustajanjem baš od onih najgorih, najcrnijih mogućih populističkih poteza. Najzad su shvatili da postoje stvari koje se ne mogu izbeći. Recimo ta priča sa Hagom, dvosmerna saradnja kako beše, sada se ovi dvosmerno predaju, je l'.

Radikali stoje sa strane, rutinski galame ali su zapravo vrlo zadovoljni zato što vlada radi nešto što se mora raditi, i što bi radila bilo koja druga vlada, osim možda radikalske; skupljaju poene i super im je. S druge strane, Boris Tadić je upao u pravoslavno-budističku mistiku, ima razumevanja za Srpsku pravoslavnu crkvu, iskreno, kako on sam reče. Tadić pravi istu grešku kao i Dindić. Dindić nam je uveo veronauku u škole pa mu je onaj pop nad odrom likovao; verovatno najgnusnija epizoda posle njegovog ubistva. I sada vidim da Tadić ponavlja vrlo sličnu grešku.

Sjajan je bio potez, po meni, što se oslobodio tvrdog jezgra u DS-u. Mislim da je to bio politički dobar potez. Ovaj momak, Čeda Jovanović, neka 95 posto onoga što se govori protiv njega bude budalaština, i ja zaista mislim da je budalaština, ostaje nekih 5 procenata koji su štetni. I za njega ima vremena uostalom, mlad je. U tom smislu meni se čini da je to bio politički vrlo hrabar i dobar potez, ali posle toga Tadić počinje da dovodi u pitanje građanski imidž DS-a. Njegovo približavanje Koštuničinoj poziciji de fakto je približavanje radikalima, opet pod krinkom velike priče o nacionalnom jedinstvu, pod tim utiskom da nacionalno jedinstvo i dalje predstavlja nekakav spas za Srbiju.

Pa ljudi, zar Srbija nije bila nacionalno jedinstvena 89, 90. godine, po raznoraznim gazimestanima, a istina tog Gazimestana je-

ste sve ono što se posle toga dešavalo. Miloševićev paradržavni kartel jeste istina mita o nacionalnom jedinstvu.

Još za vreme vladavine kartela primećeno je da se radikali najslabije snalaze kada su pripušteni vlasti. Kad im je Milošević omogućavao vlast, oni su na sledećim izborima uvek katastrofalno padali. Kad god su se nalazili u neakvoj opoziciji, odnosno kad god su slobodni – oni naprosto bujaju. E sad, šta bi bio brzopleti zaključak? Pa, brzopleti zaključak iz ove priče jeste da se radikalima na neki način može doakati na taj način što ćemo ih pustiti vlasti, dati im zrnice odgovornosti i oni će onda da uđu u sistem, neće više biti slobodni, neće da vršljaju po organizmu i pacifikovaćemo ih. Međutim, ispostavlja se da je to, svemu uprkos, nemoguće, jer se oni ne menjaju.

IVAN
MILENKOVIĆ

Radikali se od 5. oktobra do danas nisu promenili ni za jotu. Toma Nikolić je uljudniji od Šešelja, što i nije teško biti, ali s vremena na vreme, znate, samo sevnu očnjaci, kao sada u Skupštini. Imamo drhtavu gubicu i samo se iskezi i sevne očnjak. Čini mi se da ne postoji način da se oni privuku vlasti i zbog toga, po meni, jeste nužno napraviti vrlo jasan front protiv njih. Na onoj dosadnoj, zamornoj, glupavoj konvenciji DS-a bar je Mićun nešto rekao – ljudi, hajde da nateramo vladu da se odluči da li je protiv radikala ili nije. U tom smislu bi Tadić morao da najzad postane čovek opozicionar.

Pazite ljudi, među nama su ubice, među nama su pljačkaši, to je posledica tog mita o nacionalnom jedinstvu. Hoćemo li sve to da zaboravimo, da sačekamo da ovi koji su u međuvremenu legalizovali svoje poslove ostare, izrode decu, pošalju ih u Kembridž, pošalju ih na Harvard, u švajcarske škole, da sačekamo da oni pomru i da njihova obrazovana deca dođu na njihova mesta i da se malo mrdnemo, kroz nekih trideset do četrdeset godina. Znači, da pljunemo na sve one ljude, a pazite, nije baš tako mali broj ljudi za vreme kartela ipak pokušavao nešto da misli, da radi. Znači, pljunuti na sve te ljude i nema veze, zemlja će da upije krv i na tom mestu će da izrastu cvetovi našeg zaborava.

Ja mislim da se ne može graditi bilo kakva zajednica, ne može se govoriti o bilo kakvom jedinstvu – ne treba da se govori o bilo kakvom jedinstvu ukoliko čitava priča počiva na zločinu i pljački. Ko iole poznaje istoriju reći će – hajde mi navedete ijednu državu koja ne počiva na nekoj vrsti zločina. Ok, to može da bude prigo-

vor, ali mi više ne živimo ni u XVI ni u XVII ni u XVIII veku, naprosto se nešto promenilo. Dakle, ako u temelju ove države počivaju zločini koji više ni na koji način ne mogu da se skriju, osim ako nećemo da ih potisnemo onako duboko u podsvest, da ih zaboravimo, da utabamo zemlju u kojoj se zapravo nalaze svi ti užasi, i ako mislimo da na tome možemo da gradimo državu, ok. Ja ne mislim.

SVETLANA LUKIĆ:

Rekao si maločas da se ne može prenebregnuti da je ova vlada u poslednja dva meseca učinila neke korake, pominjao si kao primer saradnju sa Haškim sudom. Kako ti ljudi idu? Šaljemo ih tamo zato što treba da dobijemo Studiju o izvodljivosti, ali nikada do sada nismo imali tu situaciju da je crkveno-državni vrh te ljude proglasio što svecima, što herojima. Mislim, ne može baš mene i tebe da primi patrijarh, a primio je Lazarevića. On jeste patrijarh, poglavar te crkve i to ima neko značenje, koje nije samo simbolično. S druge strane, prima ga predsednik vlade. U tom smislu, dovodimo u pitanje ono što si rekao da je to postignuće vlade. Oni će otići u Hag i mi ćemo zadovoljiti međunarodnu zajednicu, ali koje smo vrednosne poruke ovde poslali?

IVAN MILENKOVIĆ:

Ti govoriš o nekoj vrsti pukog računa, puke trgovine: mi vama ono, a vi nama pare, je li tako; dakle, sve ono što je u izvesnom smislu zamerano samom Đinđiću kad je slao kapitalca i ovu situriju u Hag.

SVETLANA LUKIĆ:

Đinđić je govorio otprilike - e da mi je još jedna visokokaratna ličnost, navukao bih još nekoliko stotina miliona dolara. A sad to nisu pare nego je Studija o izvodljivosti. Kako da kažem, ovo je gore nego prodaja. Onda Jočić govori kako su to časni ljudi koji su časno branili svoju državu i ovo je nastavak te časne borbe. Da ne pričamo o "škodi oktavija".

IVAN MILENKOVIĆ:

U izvesnom smislu se slažem, ovo je mnogo gore nego hapsiti. Opet stvaranje mita o nacionalnom jedinstvu - naši su, nema veze šta su radili, nema veze što su optuženi za bilo šta, oni su heroji zato što su naši. S druge strane, ti pokazuješ faktičku nemoć države u tim stvarima, jer država je tu da izvršava ono što se ima izvršavati. Dobro si me vratila na tu priču, jer kad pogledamo reak-

cije analitičara bliskih DSS-u videćemo, barem na dva-tri mesta sam video sledeću formulaciju - saradnja sa Hagom je ipak na neki način uspostavljena, a sačuvan je nacionalni dignitet.

SVETLANA LUKIĆ:

Kako je sačuvan nacionalni dignitet ako ih ti svakog dana liferuješ, napravio si vazdušni most do Amsterdama. Lončar je više u vazduhu nego na zemlji.

IVAN
MILENKOVIĆ

IVAN MILENKOVIĆ:

Kada se priča o nacionalnom jedinstvu, reč je o jednom dubokom ubeđenju da je ono što je jedinstveno jače nego ono što je pode-
ljeno.

SVETLANA LUKIĆ:

*Šta se u takvoj Srbijici dešava sa ljudima koji neće da budu jedin-
stveni?*

IVAN MILENKOVIĆ:

To moraš da pitaš građanina Koštunicu Vojislava. To je taj kon-
cept, kako bi rekao Žak Derida, ostajanja u stalnoj neodlučivosti.
Dakle, šta ćemo sa onima koji su protiv, eto, ti sada pokazuješ ne-
mogućnost istovremenog postojanja nacionalne i demokratske
priče, jer demokratski okvir je okvir onog negativnog gde ti možeš
da radiš sve, pod uslovom da ne ugrožavaš drugog. Nacionalni
koncept pak preporučuje sledeću stvar - ti si naš samo ako prihva-
taš našu priču, ukoliko ne prihvataš ti ćeš, ako imaš sreće, biti tek
građanin drugog reda. Ne vidim kako je moguće pomiriti ta dva
koncepta, oni su smrtni neprijatelji.

SVETLANA LUKIĆ:

*Doneto je preko 90 zakona i sad ti slušaš ljude koji govore - da, doneti
su zakoni koji nisu primenjivi, zakoni koje je pripremila prethodna vla-
da, zakoni za koje odmah kažu da moraju da ih menjaju za dva meseca
zato što su kontradiktorni sami unutar sebe. Pa ti onda kažu da će po-
štovati odluku suda da privedu nekoga ali, kako kaže Jočić, odluka su-
da se može spovesti za jedan sat, jedan mesec ili za jednu godinu. On-
da slušaš tu priču o Kosovu - samo što nismo noćas doneli strategiju,
ali ne smeju da nam saopšte u čemu se ona sastoji. Onu Čoličku su ski-
nuli, sad živa nisam šta će da urade sa ministrom vera. Mislim, to je ze-
mlja u kojoj je sve moguće, ti možeš da kažeš šta god hoćeš. Haj'mo od*

početka. Koliko zakona je donela prethodna vlada koje ste vi samo usvojili, za to nam treba dva dana da se raspravimo. Onda ovaj vaš zakon da može da glasa emigracija, vi ste doneli takav zakon da se više isplati da svi dolete avionom ovde, da im platimo da dođu ovde da glasa. Je li tako, napolju je glasalo petnaestoro ljudi. Tu ti treba već šesnaest dana rasprave i ti si mrtav čovek. Imaš utisak da prosto računaju da ćeš da umreš pre njih. I opet mi pričamo više nego Ivan.

IVAN MILENKOVIĆ:

To mi se i sviđa, to je super.

SVETLANA LUKIĆ:

Svetlana sada čita i gnjavi me sa Ursulom le Guin, ja ću da prepričam, ti dugo pričaš, koja govori o eksperimentalnom kosmičkom letu dve-tri hiljade Zemljana, koji treba da nasele neku planetu. Međutim, treba im šest generacija da stignu tamo. Druga, treća, četvrta i peta generacija u stvari služe samo da bi produžile vrstu, da bi možda jednog dana neko stigao negde da preživi. Znači, naša je obaveza samo da produžimo vrstu da bi možda 2020. ili 2120. oni koji naseljavaju ovaj prostor živeli kao pristojni ljudi. Je l' moguće da smo baš taj slučaj?

IVAN MILENKOVIĆ:

Imam jedan prilog veronauci. Postoji jedan udžbenik koji je preveden sa ruskog, tu imamo sledeću scenu: četvoročlana porodica, otac, majka, brat, sestra, nedelja, porodična, domaćinska atmosfera, šta rade nedeljom pravi Srbi muškarci - idu na pecanje, šta rade žene - ostaju u kući da spremaju ručak i čiste stan. E sad, i dečak ima kasicu i devojčica ima kasicu, ali kad napune kasice, devojčica naravno neće svoje pare da iskoristi nego će da dâ bratu da kupi bicikl.

SVETLANA LUKIĆ:

Jesi li video juče Dejana Mihajlova?

IVAN MILENKOVIĆ:

Ne.

SVETLANA LUKIĆ:

Nisi video Dejana Mihajlova? Nije mogao da se seti ko mu je napisao ono saopštenje. Totalno se izblamirao. A oni mu kažu - vi tamo tvrdi-

te da znate ko je ubio Dindića, molim vas recite nam sada pred ovim sudom ko je ubio Dindića.

Kaže, to je bilo samo u cilju propagande, to je bila politička borba. Prosto neverovatno. Da li ti zaista misliš da je mit o srpskom nacionalnom jedinstvu nešto što ima veze sa njihovim najdubljim uverenjima?

IVAN MILENKOVIĆ:

IVAN
MILENKOVIĆ

Šta bi bio simptom nečeg drugog osim ubeđenja? Pazi, samo ostajanje na vlasti, ja nemam ništa protiv... uostalom, i Dindiću su zamerali da po svaku cenu hoće da ostane na vlasti, ali meni se čini da je taj čovek imao nekakvu političku ideju i da se za tu ideju borio. Na kraju su ga i ubili zbog takve političke ideje. U tom smislu čini mi se da i ovaj ima neku političku ideju. Obnavljanje mita o nacionalnom jedinstvu jeste jako bitna stvar u njegovom programu i u tom smislu se on bori da ostane na vlasti da bi mogao tu ideju da sprovede. Što ja mislim da je ta ideja jako opasna, to je druga stvar.

SVETLANA LUKIĆ:

Ako mu je konačni cilj da obnovi mit o nacionalnom jedinstvu, a onda na ovaj način sarađuje sa Hagom, uređuje političku, kulturnu scenu, obrazovanje i onda šta? I on valjda hoće da ide u Evropu, ali kako - kao ponosna nacija?

IVAN MILENKOVIĆ:

Kao ponosna nacija.

SVETLANA LUKIĆ:

A ko će da odredi kriterijume? Opet smo sami sebi kriterijum?

IVAN MILENKOVIĆ:

Da, sami smo sebi kriterijumi, to i jeste problem, jako su nam niski kriterijumi.

U ovom trenutku, pored teškog umora osećam kao da je sve što radimo zapravo jako, jako uzaludno. Opet onaj osećaj zaglibljenosti, mučnine. Veoma mi je teško da sebe ubedim da sam optimista; kako? Kada je o Dindiću reč, ako ništa drugo, on bi se mogao nazvati dežurnim ulepšivačem stvarnosti. Ja ne mislim da je to bilo puko ulepšavanje, da je to bila puka šminka, on je umeo nešto da pokrene. Ne-imanje nikog ko bi bilo šta pokrenuo dovodi do ovog stanja hroničnog umora. Hronični umor nije posledica toga što radimo

kao konji po dvanaest sati dnevno da bismo možda preživeli, nego zapravo te teške atmosfere, čitave priče koja nam ne nudi nikakav izlaz. Pogledaj naše studente, svaki drugi žudi da ode odavde, a ne-
mojmo da zaboravimo da su se posle 5. oktobra ipak neki vratili, pa čak i ostali, mada ne znam zašto. A pitaj me sad za utisak nedelje?

SVETLANA LUKIĆ:

Koji je tvoj utisak nedelje?

IVAN MILENKOVIĆ:

Jutarnji program BK televizije kada se pojavila ova novinarka kojoj je povređena noga u Zagrebu kad su navijači jurnuli na njihov tribinu, pa je ispričala kako su se, još u autobusu ka Zagrebu, naši navijači mobilnim telefonima dogovarali sa manijacima iz Zagreba da se tuku. Dakle, ugovarali su tuču. Kaže, tuča u toliko i toliko na Trgu bana Jelačića. Nisu ugovorili neku njivu, nego baš Trg bana Jelačića, jer to mora da se vidi, to je spektakl.

SVETLANA LUKIĆ:

Je l' to novinarka priča javno?

IVAN MILENKOVIĆ:

Da, to je ona rekla.

SVETLANA LUKIĆ:

Živa nisam šta će da bude u nedelju, znaš da dolazi "Cibona".

IVAN MILENKOVIĆ:

Hoće li da dođu navijači?

SVETLANA LUKIĆ:

Nema veze, mi ne pravimo razliku. Ako nema navijača, mi ćemo igrati. Ne znam da li si video, istog tog dana u Australiji su posle dvadeset dve godine igrali srpski tim, "Beli orlovi", i hrvatski, koji se zove na primer "Kroacija", nemam pojma. Tuča, krvi, policije i znaš šta su radili Australijanci? Rekli su im - sad ste igrali i više nikad, za vas nema više sporta.

IVAN MILENKOVIĆ:

Mi sve vreme pričamo o nacionalnom jedinstvu, a nismo ponudili alternativu. Političko jedinstvo nikako nije isto što i nacionalno

jedinstvo. Kada govoriš o nacionalnom jedinstvu ti uvek podrazumevaš da ono "naš" mora biti iznad svih i iznad svega. Kada govorimo o političkom jedinstvu, e onda tu govorimo o nekakvom konsenzusu o bazičnim civilizacijskim stvarima. Na primer, ubica mora da bude u zatvoru, a ne sme da šeta ulicom.

SVETLANA LUKIĆ:

Videli ste da je ove nedelje na suđenju optuženima za ubistvo premijera Đinđića svedočio i bivši ministar policije Dušan Mihajlović. Rekao je da je odmah znao da je ono kod hale Limes bio pokušaj atentata, da je mafija bila jača od države, da je posle pobune Crvenih beretki sa njima napravljen truli kompromis. A onda je čovek, za čijeg je mandata ubijen premijer i koji je nekoliko meseci pre ubistva Ulemeka nazvao gospodinom Legijom, savesnim građaninom koji se odaziva svim pozivima suda, nonšalantno išetao iz suda. A vi u nastavku emisije slušate mlade pravnike, 24-godišnjake, Vidana Hadžividanovića i Marka Milanovića iz Beogradskog centra za ljudska prava.

VIDAN
HADŽIVIDANOVIĆ

MARKO
MILANOVIĆ

VIDAN:

Mihajlov, ne znam da li mu je uopšte skrenuta pažnja da on nije dužan sam sebe da kompromituje.

MARKO:

Njemu je sudija Marko Kljajević rekao - znate gospodine, ja mislim da ovde ima elemenata krivičnog dela, lažno prijavljivanje, ne znam šta je sve rekao.

VIDAN:

Direktno, bre, lažov. Kad se setim one konferencije za štampu, šta je sve rekao.

MARKO:

Direktno treba sad podići optužnicu protiv njega. I ako se ne desi, onda o našem pravosuđu ne znam koliko više možemo da pričamo.

VIDAN:

Sad opet neki tužilac treba da nađe hrabrosti da optuži čoveka, koji je sada koliko znam generalni sekretar vlade. Znači, sve što su oni uradili Mihajlovu kao sankciju za tu idiotiju koju je uradio, taj neviđeni bezobrazluk, to je da se on, hajde, više ne pojavljuje u medijima.

MARKO:

To je uopšte politika DSS-a, tako su uradili i za Maršićanina. Komunisti su imali jednu fenomenalnu ideju, ako nisi podoban, mi te pošaljemo da se “mučiš” negde u inostranstvu, u nekoj diplomatskoj misiji. To je ono što DSS u stvari primenjuje na svoje funkcionere. Maršićanina su konkretno poslali da bude ambasador u Švajcarskoj.

VIDAN:

Koga je zamenio, to je još bitnije, Gašu Popovića, jednog od najvećih pravnih stručnjaka, čoveka koji je sada sudija Evropskog suda za ljudska prava. Maršićanin je došao na njegovo mesto. Mi se stalno brukamo. Trebalo im je šest meseci da se isporuči jedan od krunskih svedoka iz Grčke u Srbiju.

MARKO:

Pa cela priča sa Jovanom Prijicem, da li će on da bude tužilac, da li neće, da li je njemu istekao mandat, da li će on da ponudi Bagzi-ju status svedoka-saradnika. To je užas jedan.

VIDAN:

Ma uopšte, celo to suđenje, to je: sudimo Zoranu Đinđiću. Dođe Legija, evo ga heroj došao da nam ispriča šta se tamo desilo. Mislim, kriminalac jedan običan koji je pobio pitaj boga koliko ljudi. Ma da mi se čini da ovaj sudija Kljajević relativno kompetentno to vodi, ali je opet on dopustio da ovi uđu sa onim majicama u sudnicu. To samo govori gde se nalazi država u odnosu na taj, što kaže Miša Vasić, kartel. To nam tačno govori ko je iznad koga i ko kome nameće pravila igre.

MARKO:

I oni panduri koji su štitili Đinđićevu sestru, oni su čitali pred njom Legijinu knjigu.

VIDAN:

Ma ko je on da izdaje knjigu usred postupka? Ko je on da izdaje knjigu? Ista priča i sa Šešeljem i njegovim promocijama; ko su ti ljudi da oni izdaju knjige; Karadžić u bekstvu izdaje knjigu. Pa pogledajte ko je sve postao pisac, ko su ti ljudi da daju svoje viđenje stvarnosti van suda, dok su na sudu ili optuženi. Hajde ti nama na

sud, pa kad odeš u čuzu lepo kao Biljana Plavšić, ako imaš nešto da kažeš - piši iz čuze.

SVETLANA LUKIĆ:

Vi ste pravnici i već treća generacija koja živi u zemlji u kojoj pravna država ne postoji.

MARKO:

Ni pre toga nismo živeli u pravnoj državi, Srbi kao narod nikad nisu živeli u pravnoj državi. Kao, Kraljevina je bila jezgro pravde i pravosuđa, to je glupost.

VIDAN
HADŽIVIDA-
NOVIĆ

MARKO
MILANOVIĆ

VIDAN:

I zato je cela ova priča koju Koštunica i njegovi forsiraju kako ovi drugi ruše institucije, totalna glupost. Koje institucije? Nemaš šta da rušiš, treba da gradiš. Zna se kako se pravi pravna država. Ne bih sad da zvučim kao Jakobinci, pravna država se uspostavlja tako što u jednom trenutku nema pravde - rez, i idemo iz početka, gradimo državu. Ali ja ne znam koje mi institucije ovde čuvamo.

MARKO:

Ne, ovi se sada busaju kako je ovaj parlament neuporedivo bolji od onog.

VIDAN:

Šta, ne glasaju iz Soluna?

MARKO:

Ti si sad imala ovaj skandal oko Zakona o radu, koji je Boris Tadić morao da potpiše. Problem je u tome što je ovaj Predrag Marković, mučenik, morao da kaže kako postoji zahtev predsednika Republike da se o tome ponovo glasa, a Tadić nije to tražio. Ne postoji dokument, sa pečatom, da piše: zahtevamo. Ne postoji. Predsednik države ima pravo da jednostavno ne potpiše zakon bez ikakvog obrazloženja. To je pravo veta, to postoji svuda. Znači, i pored tog njihovog busanja u prsa da je taj parlament super, opet se desilo nešto glupo. Neću da kažem sad - to je njihova krivica, to se prosto dešava u jednoj zemlji koja nije zemlja, nije država. I sad ne možeš ti da očekuješ da mi dobijemo engleski parlament za pet godina demokratije. Ovi u Južnoj Koreji, oni su demokrate pede-

set godina, a opet sam gledao pre neki dan onaj “No comment”, tu-ku se karate-potezima.

VIDAN:

Ne, ta usiljena demokratija koju mi ovde imamo - haj'mo da se igramo kulture - to je igra demokratije. I to poimanje opozicije i vlasti, da opozicija uvek ruši vlast. Juče Hrvatska nije ušla u pregovore za pristupanje EU, gost na HRT-u 1 je bio Račan, čovek opozicije. Nijednom rečju nije rekao - ovi nisu to uradili, sada rušimo vladu. Ne, naš nacionalni interes je da uđemo u EU, pružićemo svaku pomoć vladi i od opozicije.

MARKO:

Oni su doneli, recimo, zakon o dostupnosti javnih informacija; je l' se sprovelo - nije se sprovelo. Znači, ovaj Rodoljub Šabić je čovek od svojih para narezao pečat, kupio kompjuter, a to je zašto - zato što njemu nisu dali pare. Onda, pre toga je bio zakon o radio-difuziji, ni to nije radilo kako treba. Najvažniji zakon koji se ne sprovodi je zakon o saradnji sa Haškim tribunalom; je l' hapse - ne hapse, ne sprovode ga. Pre toga si imala zakon o sudovima, gde su oni sad hteli da ustanove nove apelacione sudove - ne sprovodi se, odloženo do 2007, 2009 - nema para. Znači, stvar je u tome da oni donose mnoge zakone za koje prethodno ne obezbede kako će da se sprovedu. Sad, ponekad je to namerno, kao za Haški tribunal.

VIDAN:

Ako država ima jedan cilj, a to je da i formalno uđemo u tu EU, onda mi nemamo baš preteranog izbora, ona čuvena dva puta, hoćemo li da prilagođavamo zakone realnosti ili realnost zakonima. Dakle, zakon mora da se donese, ali ne može vlada da se hvali time što je samo donela zakon. I da otkucava brojke, ima ih 97. Zna-te, i “Grand produkcija” izbacila toliko kaseta.

MARKO:

Sad si uporedio vladu sa “Grand produkcijom”, a Koštunicu sa Lepom Brenom.

VIDAN:

Pa jeste, nije brojka bitna, dajte donesite dva zakona pa ih sprovedite u delo.

MARKO:

Ja se zalažem da se hapse oni koji su optuženi, a to ne znači da imam nešto protiv njihove predaje, ali ono što je problematično u svemu tome je, prvo, da se oni novčano nagrađuju, i to suviše, a drugo, što ih tapšu po ramenu, mada pazi, to rade i za Haradinaja, sa pričom - ti si heroj, ti se žrtvuješ. I neprekidno pričaju o toj pretpostavci nevinosti, kao dok se to ne dokaže, oni su branili svoju zemlju. To je potpuno šizofreni način postupanja, ta pretpostavka nevinosti je jedna vrlo specifična stvar. Znači, ona postoji da sud tebe štiti u krivičnom postupku i da tužilac treba to da dokazuje, a druga komponenta je da ti javno ne smeš da pričaš da je on ubica, dok se to ne kaže. Ali, bre, svako ko se optužuje... postoji osnovana sumnja, postoje dokazi da je on to uradio. Devedeset posto ljudi koji su optuženi jesu to uradili, deset posto je nevino. Mislim, nismo mi blesavi, ne postoje krivični sudovi da gone tamo neke nevine ljude. To je jedna potpuno pogrešna percepcija. A i to da se on žrtvuje za mene, to je potpuno pogrešna teza. Razumem tog nekog generala koji neće da ode u neki Hag, jer će tamo da trune pet godina, možda posle u zatvoru još deset godina, i da ne vidi svoju porodicu, ali to je isto i sa svakim ubicom, svaki lopov ima svoju porodicu i neće da ide, ja njega razumem. Zato postoji politika koja će da ga hapsi.

VIDAN
HADŽIVIDA-
NOVIĆ

MARKO
MILANOVIĆ

VIDAN:

Da li je to deset, pedeset, sto hiljada evra: prvo, šta će njemu to da znači u tom zatvoru?

MARKO:

Trošiće mu sinčić da vozi auto.

VIDAN:

Pa nek troši, u krajnjem slučaju, ako je to cena da se pokaže da je neko kriv ili nije kriv i da se konačno dođe do istine. Onaj pragmatični deo mene je za to, a ona moralna strana se buni - hajde sad da platimo i Legiji što se predao. Da, ali ima i sasvim druga strana te priče. Hapsili smo Miloševića, i eno ga taj isti Milošević kao heroj brani svoje gledište u Hagu, a onaj koji ga je uhapsio - gde je? To je ključna stvar. Ok, pamtićemo mi Đinđića i ko je i šta je bio, ali ne zato što je on isporučio Miloševića, bar se ja plašim da neće tako biti.

MARKO:

Znaš šta tu još postoji? Cela ta priča o pomirenju, i ja mislim da je potpuno pogrešno uverenje da je to instant-stvar. Znači, sad će da donese Tribunal presudu i oni će svi u to da poveruju, to se nije dogodilo ni u Nemačkoj. U Nemačkoj je Nürnberg bio, svi Nemci bre mislili, donekle čak bili i u pravu – to je sud koji su nama pobednici nametnuli, i oni su radili to isto. Znači, da bi se to desilo, po meni, treba da umre generacija koja je to radila, pa će njihova deca da pročitaju tu presudu Tribunala, pa će da shvate. Znači, to je decenijski proces, to će toliko i da traje.

VIDAN:

Ja postajem nervozan 11. marta, to se protegne do 12, onda sam 13. utučen i onda kao opet kreće život. Kad vidiš onaj njegov sprovod, hiljade ljudi, i kako stavljaju cveće ispred povorke... i odjednom su izašle stotine hiljada ljudi, koji su inače mrzeli Đinđića... on je uvek imao samo deset posto popularnosti... to ti je opet primer kolektivne krivice. Onda su se svi setili – jao, pa da mi svi nismo bili tako zahtevni, možda oni njega ne bi smeli da ubiju.

Koliko god mi smetalo kad se neko deklariše kao naslednik Đinđićeve politike, nekako mi je drago što je taj pravac i način rešavanja problema naišao na jednu vrstu priznanja, da čak i oni koji imaju žestok kompleks od tog čoveka, moraju da kažu – ja nastavljam to.

MARKO:

Mene je jezivo tu Koštunica nervirao. Kad je 12. marta to bilo, ja sam se strašno izbedačio, morao je posle Vidan da me vodi neki bend da slušamo. Koštunica je sad izveo celu vladu, što je pohvalno, znači tamo ispred one ploče, ali onda... i to pokazuje kako je taj čovek u stvari bez emocija ili nije doživeo pozitivnu emociju trideset godina... stavlja sad tamo neki službenik vlade onaj venac, a onda Koštunica prilazi, čučne i onda namešta one tračice kao na grobu Neznanog junaka. E, kad sam to video hteo sam da ga zadavim. To je takav nedostatak ljudskosti da je to užasno. Ali dobro, da je otišao na groblje linčovali bi ga.

VIDAN:

To mi se dopada što u tom danu jednostavno postoji taj neki osećaj da je to jedna neosporna žrtva koja je podneta i koja je vredela; kao vrednosni sud je vredela.

MARKO:

Ja možda ne volim neke aspekte srpskog mentaliteta, ali moj dom je ovde. Znači, ja ću u svakom slučaju da odem napolje da magistriram i doktoriram, ali hoću li da se vratim posle toga, zavisi samo od količine budala koje meni opsedaju život ovde. Ako to bude u takvom stepenu da to ne mogu da izdržim, čao, biću Marko Milovanović, Amerikanac, to je prosto meni mentalna računica. Ja neću da ovde sa budalama tolikog stepena delim životni prostor, prosto ne mogu.

VIDAN
HADŽIVIDA-
NOVIĆ

MARKO
MILANOVIĆ

VIDAN:

Ko radi ovde, mislim, ko ima šta da radi, ko ima znanje, stvarno može lepo da živi i nigde nije kao kod svoje kuće. Druga je stvar da li želiš svako jutro da se probudiš, upališ televizor i vidiš neku budalu.

MARKO:

Znači, opet iskače bre, kao iz one kutije Dačić, pa ti priča Vučela.

VIDAN:

I kad izađeš na ulicu, opet vidiš kako ljudi jedu iz kontejnera. Ja ne mogu ovde da imam para, kao što to mogu ovi Karići, a da ljudi umiru od gladi, ja to prosto ne mogu da trpim.

SVETLANA LUKIĆ:

Jednu anketu smo radili 90-ih godina, jedna žena u bundi, onako fina gospođa, rekla je da ide iz zemlje, da nema problema, da ima lovnu ali želi da živi, želi da nosi bundu, ali da se loše oseća kad nosi bundu u zemlji koja ovako propada.

MARKO:

Sad ti u Americi svi polupristojni Amerikanci viču - vidi kakav je ovaj Buš ludak, fašista. To u poređenju sa Srbijom... nemate vi pojma, dođi malo ovde da ti pokažem šta je budala.

VIDAN:

Oni ne shvataju šta se ovde dešava. Kad je bila ona priča sa krađom glasova, dođe jedan Amerikanac i kaže - šta je uradio, mi mu kažemo - pa ukrao je ne znam koliko glasova, a on nama - ma ja bi njemu jednu tužbu, pa na sud, pa da vidi on.

MARKO:

Još jedan primer, 99. godine bombardovanje, znači ludilo. Ja sam išao u Matematičku gimnaziju, by the way, ono sve frikovi, iz mog odeljenja pola otišlo napolje. Moj jedan drug je dobio stipendiju i otišao na Oksford. I on meni piše... bombardovanje, 99. godina, piću ona govna... što ti ne ideš na Kosovo da se boriš? Ćubre jedno, od tad ga nisam video, sad kad bih ga video ja bih ga zadavio.

SVETLANA LUKIĆ:

Bili su ovo Marko i Vidan, a na kraju slušate Ivana Medenicu, selektora Sterijinog pozorja, nastavnika na Fakultetu dramskih umetnosti i pozorišnog kritičara i, shodno tome, vlasnika menadžerske bolesti – to vam je ono kad se ubijate od posla.

IVAN MEDENICA:

Meni je zapalo za oko nešto što me brine, jer pripadam krugu ljudi koji gostuju u "Peščaniku". Brine me mogućnost da se aktuelna vlada pokaže sposobnom. Sve što smo o njoj mislili i govorili bilo je izrazito kritički intonirano i naravno i dalje postoji sijaset primedaba koje mogu da joj se stave. Ali ako je neka vlada došla sa tri osnovna cilja: intenzivna saradnja sa Haškim sudom i dobijanje pozitivne ocene Studije o izvodljivosti, čuvanje savezne države i donošenje novog Ustava, a po indikacijama iz medija oni su na putu da realizuju sve te osnovne ciljeve, onda se postavlja pitanje da li ta vlada može da se definiše kao neuspešna. I to je ono što me brine, jer ni po čemu, hajde bar po tom nekom društvenom, kulturnom modelu koji promoviše, mi nije bliska.

Ja mislim da mi sada dolazimo u veoma opasnu fazu, a to je da će ova vlada na svoj spor, netransparentan način ostvarivati male pomake i rezultate koji će nas mnogo sporije nego što smo želeli, mnogo sporije nego što je to Đinđić želeo, ali uvoditi u Evropu. I da ćemo mi ući u Evropu i sa ovakvom vladom, s tim što ćemo u tu Evropu uneti i ceo svoj neraščišćen багаж. Neke želje da ova vlada ne dobije zeleno svetlo od sveta i da samim tim mi imamo argument da kažemo – pa evo, nisu bili dobri – te želje su nerealne. Ova vlada će dobiti zeleno svetlo od sveta i tako sporo, mic po mic nas voditi tamo gde svi želimo da odemo, ali ne na način na koji to želimo.

Ja mislim da ćemo na kraju biti suočeni sa tim da priznamo da je vlada ostvarila ono što je proklamovala kao svoje ciljeve. Druga je

stvar da li smo mi zadovoljni tim ciljevima, ali uspešnost jedne vlade se procenjuje po tome da li je ono što je najavila i uradila. Milošević, koji je najavio veliku Srbiju, recimo, da ju je ostvario bio bi uspešan, bez obzira na to da li se mi slagali ili ne slagali sa konceptom velike Srbije. Pretpostavljam da je jasno da je ovo analiza situacije, a ne moj vrednosni odnos prema vladi, ali mislim da moramo biti realni. Jesi li očekivala ovakav odgovor?

IVAN
MEDENICA

SVETLANA LUKIĆ:

Jesam, i ja o tome razmišljam.

IVAN MEDENICA:

Da li moje razmišljanje deluje somnambulo?

SVETLANA LUKIĆ:

Ne, mislim da je to pitanje koje treba da postavimo sami sebi, ali sad ću reći nešto što može biti deo odgovora, mada mi trenutno to nije uloga. Oni su rekli na samom početku, prvi je Dinkić rekao da od ove vlade ne treba mnogo da se očekuje, pa se nećemo mnogo ni razočarati. Oni su postavili minimum minimuma kao uslov. Drugo, oni su rekli - evo sad ćemo da dobijemo Studiju o izvodljivosti zato što smo počeli da sarađujemo sa Hagom. To je kao kada su Čerčila pitali - kako Tito, pa tamo će onda biti komunizam, a on im je odgovorio - šta vas briga, hoćete li vi da živite tamo. Dakle, mi ćemo dobiti Studiju o izvodljivosti, ali ovi ljudi su otišli u Hag kao heroji. Znači, njih ne zanima naš vrednosni sistem. Mi smo ti koji će ostati da žive sa Lazarevićem kao narodnim herojem i njegovim sinom sa "oktavijom".

IVAN MEDENICA:

To je upravo ono o čemu sam govorio. Zapad ima svoje zahteve, a to da li ćemo mi ovde na televiziji da pevamo uz gusle o Lazareviću ili nećemo, to je njih baš briga. To je naš problem. Zato mislim da je situacija dosta pesimistična u tom smislu što i ulazak u Evropu ne podrazumeva čišćenje unutar vlastitog dvorišta. E sad, tu postoji ipak jedna optimistička vizija. Ulaskom u Evropu mi prihvatamo određene civilizacijske standarde. Ti standardi su forma, forma nije nebitna, forma će postepeno, na duge staze indukovati i određeni sadržaj, ne znam, ne sme da se puši, ne sme da se pljuje, ne sme niko na televiziji da se vređa zbog svoje različitosti.

Znači, neće se desiti da ćemo se mi pročistiti i suočiti sa samima sobom sami od sebe i onda kao takvi reći - Evropo, mi smo se promenili, uzmi nas, nego ćemo mi minimum da damo Evropi, Evropa će reći - pa hajde, neka i ovo trinaesto prase uđe u celu priču, biće tamo na repu, ali bolje s njim nego bez njega, ali mic po mic, kao svi malograđani, polako ćemo to prihvatati i onda, možda kroz dve generacije ovo društvo će iznutra biti suštinski obnovljeno. Samo što to neće biti za našeg života, to će biti u nekoj narednoj priči.

SVETLANA LUKIĆ:

A šta misliš da oni time dobijaju? To je kao dostojanstveniji način da neko ode u Hag, sa nacionalne tačke gledišta.

IVAN MEDENICA:

Jeste, ja mislim da oni zaista veruju u priču o nacionalnom dostojanstvu. S druge strane, nikada nam nisu rekli - mi vam obećavamo da ćemo dovesti u pitanje lik i delo Nikolaja Velimirovića, nisu. Oni su nam obećali ono što su nam obećali. Ako kroz četiri godine ili koliko ostanu na vlasti ta obećanja budu realizovali, bože moj, svidalo se to nama ili ne, oni će biti uspešna vlada, koja će s tih pozicija veoma pretendovati na naredni mandat. Tako da mislim da ova politička konstelacija može biti never-ending politička konstelacija. Onda se postavlja pitanje gde će se tu DS, koji je sada u dosta velikim lutanjima, postaviti i naći. Ako pročitamo u novinama da se bez DS-a u skupštini stvara dvotrećinska većina za izglasavanje novog Ustava, to po samu DS uopšte nije dobro. Znači, SPS vladin predlog prihvata, javno o tome govori, i postoji velika mogućnost da će to učiniti i radikali i oni će se svi oko jednog modela objediniti. Ako se to desi, ako se desi i pozitivna ocena Studije o izvodljivosti, onda je DS u sve većem političkom problemu.

Slušao sam ovih dana Vesnu Pešić, ona se suštinski zalaže za vrednosti građanskog, liberalnog, otvorenog društva. I ona je veoma zanimljiv političar, jer užasno narodski ume da plasira neke stavove koji su po definiciji malo komplikovani za običan narod, ona to zaista briljantno radi. Ona je populist u formi, a ne po sadržaju. Ona ume u emisiji da lupi rukom o sto kao u kafani i da kaže - ma ljudi, molim vas, jeste vi normalni, ma ovaj je ćaknut. Ima jedan sceničan nastup, populistički nastup, a sadržaj nije populi-

stički i njena ideologija nikad nije bila dovedena u pitanje kao kod Tadića. Mi znamo u kom pravcu bi ona vodila društvo.

Bila mi je simpatična, gledao sam je i u nekoj emisiji na Pinku sa Vukom Draškovićem. I prvo, bilo je dirljivo, jer je tu falila treća osoba iz grupacije Zajedno. Znamo da su Vuk i Vesna nekad imali potpuno različite ideološke koncepte, a sada imaju nekih dodirnih tačaka i videla se ljudska toplina u njihovoj komunikaciji. Voditeljka je nekoliko puta pokušavala da ih sukobi, isprovocira, ali to nije prolazilo. Delovali su kao stari drugari, koji su svašta zajedno proživeli, i batine i ostalo, i sad bez obzira na sve nespornosti, ne može sad tu neka voditeljka da ih natera da kidaju jedno drugome gušu.

IVAN
MEDENICA

Bile su veoma zanimljive i one poruke gledalaca što idu dole, kao SMS. To znamo, kad Vukovi negde gostuju ili radikali, postoji čitava vojska zadužena za ono - Vuče, najbolji si, Vojo, care i tako dalje. Ali Vesna sigurno nema takvu grupaciju i ti Vukovi obožavatelji su svi pozdravljali Vesnu. Kao da se tu prepoznaje potreba ovog naroda za tom pričom iz šetnji 96. i 97, koje su bile, složile se se, najjači, najautentičniji otpor nekom mraku koji smo doživljavali. Nije čudno da baš u tim projektima nije bilo Koštunice. Bilo je nekih poruka kao - Vesna, ti jedina možeš posao da nastaviš. Čini mi se, koliko je verovati SMS porukama na Pinku, da ta energija negde još uvek postoji.

Eto, Vesnu sam izdvojio kao neku zanimljivu staru-novu pojavu osobe koja populistički ume da plasira ideje koje to nisu. Mislim da je to jedan dobar model. Ona nikad neće relativizovati i revidirati svoj odnos prema Hagu, prema ratovima, ali to kaže ovako - bože, ljudi moji, vlada Republike Srpske je priznala da je bilo 7.800 ubijenih, pa šta mi onda još imamo da pričamo ovde i zašto. Pitala si me za Tadića, pa sam onda poređenjem došao do priče o Vesni, jer mi se čini da kod nje ima marketinga, ali ima i sadržaja, ideološkog, veoma jasno profilisanog i za mene lično veoma prihvatljivog. S tim što njen marketing nije nikakav projekat, nikakvi timovi iza toga ne stoje, ona se sigurno sama oblači, ne oblače je Pera, Mika, Žika. Njen marketing je njen karakter.

SVETLANA LUKIĆ:

Šta ako ova vlada nastavi da traje godinama i još se ispostavi da iz sveta ipak dobija pozitivne, prelazne ocene.

IVAN MEDENICA:

Prelazne ocene, da, dobijaćemo dvojke.

SVETLANA LUKIĆ:

E sad, šta ćemo da radimo sa svim tim što vidimo iznutra, i "oktavi-ju", i patrijarha koji prima Lazarevića i Vuksanovića koji govori - ima-mo najbolju veronauku u Evropi, Tadića koji kaže crkvi - kako da ne, vi treba da se mešate, mi čekamo vaš savet.

IVAN MEDENICA:

Borićemo se sa time na individualnom planu, menjaćemo stvari u svojim sektorima, to će biti paralelne Srbije. Znači, koegzistiraće ceo taj miš-maš svačega, ubice ljube patrijarhu ruku, ali se zato u nekom muzeju moderne umetnosti prave razgovori na temu quire studies i prate ih adekvatni umetnički performansi. To će biti jed-no živopisno, šizofreno društvo, ali ne verujem da će se ono ujed-načiti, profilisati u onom smislu u kome ti govoriš. Mislim da mo-že da se desi jedan pozitivni feedback sa našim ulaskom u Evro-pu, kad dobijemo tu dvojku, pa onda kao dvojkaš imaš veće obave-ze nego onaj ko ima jedinicu. Onaj ko ima jedinicu ni ne mora da ide na časove, onaj ko ima dvojku mora da ide na časove, jer je to jedini preduslov da dobije trojku. Pa ćemo mi onda u toj borbi za trojku možda malo da shvatimo da neke stvari ne mogu baš da se rade. Ja mislim da sve počinje od nivoa rečnika, da ćemo tu neke stvari u medijima morati da pročišćavamo, da neće moći direktor državne televizije da kaže - ti si dojlja mafije.

Već duže vreme imam jednu perverznu ideju, a onda mi je neko re-kao: uopšte nisi originalan, mnogim ljudima je to palo na pamet. Mi stalno imamo predstavu o tome da je Koštunica nedovoljno sposoban čovek koji živi u prošlosti, mitovima, a kako je pokojni premijer Đinđić bio užasno racionalan, pragmatičan, gotovo ma-kijavelistički orijentisan političar. A sad, kako se izvesnost Studi-je o izvodljivosti poklapa sa dvogodišnjicom Đinđićeve smrti, čini mi se da je situacija potpuno obrnuta. Đinđić je bio vizionar, čo-vek ideala, nervozan i brz da te svoje ideale ostvari, gotovo utopi-sta. Naprotiv, Koštunica je veoma pragmatičan, racionalan, veo-ma makijavelistički orijentisan, poznaje svoj narod mnogo bolje, daje minimalne zadatke, mi se ne borimo za peticu. Đinđić je hteo da skoči sa jedinice na peticu, a mi se borimo za dvojku, to će ovaj narod pre da proguta. Imam utisak da odnos Đinđića i Koštunice

kao dve simboličke figure naše političke scene može potpuno da se obrne. Da s jedne strane ugledamo vizionara, utopistu, ispred svog vremena, nerealnog, krajnje nerealnog. Mislim da će, što vreme više protiče, njegova politika biti sve više tako ocenjivana. I s druge strane imamo jednog veoma pragmatičnog, racionalnog čoveka koji čvrsto vodi svoju priču. E sad, što šezdeset ljudi koji se vrte u “Pešcaniku” to baš ne vole i još tri hiljade koji slušaju, mislim, naš problem. Niko nam ne brani da se iselimo iz ove zemlje, ukoliko to više ne možemo da trpimo. Ali opet, ne želim da budem pesimista, eto, narcisoidno ponavljam moju metaforu, kad se dobije dvojka, onda ćeš već i za tu trojku morati još neki doprinos da daš, a to će nas približiti suštinskoj izmeni društva.

IVAN
MEDENICA

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Ivan Medenica, on kleveće i laže, nije šezdeset nego sedamdeset ljudi, što je enormna razlika, i nije tri hiljade slušalaca nego sto hiljada.

B-I

PEŠČANIK^{FM}, 25. 03. 2005.

ZLATNO DOBA

Podela u DOS-u na one koji su za modernizaciju Srbije i tzv. legaliste je jedino zdravo što se dogodilo na političkoj sceni Srbije u poslednjih dvadeset godina...

Ljudi nisu automati, istorija nije gola retrospektiva...

Čitajte Stojana Cerovića...

STOJAN CERVIĆ, *novinar*

MILETA PRODANOVIĆ, *slikar i pisac*

OLGA POPOVIĆ-OBRAĐOVIĆ, *profesorica*

TODOR KULJIĆ, *sociolog*

BOŠKO OBRAĐOVIĆ, *glavni i odgovorni urednik*

Dveri srpskih

SVETLANA LUKIĆ:

Na današnji dan pre šest godina osvanulo je isto ovakvo blistavo jutro, bio je to prvi dan bombardovanja Jugoslavije. A čovek koji je do njega doveo, a onda u junu proglasio pobedu, od jutros će opet u Hagu nastaviti, onako spokojan i nadmen, svoju bitku protiv, kako je govorio, drogiranih mladih NATO-ubica i domicilnih ništarija. On je nadživeo Zorana Dinđića, nadživeo je i Stojana Cerovića.

STOJAN
CEROVIĆ

Danas će u Beogradu biti sahranjen Stojan Cerović, a početak "Peščanika" je posvećen njemu. Petog oktobra smo se radovali zajedno, 12. marta zajedno bili očajni, a između se raspravljali o Hagu, Koštunici, Tadiću i svemu ostalom.

STOJAN CEROVIĆ:

19. 10. 2000.

Trebalo bi da imam tridesetak godina manje, pa da budem jako oduševljen, ali događaj jeste ogromnih razmera i jeste za neko oduševljenje. Prvi put valjda u životu imao sam osećanje neke vrste ponosa. Obično se ne ponosim skoro ničim, niti mislim da čovek ima neko naročito pravo da se ponosi bilo čime. Ali ovog puta, skoro sam osećao tako nešto, kao sad mi je baš zgodno što sam iz te zemlje. To je bilo neizrecivo prijatno. I to bi bilo sve. Nisam imao nikakvu naročitu zloradost prema bivšem režimu, mada mi se činilo da je najbolje što se moglo uraditi sa tim nekim ljudima, recimo sa televizije, da tako dobiju malo batina. I to je otprilike to.

Prosto, ceo događaj mi je izgledao skoro perfektno, rekao bih da je to na kraju ispalo bolje nego da je Milošević priznao poraz u prvom krugu. Čak mi se dopada i što to nije slomljeno u jednom danu i što imamo i neki tako produženi efekat. Bagerska ideja, Otpor i svi oni, to je sad zbilja jedna duboka promena. I kako god se oni držali, to više ne može biti ni nalik Miloševićevom režimu. Ne vidim da bi iko imao razloga da se brine oko toga. Nije to promena tipa - izašao Milošević, ušao Koštunica, daleko od toga. Ja znam većinu njih, oni su prosto jedan valjan svet, uglavnom. Biće tu i među njima uskoro nekih sukoba, biće verovatno podela unutar DOS-a, verujem da će se ta koalicija možda posle izbora u Srbiji ili kasnije raspasti na neke dve-tri grupe, što je sve normalno.

Srbija je toliko radikalno okrenula leđa tom režimu, što se videlo na izborima, i veličanstvenost ove stvari je u tome što, ne samo da je Milošević izgubio izbore, nego što su tu nestali svi drugi: više nema ni Vuka Draškovića, Šešelj je praktično sveden na neku ra-

zumnu i bezopasnu meru, nema ni JUL-a i to je stvarno radikalno druga zemlja. Da li će Milošević odgovarati u Hagu ili neće i da li će biti izručen, to je stvar koja ovde, lokalno, više ne doprinosi ničemu. Verujem da će na kraju doći do nekog suđenja, ako se bude mogao izbeći taj spoljni pritisak u pravcu izručenja u Hag, što bih ja voleo da se nekako izbegne. Dakle, on će verovatno doći na neki sud ovde i jako će me zanimati da vidim kako će to da izgleda, šta bi on uopšte mogao da kaže na sve te teme. Njegova priča je, pretpostavljam, svetski zanimljiva.

25. 01. 2001.

Kad imaš toliku vlast, ljudi onda traže sve i odmah i gledaju samo u taj DOS i u tu vladu. To očekivanje je nekako utrostručeno zbog toga što su oni baš tako, ako hoćeš, i pravedno pobedili. Pobedili ste tako apsolutno, svi su bili za vas, hajde sad dnevno proizvodi-te neka čuda. I oni zbilja rade po 25 sati dnevno, ali istovremeno je tačno da u pravom smislu sistem nije profunkcionisao. Neki ljudi padaju na nos u ministarstvima, a ostatak naroda manje-više sedi i gleda i traži da se sad tu nešto isporuči. To uključivanje društva u tu tranziciju nekako nije uspelo i mislim da je vlada tu nešto propustila da uradi. Nekako nisu uspeli da animiraju ljude, ne znam tačno šta se dogodilo.

Ova zemlja je iscrpljena, užasno umorna. Jako mnogo ljudi je prolupalo, prosto mentalno se loše držimo, tako da, ako se izvučemo iz ovoga to će biti veliko čudo i podvig velikih razmera. Nije dovoljna politička volja, trebaće nam i sreće, ne znam, bilo bi dobro da nam neko i malo pomogne, pretpostavljam, ali ne znam kako to ide. S obzirom da imam neke crne slutnje kad slušam onog ministra Mihajlovića i to njegovo društvo, bojim se da nam zbog mafije preti neka vrsta društvenog sloma i da ćemo možda mi biti neka zemlja neuspele tranzicije. Ne moramo mi proći kao Mađari, Česi, Poljaci, Slovenci. Mi uopšte nismo sasvim nepovratno na tom putu. Postoji neka politička volja da se to tako napravi i ostvari, ali izgleda da postoje dosta jake te sile nekog raspada, koje potiču iz tog kriminalizovanog društva, koje su možda suviše moćne. Pitanje je kako će to uopšte ići.

Ne mislim da će Đinđić da odustane, ali to što on gleda izbliza je verovatno prilično strašno. I on sad gleda na koji način da se to hendluje, kako ti da rešiš problem, a da te ne ubiju, recimo. I to ljudi koji nisu suviše daleko od njega. Malo se bojim te raspadljivosti i za-

to nisam toliko strog. Nekako mi se čini da stvari još uvek mogu da kolabiraju. Nije uspostavljen osnovni društveni konsenzus ni oko jedne jedine stvari, to znači da država praktično još ne postoji.

Ima jako mnogo onih koji u stvari ništa ne prihvataju od te države, ni jedan jedini simbol, ništa, ni granice. Misle da je to ostatak nečega koji još treba da se ruši. Nekad me to brine, čini mi se da to može još da se raspada, a trebalo bi negde da se podvuče crta. Ovde će mnogo ljudi reći, ne znam, to sa Crnom Gorom, šta će nam to. Čanak svako malo kaže kako je Beograd granični grad. Ako je legitimno za nekoga ko je predsednik skupštine te pokrajine, da se šali na taj način, mislim to je krajnje zabrinjavajuće.

STOJAN
CEROVIĆ

Povremeno pomislim kako je to možda neko prokletstvo, kako je Srbija u stvari zemlja nezavršenih poslova i sve je uvek ostavljeno otvoreno, svaki problem. Nismo se dogovorili kojom azbukom pišemo, pazi, mi smo jedina zemlja koja piše sa dva alfabeta ravnopravno, dva kalendara su u opticaju, a ako to nismo rešili, šta smo. Volimo da živimo bez jasno utvrđenih činjenica, čak i kad su to vrlo akutne činjenice, zato da bismo imali sve te teorije, da bi svako mogao da bude u pravu. Sad svako dovodi u pitanje koliko je gde bilo mrtvih i biće opet rat ako mi ne znamo ko je koga gde ubio prethodno, je li to utvrđeno ili nije, jesmo li ustanovili neke krivce ili nismo. Ako nismo, onda sve teorije jednako važe.

Sećam se da se uvek govorilo o tome da je u Jasenovcu ubijeno milion Srba, to je cifra srpskih nacionalista. Pouzdano je utvrđeno da je bilo ukupno oko milion žrtava u celoj onoj bivšoj Jugoslaviji tokom II svetskog rata iz svih mogućih razloga, iz svih naroda. Međutim, to nikoga nije zanimalo, nikom nije smetalo da kaže - ne, samo u Jasenovcu, samo Srba - milion. Ovde postoji ta kultura slobodne rasprave bez ikakvog obaziranja na fakte. To je užasno neoperativno, ne vodi nikud, to stalno pravi neke magle, sve je sporno. Ovde se nekako ne ide dalje, nego se manje-više stoji u mestu.

Zato mi se čini da ipak ta vlada, koja je nekako na zemlji i barata nekim ciframa i pokušava da stvori atmosferu nekog racionalnog pristupa stvarima i neke operativnosti, ipak zaslužuje, u meri u kojoj uspeva u tome, neku pohvalu.

12. 04. 2003.

Đinđić je pobedio posmrtno. Đinđić posthumno stoji najbolje, on je prosto poginuo za svoje uverenje. On je svojom smrću otvorio vrata

više nego ikad toj političkoj opciji. E sad, gubitak je naravno ogroman, tačno je da bi on lično bio najbolji realizator te politike, ali on nije imao taj legitimitet dok je bio živ. Naravno da to nije bila njegova stvarna žrtva, nije on odlučio da to uradi, ali je tako ispalo. Ljudi su poverovali da je Zoran Đinđić stvarno stavio svoju glavu u torbu i rekao – evo, ja dajem glavu za ovu stvar, ima li nekog ko je spreman na istu takvu žrtvu – nema nikog. To je pomalo mitska reakcija, malo iracionalna, iz nekog nivoa kolektivne svesti, odakle ljudi prepoznaju da je to stvarno velika žrtva koja mora da se prizna. Morate da kažete – čekajte, ako je ovaj čovek poginuo za tu stvar, pa tu mora da ima nečega mnogo većeg nego kod onih koji samo pričaju.

On je stvarno reprezentovao ovu zemlju mnogo bolje nego što ova zemlja to zaslužuje. On je izgledao pred svetom sto puta bolje nego iko ko odavde dolazi i bio je briljantan u mnogo čemu, tu nema nikakve sumnje. Ali on se zaglibio u velikoj meri, prosto nije mogao mnogo, ni spolja nije imao mnogo jaku podršku, ni iznutra. Prosto je to nekako stajalo, onako skoro u mestu, iako je on proizvodio neko osećanje dinamike.

SVETLANA LUKIĆ:

U stvari, trebalo je da se desi neko čudo u Srbiji da bi liberalno-demokratske snage, koje tako zovemo, dobile veliku šansu. I to čudo je bilo njegovo ubistvo.

STOJAN CEROVIĆ:

Tačno se to dogodilo, tako je. To je kao iz narodne pesme, kao pred početak bune na dahije, kad treba da se dogodi veliki prevrat, pa svi čekaju neki znak s neba.

11. 10. 2003.

SVETLANA LUKIĆ:

Poslednji put kad smo razgovarali, to je bilo možda mesec dana posle Đinđićevog ubistva i ti si tada rekao da nikada liberalno-demokratske proevropske snage u Srbiji nisu imale veću šansu nego posle njegove smrti. Da smo tada dobili nekakvu drugu šansu. Da li misliš da su ljudi iz njegove stranke, a i svi mi zajedno potrošili taj kapital koji smo stekli njegovim ubistvom?

STOJAN CEROVIĆ:

Jesmo, mislim da si u pravu. Pre svega, pokazalo se da je njegova smrt suviše veliki gubitak. Nije bilo prave zamene za njega i za to

vođstvo. Sad ovo izgleda kao da navijam za nekog jakog vođu, ali nije to u pitanju. Prosto, u zemlji u kojoj baš nemate dovoljno stabilnih institucija i nekih usvojenih čvrstih pravila igre, vrlo je važno kakvi su vam ljudi na čelu. Taj problem liderstva svuda postoji, i u stabilnim demokratijama, iskusnim državama. Vrlo je važno ko je na čelu stranaka ili vlada. Tako da zemlja jeste u pravom smislu te reči ostala bez vođstva.

STOJAN
CEROVIĆ

Posle petog oktobra trebalo je biti jako pozitivan, pomoći da se nešto od te pozitivne energije pretoči u neku državotvornu akciju. Tu Đinđićevu vladu je trebalo jako podržavati, u stvari. Mislim da je trebalo da i Đinđić i Koštunica nađu nekakav način da opstanu zajedno, to bi bilo najbolje što se moglo desiti u ovoj zemlji. Mediji nisu podržali Đinđićevu vladu u meri u kojoj je ta vlada zasluživala da bude podržana. Ja se sećam da smo mi pričali jedanput o tome, baš si ti bila rekla - pa, ja ne znam bolju ekipu od ove.

A istovremeno niko nije hteo da hvali tu vladu, niko nije hteo da kaže - baš su odlični, niko to nije radio. Ako ti vidiš da imaš najbolju ekipu na vlasti, boljem ne možeš da se nadaš, ničemu boljem. Šta sad hoćeš? Pa što nismo podržali tu vladu? Što nismo rekli da je Đinđić daleko najbolji premijer koga smo mogli da imamo i da uskoro nećemo imati ništa slično? Naravno, nismo mogli znati da će ga ubiti, mi smo mislili da će on i ovako pobeđivati stalno pošto je bio onoliko nadmoćan.

Meni se ništa nije sviđalo to sa Otporom - samo vas gledamo. Šta, bre, samo gledate? Uzmi lopatu i kopaj nešto, šta ima da gledaš? Gledaj ako hoćeš usput, ali radi nešto. Mislim, čemu sad taj gard, kao svaka vlast je ista. I Otpor je lansirao tu teoriju o tome da se ništa nije... kako beše ono?

SVETLANA LUKIĆ:

Sve je isto, samo njega nema.

STOJAN CEROVIĆ:

Nešto gore od toga se nije moglo reći, totalno pogrešno. Posle 6. oktobra smo postali razočarani. Stani, zašto smo bili razočarani tako brzo? Možda je ta vlada mogla i duže da traje, možda je to sve moglo i malo bolje da ide, umesto što smo svi bili onako kao zaljubljene šiparice - dečko me razočarao.

06. 05. 2004.

Malo me sekira DSS, oni su sada dobili mandat, treba da preuzmu neku inicijativu, a njima je svaka ideja o preuzimanju inicijative strana. Godinama su gradili svoj identitet oko toga da budu kise-li kritičari svega postojećeg. Jedan mali, elitni klub kome ništa ne valja. Koštunica je neobičan političar po tome što u stvari ne želi vlast, vlast koja znači odgovornost i ovlašćenja da ti nešto uradiš. On ne želi da uradi bilo šta i ne želi da ima ikakva ovlašćenja, a pogotovo ne podnosi odgovornost za bilo šta. Zbog toga se sekiram, što vidim da smo sad dobili mandatara koji ne želi da ima mandat. I onda gubimo silno vreme.

MILETA PRODANOVIĆ:

Kada mislim o Stojanu pada mi na um jedna reč koja je, kao i mnoge reči oko nas, bila devalvirana i zloupotrebljena, ali ja to vidim veoma čisto u njegovom slučaju. On je meni nekako uvek ličio na nekog viteza, u smislu kodeksa časti i jednog nepokolebivog stava koji je na jedan nenametljiv, skroman način bio ekspliciran. Neko je dobro primetio da Stojan u svojim brojnim komentarima i kolumnama nikada nije povisio ton. On je u onim najcrnijim trenucima ljudima koji su to čitali ukazivao na pukotinu kroz koju je moguće naći izlaz do nekih boljih trenutaka. I naravno, kada se sve ovo ova-ko desi, čovek se upita zašto mamlazi i mazge žive tako dugo.

SVETLANA LUKIĆ:

Stiglo je mnogo komentara na sajt B92 i mnogo ljudi je pisalo, valjda zato što paralelno gledaju proces Miloševiću, a nedavno je bila i godišnjica od ubistva Đinđića, pa ljudi vide kako je onaj čovek u Hagu u punoj formi, a da jedan po jedan, od tih važnih ljudi koji su učestvovali u obaranju tog režima, nestaju.

MILETA PRODANOVIĆ:

Da, može se reći da režim Slobodana Miloševića svakim danom doživljava novu inkarnaciju i novi revival i utoliko će praznina koju Stojan ostavlja za sobom biti teža za sve ljude koji ostaju. Možda poveden intonacijom njegovih kolumni, prosto odbijam da budem paranoik, odbijam da budem teoretičar zavere, mada ne bi bilo zgorog primetiti sve što se ovog trenutka dešava oko nas, pa bilo to suđenje ubicama premijera Đinđića ili lepljenje antisemit-skih plakata koje eto baš, za divno čudo niko od policije nije ni pri-metio, a ceo grad je izlepljen.

Kada čovek sve to negde uveže, onda ima razloga za nespokojstvo i moguće je uspostaviti paralelu između Zorana i Stojana, iako su po temperamentu bili različiti. Ono gde su bili srodni jeste ta okrenutost ka budućnosti i svest da je ovom narodu, koji je ponovo ubijen kao da je ponovo 93, dakle, da nam je zaista potreban neko ko će da istrči ispred gomile i da nas ohrabri.

STOJAN
CEROVIĆ

STOJAN CEROVIĆ *u nedeljniku Vreme, 30. 04. 2004.*

Suđenje ubicama predsednika vlade postaje glavna tema izborne kampanje. Predsednički kandidati i njihovi štabovi i navijači strepe ili polažu nade u neke svedoke, a optuženi opet imaju svoje kandidate u koje se uzdaju više nego u advokate. Sreća što su na vlasti legalisti, ne smem ni da pomislim šta bi bilo da su umesto njih koji drugi.

U ovoj stvari radikali i njihov Nikolić sada su po strani. Oni čekaju drugi krug, a u sudnici se odmeravaju snage i argumenti stare i nove vlade, tj. njihovih kandidata. Crvene beretke, pristalice političkog ubistva, opširno u medijima objašnjavaju svoja uverenja i dokazuju rodoljublje, tako da nema razloga da se do izbora ne pojavi u sudu i sam Luković Legija i da sedne u publiku. Skoro sam siguran da niko ne bi ni pokušao da ga uhapsi.

Ako, dakle, iz štaba Borisa Tadića ne budu svakodnevno podsećali narod da nije Đinđić ubio Zvezdana Jovanovića nego obrnuto, na kraju će neko predložiti da se onaj plato kod Trga Republike preimenuje u, recimo, Legijina gradina ili Venac Crvenih beretki. U toku je operacija ubeđivanja naroda da ubistvo može biti bogougodno delo. U Miloševićevo vreme to se nije radilo, ubistva su se poricala, sada samo što se ne slave.

Eto, a zamislite da na vlasti nisu legalisti. Da li će Boris Tadić pobediti, nije stvar njegova ni njegove stranke. Na izborima će se očigledno glasati i o tome šta se dogodilo 12. marta prošle godine, da li je ubijen premijer Đinđić? Ako jeste, da li je to dobro za ovu zemlju i ovaj narod? Ako jeste, da li su ubice u stvari heroji? Ako jesu, da li su svi oni ljudi koji su tugovali, palili sveće, hodali u onoj beskrajnoj povorci do Aleje velikana, samo budale ili nešto gore? Ako je sve to tako, onda zašto Maršićanin ne bi bio predsednik? A na sledećim izborima, ako sve bude u redu i ako se nastavi ovim putem, ozbiljni kandidati moraće da dokažu da su lično u stanju da nekoga liše života.

STOJAN CEROVIĆ:

05. 11. 2004

Ovde postoji ta psihologija izolacije, na koju smo se navikli u ono vreme Slobino, i još smo negde izvan sveta. Tek kad izađeš iz zemlje primetiš da uopšte postoji neki spoljni svet. I mi primamo te vesti, čak i kad se na nas odnose, kao neku apstrakciju, ne znamo ni da li da verujemo u to, da li uopšte postoji ta EU, šta je to tačno, što bismo mi obraćali pažnju na to. Ako nam neko odande ispоставi neke zahteve, zbog toga se sekira nekoliko ljudi u ministarstvu spoljnih poslova, a mi ostali - ništa, koga se tiče to. Mi živimo i dalje potpuno onako autistično, u svom nekom svetu, mi to vidimo u medijima kao neku vest, ali to je kao s Marsa.

Ja ipak koliko-toliko pratim šta se događa napolju, ali moram da uložim veliki napor da ostanem zainteresovan i da me stvarno zanima i da stvarno razumem šta se događa i da ubedim sebe da me se to tiče. To me košta, prosto, na tome mora da se radi jako. Ja mislim da je to možda i ključ uspeha radikala, ta psihologija izolacije, oni govore u ime te izolacije i ubeđuju ljude da to ionako nema veze. Mi ćemo ostati izolovani, svejedno, mi smo tu gde smo, Evropa je tamo negde. U tom smislu oni su apsolutno većinska stranka.

Veliki zadatak političke pameti domaće i nečega što zovu demokratski blok jeste da pronađu način da pokažu ljudima da to baš nije tako. Da Nikolić, čak i ako tačno opisuje realno stanje zemlje, da prosto nije dobra politika kad se kaže - tu se ne može ništa uraditi, mi smo ionako izgubljen i propao slučaj, nemamo budućnosti, nema nade nikakve, hajde da mi živimo onako kako smo naučili, ne moramo da ratujemo, ali nećemo ni da se družimo sa ostatkom sveta. Eto, to bi bila neka poruka radikala, a to treba zbilja ubedljivo da ospore ljudi koji žele da promene nešto u ovoj zemlji i to stvarno nije lako. Mislim, i dalje radikali zvuče nekako realističnije na tim televizijama, u tim debatama, oni zvuče kao da svi drugi šire neke iluzije i zablude, a oni govore kako stvari stvarno stoje.

Znam mnogo ljudi iz nekih tih naših krugova koji su o Đinđiću govorili sve najgore dok nije ubijen, pa su onda shvatili da je tu u pitanju bilo nešto drugo i promenili ton. Toga je bilo, Svetlana, ja se jako dobro sećam. I vrlo malo je on imao neke stvarne podrške od ljudi koji su zapravo bili dužni da ga podrže. Ja se sam osećam ponekad onako kriv zbog toga. Kako mi to nismo rekli? Kako nismo videli da je to bio najsposobniji premijer koga smo ikad imali? A bio je.

Nije naš posao samo da pljujemo vladu, ne treba samo da budemo kritičari nečega. Čak se videlo u poslednjih par meseci da se oko njega pravi skoro kao neka zavera i da on postaje sve više izolovan i da neće moći da mrda dalje, da se tu nešto loše sprema, i ništa. Mislim, mi imamo neku vrstu moći sa ovim mikrofonima i tom javnom rečju. Kako smo mi to koristili? Evo, taj slučaj sa Đinđićem, kad se sad setim, mogli smo da imamo razne primedbe i kritike kakve god hoćemo, ali trebalo je da znamo i da šaljemo tu poruku javno da je to ono sa čim raspolažemo, boljeg nema, a ne da se pravimo da iz malog džepa možemo da izvadimo hiljadu boljih kandidata nego što je bio on. Nismo ih imali. Je l' nam mirna savest oko toga? Ja mislim da nije. Prema tome, ja hoću da u svakoj budućoj situaciji uključim tu vrstu rezonovanja, prosto hoću da znam šta se tu događa. Imam li ja pravo baš da budem tako strog, u ime čega? U ime nečega što je realno moguće ili samo ja tako nešto izmišljam?

OLGA POPOVIĆ-
-OBRADOVIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Stojan Cerović. Našem antiratnom drugu posvećujemo staru antiratnu pesmu, Where have all the flowers gone i Marlen Ditrih...

Dugo smo čekali na razgovor sa profesorkom Olgom Popović-Obradović i kad smo je se dočepale, ispitivale smo je svašta, od većinskog izbornog sistema i liberalnog nacionalizma do zlatnog doba srpske demokratije, znate onaj period od 1903. do 1914. Nekako kad hoćemo da se utešimo mi kažemo, pa dobro, bio je jedan period kada je ova država bila moderna, a to je bilo od majskog prevrata, pa do 1914. godine. I mala deca znaju da je to zlatno doba srpske demokratije, to je ušlo u terminologiju. Profesorka Obradović više voli da ga zove zlatnim dobom srpskog nacionalizma. Izgleda da iz tog perioda potiču mnogi naši problemi. Slušate deo razgovora sa Olgom Popović-Obradović.

OLGA POPOVIĆ-OBRADOVIĆ:

Pre bi to moglo da se nazove zlatnim dobom srpskog nacionalizma i čak zlatnim dobom srpskog militarizma nego zlatnim dobom demokratije. Taj mit je imao političku funkciju. Nakon ubistva Obrenovića, on je politički upotrebljen da se opravda samo ubistvo, koje je dovelo do diplomatske izolacije Srbije. Potom je upotrebljen za jedno dramatično prekrajanje istorije. Trebalo je nakon dolaska Karađorđevića na vlast prethodno razdoblje vladavine Obrenovića prikazati kao razdoblje izdajničke epohe. Doba

Obrenovića je bilo razdoblje takozvane srbijanske politike, tako su je savremenici nazivali, koja je bila prozapadna i istovremeno skromna u svojim teritorijalnim i nacionalnim aspiracijama. Bila je okrenuta više ka unutra i insistirala na toj nekoj unutrašnjoj modernizaciji. Majskim prevratom napravljen je otklon od takve politike.

Radikali su sami govorili da je kralj Milan Obrenović, kada je izvršen pokušaj atentata na njega, rekao: neće mene radikali nikada naterati da vodim srpsku politiku, ja ću uvek voditi srbijansku politiku. Radikali su to govorili želeći da podvuku svoju orijentaciju ka srpskoj politici, smatrajući je jedino legitimnom. I to je zaista bila dominantna spoljnopolitička orijentacija Srbije nakon 1903. I vi uoči I svetskog rata, dakle na kraju ovoga razdoblja, već možete govoriti o paralelizmu dve vlasti u Srbiji, s jedne strane civilne, ali s druge strane vojne, koja je odlučna u nameri da civilnu vlast stavi pod svoju kontrolu. Do I svetskog rata u velikoj meri je bila to i uspela.

A nakon ujedinjenja Jugoslavije 1918, mit o zlatnom dobu srpske demokratije je imao novu funkciju, da očuva predstavu o tome da je Srbija u Jugoslaviji jedini faktor modernizacije i državotvornosti i da se time zapravo opravda srpska dominacija u centralizovanoj državi. S druge strane, ako se ima u vidu da je tokom zlatnog doba vojska bila izrazit politički činilac i da je Srbija ostvarila velike teritorijalne uspehe u pogledu širenja države, znači osvojila Kosovo i Makedoniju, jasno je da je ona zamišljala Jugoslaviju kao proširenu Srbiju.

Onda se iz toga izvlači kakav zaključak? Prvo, da je demokratija uz militarizam moguća, jer je vojska narodna; oni su i zvali svoju vojsku narodnom. Neki su čak govorili da parlamentarizam svoj uspeh najviše duguje narodnoj vojsci, koja je po svojoj prirodi demokratska. To za njih nije bio nikakav problem, taj militarizam kao poništavanje ideje civilne vlasti. I onda se izvlači zaključak da je moguće istovremeno postojanje i demokratije i vojske kao političkog činioca i da je moguće osvajanjem i ratovanjem stvoriti veliku demokratsku državu. Dakle, nije vam potrebno ni građansko društvo ni dominacija civilne vlasti, ne smeta vam militarizam, ne smetaju vam ni ratovi. Vi ipak možete, ukoliko se steknu odgovarajuće okolnosti, da napravite jedno zlatno doba demokratije. Jer to je zlatno doba demokratije 1903-1914. Srbija se u

tom vremenu ili sprema za rat ili je u ratu, svih jedanaest godina zlatnog doba.

I ako to bez ikakvog tračka sumnje posmatrate kao zlatno doba demokratije, vi ste dobili jedan divan model u kome vi i dalje možete praviti zlatno doba demokratije, samo je potrebno da taj nacionalizam bude nekako liberalan i da ima nekakvu demokratsku formu. I ta priča o liberalnom nacionalizmu u Srbiji neprekidno traje do dana današnjeg. Vi svaki put imate relativizovanje nacionalizma kao odgovornog za rat i zločin, prebacivanja odgovornosti za rat i zločin na komunističko razdoblje. Dolazi do potpuno apsurdnog protivstavljanja komunističkom razdoblju jednog nacionalizma, koji nije nedemokratičan, koji nije ratnički, jer je liberalan.

OLGA POPOVIĆ-
-OBRADOVIĆ

Zaboravlja se da u Srbiji ne može biti nikakvog liberalnog nacionalizma, jer prvo nema koncepta nacije formulisane po građanskom principu. Tek tada je nacionalna država nešto što je legitimno, jer se zadržava u granicama liberalnog koncepta. Ali ako imate etnički pojam nacije, onda ne možete imati liberalni nacionalizam, on je onda etno-nacionalizam. Tražite moderne forme na nivou institucija, a ubacujete im sadržinu koja je neadekvatna. Onda naravno, umesto da rešavate konflikte, vi ih stvarate. Stvarate ih i iznutra, jer insistirate na, inače liberalnom, principu – jedan čovek-jedan glas. Isto tako generišete sukobe izvan granica, jer po načelu nacionalne države, a uz razumevanje nacije kao etničke zajednice, dovodite u pitanje granice i, naravno, ulazite u rat.

Danas prisustvujemo tom pokušaju dekonstrukcije vanustavnih centara moći. Dokle ćemo stići, videćemo, ali premijer Đinđić, verovatno najjači nosilac modernizatorskih projekata u Srbiji XX veka, upravo je žrtva tog sukoba, odnosno činjenice da su vaninstitucionni centri moći nesumnjivo jači nego institucije. Peti oktobar tu zaista nije doneo nikakve promene, to moram da kažem, jer činjenica da je najjači udarac modernizatorskom projektu zadat upravo posle 5. oktobra sam po sebi je dovoljan dokaz da 5. oktobar nije doneo raskid sa prethodnim režimom, već je poslužio kao maska za kontinuitet sa njim. U svakom slučaju, ubistvo premijera Đinđića pokazalo je da je pokušaj modernizacije u Srbiji gotovo Sizifov posao. I ne samo Sizifov, nego i kašnjev posao. Izgleda da je te promotere modernizatorske politike, koji su uvek smatrali štetočinama, izdajnicima i otpadnicima, sad postalo legitimno i ubijati.

Kad se to ima u vidu mogu se naći i odgovori na pitanje kako je moguće da u ovom trenutku vi imate tako neverovatno snažan nalet rasističkih, nacističkih, proratnih, anticivilizacijskih, fašističkih ispada, koje prosto ne znate gde da smestite, osim ako imate u vidu da je Srbija zaista jedna mračna rupa u koju zraci Evrope i modernog doba gotovo da ne dopiru.

Bez obzira na moj pesimizam koji sam izrazila u ovom razgovoru, ja bih rekla da se poslednjih nekoliko meseci u Srbiji, čini mi se potpuno autentično, revitalizuje modernizatorska opcija. Ta politika radikalne modernizacije je možda najbolje izrečena u onoj paroli koja se može sresti na ulicama - Srbija nema vremena ili Srbiji se žuri. To se najjasnije videlo 12. marta ove godine, povodom godišnjice ubistva premijera Đinđića, ali čini mi se da to traje već jedno vreme i artikuliše se jasno kroz obnavljanje pozitivne percepcije Đinđića. Jedno vreme nakon Sablje, i posebno od kad je formirana nova vlada, vi ste imali jednu potpunu kriminalizaciju tog čoveka i u jednom trenutku je izgledalo da je to zapečaćeno. Međutim, to je probijeno i u poslednjih nekoliko meseci nasleđe Đinđićeve vlade kao celine počinje da ima drugu ulogu u političkom životu. Vi danas nemate političara koji ne pokušava da se zakači na taj voz uključujući čak i predstavnike DSS-a, koji je sada na vlasti. Možda grešim, ali meni se čini da su nosioci te politike radikalne modernizacije mladi ljudi oko Građanskog saveza i Čedomira Jovanovića.

E sad, u toj situaciji vi dajete predlog da se sve demokratske snage objedine i daju podršku postojećem DS-u, koji je izbacio jedan broj svojih članova, upravo onih koji su nosioci Đinđićevog nasleđa. U tom predlogu postoji još jedan problematičan momenat, kaže se - dati podršku i DSS-u, pod uslovom da se ogradi od radikalizma. Ja sada postavljam pitanje - a zbog čega bi se DSS ograđivao od radikala, da li je DSS Đinđićevo nasleđe? Posle 5. oktobra DSS je predstavljao simbol kontinuiteta sa prethodnim režimom.

Predsednik te stranke 96. godine izjavljuje da je Dejton nepravedno rešenje, da je to činjenica sile, a ne pravde i prava, i smatra da treba učiniti sve da se Republika Srpska, koju on naziva državom u tuđoj državi, što više osamostali, da istakne svoje atribute državnosti i da se ponovo ujedini sa Srbijom. Onda kaže da su to dve srpske države koje deli Drina i da one, kao Nemačka posle II svet-skog rata, treba da streme ujedinjenju. I on to smatra zavetnim

zadatkom svog DSS-a. To je, dakle, stranka koja od prvog do poslednjeg dana dovodi u pitanje jedinstvo Bosne i Hercegovine kao države i samim tim ostavlja otvoreno pitanje prekrajanja granica a možda i ratova.

Druga stvar, to je stranka čiji predsednik takođe izjavljuje, na pitanje šta misli o Ljotiću, da bi svako ko drži do morala u politici mogao da se složi sa Ljotićevim stavovima. Mislim da je u vitalnim, suštinskim pitanjima srpske politike, politika DSS-a gotovo identična sa politikom Radikalne stranke. U tom smislu, podela u DOS-u posle 5. oktobra je najprirodniji politički čin. Podela u DOS-u na one koji jesu za modernizaciju Srbije i tzv. legaliste je jedino zdravo što se dogodilo na političkoj sceni Srbije u poslednjih dvadeset godina.

OLGA POPOVIĆ-
-OBRADOVIĆ

Pitanje je, dakle, na koji način obezbediti da demokratija ne sklizne u antimodernizacijske projekte, jer činjenica je da je Milošević došao i opstajao demokratskim putem. To jeste bila svojevrsna demokratija, narodnjačka, antimoderna, ali demokratija. Šta mislite, zbog čega su se radikali u XIX veku preorijentisali od narodne države na parlamentarnu demokratiju - zato što su shvatili da ne mogu da ruše državu, ali da im parlamentarna demokratija sa većinskim principom omogućava da budu hegemon u Srbiji. Oni su tražili većinski sistem jer im nije bilo dovoljno da većinska partija ima većinu u parlamentu, oni su hteli ceo parlament. Razumevanje parlamentarne vlade kod radikala svodilo se na apsolutizovanje principa većine.

I mi smo danas u istoj opasnosti, imamo jednu veoma snažnu političku stranku koja putem legalnih izbora može doći na vlast. I zato je opasan onaj predlog o objedinjavanju svih stranaka i većinskom izbornom sistemu. Ko vam garantuje da glavni dobitnici tog većinskog izbornog sistema neće biti radikali?

Znate šta, ja sam sama sa sobom svaki dan po nekoliko puta u sukobu, jer stvarno nemamo pokazatelje. Imamo, doduše, ove poslednje izbore koji su pokazali ogromnu moć Radikalne stranke. Retorika izborne kampanje je bila zastrašujuća uključujući naravno i ratni program, odnosno program velike Srbije, koji i dalje tu stoji kao nešto što nije sporno. Važan pokazatelj su i antisemitski naleti poslednjih dana. Ali kada vidite komentare na sajtu B92 povodom intervjua ovoga Bebe Popovića, opet ugledate jednu prilično zdravu političku pamet.

Kao da je brzina političkog sazrevanja povećana. Čini mi se da je potrebno sve manje i manje vremena da se nove činjenice političkog života sagledaju u realnom svetlu. Pojavi se nova politička figura koja izgleda demokratski, pa se vidi da baš i nije, i javnost u kratkom roku reaguje na pravilan način. Javnost je sve sklonija sumnji u autoritete. Sumnja je vrlo važna stvar, to je prva pretpostavka političkog mišljenja. Ima nekih nagoveštaja promena i perspektive, ne toliko boljeg života, ali opstanka. Zaista mislim da nam je u pitanje doveden bukvalno opstanak, ali da je sve veći broj ljudi toga svestan.

SVETLANA LUKIĆ:

Počela je prolećna sezona tribina Srpskog sabora Dveri na Mašinskom fakultetu. Kao što znate, Svetlana i ja mazohistički idemo na takva mesta. Za ovu emisiju razgovarale smo sa Boškom Obradovićem, koji je glavni i odgovorni urednik časopisa Dveri srpske. To je u stvari više bio pokušaj razgovora, jer smo se svi previše nervirali. Boško nam je na odlasku poklonio novi, specijalni broj časopisa pod nazivom "Palanka filozofije" ili "Knjiga o govoru mržnje na sve što je srpsko". Među recenzentima ovog izdanja je i poslanik Nikola Milošević. U ovoj knjizi su dosta izvređani sagovornici "Peščanika", počev od Teofila Pančića koga su nazvali Pančićevom omorikom nezavisnog novinarstva. Mirko Dorđević je veliki falsifikator, Radomir Konstantinović je korifej naše građanske misli, a izvređani su i Latinka Perović, Olga Popović-Obradović, Nebojša Popov. U uvodniku se kaže - ovo je knjiga o njima, intelektualnim marginalcima koji dobijaju ogromnu pažnju u medijima, pre svega evroatlanskim, tipa Danasa, Vremena, B92 i sličnim i to samo zato što neguju govor mržnje prema svojoj crkvi, svome narodu, svome zavičaju i poreklu. Ovo je knjiga o takozvanoj misionarskoj inteligenciji u današnjoj Srbiji, koju je takvom imenovao i čije je karakteristike najbolje opisao sociolog Slobodan Antonić. Slobodan Antonić, naš stari znanac. Slušate dakle pokušaj razgovora sa Boškom Obradovićem, a nama će na neki način pomoći sociolog Todor Kuljić, koji je prošle nedelje u Kulturnom centru Beograda održao predavanje na temu Rat i sećanja.

BOŠKO OBRADOVIĆ:

Izuzev Radija B92, na sve kontroverzne događaje tipa sabor srpske omladine, pa proslava uvrštavanja u kalendar Svetog vladike Nikolaja ili veće posvećeno Ocu Justinu ili 200-godišnjici ustan-

ka, nije bilo medija koji će reći - hajdete da se sučelimo, pa da se zovne neko iz *Dveri*, pa neki vladika možda koji je u tome učestvovao. Ne, to je na neki način marginalizovano. A tribine na Mašinskom fakultetu, gde svakoga četvrtka bude 500 do 1.000 ljudi... tvrdim da Beograd nema takav kulturni fenomen. Ali on za medije ne postoji. Vidite vi, sad su kroz izjave Bebe Popovića i Čedomira Jovanovića mitropolit Amfilohije i srpska crkva dovedeni u vezu sa atentatom na Zorana Đinđića. To je zaista nedopustivo. Više niko ne propušta da Crkvu stavi u onaj čuveni zbir: Udruženje književnika, Akademija nauka, Vojska i šta već tu ide.

BOŠKO
OBRADOVIĆ

TODOR
KULJIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Crkva se sama stavlja u to, crkva se slika sa Matijom Bećkovićem, vaš patrijarh se slika sa generalom Lazarevićem. Crkva kaže - general Lazarević je za nas sveti čovek.

BOŠKO OBRADOVIĆ:

Da li imamo neki problem sa generalom Lazarevićem?

SVETLANA VUKOVIĆ:

Ti nemaš problem sa generalom Lazarevićem?

BOŠKO OBRADOVIĆ:

Ne, pa me zanima - ako neko ima pravo da kaže da su ti ljudi krivi pre presude i da podržava taj Haški sud, da kaže da je to jedna apsolutno pravna i pravedna institucija, isto tako neko drugi ima potpuno pravo, javno, medijsko da kaže da taj sud nije pravna i pravedna institucija i da ti ljudi nisu krivi. Šta je tu sporno? To će zauvek ostati otvorena stvar. Pravednost i pravna legitimnost, zasnovanost Haškog suda će ostati apsolutno sporna stvar.

TODOR KULJIĆ:

I poslednji građanski rat u srpskoj kulturi sećanja takođe se na vrlo simptomatičan način iskazuje. To sveukupno nenaučno, javno korišćenje prošlosti uglavnom tumači poslednji građanski rat kao najveći poraz Srba u istoriji od Kosova. Unutar ovog tumačenja postoje neke važne nijanse. Još uvek postoje jastrebovi koji govore da je u poslednjem građanskom ratu taktika bila pogrešna. Mi smo mogli dobiti rat, izgubili smo ga zato što smo bili neodlučni, izgubili smo ga zbog taktike kreni-stani, trebalo je Zagreb

uzeti. Ovoj struji slična je i struja takođe radikalnih patriota koja tvrdi da rat jeste izgubljen, ali ne zato što je taktika bila pogrešna, nego je i strategija bila trula. Nije trebalo čuvati Jugoslaviju, trebalo je na vreme se skoncentrisati na srpske teritorije i te teritorije čuvati. Osim toga, ova struja tvrdi da je rat bio i diplomatski nepripremljen. Treća struja, koju bih uslovno nazvao ponosni patrioti, na vrlo osoben način tumači posledice tog izgubljenog rata. Ponosni patrioti tvrde da nacija ne samo što je poražena, nego je i osramoćena. Srebrenica je pre svega nacionalna sramota.

Ono što je važno uočiti kod sve tri verzije jeste da je srpska nacija svuda žrtva. U prvoj verziji, Srbi su žrtva zato što je rat izgubljen. Kod druge verzije, zato što rat nije pravilno vođen, a kod treće struje nacija je žrtva zbog toga što je osramoćena. Dakle, Srebrenica je pre svega srpska sramota, a tek potom srpska krivica. Tragedija Srebrenice jeste u sramoti Srba, a ne pre svega u gubicima Bošnjaka. Srebrenica je incident, eksces, ona ne ističe iz razjarenog nacionalnog bića, ona je nešto što nacionalnoj i monumentalnoj prošlosti uopšte nije bilo potrebno.

BOŠKO OBRADOVIĆ:

U trenutku kada se mi urušavamo sa svih strana, pogledajte Kosovo i Metohiju, pogledajte status Srba dole, mi imamo problem da se srpski identitet sačuva, da se srpska državna celovitost sačuva i u takvoj jednoj situaciji vi od mene tražite da ja lamentiram nad sudbinom drugih nacija, koje su ostvarile sve svoje državne interese, formirale države koje nikad nisu imale, na srpskim teritorijama, na zločinima vekovnim nad Srbima. Vi od mene tražite da ja izvinjavam njihove žrtve, ja kao hrišćanin to naravno radim, ali nemojte od mene očekivati da ja svoju politiku i kulturu gradim na izvinjavanju tih zločina dok se urušava moj nacionalni identitet i moja nacionalna državnost.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Ja svoju politiku gradim na tome, znači ja sam totalna budala. Ja mislim da treba da propadne cela srpska nacija i srpska država, da nas nema, ako mi ne isteramo na čistac zašto su ta deca ubijena u Sarajevu i ako ne bude kažnjen taj čovek.

BOŠKO OBRADOVIĆ:

Vi citirate patrijarha Pavla.

TODOR KULJIĆ:

Tamo gde je moja nacija pre svega žrtva, dominira slepi a ne kritički patriotizam. Taj slepi patriotizam je glavni kontekst savremenog govora o ratu širom zapadnog Balkana, nije to samo sklop srpske kulture i sećanja. Slepi patriotizam dominira i u Sloveniji i u Hrvatskoj. U Sloveniji se monumentalizuje desetodnevni rat, u Hrvatskoj se monumentalizuje domovinski rat. Poslednje monumentalizovanje rata je bio Miloševićev govor u Beranu, kada je govorio da je na Kosovu ostvarena pobeda 99. godine. Dakle, kako prevazići ove stereotipne slike rata? Pre svega, treba uočiti da istorija nije gola retrospektiva i da treba prevazići klasičnu, staru podelu na prošlost, sadašnjost i budućnost. Treba razlikovati apsolutno astronomsko vreme od relativnog društvenog vremena, koje je uvek prožeto smislom. Društveno vreme obiluje različitim mutnim časovima, različitim podelama: prekolumbovska Amerika, poslekolumbovska Amerika, prehršćanska Evropa, poslehršćanska Evropa, pre revolucije, posle revolucije i tako dalje. To nije apsolutno, astronomsko vreme, to je vreme koje je uvek osmišljeno.

BOŠKO
OBRADOVIĆ

TODOR
KULJIĆ

Istorijsko vreme upravo počiva na razlici između iskustva i očekivanja, između prošlosti i budućnosti. Prošlost se uvek meša sa budućnošću. Dakle, od toga kako mi zamišljamo budućnost zavisi kako ćemo zamišljati prošlost. Dakle, ne postoji ona stara podela - prošlost, sadašnjost, budućnost. Postoji prošla budućnost, sadašnja budućnost i postoji buduća prošlost.

SVETLANA LUKIĆ:

Vi, Boško, kažete da su nevernici i DB vršili ratne zločine.

BOŠKO OBRADOVIĆ:

Tako je, apsolutno. Znači, hrišćanski duh je najbolja moguća kočnica da se vi zaustavite pred zločinom, ali od vas lično i od vašeg izbora zavisi da li ćete taj zločin učiniti. Ako je neko vama pobio celu porodicu u selu pored Srebrenice...

SVETLANA VUKOVIĆ:

Zašto si baš izabrao Srebrenicu?

BOŠKO OBRADOVIĆ:

Ona mi je najkarakterističniji primer po tome što se samo ona pominje, a ne pominju se godine zločina nad Srbima u okolini Srebrenice, to niko ne pominje.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Ti kao mladi čovek koji izdaje jedan hrišćanski, bogougodni časopis, ti pominješ Srebrenicu prvo kao mesto gde su se činili zločini nad Srbima? To je jako loše.

BOŠKO OBRADOVIĆ:

Ja polemišem sa tom perspektivom koja je glavna u medijima.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Nije glavna u medijima.

BOŠKO OBRADOVIĆ:

Verujte da preovlađuje.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Većina Srba veruje da se u Srebrenici ništa nije desilo i da su to laži.

SVETLANA LUKIĆ:

Na vašoj tribini Srđa Trifković je rekao - u kakvom strašnom vremenu živimo, još ćemo dočekati da na Terazijama dobijemo spomenik žrtvama u Srebrenici. Pri čemu ste vi, koliko se ja sećam, to predavanje na Mašincu nazvali Nacionalizam Svetog Save. Moje pitanje glasi: Da li ste vi namerno ili slučajno izabrali isti naslov koji je vladika Nikolaj dao svom predavanju na Kolarcu kada je Hitlera uporedio sa Svetim Savom?

BOŠKO OBRADOVIĆ:

Da, to je to čuveno mesto koje nije utemeljeno u autentičnim tekstovima.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Pa, čitali smo.

BOŠKO OBRADOVIĆ:

Možda ste vi čitali, ali zavisi kako ga tumačite.

TODOR KULJIĆ:

Istoričari uvek ističu da je egzaktni dokument u stvari čista prošlost. Treba ići u arhivu i pokazati dokumentima šta je bila prava prošlost. Zaboravlja se naravno da je i dokument svedok koji govori samo kada ga pitamo, a odgovor koji nam pruža dokument

zavisi od pitanja koja mu se postave. Ovde imam jedan dokument, to je amnestija predsedništva Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije. U tom dokumentu se govori o tome da se daje mogućnost zavedenima da sudeluju u oslobođenju i izgradnji domovine i pozivaju se četnici i domobrani da se priključe narodnooslobodilačkom pokretu. Danas je tiražno tumačenje ovog dokumenta da je reč o prevari komunista, zato što je poredak sećanja nacionalizovan. Hoću samo da kažem da viziju budućnosti uvek treba uzimati u obzir kad se tumači današnja prošlost.

BOŠKO
OBRADOVIĆ

TODOR
KULJIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

*Recimo da su samo nesrbi u Jugoslaviji pokrenuli rat, svaka žena, de-
te, starac i mi smo krenuli u odbrambeni rat. A onda smo u tom ratu
ubijali decu iz snajpera, onda smo zakopali 7.800 ljudi za sedam da-
na, onda smo sraznili grad i civile u Vukovaru.*

BOŠKO OBRADOVIĆ:

Ko je to uradio?

SVETLANA LUKIĆ:

Mi, srpska vojska.

BOŠKO OBRADOVIĆ:

Koja vojska?

SVETLANA LUKIĆ:

*Jugoslovenska narodna armija, paravojne formacije, četničke, sa kr-
stovima su išli kod patrijarha Pavla i tretirali ga kao svog vrhovnog
komandanta.*

BOŠKO OBRADOVIĆ:

Apsolutno, sa svim se slažem. Je l' mi treba njih da smatramo srp-
skom vojskom?

SVETLANA LUKIĆ:

Pa šta je onda za tebe srpska vojska?

BOŠKO OBRADOVIĆ:

Ja sam vam rekao ko je srpska vojska - ona koja strelja za prvi po-
činjeni ratni zločin, to je srpska vojska.

SVETLANA LUKIĆ:

Znači, nije bilo srpske vojske?

BOŠKO OBRADOVIĆ:

Nije bilo.

SVETLANA LUKIĆ:

Kako ti doživljavaš to što smo ti Svetlana i ja govorile. To nisi prvi put čuo, mi dosta, kao što kažeš, stereotipno mislimo. Šta ti misliš ko smo mi, kakav mi odnos imamo prema ovoj zemlji i prema hrišćanskim vrednostima? Ali iskreno te pitam.

BOŠKO OBRADOVIĆ:

Prvo, ja nemam nikakav problem sa vama, ja vas doživljavam kao potpuno legitimne prijatelje, sugrađane, članove ovoga društva i vodim jedan potpuno normalan dijalog i uvek vrlo rado imam susret sa vama i razmenjujem mišljenja, to je prvo. Drugo, taj Mašinac i uopšte ta često pojačana retorika sa ove nacionalne strane... mnogo toga je izazvano postojanjem jednog oštrog govora mržnje protiv Srba. Mi smo zato naš najnoviji broj posvetili upravo toj temi, "Govor mržnje protiv Srba, od Broza do danas".

TODOR KULJIĆ:

Ljudi nisu automati, slika prošlosti nije fotografija. Nada je tu u određenom smislu nužna i prirodna i spontana. Nema prošlosti lišene smisla. Međutim, sad se postavlja pitanje kako uneti red u taj pluralizam smislova. U skladu sa građanskim ratom sećanja koji se vodi u politici, može se izvesti zaključak da su danas glavni brendovi, a ne samo simboli, Tito i Draža. Postali su brendovi zato što su u medijima sve više lišeni realnog značaja i postali su nekakve potrošačke marke, simboli raspoznavanja određenih grupa, navijača na primer.

Ako brend provocira konflikt, onda je on disfunkcionalan. Dakle, jedan od kriterija za procenu racionalnosti određene slike o prošlosti je stupanj njene prohodnosti i po tome se poprilično razlikuju brendovi Tita i Draže. Danas je tiražno mišljenje nacionalno, a nedozvoljeno, netiražno mišljenje je nenacionalno. I ono danas uglavnom u kulturi sećanja slovi kao anahrono upravo zato što nije deo dozvoljenog mišljenja. Međutim, nadnacionalna slika prošlosti može da skrene pažnju na slepe mrlje nacionalizovane slike

rata, što ova sama nije kadra da učini, a to je ona slika rata u kojoj moja nacija nije pre svega žrtva, nego moja nacija može biti pre svega i dželat. Ja bih za sada sa tim završio.

SVETLANA LUKIĆ:

Čuli ste maločas sociologa Todora Kuljića, profesora Filozofskog fakulteta u Beogradu, Boška Obradovića, glavnog i odgovornog urednika "Dveri srpskih", pominjale smo vam specijalno izdanje i ne mogu da odolim, moram da vam pročitam samo još jedan citat iz uvodnika: "A što se tiče istraživanja srpskih zločina - srpski zločin je naravno pod znakom navoda - u poslednjoj deceniji XX veka, on treba da počne sa Udbom i žrtvama komunističkog terora posle tzv. oslobođenja 44-e. Tako bi se lakše došlo do istine o tome ko je činio zločine u srpsko ime u poslednjim ratovima. I nikada nećemo pristati da su udbaški zločini srpski, za njih neka odgovaraju Udbe, komunisti i ateizam. I zato je ova knjiga nazvana 'Pričamo saborcima, deci i unučićima velikog tate Josipa Broza i njegovog velikog brata Džordža Soroša'."

B-I

KNJIGE U ŠAKE

13-1
310

Stojan Cerović, *Izlazak iz istorije 1999–2004*, 2004, 424 str., cena 695,00

Izlazak Srbije iz istorije, onako kako ga u svojim tekstovima opisuje Stojan Cerović, jeste zapravo formiranje svesti o velikom porazu posle kojeg jedna zemlja (narod, država) nema više pravo da pretenduje na posebnu ulogu, nego samo može da prati glavni tok i tempo koje određuju neki drugi. Paradoksalno, tek priznavanje te činjenice otvara mogućnost za izgradnju vlastite budućnosti.

Tekstovi Stojana Cerovića opisuju i tumače događaje koji su se zbili od 1999. do 2004. kao neizvestan put jednog društva ka građanskoj normalnosti. Građanska normalnost suprotstavljena istorijskoj grandomaniji jeste normativni okvir unutar kog Cerović zauzima jasne stavove i vrednuje ono što se dogodilo, postavivši tako, kao malo ko na javnoj sceni danas, i pouzdane orijentire za buduće delovanje.

Kristofer R. Brauning, *Obični ljudi. 101. rezervni policijski bataljon i konačno rešenje u Poljskoj*, s engleskog preveli Aleksandar Kerenji i Emil Kerenji, 2004, 348 str., cena 710,00

U danas već klasičnoj istorijskoj studiji *Obični ljudi*, objavljenoj 1992. godine, Kristofer Brauning ne piše samo o tome šta su Nemci činili da bi se desio holokaust, već i o tome kako su se oni od običnih ljudi preobrazili u aktivne učesnike zločina ogromnih razmera. *Obični ljudi* predstavljaju bitan doprinos razumevanju jednog od najnesхватljivijih aspekata „konačnog rešenja“ – psihološkog navikavanja na činenje zločina.

Kristofer R. Brauning profesor je istorije na Univerzitetu Severne Karoline u Čepel Hilu. Do sada je objavio veći broj članaka i monografija o različitim aspektima holokausta, među kojima *The Final Solution and the German Foreign Office* (1978), *Fateful Months: Essays on the Emergence of the Final Solution* (1985), i *The Path to Genocide* (1992).

Ksavije Bugarel, *Bosna. Anatomija rata*, s francuskog prevela Jelena Stakić, 2004, 240 str., cena 570,00

Knjiga *Bosna. Anatomija rata* značajan je doprinos razumevanju jednog sukoba koji obiluje paradoksima. Bugarel odbija pojednostavljeno suprotstavljanje dželata i žrtava u bosanskom ratu, kao i ras-

KNJIGE U ŠAKE

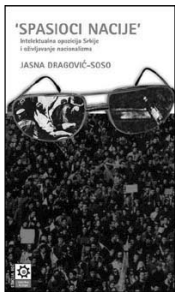

pravu o ideološkoj prirodi etničkog čišćenja. On se distancira od politikoloških i diplomatskih pristupa, kao i od stanovišta zasnovanog isključivo na primeni međunarodnog prava, koji preovlađuju u raspravama u Francuskoj. Bugarel glavne elemente za svoje objašnjenje sukoba traži pre svega u samoj Bosni, u unutrašnjim protivrečnostima te složene zemlje.

Ksavije Bugarel radi u francuskom Nacionalnom centru za naučna istraživanja i bavi se jugoslovenskim ratovima i islamom na Balkanu.

Jasna Dragović-Soso, *“Spasioci nacije”*, s engleskog prevela Ljiljana Nikolić, 2004, 414 str., cena 845,00

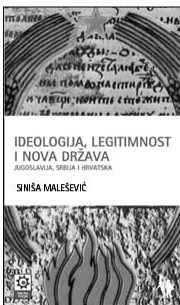
Knjiga prati putanju oživljavanja srpskog nacionalizma unutar ‘beogradske kritičke inteligencije’, od njenih početaka u pedesetim pa sve do devedesetih godina XX veka; i pokazuje kako je potpuna konsolidacija srpskog nacionalizma prihvatanjem nedemokratskog pristupa u rešavanju nacionalnog pitanja od strane srpskih ‘disidentskih’ intelektualaca sprečila ‘kritičku inteligenciju’ da ponudi uverljivu političku alternativu Miloševićevom režimu.

Jasna Dragović-Soso naučni je saradnik na Školi za slavističke i istočnoevropske studije Londonskog univerziteta. Bavi se temama vezanim za raspad Jugoslavije, međunarodnu intervenciju i probleme demokratizacije.

Siniša Malešević, *Ideologija, legitimnost i nova država*, s engleskog prevela Slobodanka Glišić, 2004, str. 514, cena 990,00

Knjiga daje komparativnu analizu dominantnih ideologija i modela legitimizacije u komunističkoj Jugoslaviji, kao i u državama nastalim iz nje – Srbiji i Hrvatskoj. Analizom rada državnih aparata – masovnih medija i obrazovnih sistema – autor ističe ključnu ulogu ideologije u podupiranju identitetskih preobražaja koji su se odigrali u Jugoslaviji posle 1945, i u Srbiji i Hrvatskoj devedesetih godina XX veka.

Siniša Malešević predaje na Odseku za sociologiju i političke nauke na Irskom nacionalnom univerzitetu. Pre toga radio je kao istraživač u Institutu za međunarodne odnose u Zagrebu i u Centru za proučavanje nacionalizma u Pragu. Autor je brojnih radova iz oblasti etniciteta, nacionalizma, kulture i ideologije. Objavio je knjige *Ideology, Legitimacy and the New State* (2002) i *The Sociology of Ethnicity* (2004).